

olägenheter bland annat med hänsyn till flygsäkerheten och till den tidsenliga utvecklingen av flygvapnets materiel.

Utöver tidigare anmälda medelsbehov ansåge sig flygförvaltningen böra föreslå uppförande av verkstad och förråd vid inskjutningsbana för flygplan-kulsprutor och automatkanoner till en kostnad av 25,000 kronor. Inskjutningsprov påginge och måste pågå under hela året. Vintertid nedsatte bristen på uppvärmd, skyddad plats för vapenjusteringar och verktygsförråd vid skjutbanan säkerheten av resultaten och ökade personalens svårigheter.

För budgetåret 1943/44 har flygförvaltningen av de tidigare beräknade kostnaderna äskat 1,247,000 kronor, därav 528,400 kronor avsetts för uppförande av tjänstebostäder, ävensom beloppen 414,800 kronor och 25,000 kronor eller tillhoppa 1,686,800 kronor.

I annat sammanhang har flygförvaltningen därjämte hemställt om anvisande av 6,000 kronor till anordnande av en devieringsbana vid verkstaden.

Beträffande frågan om uppförande av tjänstebostäder har 1942 års *utredning rörande visst bostadsbehov inom försvarsväsendet* den 29 december 1942 avgivit utlåtande, beträffande vilkets innehåll torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departements-  
chefen.

Med anledning av vad flygförvaltningen i sin skrivelse anfört vill jag erinra, att den av ämbetsverket den 28 juli 1942 gjorda framställningen om ytterligare medel, 414,800 kronor, för försökscentralen enligt beslut av Kungl. Maj:t den 14 augusti 1942 icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Sedermera har Kungl. Maj:t den 25 september 1942 beslutat vissa inskränkningar i det av flygförvaltningen i skrivelsen den 28 juli 1942 förutsatta byggnadsprogrammet för att den fastställda kostnadsramen — i vilken dock inräknats av försvarsutredningen beräknade belopp för arbeten vid försökscentralen ävensom visst mindre belopp för uppförande av bombförråd, tillhoppa 263,280 kronor — icke skulle sprängas. Vad ämbetsverket nu anfört i denna fråga torde icke böra föranleda ändring i sistnämnda beslut. På grund härav och då jag ej heller i övrigt funnit skäl frångå den i propositionen 1942: 270 förordade planen för byggnadsarbetena vid denna flygverkstad och vid försökscentralen i annan mån än att en devieringsbana synes böra komma till stånd, torde kostnaderna för byggnadsprogrammet i dess helhet allt fortfarande kunna beräknas till i runt tal 3,450,000 kronor. Med hänsyn till att för nästa budgetår icke torde behöva uppföras tjänstebostäder i den omfattning flygförvaltningen förutsatt beräknar jag medelsbehovet för nämnda budgetår till 1,150,000 kronor.

**21. Centrala flygverkstaden i Västerås.** Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för vid denna verkstad förordade byggnadsarbeten till 3,660,000 kronor, varav 30,000 kronor för markförvärv för tjänstebostäder i Hässlö. Försvarsutredningens förslag anslöt sig i huvudsak till ett av flygförvaltningen i dess medelsframställning för budgetåret 1942/43 framlagt förslag i ämnet, dock att utredningen icke beräknade medel för devieringsbana, skrotbod och breddning av väg till Hässlö, vilka ändamål upptagits av flygförvaltningen i dess nyssnämnda framställning. I skrivelse den 24 februari 1942 ansåg flygförvaltningen emellertid medel böra beräknas jämväl för nu angivna särskilda

ändamål, för vilka kostnaderna uppskattats till respektive 8,000 kronor, 15,000 kronor och 110,000 kronor, ävensom för anordnande av en sopförbränningsanläggning, kostnadsberäknad till 5,000 kronor. Vid detta ärendes anmälan i propositionen 1942: 270 anförde jag, att jag i propositionen 1942: 210 för tjänstebostäder vid huvudverkstaden och vid filialen i Hässlö räknat med att endast hälften av det för ändamålet av försvarsutredningen beräknade beloppet, eller 1,069,500 kronor skulle komma att erfordras. Vid bifall till utredningens förslag i övrigt med de av flygförvaltningen föreslagna ändringarna samt med beaktande av att medel för skyddsrum och skjutbana, av utredningen upptagna till 60,000 kronor och 80,000 kronor, redan anvisats eller äskats av riksdagen (proposition 1942: 2 respektive statsverkspropositionen), kunde kostnaderna för femårsperioden minskas till i runt tal 2,525,000 kronor. Mot en utbyggnad av verkstaden inom sistnämnda kostnadsram hade jag i huvudsak intet att erinra. Emellertid syntes det vara tillräckligt, om för ändamålet för budgetåret 1942/43 anvisades ett belopp av 1,400,000 kronor för arbetenas igångsättande. Detta belopp innefattade icke kostnaderna för markförvärv, vilka icke syntes böra bestridas under budgetåret 1942/43. Vad sålunda anfördes föranledde icke erinran av riksdagen, som för ändamålet för nämnda budgetår beräknade 1,400,000 kronor.

*Flygförvaltningen* har nu beräknat kostnaderna för byggnadsprogrammet vid centrala flygverkstaden i Västerås till 3,943,000 kronor, i vilket belopp emellertid ingå förutnämnda kostnader för samtliga tidigare föreslagna tjänstebostäder ävensom ett belopp av 200,000 kronor för vissa arbeten vid målarverkstäderna, varom flygförvaltningen anfört följande:

Utöver tidigare anmälda medelsbehov hade flygförvaltningen funnit nödvändigt upptaga ytterligare medel för utökning av målarverkstäderna vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö. Behovet av ökade utrymmen sammanhängande med de skärpta krav, som måste ställas på ett tekniskt riktigt och omfattande målningsunderhåll av flygmaterielen.

För den under uppförande varande sprutmålningsverkstaden vid Hässlö hade för ändamålet redan anvisade medel visat sig räcka enbart till hallbyggnad av för flygplanen erforderlig storlek. Vissa sidoutrymmen för förvaring av färg och rekvisita samt toalett- och omklädningsrum för manliga och kvinnliga arbetare vore oundgängligen nödvändiga och borde tillbyggas.

Sammanlagt beräknades för de bägge byggnadernas utökning 200,000 kronor.

För budgetåret 1943/44 har flygförvaltningen hemställt om anvisande av 1,410,500 kronor, av vilket belopp 815,700 kronor avsetts för anordnande av tjänstebostäder i den omfattning som i propositionen 1942: 270 förutsatts.

Beträffande frågan om uppförande av tjänstebostäder har *1942 års utredning rörande visst bostadsbehov inom försvarsväsendet* den 29 december 1942 avgivit utlåtande, beträffande vilkets innehåll torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Anledning synes icke föreligga att nu i byggnadsprogrammet för ifrågasatt varande verkstad medtaga de kostnader för tjänstebostäder, som enligt 1942 års försvarsbeslut skulle anstå till tid efter femårsperiodens slut. Vad av

*Departements-  
chefen.*

flygförvaltningen anförts har ej heller övertygat mig om behovet av anslag med 200,000 kronor för utförande av vissa arbeten vid målarverkstäderna. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra för nästa budgetår beräkna högre belopp än i avrundat tal 1,200,000 kronor för byggnadsarbeten vid ifrågavarande flygverkstad. Härmed har dock ställning icke tagits till frågan i vilken omfattning tjänstebostäder böra komma till utförande. Denna fråga torde på sätt tidigare förutsatts få prövas av Kungl. Maj:t med beaktande av i Västerås föreliggande bostadsförhållanden.

**22. Centrala flygverkstaden i Arboga.** Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för en ny central flygverkstad till 10,155,000 kronor, varav 950,000 kronor belöpte på markförvärv. I skrivelse den 24 februari 1942 anförde flygförvaltningen, att ytterligare 160,000 kronor komme att erfordras, därest provbocksanläggningarna skulle erhålla samma storlek som vid de båda nu befintliga verkstäderna.

Sedan flygförvaltningen därefter i skrivelse den 30 april 1942 inkommit med förslag rörande den nya verkstadens förläggning, upptogs berörda fråga till behandling i propositionen 1942:322 (punkten 3). Jag föreslog i nämnda proposition, att den nya centrala flygverkstaden skulle förläggas till Arboga. Kostnaderna för markförvärv, flygfältsarbeten och byggnader m. m. för verkstaden beräknades i enlighet med flygförvaltningens förslag till 10,250,000 kronor. Vidare anförde jag följande:

Bland de byggnadsåtgärder, som upptagits i flygförvaltningens förenämnda kostnadsberäkning, ingå även tjänstebostäder till en angiven kostnad av 700,000 kronor. Jag vill erinra, att jag i propositionen 1942:210 (sid. 725) bland byggnadsföretag, som lämpligen kunde anstå till efter den för den fortsatta utbyggnaden av försvarsväsendet beräknade femårsperiodens slut, även upptagit en del av dessa tjänstebostäder; av de av försvarsutredningen upprättade kostnaderna för detta ändamål, 1,400,000 kronor, beräknade jag där endast 700,000 kronor för femårsperioden. Såsom framginge av handlingarna i ärendet hade emellertid Arboga stad i det preliminära avtalet om överlåtelse av mark åtagit sig att tillhandahålla eller anskaffa erforderligt antal bostäder i verkstadsområdets närhet. Därest detta avtal bleve gällande, syntes medel för tjänstebostäder icke behöva beräknas i detta sammanhang.

I enlighet med i propositionen framlagt förslag anvisade riksdagen därefter (skrivelse nr 409) 800,000 kronor för markförvärv och 3,000,000 kronor för byggnadsarbeten för den nya verkstaden, varvid förutsattes, att sistnämnda belopp icke till någon del skulle komma till användning för tjänstebostäder.

Genom beslut den 7 augusti 1942 har Kungl. Maj:t godkänt ett mellan Arboga stad och flygförvaltningen träffat, den 10 juli 1942 dagtecknat avtal rörande stadens åtaganden i samband med den nya centrala flygverkstadens förläggning dit. Enligt § 13 i nämnda avtal har staden åtagit sig att i närheten av verkstadsområdet till den 1 juli 1943 eller den senare tidpunkt, varom överenskommelse kunde träffas, ha uppfört bostadshus, inrymmande 30 lägenheter, varav cirka 25 skulle innehålla 2 rum och kök och återstoden 3 rum och kök. Härutöver har staden åtagit sig att stimulera enskild byggnadsverksamhet och verka som förmedlingsorgan och garant för de olika

former av statssubventionerad bostadsproduktion, som förefinnas, samt att i andra hand vidtaga de ytterligare anstalter, som erfordras för anskaffande av det antal bostäder, varav kronan vid varje särskild tidpunkt angiver behov. Staden har tillika förbundit sig att medverka till att hyresnivån hålles i proportion till hyreskostnaderna inom staden för likvärdiga bostäder.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästa budgetår har *flygförvaltningen* anfört följande:

Kostnaderna för i anslutning till i försvarsplanen angivna byggnadsåtgärder uppginge till 10,250,000 kronor. Därav hade riksdagen redan anvisat 3,800,000 kronor. Flygverkstaden skulle vara i huvudsak färdig den 1 oktober 1944. Återstoden av kostnaderna, 6,450,000 kronor, borde därför i sin helhet upptagas på riksstaten för budgetåret 1943/44.

Då flygförvaltningen träffat avtal med Arboga stad om att staden skulle ställa till förfogande bostäder i antal lika med hälften av vad försvarsutredningen upptagit i sitt betänkande, hade motsvarande delpost utgått ur ämbetsverkets kostnadsberäkning. Återstående del av tjänstebostäder avsåges för personal, som behövde bo inom verkstadsområdet, såsom styresman, vissa flygingenjörer, brandmästare, portvakt, chaufför, brand- och beredskapspersonal m. fl. Staden hade därvid icke ansett sig kunna medverka. Härför beräknade medel hade upptagits på nästa budgetår.

Beträffande frågan om uppförande av tjänstebostäder har 1942 års *utredning rörande visst bostadsbehov inom försvarsväsendet* avgivit utlåtande, vari på anförda skäl tillstyrkts anvisande av 500,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Flygförvaltningens kostnadsberäkning rörande byggnadsprogrammet för centrala flygverkstaden i Arboga ansluter sig såsom av det föregående framgår i stort sett till de i propositionen 1942: 322 givna förutsättningarna. Dock har ämbetsverket ansett sig böra äska medel för anordnande av halva det av försvarsutredningen förordade antalet tjänstebostäder vid verkstaden. Till stöd härför har åberopats, att de av flygförvaltningen begärda bostäderna avsåges för personal, som behövde bo inom verkstadsområdet.

Då jag i propositionen 1942: 322 räknat med att någon statlig tjänstebostadsbebyggelse i Arboga icke skulle behöva komma till stånd, därest stadens medverkan för bostadsfrågans lösande kunde påräknas, samt staden numera enligt av Kungl. Maj:t godkänt avtal iklätt sig de förutsatta förpliktelserna härutinnan, finner jag mig icke utan ytterligare överväganden kunna godtaga flygförvaltningens förslag i förevarande hänseende. Då det av flygförvaltningen för tjänstebostäder beräknade beloppet uppgår till, inklusive administrationskostnader, 742,000 kronor, skulle det totala medelsbehovet för flygverkstaden komma att stanna vid (10,250,000 — 742,000 =) i runt tal 9,500,000 kronor. Då för ändamålet tidigare anvisats sammanlagt 3,800,000 kronor, torde återstående medelsbehov i denna del kunna uppskattas till (9,500,000 — 3,800,000 =) 5,700,000 kronor. Härav torde 5,500,000 kronor böra beräknas för budgetåret 1943/44. Jag förutsätter emellertid, att om uppförande av tjänstebostäder skulle visa sig oavvisligen nödvändigt, Kungl. Maj:t skall äga att av förevarande anslag ställa erforderliga medel till förfogande för ändamålet.

Departements-  
chefen.



23. **Centralförråden.** I 1942 års försvarsbeslut har förutsatts inrättandet vid flygvapnet av en i anslutning till försvarsutredningens förslag i ämnet utformad centralförrådsorganisation, innefattande förråd för flygmateriel, för vapenmateriel och för intendenturmateriel. Försvarsutredningen beräknade medelsbehovet för förrådens utbyggnad till sammanlagt 1,946,000 kronor, varav för flygmaterieförråden 1,622,000 kronor, för vapenmaterieförråden 244,000 kronor och för intendenturmaterieförrådet 80,000 kronor.

Vid anmälan av propositionen 1942: 270 anförde jag beträffande centralförråden — sedan anmärkts, att en på mitt uppdrag utförd undersökning angående utnyttjandet av Västmanlands flygflottiljs etablissemang för flygvapnets skolors behov utvisat, att centralförrådet för intendenturmateriel åtminstone tills vidare borde förläggas på annat sätt än försvarsutredningen föreslagit — att mot en utbyggnad av centralförråden för flyg- och vapenmateriel i huvudsaklig överensstämmelse med försvarsutredningens förslag intet syntes vara att erinra. Vad åter anginge centralförrådet för intendenturmateriel syntes med hänsyn till vad som framkommit vid den av mig föranstaltade ytterligare utredningen frågan om huru förrådet skulle anordnas kräva ytterligare överväganden. Med medelsanvisning för sistnämnda ändamål syntes därför böra tills vidare anstå. Kostnadsberäkningarna för de övriga förråden syntes kunna godtagas. Med hänsyn till angelägenheten av att förrådsorganisationen snarast utbyggdes i erforderlig omfattning borde en del av det av utredningen beräknade beloppet redan då ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, att av Kungl. Maj:t anlitas för påbörjande av de mest brådskande byggnadsarbetena.

Riksdagen beräknade på i propositionen i anslutning till vad sålunda anförts framlagt förslag för budgetåret 1942/43 ett belopp av 500,000 kronor.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 har *flygförvaltningen* anfört följande rörande ifrågavarande förråd:

Kostnaderna för i anslutning till i försvarsplanen angivna byggnadsåtgärder uppginge till 1,946,000 kronor. Flygförvaltningen avsåg att, så snart fullständig utredning vore färdig att framläggas, hos Kungl. Maj:t hemställa om rätt att förlägga centralförråden för flyg- och vapenmateriel på närmare angivet sätt. På grund härav vore i ämbetsverkets kostnadsberäkningar endast respektive slutsummor upptagna. Återstående del av beräknade kostnader för nämnda två förråd, vilka borde vara i huvudsak färdiga under nästkommande budgetår, 1,366,000 kronor, borde upptagas på riksstaten för budgetåret 1943/44. Härefter skulle 80,000 kronor återstå, vilka avsetts för centralförråd för intendenturmateriel.

Departements-  
chefen.

Flygförvaltningen har såsom av det anförda framgår beräknat det totala medelsbehovet för flygvapnets centralförråd till det av försvarsutredningen angivna och av 1942 års riksdag utan erinran lämnade beloppet. Det nu anmälda medelsbehovet omfattar, efter avdrag för dels redan anvisat belopp, 500,000 kronor, och dels 80,000 kronor för centralförråd för intendenturmateriel, hela den av försvarsutredningen beräknade summan. Med hänsyn till angelägenheten, att ifrågavarande förråd snarast möjligt färdigställas, torde för nästkommande budgetår böra beräknas hela det belopp, varom flygförvaltningen hemställt, eller 1,366,000 kronor.

24. **Flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor.** För dessa skolor, som förutsatts skola förläggas till Västmanlands flygflottiljs nuvarande etablissement i Västerås, upptog försvarsutredningen 646,000 kronor i byggnadskostnader. I en av ordföranden i 1940 års militära byggnadsutredning efter verkställd utredning upprättad promemoria har framhållits, att de av försvarsutredningen beräknade kostnaderna för renovering av underofficers- och manskapsmässarna, matinrättning samt gymnastiksal och badinrättning borde gäldas av underhållsmedel, enär byggnaderna vore i relativt gott stånd. Slutbeloppet för etablissementets omändring till skollokaler borde emellertid kvarstå oförändrat, enär vissa övriga poster förefölle att vara relativt lågt beräknade.

Vid detta ärendes anmälan i propositionen 1942: 270 anförde jag, att frågan om det lämpligaste sättet för utnyttjande för skolornas del av det nuvarande kasernetablissementet för Västmanlands flygflottilj efter flottiljens utflyttning till Hässlö syntes tarva ytterligare överväganden. Jag förutsatte, att flygförvaltningen vid avgivande av förslag till de omändringsarbeten, som erfordrades för skolornas del, särskilt beaktade den möjlighet till kostnadsbesparing, som kunde stå att vinna. För här ifrågavarande omändringsarbeten beräknade jag icke några medel i nämnda sammanhang.

*Flygförvaltningen* har i sin förut berörda skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästa budgetår — under erinran att kostnaderna för här ifrågavarande arbeten av försvarsutredningen beräknats till ovannämnda belopp av 646,000 kronor — hemställt, att av nämnda belopp 300,000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Då någon närmare utredning rörande de spörsmål, som i propositionen 1942: 270 berörts, icke föreligger, finner jag mig förhindrad att tillstyrka någon medelsanvisning för detta ändamål för nästa budgetår. Departements-  
chefen.

25. **Eskaderstaber och flygbasområdesstaber.** Försvarsutredningen beräknade tillhopa 345,000 kronor för anordnande av tjänstelokaler för flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber. Sedan ordföranden i 1940 års militära byggnadsutredning anmält, att kostnaderna för anordnande och inredning av lokaler för första, tredje och fjärde flygeskaderstaberna samt för östra flygbasområdesstaben, vilka äro de som först behöva erhålla lokaler, inräknats i det kostnadsbelopp, som av 1940 års civila byggnadsutredning upptagits för flygledningens ämbetsbyggnad i Stockholm, anförde jag i denna del i propositionen 1942: 270, att medel för här ifrågavarande ändamål icke för det dåvarande syntes behöva anvisas.

*Flygförvaltningen* har nu framhållit, att södra flygbasområdesstaben skulle organiseras från och med den 1 juli 1944 samt att kostnaderna för i anslutning till av försvarsutredningen förordade byggnadsåtgärder — uppförande av stabsbyggnad — uppginge till 110,000 kronor. I överensstämmelse härmed har ämbetsverket hemställt, att för ändamålet 110,000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Departements-  
chefen.

Då det enligt under hand inhämtad uppgift åtminstone tills vidare torde vara möjligt att tillgodose södra flygbasområdesstabens utrymmesbehov genom förhyrning, torde för här ifrågavarande ändamål medel för närvarande icke behöva anvisas.

**26. Flygvapnets övningsplatser.** Förvarsutredningen föreslog vissa kompletterande byggnads- och flygfältsarbeten vid flygvapnets övningsplatser, vilka kostnadsberäknats till 1,644,000 kronor, varav 106,000 kronor för markförvärv. Härutöver hemställde flygförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehovet under innevarande budgetår på anförda skäl om anvisande av tillhoppa 56,000 kronor för istandsättningsarbeten å Färösunds sjöflygstation.

I propositionen 1942: 270 tillstyrkte jag, att de av förvarsutredningen förordade ändrings- och nybyggnadsarbetena vid övningsplatserna ävensom de av flygförvaltningen föreslagna ytterligare istandsättningsarbetena vid Färösund utfördes. Dock syntes med utförande av förrådsbyggnad och garage vid Bodens övningsfält böra tills vidare anstå. Med hänsyn därtill beräknade jag kostnaderna till i runt tal 1,540,000 kronor, vilket belopp syntes böra anvisas för budgetåret 1942/43.

Riksdagen, som icke hade något att däremot invända, anvisade för ändamålet det sålunda angivna beloppet.

*Flygförvaltningen* har beräknat totalkostnaderna för nu ifrågavarande arbeten till 1,700,000 kronor och hemställt, att efter denna beräkning återstående belopp, (1,700,000 — 1,540,000 =) 160,000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Departements-  
chefen.

Då närmare utredning rörande behovet av i det föregående angivna förrådsbyggnad och garage vid Bodens övningsfält icke förebragts, finner jag mig ej kunna tillstyrka medelsanvisning för detta ändamål. Då i övrigt förevarande byggnadsprogram till fullo tillgodosetts genom för budgetåret 1942/43 anvisade medel, beräknar jag icke några ytterligare medel i förevarande avseende för nästa budgetår.

**27. Flygvapnets krigsflygfält.** För anläggning och utvidgning av krigsflygfält, anläggning av permanentbanor på dessa samt iordningställande av baracker och tjänstebostäder för tillsynsmän vid krigsflygfält beräknade förvarsutredningen ett belopp av 7,764,000 kronor, därav 420,000 kronor belöpte å markförvärv.

Sedan 1942 års riksdag i skrivelse nr 377, i enlighet med i propositionen nr 270 framlagt förslag, till vissa byggnadsarbeten m. m. under flygförvaltningens delfond anvisat tillhoppa 43,200,000 kronor för budgetåren 1941/42 och 1942/43, varav 5,800,000 kronor beräknats för anläggningsarbeten m. m. för krigsflygfält, har Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1942 fastställt plan att i huvudsak lända till efter rättelse vid uppgörande av förslag rörande i planen angivna byggnadsarbeten, varvid för flygvapnets krigsflygfält upptagits ett belopp av 5,810,000 kronor såsom totalkostnad för nämnda budgetår.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1943/44 har *flygförvaltningen* — med förmålan att beslutade byggnadsåtgärder med avseende å krigsflygfält borde utföras under nämnda budgetår — hemställt om anvisande av (7,764,000 — 5,810,000 =) 1,954,000 kronor.

Jag finner mig böra biträda detta förslag och beräknar sålunda för budgetåret 1943/44 för ifrågavarande ändamål ett belopp av 1,954,000 kronor. *Departements-  
chefen.*

## SAMMANFATTNING.

I enlighet med vad i det föregående anförts torde kostnaderna för här avsedda byggnadsarbeten för flygvapnets räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas på sätt framgår av följande sammanställning.

|                                                                   |           |
|-------------------------------------------------------------------|-----------|
| 1. Västmanlands flygflottilj .....                                | 5,000,000 |
| 2. Roslagens flygflottilj .....                                   | 400,000   |
| 3. Östgöta flygflottilj .....                                     | 220,000   |
| 4. Jämtlands flygflottilj .....                                   | 390,000   |
| 5. Krigsflygskolan .....                                          | 390,000   |
| 6. Västgöta flygflottilj .....                                    | 990,000   |
| 7. Skaraborgs flygflottilj .....                                  | 1,000,000 |
| 8. Svea flygflottilj .....                                        | —         |
| 9. Göta flygflottilj .....                                        | 490,000   |
| 10. Skånska flygflottiljen .....                                  | 3,200,000 |
| 11. Södermanlands flygflottilj .....                              | 70,000    |
| 12. Kalmar flygflottilj .....                                     | 6,000     |
| 13. Bråvalla flygflottilj .....                                   | 4,180,000 |
| 14. Hallands flygflottilj .....                                   | 7,000,000 |
| 15. Hälsinge flygflottilj .....                                   | 4,950,000 |
| 16. Upplands flygflottilj .....                                   | 6,500,000 |
| 17. Blekinge flygflottilj .....                                   | 7,500,000 |
| 18. Flygkadettskolan .....                                        | 750,000   |
| 19. Norrbottens flygbaskår .....                                  | 550,000   |
| 20. Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral .....   | 1,150,000 |
| 21. Centrala flygverkstaden i Västerås .....                      | 1,200,000 |
| 22. Centrala flygverkstaden i Arboga .....                        | 5,500,000 |
| 23. Centralförråden .....                                         | 1,366,000 |
| 24. Flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor ..... | —         |
| 25. Eskaderstaber och flygbasområdesstaber .....                  | —         |
| 26. Flygvapnets övningsplatser .....                              | —         |
| 27. Flygvapnets krigsflygfält .....                               | 1,954,000 |
| Summa kronor 54,756,000                                           |           |

De sammanlagda byggnadskostnader, som böra bestridas från förevarande anslag under budgetåret 1943/44, kunna sålunda uppskattas till — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 54,756,000 kronor.

Med hänsyn till vad inledningsvis anförts bör emellertid av riksdagen

äskas ett belopp av allenast 25,000,000 kronor för nämnda budgetår med rätt för Kungl. Maj:t att enligt förut angivna grunder medgiva anslagets överskridande.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. anvisa ett investeringsanslag av 25,000,000 kronor;*

*dels ock medgiva, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom på sätt i det föregående angivits med belopp, som betingas av prisstegring — inom ramen av förenämnda belopp av 98,800,000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i det föregående eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitan-  
de av berörda anslag.*

#### [8.] Nybyggnad för flygvapnets myndigheter.

Till förevarande ändamål har riksdagen hittills anvisat tillhopa 4,000,000 kronor, varav 500,000 kronor för budgetåret 1938/39 (proposition 1938: 315; riksdagens skrivelse 1938: 412), 2,500,000 kronor för budgetåret 1939/40 (1939 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 2, punkten 2; riksdagens skrivelse 1939 L: 46, punkten 2:o) samt 1,000,000 kronor för budgetåret 1942/43 (1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 2, punkten 18; riksdagens skrivelse 1942: 355, punkten 18). Vid anmälan av förevarande byggnadsfråga i 1942 års statsverksproposition erinrade jag bland annat, att de ursprungliga kostnadsberäkningarna slutat på 3,500,000 kronor, varför enligt dessa beräkningar 500,000 kronor skulle återstå att anvisa. En av 1940 års civila byggnadsutredning verkställd preliminär utredning utvisade emellertid, att kostnaderna för uppförandet av ifrågavarande byggnad skulle komma att uppgå till totalt 4,500,000 kronor. För byggnadsarbetenas fullföljande under budgetåren 1941/42 och 1942/43 skulle 4,000,000 kronor vara erforderliga, varför medelsbehovet för sistnämnda budgetår utgjorde (4,000,000 — 3,000,000 =) 1,000,000 kronor.

Med skrivelse den 6 mars 1942 överlämnade civila byggnadsutredningen en promemoria beträffande nybyggnaden för flygvapnets myndigheter samt skissritningar och kostnadsberäkningar. Av dessa handlingar inhämtas, att byggnadsutredningen uppskattat kostnaderna för genomförandet av ifrågavarande förslag till i runt tal 4,000,000 kronor, vari icke inräknats kostnaderna för en automatisk telefonväxel, vilken kostnad skäligen icke borde belasta byggnadsmedlen. Till detta belopp borde enligt byggnadsutredningen läggas dels 60,000 kronor för tidigare upprättade ritningar samt utredningar rörande byggnadsföretaget, dels sammanlagt 500,000 kronor för skyddsrum jämte därtill hörande inrednings- och ledningsarbeten. Totalkostnaden enligt förslaget beräknades sålunda uppgå till 4,560,000 kronor.

Genom beslut den 10 april 1942 anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med civila byggnadsutredningens förslag

gå i författning om uppförande av en ämbetsbyggnad för flygvapnets myndigheter, med rätt för byggnadsstyrelsen att i samråd med chefen för flygvapnet och flygförvaltningen vidtaga de ändringar och jämkningar i förslaget, som kunde befinnas ändamålsenliga och kunde utföras inom ramen för de för ändamålet beräknade kostnaderna, 4,560,000 kronor.

Under erinran om Kungl. Maj:ts sålunda meddelade beslut har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 24 augusti 1942 anmält, att byggnadsföretaget igångsatts under våren 1942 och dåmera fortskridit så långt, att grundläggnings- och sockelarbeten samt vissa bjälklag utförts, varjämte byggnaden vore under uppmurning. Företaget beräknades kunna fullbordas till hösten 1943. För byggnadsföretagets fullbordande erfordrades i enlighet med de framlagda beräkningarna (4,560,000 — 4,000,000 =) 560,000 kronor. På grund av det anförda hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för fullbordande av flygvapnets ämbetsbyggnad för nästa budgetår anvisa 560,000 konor.

Sedermåra har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 28 december 1942, vilken för yttrande överlämnats till civila byggnadsutredningen, hemställt om anvisande av ytterligare 190,000 kronor för täckande av merkostnader vid ifrågavarande byggnadsföretag.

Enär jag icke förrän civila byggnadsutredningens yttrande över byggnadsstyrelsens framställning den 28 december 1942 föreligger är i tillfälle att taga ställning till förevarande anslagsäskanden, torde för närvarande anslag för ändamålet böra upptagas med allenast beräknat belopp.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad för flygvapnets myndigheter* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av 560,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Anders Broberg.*

*Bilaga.***Vissa av arméförvaltningen föreslagna, ej upptagna äskanden.**

|                                                                      |           |
|----------------------------------------------------------------------|-----------|
| Ordnande av förläggningen för artilleriets officersaspirantskola ... | 215,000   |
| Ordnande av förläggningen å Vaddö skjutfält .....                    | 1,000,000 |
| Ordnande av förläggningen å Göteborgs luftvärnsskårs skjutplats ...  | 285,000   |
| Sjukhus .....                                                        | 6,281,000 |
| Varmbadhus inom Bodens fästning .....                                | 150,000   |
| Utbyggnad av skjutplatsen vid Håstholmen .....                       | 900,000   |
| Ordnande av förläggningen vid krigsskolan .....                      | 740,000   |
| Ordnande av förläggningen å Grytans skjutfält .....                  | 825,000   |
| Ordnande av förläggningen vid Skillingaryd .....                     | 320,000   |
| Ny stabsexpeditionsbyggnad i Östersund .....                         | 600,000   |
| Ändringsarbeten inom militärstabsbyggnaden i Stockholm .....         | 45,000    |
| Bostadshus vid förrådsbyggnaderna i Örby .....                       | 54,000    |
| Uppvärmnings- och w. c.-anläggningar i                               |           |
| underofficersbyggnader vid Värmlands regemente .....                 | 70,000    |
| befälsbyggnader vid Norrbottens regemente .....                      | 92,000    |
| Norrlands artilleriregemente .....                                   | 245,000   |
| befälsbyggnader vid Norrbottens artillerikår .....                   | 56,000    |
| Ny ångcentral vid Hälsinge regemente .....                           | 200,000   |
| Yttre vatten- och avloppsledningar å Ränneslätt .....                | 125,000   |
| Reningsverk för avloppsvattnet vid Södermanlands pansarregemente     | 180,000   |
| Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder .....                           | 3,120,000 |
| Brandstation för Karlsborgs garnison .....                           | 200,000   |
| Säkerhetsanordningar å krigsskolans skjutbana vid Karlberg .....     | 150,000   |
| Exercishus vid Norrbottens regemente .....                           | 184,000   |
| Utökning av vapenverkstad vid Livregementets grenadjärer .....       | 50,000    |
| Förbättring av vägnätet inom Södermanlands pansarregementes          |           |
| övningsfält .....                                                    | 330,000   |

*Bilaga 3.***Kapitalinvesteringar.***Socialdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-  
ari 1943.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler följande, under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 och yttrar därvid följande.

**Statens allmänna fastighetsfond.**

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus.** Med skrivelser den 17 februari och 23 mars 1942 har *medicinalstyrelsen* överlämnat förslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, avseende anordnande av nya vårdavdelningar och ny arbetspaviljong vid S:ta Maria sjukhus, om- och tillbyggnad av en verkstadspaviljong vid Vipeholms sjukhus samt uppförande av vissa personalbostäder vid Umedalens sjukhus. Kostnaderna för dessa arbeten uppskattas till sammanlagt 595,000 kronor.

Vidare har medicinalstyrelsen med skrivelser den 18 juni, 25 september och 27 oktober 1942 framlagt förslag rörande inrättande av sekundäravdelningar vid fem statliga sinnessjukhus. Kostnaderna för dessa förslags genomförande hava beräknats till omkring 2,145,000 kronor.

Förslagen äro för närvarande föremål för övervägande inom socialdepartementet. Det är min avsikt att i annat sammanhang underställa dessa förslag Kungl. Maj:ts prövning. I avbidan härå torde för nästa budgetår böra beräknas ett investeringsanslag av sammanlagt (595,000 + 2,145,000) 2,740,000 kronor.



Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av . . kronor 2,740,000.

## Statens utlåningsfonder.

[2.] **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** Under återopande av vad jag denna dag anført i samband med äskande av anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 21), får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av . . . . . kronor 25,000,000.

[3.] **Statens bosättningslånefond.** Sedan 1937 års riksdag beslutat inrättandet av en statens utlåningsfond, benämnd statens bosättningslånefond, har Kungl. Maj:t den 30 september 1937 utfärdat kungörelse (nr 809) om statliga bosättningslån. Denna kungörelse har sedermera undergått smärre ändringar genom kungörelserna den 27 maj 1938 (nr 204), den 10 mars 1939 (nr 94), den 16 maj 1941 (nr 281) och den 15 maj 1942 (nr 312). Enligt i ämnet gällande bestämmelser hava bosättningslånen till ändamål att lämna trolovade eller i vissa fall äkta makar tillgång till inköp av möbler eller andra bosättningsföremål, vilkas anskaffande föranledes av äktenskapet. Bosättningslån utgår ur statens bosättningslånefond och må icke beviljas till högre belopp än ettusen kronor. Bosättningslån skall förräntas efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot. Å bosättningslån skall erläggas amortering i sådan ordning, att lånet är återbetalt senast fem år efter utlämnandet. Ansökan om lån provas av riksbanken, som ock utbetalar beviljade lån och uppbär förfallen ränta och amortering.

Från och med budgetåret 1937/38 till och med budgetåret 1942/43 hava å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till statens bosättningslånefond anvisats reservationsanslag å tillhoppa 23,000,000 kronor, därav för sistnämnda budgetår anvisats 3,000,000 kronor.

I skrivelse den 29 oktober 1942 hava *fullmäktige i riksbanken* dels hemställt om förstärkning av det för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget, dels ock preliminärt uttalat sig angående medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår.

I förstnämnda hänseende hava fullmäktige anfört i huvudsak följande:

Under budgetåret 1941/42 hade utlämnats 11,762 lån å ett sammanlagt belopp av 9,413,551 kronor. I återbetalningar hade under samma tid influtit 4,886,816 kronor. Vid budgetårets utgång hade förefunnits en anslagsreservation av omkring 80,000 kronor, medan tidigare beräknats att vid sagda tidpunkt skulle föreligga en reservation av 600,000 kronor.

För låneverksamheten under budgetåret 1942/43 stode, om man bortsåg från inflytande amorteringar, till förfogande ett belopp av (80,000 + + 3,000,000) 3,080,000 kronor. Under första kvartalet av detta budgetår hade utlämnats 3,804 bosättningslån med ett sammanlagt lånebelopp av 3,257,802 kronor mot 2,714 lån med ett lånebelopp av cirka 2,175,000 kronor under motsvarande tid föregående budgetår. Som återbetalningarna under samma tid budgetåren 1940/41 och 1941/42 utgjort 1,053,916 respektive 1,558,950 kronor, hade det belopp, varmed fonden belastats under dessa kvartal, ökats från omkring 1,120,000 kronor till nära 1,700,000 kronor eller med över 50 procent.

Om man utginge från den ökning av antalet lån, som framträdde i dessa siffror och som motsvarade en tendens, vilken gjort sig märkbar även dessförinnan, torde man böra räkna med att under budgetåret 1942/43 komme att utlämnas omkring 15,000 lån. Med utgångspunkt från att lånen i medeltal komme att uppgå till i huvudsak oförändrade belopp, skulle under sagda budgetår komma att utlämnas lån till ett sammanlagt belopp av cirka 13,000,000 kronor. Om man vidare förutsatte, att återbetalningarna komme att uppgå till 7,000,000 kronor — en siffra som baserade sig på verkställda beräkningar med utgångspunkt från att låntagarna i samma utsträckning som dittills fullgjorde sina skyldigheter — skulle alltså nettobelastningen under innevarande budgetår utgöra 6,000,000 kronor. Detta skulle innebära, att fonden för att täcka lånebehovet till utgången av detta budgetår behövde förstärkas med (6,000,000 — 3,080,000) 2,920,000 kronor eller, i avrundat tal, 3,000,000 kronor.

Fullmäktige tillägga, att de gjorda beräkningarna självfallet vore mycket approximativa och att utfallet komme att bliva beroende av flera ovissa faktorer. Sålunda hade man i första hand att taga hänsyn till äktenskapsfrekvensens utveckling. Vidare hade man att söka bilda sig en uppfattning om hur stor del av de nygifta, som utnyttjade lånemöjligheterna. Därjämte inverkade de genomsnittliga lånebeloppens storlek. En viss höjning därav hade skett, särskilt under den senaste tiden. Slutligen hade man att taga hänsyn till återbetalningarna, vilka i sin tur vore beroende av låntagarnas arbets- och avlöningsförhållanden m. m.

Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår hava fullmäktige härefter uttalat sig sålunda.

Om det tedde sig svårt att nu göra en beräkning av medelsbehovet under innevarande budgetår, ställde sig saken ännu vanskligare, när det gällde nästa budgetår. Man syntes emellertid få utgå från samma antal lån och samma genomsnittliga lånebelopp, som beräknats för innevarande budgetår, vilket skulle innebära, att nya lån komme att utlämnas till ett sammanlagt belopp av 13,000,000 kronor. Återbetalningarna torde kunna uppskattas till 8,500,000 kronor, en siffra som emellertid kunde visa sig vara för hög, om ett större antal låntagare finge väsentligt försämrade ekonomiska villkor. Med angivna utgångspunkter skulle för nästa budgetår erfordras en förstärkning

av fonden med (13,000,000 — 8,500,000) 4,500,000 kronor. Försiktigheten syntes emellertid bjuda, att i statsverkspropositionen anslaget upptoges med endast beräknat belopp och att fullmäktige — som vid beräkningen utgått från nu gällande regler för långivningen — finge tillfälle att i slutet av februari 1943 inkomma med förnyad framställning beträffande medelsbehovet för budgetåret 1943/44.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen hava de statliga bosättningslånen på sistone kommit att tagas i anspråk i allt större omfattning. Vidare hava lånebeloppen i genomsnitt undergått någon stegring. Dessa omständigheter hava medfört, att det för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget för ifrågavarande ändamål icke kommer att förslå. En förstärkning av bosättningslånefonden måste alltså äga rum redan under innevarande budgetår. I likhet med fullmäktige i riksbanken uppskattar jag det anslag, som i sådant hänseende ytterligare behöves, till 3,000,000 kronor. Rörande anvisande av detta anslag, som bör upptagas å tilläggsstat för budgetåret 1942/43, gör jag denna dag framställning i annat sammanhang.

Vad angår medelsbehovet för nästa budgetår delar jag fullmäktiges åsikt, att med en definitiv uppskattning av detta behov tills vidare bör anstå. Preliminärt torde anslaget — på sätt fullmäktige föreslagit — kunna upptagas till 4,500,000 kronor. På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 4,500,000.

## Fonden för låneunderstöd.

[4.] **Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Hänvisande till vad jag denna dag under femte huvudtiteln punkt 21 anfört rörande beräkande av anslag för nästa budgetår för ifrågavarande lån, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av .... kronor 40,000,000.

[5.] **Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag under femte huvudtiteln punkt 21 anfört med avseende å beräkande av anslag för nästa budgetår för omförmälda lån, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag  
av ..... kronor 30,000,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sten-Eric Heinrici.*

## Kapitalinvesteringar.

### *Kommunikationsdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1943.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler de under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 och anför därvid följande.

## Statens affärsverksfonder.

### Postverket.

Innan jag ingår på generalpoststyrelsens framställningar om anslag å kapitalbudgeten, torde jag i enlighet med uttalande av 1937 års riksdag i skrivelse, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparverksamhet bland skolungdomen få erinra om att Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av postverkets driftkostnadsstat för år 1943 bemyndigat generalpoststyrelsen att under nämnda år av det i driftkostnadsstaten under titeln Skolsparverksamhet upptagna beloppet å 110,000 kronor använda högst 50,000 kronor för utdelning enligt gällande grunder till skolungdom i riket av mindre penningbelopp samt högst 1,000 kronor för åtgärder, som till sitt syfte nära sammanfalla med berörda skolsparverksamhet.

#### 1. Inköp av inventarier för postverkets behov.

[1.] Anslaget till inköp av inventarier för postverkets behov har för budgetåren 1937/38—1942/43 anvisats med följande belopp, nämligen:

|               |           |
|---------------|-----------|
| 1937/38 ..... | 700,000   |
| 1938/39 ..... | 975,000   |
| 1939/40 ..... | 1,250,000 |
| 1940/41 ..... | 700,000   |
| 1941/42 ..... | 500,000   |
| 1942/43 ..... | 700,000.  |

Vid beräkningen av anslagen för budgetåren 1941/42 och 1942/43 räknades med att vid ingången av budgetåren anslagsreservationer skulle föreligga å 100,000 kronor respektive 300,000 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* framlagt förslag till vissa kapitalinvesteringar för postverket för budgetåret 1943/44. I fråga om inventarieanslaget har styrelsen till en början upplyst, att den vid innevarande budgetårs ingång kvarstående behållningen å anslaget med omkring 160,000 kronor överstigit det belopp, 300,000 kronor, som enligt styrelsens tidigare beräkningar kunnat vid ifrågavarande tidpunkt väntas vara tillgängligt. Orsaken härtill vore huvudsakligen att söka däri, att viss utökning av postverkets automobilpark ävensom anskaffningen av vissa för postgirokontoret avsedda specialinventarier icke kunnat verkställas under budgetåret 1941/42. Anskaffningarna syntes dock komma att äga rum under nu löpande budgetår, varför det uppkomna ytterligare överskottet kunde beräknas bliva till fullo utnyttjat före budgetårets utgång.

Styrelsen uttalar härefter, att styrelsen vid bedömandet av det för budgetåret 1943/44 erforderliga anslagsbeloppet liksom tidigare vinnlagt sig om att i möjligaste mån begränsa anskaffningarna till det oundgängligen nödvändiga. Poströrelsens fortgående stegring, särskilt vad beträffade den penningförmedlande verksamheten, gjorde dock en viss ökning av de maskinella hjälpmedlen allttjämt nödvändig. Likaså syntes en icke obetydlig ytterligare anskaffning av inventarier för fältpostens bruk fortfarande komma att äga rum. I samband med överflyttning under loppet av år 1943 av postverkets industriella verksamhet till den under uppförande varande verkstads- och förrådsbyggnaden i Ulvsunda komme därjämte en under innevarande budgetår påbörjad, sedan länge uppskjuten anskaffning av vissa maskiner att kräva en betydande kostnad, beräknad till omkring 330,000 kronor. Vidare erfordrade inredningen av den av 1942 års riksdag beslutade tillbyggnaden till postgirohuset anskaffandet av specialinventarier till ett belopp av omkring 65,000 kronor, varjämte inredningen av en del större postanstalter, bl. a. i Borås, beräknades medföra en ökning av de till distrikts- och lokalförvaltningarnas förfogande ställda anslagen.

Vidare framhåller styrelsen, att det av 1942 års riksdag fattade beslutet i fråga om den fortsatta organisationen och utbyggnaden av landets försvarskrafter bl. a. komme att medföra en icke obetydlig utökning av fältpostorganisationen. För densamma erforderliga motorfordon hade hittills anskaffats genom att postverket tillhöriga automobiler i all möjlig utsträckning disponerats för detta ändamål. Några möjligheter för postverket att på samma sätt

tillgodose det genom förenämnda beslut uppkomna ytterligare behovet av fältpostautomobiler funnes dock icke. Då därjämte behovet av motordrivna fordon för ombesörjande av postverkets egna transporter på senare tid blivit allt större, kunde en utökning av postverkets automobilpark icke längre undvikas. Efter ingående undersökningar hade generalpoststyrelsen funnit, att för sådant ändamål ett belopp av omkring 485,000 kronor komme att bli erforderligt.

Generalpoststyrelsen har beräknat postverkets utgifter för inventarieanskaffning under budgetåret 1943/44 på följande sätt:

|                                                                                                                                                                                                                                                       | Kronor     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| För central upphandling av i poströrelsen allmänt förekommande inventarier, däri inbegripen den vid postverkets verkstad bedrivna tillverkningen av vissa specialinventarier, såsom brev-lådor, frimärksautomater, postboxanläggningar och stålmöbler | 395,000    |
| För anskaffande genom postverkets distrikts- och lokalförvaltningar av vissa för postlokalernas inredning erforderliga möbler m. m., vilka icke lämpligen kunna hållas i lager                                                                        | 230,000    |
| För maskinuppsättning vid postverkets industriella företag                                                                                                                                                                                            | 330,000    |
| För inköp av vissa specialinventarier för postgirokontoret och postgiroavdelningarna i Göteborg, Malmö och Boden                                                                                                                                      | 160,000    |
| För inköp av andra motorfordon än postdiligenser                                                                                                                                                                                                      | 485,000    |
| Summa kronor                                                                                                                                                                                                                                          | 1,600,000. |

Under förmälan att någon behållning icke syntes kunna beräknas vara tillgänglig vid ingången av budgetåret 1943/44 hemställer generalpoststyrelsen, att till inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag måtte anvisas av 1,600,000 kronor.

Det för nästa budgetår äskade anslaget å 1,600,000 kronor till postverkets inventarieanskaffningar är avsevärt större än vad som under något tidigare budgetår anvisats för samma ändamål. I förhållande till anslaget för innevarande budgetår innebär det framlagda anslagsäskandet en ökning av ej mindre än 900,000 kronor. Det är emellertid att märka, att vid beräkningen av anslagsbehovet för detta budgetår — 700,000 kronor — räknades med att vid budgetårets ingång en reservation skulle föreligga av omkring 300,000 kronor. Medelsbehovet för budgetåret beräknades sålunda till 1,000,000 kronor.

*Departement-  
chefen.*

Vid anslagsberäkningarna för de senare åren ha inventarieanskaffningarna av besparingsskäl hållits tillbaka och, där så befunnits möjligt, skjutits på framtiden. Det torde emellertid icke vara möjligt att utan olägenheter nu längre undanskjuta anskaffningen av åtskilliga för postverkets rationella drift erforderliga inventarier.

Flyttningen av postverkets industriella verksamhet till nybyggnaden i Ulvsunda, som kan väntas bli färdig under innevarande budgetår, nödvändiggör vidare anskaffning av vissa maskiner, vilka beräknas draga en kostnad av omkring 330,000 kronor. Den utökade fältpostorganisation, som 1942 års försvarsbeslut förutsätter, ställer också betydande krav på förevarande anslag.

Här angivna förhållanden torde medföra, att en icke obetydlig ökning av medelstillgången för nästa budgetår är ofrånkomlig. En viss nedsättning av det äskade anslaget anser jag dock kunna ske. Sålunda kan framhållas, att de beslutade arbetena med nybyggnad för postkontoret i Borås och tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm ännu icke påbörjats och att det med hänsyn till förhållandena å arbetsmarknaden är ovisst, när arbetena komma att igångsättas. Några medel till inventarier till dessa byggnader torde vid dylikt förhållande icke behöva inräknas i nästa budgetårs inventarieanslag. Då jag därjämte förutsätter, att i nuvarande statsfinansiella läge den allra största sparsamhet och försiktighet iakttagas vid inventarieanskaffningar, synes mig anslaget för nästa budgetår kunna begränsas till 1,400,000 kronor.

Med avseende å beteckningen av förevarande anslag, liksom övriga i det följande berörda anslag för kapitalinvestering i affärsverksfonderna och övriga kapitalfonder hänvisar jag till vad chefen för finansdepartementet tidigare i dag vid behandlingen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört under rubriken Anslag till anläggningsarbeten m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 1,400,000.

### Nytt bangårdspostkontor i Stockholm.

[2.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1941 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, punkten 2) gjorda framställning anvisade riksdagen till nytt bangårdspostkontor i Stockholm för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 1,250,000 kronor. Kostnaden för den föreslagna byggnaden beräknades vid tidpunkten för propositionens framläggande till 4,400,000 kronor. Av detta belopp avsågos 674,000 kronor, motsvarande det bokförda värdet av det nuvarande bangårdspostkontoret, skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Sedan ritningarna till byggnaden och de på grundval därav gjorda kostnadsberäkningarna granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som därvid föreslog vissa förenklingar i byggnadens utförande, uppdrog Kungl. Maj:t den 9 maj 1941 åt byggnadsstyrelsen att i samarbete med generalpoststyrelsen låta för en kostnad av högst 4,016,000 kronor uppföra det nya bangårdspostkontoret.

I enlighet med i 1942 års statsverksproposition framlagt förslag (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 2) anvisade därefter riksdagen för innevarande budgetår ytterligare 1,500,000 kronor till byggnadsföretaget.

Då på grund av läget å arbetsmarknaden ifrågavarande arbetsföretag hittills icke ansetts böra förklaras såsom företrädesberättigat byggnadsarbete enligt 3 § kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 563) om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m., ha byggnadsarbetena ännu icke påbörjats.



I sin skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* i fråga om den beslutade nybyggnaden för bangårdspostkontoret i Stockholm meddelat, att byggnadsstyrelsen infordrat anbud å byggnadsarbetena, avseende ett första utbyggnadsstadium. Det hade därvid visat sig, att med antagande av det lägsta av dessa anbud den för byggnadsföretaget beräknade totalkostnaden, 4,016,000 kronor, skulle komma att väsentligt överskridas, trots att de av civila byggnadsutredningen förordade förenklingarna iakttagits i de för entreprenaden gällande handlingarna. Enligt en från byggnadsstyrelsen under hand erhållen promemoria beräknades de slutliga byggnadskostnaderna sålunda med för det dåvarande — sommaren 1942 — gällande priser draga en kostnad av 5,250,000 kronor.

Vid sina beräkningar av anslagsbehovet för nästa budgetår har generalpoststyrelsen utgått från att byggnadsföretaget skulle påbörjas under hösten 1942 och att byggnaden — under förutsättning, att arbetena fortskredre planenligt — skulle vara färdigställd under budgetåret 1944/45.

Med denna utgångspunkt har styrelsen beräknat, att för budgetåret 1943/44 skulle till styrelsens förfogande behöva ställas ett belopp, uppgående till minst skillnaden mellan den tidigare beräknade totalkostnaden, 4,016,000 kronor, och redan anvisade anslag, 2,750,000 kronor, eller således 1,266,000 kronor. Då av byggnadskostnaderna ett belopp av 674,000 kronor förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel, skulle för budgetåret 1943/44 av kapitalökningsmedel behöva anvisas ytterligare 592,000 kronor. Härom gör styrelsen hemställan.

Då på grund av läget å arbetsmarknaden arbetena å det nya bangårdspostkontoret ännu icke påbörjats och det under rådande förhållanden är ovisst, om arbetena kunna igångsättas eller i varje fall till någon mera betydande del utföras före utgången av innevarande budgetår, torde ytterligare medel för arbetsföretaget icke nu behöva anvisas, utan frågan härom synes kunna anstå till nästa år.

*Departementets  
chefen.*

Generalpoststyrelsen har meddelat, att infordrade anbud givit vid handen, att byggnadskostnaderna, trots de förenklingar som vidtagits beträffande den ursprungliga byggnadsplanen, icke kunna hållas inom den förutsatta kostnadsramen av 4,016,000 kronor. Med de priser, som gällde vid anbudstidens utgång, beräknas kostnaderna sålunda till 5,250,000 kronor. Enligt min mening böra de ökade kostnaderna icke föranleda, att statsmakterna frånga sitt förut fattade beslut om uppförande av nybyggnaden för bangårdspostkontoret i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget. Ytterligare begränsning eller förenkling av byggnadsprogrammet lär nämligen icke kunna ske utan äventyrande av postkontorets funktionsduglighet, och efter min uppfattning är det ofrånkomligt, att nybyggnaden inom en nära framtid kommer till utförande. Därest riksdagen icke finner anledning uttala annan mening, torde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt medgiva, att byggnadsarbetena må påbörjas utan hinder av de ökade kostnaderna.

## 2. Posthusbyggnad i Enköping.

[3.] I sin förenämnda skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för nästkommande budgetår till inköp av en tomt i Enköping samt uppförande därå av ett posthus.

Styrelsen meddelar till en början, att postverket alltsedan år 1905 för postkontoret i Enköping förhyrde utrymmen i fastigheten nr 7 i kvarteret Kaplanen vid Kyrkogatan i staden. Denna fastighet hade emellertid år 1941 förvärvats av Enköpings stad, som hade för avsikt att där låta inreda förvaltningslokaler. I samband med att hyreskontraktet uppsagts av staden hade meddelats, att postverket icke kunde påräkna att få behålla sina lokaler efter den 30 september 1943, då kontraktet upphörde att gälla. Vid muntliga överläggningar i frågan hade staden dock — under förutsättning att styrelsen komme att låta uppföra ett posthus i staden — ställt i utsikt en provisorisk förlängning av hyreskontraktet under byggnadstiden, om posthuset icke skulle hinna bliva färdigt till nyssnämnda tidpunkt.

De nu anförda förhållandena nödvändiggjorde, framhåller styrelsen, att en ny lokal snarast anskaffades för postkontoret.

Om resultatet av de undersökningar, som styrelsen företagit för att lösa lokalfrågan, anför styrelsen i huvudsak följande:

Det torde icke vara möjligt att inom befintlig eller till uppförande planerad byggnad förhyra för ifrågavarande ändamål lämplig lokal. Även möjligheterna att förvärva en lämpligt belägen fastighet för inredande av postlokal däri eller att inköpa tomt för uppförande av ett posthus synas vara mycket begränsade. I stadens affärscentrum äro redan alla tomter utbyggda. De bebyggda tomter, som styrelsen erbjudits köpa, betinga på grund av fastigheternas byggnadsvärde ett så högt pris, att styrelsen av statsfinansiella skäl ansett sig icke böra ifrågasätta förvärv av dylik tomt. Sålunda betingar ett mycket välbeläget, bebyggt tomtområde i kvarteret Borgmästaren (tomterna nr 2 och 3), vilket staden utbudit åt styrelsen, ett pris av 120,000 kronor. De befintliga byggnaderna skulle emellertid icke kunna utnyttjas av postverket utan måste rivas. Enköpings Sparbank, som håller på att uppföra ett nytt sparbankshus, har erbjudit styrelsen att köpa bankens gamla fastighet för 160,000 kronor. Bankhuset skulle emellertid för att kunna användas till postlokal behöva undergå en genomgripande och dyrbar ombyggnad och ändock icke inom byggnadens nuvarande murar kunna erbjuda tillräckliga lokaler för postkontoret. Dessutom har åt styrelsen utbudits ytterligare ett par bebyggda tomter, som det likaledes icke varit möjligt att reflektera på.

Förutom det nämnda tomtområdet i kvarteret Borgmästaren hade, fortsätter styrelsen, staden utbudit endera av de obebyggda tomterna nr 3 och 4 i kvarteret Vesslan. Tomten nr 4 vore belägen i hörnet av Tullgatan och Drottninggatan, tomten nr 3 vid sistnämnda gata intill tomten nr 4. Tomterna i fråga låge något längre från stadens affärscentrum än den fastighet, i vilken postkontoret för närvarande vore inrymt, men tomterna vore å andra sidan belägna närmare järnvägsstationen.

Styrelsen behandlar härefter ingående frågan om lämpligheten att förlägga postkontoret till kvarteret Vesslan. Styrelsens överväganden ha lett till

den slutsatsen, att stadens erbjudande att överlåta tomt i sagda kvarter finge anses förmånligt för postverket.

I fråga om priset för de salubjudna tomterna i kvarteret Vesslan yttrar styrelsen:

Stadens anbud innebar ursprungligen försäljning till postverket av antingen tomten nr 3 om cirka 2,000 m<sup>2</sup> för 6 kronor per m<sup>2</sup>, tillhoppa 12,000 kronor, eller ock tomten nr 4 om cirka 2,600 m<sup>2</sup> för 10 kronor per m<sup>2</sup>, tillhoppa 26,000 kronor. Då tomten nr 4 var större än som av styrelsen ansågs erforderligt för postverkets behov, har staden efter framställning av styrelsen låtit verkställa ny tomtindelning, varigenom ifrågavarande tomt minskats till 2,362.2 m<sup>2</sup>. Med tillämpning av samma pris per m<sup>2</sup>, som det ursprungliga anbudet avsåg, skulle kostnaden för den nya tomten nr 4 ha uppgått till 23,622 kronor. Efter förnyade underhandlingar har styrelsen emellertid sedermera erbjudits köpa tomten nr 4 för 20,000 kronor, motsvarande 8 kronor 47 öre per m<sup>2</sup>.

Enligt styrelsens mening lämpade sig sistnämnda tomt, som vore en hörn-tomt, avsevärt bättre för postverkets behov än tomten nr 3, bl. a. därför att den erbjöde bättre in- och utfartsmöjligheter för fordon. Den vore därför utan tvekan att föredraga framför tomten nr 3, ehuru den betingade ett högre inköpspris. Styrelsen hade därför funnit sig böra förorda förvärv av tomten nr 4 och låtit upprätta ett på Kungl. Maj:ts samt stadsfullmäktiges i Enköping godkännande beroende köpekontrakt, vilket i avskrift fogats vid förevarande skrivelse.

I anslutning till det preliminära köpeavtalet har arkitekten L.-E. Lallerstedt på styrelsens uppdrag utarbetat förslagsritningar till en posthusbyggnad å den ifrågavarande tomten. Enligt ritningarna, vilka bilagts styrelsens framställning, skulle byggnaden disponeras på följande sätt:

I bottenvåningen skulle samtliga för postkontoret erforderliga lokaler inrymmas med undantag av vissa förråds- och arkivutrymmen, som skulle förläggas till källaren. Sålunda skulle bottenvåningen innehålla expeditiions-lokal för allmänhetens betjånande, boxrum, brevbärarexpedition, avdelning för ankommande och avgående poster, rum för postmästare och redogörare, arkivrum och lunchrum ävensom kassavalv, toalettanordningar och kapp-  
rum.

I våningen en trappa upp skulle tvenne bostadslägenheter inredas, den ena om fem rum och kök, avsedd att uthyras i första hand till postmästaren, samt den andra om två rum och kök, avsedd för fastighetens gårdskarll och värmeskötare. Härför skulle emellertid icke erfordras utbyggnad till två våningars höjd av mer än halva byggnaden, under det att återstoden endast skulle utgöras av bottenvåningen. Källare skulle däremot anordnas under hela byggnaden, vilket skulle möjliggöra uthyrning av en verkstads- och lager-lokal om cirka 240 m<sup>2</sup>. Vidare skulle källaren, förutom bränsle- och pannrum, innehålla tvättstuga jämte torkrum samt matkällare för hyresgästerna, förråds- och arkivutrymmen för postkontoret, garage och skyddsrum.

Kostnaderna för nybyggnaden ha beräknats till 352,000 kronor. Härtill skulle komma en beräknad kostnad av 7,000 kronor för planering av tomten. Totalkostnaden för byggnadsföretaget — däri inberäknat köpeskillingen för tomten, 20,000 kronor — skulle sålunda uppgå till 379,000 kronor.

Hyresvärdena för lokalerna i det tilltänkta posthuset har generalpoststyrelsen på grundval av de hyror, som i allmänhet utgå för jämförbara lokaler, och med stöd av på platsen inhämtade upplysningar beräknat till följande belopp:

|                        |                                  |       |        |         |
|------------------------|----------------------------------|-------|--------|---------|
| Postmästarens lägenhet | (125 m <sup>2</sup> à 20 kronor) | ..... | kronor | 2,500   |
| Gårdskarlens »         | ( 61 » » 20 » )                  | ..... | »      | 1,220   |
| Verkstadslokal         | (144 m <sup>2</sup> à 17 kronor) | ..    | kronor | 2,450   |
| Lagerlokal             | ( 99 » » 10 » )                  | ..    | »      | 990     |
| Postkontoret           | (456 » » 35 » )                  | ..    | kronor | 15,960  |
| » , källare            | ( 73 » » 10 » )                  | ..    | »      | 730     |
| Summa kronor           |                                  |       |        | 23,850. |

Det sammanlagda hyresvärdet motsvarar sålunda omkring 6.3 procent av det i byggnaden investerade kapitalet, 379,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att till inköp för postverkets räkning av tomten nr 4 i kvarteret Vesslan i Enköping samt för uppförande därå av ett posthus för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 379,000 kronor.

Generalpoststyrelsen har med skrivelse den 2 oktober 1942 överlämnat ett av byggnadsstyrelsen den 23 september 1942 avgivet yttrande rörande byggnadsförslaget.

*Byggnadsstyrelsen* har i yttrandet anført, att styrelsen för sin del icke hade något i huvudsak att erinra beträffande förslaget. Styrelsen ville dock framhålla, att tjänsterummen för postmästare och redogörare kunde något minskas. Det kunde även ifrågasättas, om en i förslaget upptagen, till den ena bostadslägenheten hörande loggia vore av sådant värde, att den kunde anses motsvara därav föranledda ökade kostnader beträffande byggnadsarbete och underhåll. De för förslagets genomförande till 359,000 kronor beräknade kostnaderna föranledde i och för sig icke någon erinran från byggnadsstyrelsens sida.

Byggnadsstyrelsen har vidare framhållit, att den föreslagna byggnaden skulle komma att delvis skjuta ut över den enligt gällande stadsplan fastställda byggnadslinjen. Styrelsen hade emellertid under hand erfarit, att byggnadsnämnden i staden ämnade föreslå en sådan ändring av stadsplanen, att hinder för förslagets genomförande icke skulle uppstå.

*Generalpoststyrelsen* har med anledning av byggnadsstyrelsens erinringar mot storleken av postmästarens och redogörarens tjänsterum framhållit, att styrelsen, som hade ingående kännedom om nämnda befattningshavares arbetsuppgifter och ägde de bästa förutsättningar att kunna avgöra, hur stora rum som erfordrades för dem, ansåge rummen vara väl avvägda med hänsyn till de ändamål de skulle tjäna.

Vad beträffar den ena bostadslägenhetens loggia har generalpoststyrelsen anført, att densamma otvivelaktigt komme att höja lägenhetens värde ur trevnadssynpunkt och därigenom underlätta dess uthyrning till förmånligt

pris. Det uppgjorda ritningsförslaget syntes därför i detta avseende icke böra frångås.

1940 års civila byggnadsutredning har den 11 november 1942 avgivit infortrat utlåtande i ärendet. Utredningen har därvid anført, att den granskning, som förslaget underkastats, bibragt utredningen den uppfattningen, att besparingar kunde uppnås genom en minskning av utrymmet för brevbärare, redogörare och postmästare på sätt framginge av en vid utlåtandet fogad principskiss. Om de föreslagna besparingsåtgärderna yttrar utredningen följande:

Enligt vad utredningen under hand inhämtat uppgår den i brevbärravdelningen sysselsatta arbetsstyrkan till 10 man. Då det icke synes rimligt att beräkna ett utrymme överstigande 8 kvadratmeter för varje i rummet arbetande brevbärare, lär utrymmet i fråga böra väsentligt reduceras. Enligt utredningens mening kan brevbärravdelningen begränsas till omkring 40 kvadratmeter. Lokaler för ankommande och avgående post hava bibehållits med i huvudsak oförändrat utrymme. Lastkajen har av ekonomiska och byggnadstekniska skäl förlagts utanför byggnaden. Redogörarens rum har minskats från 20 till omkring 17 kvadratmeter i nära överensstämmelse med en tidigare av generalpoststyrelsen till utredningen överlämnad skiss, angivande lämplig inredning av rum för redogörare med en yta av 15.6 kvadratmeter. Postmästarens rum har minskats från 20 till 12 kvadratmeter, vilket vid jämförelse med numera eljest tillämpade normer torde få anses fullt tillräckligt. Arkiv och förråd ha sammanslagits och givits en yta av 20 kvadratmeter.

Övervåningens båda lägenheter hade, fortsätter byggnadsutredningen, på grund av de i bottenvåningen vidtagna reduktionerna något begränsats, vilket emellertid i viss mån kompenserats genom slopande av den öppna loggjan.

Enligt utredningens skiss hade byggnaden en volym av närmare 3,600 kubikmeter eller 500 kubikmeter mindre än det av generalpoststyrelsen framlagda förslaget. Under förutsättning av nödig enkelhet i utförandet skulle kostnaderna för en byggnad i överensstämmelse med utredningens förslag kunna, i anslutning till det remitterade förslagets kostnadsberäkningar, uppskattas till 320,000 kronor.

En av byggnadsutredningens ledamöter, *byggnadschefen E. Lindh*, har i särskilt yttrande givit uttryck för den uppfattningen, att vissa av de för postkontoret avsedda utrymmena — nämligen vindfånget vid allmänhetens rum, redogörarens rum, brevbärrummet samt utrymmet för ankommande och avgående post — i utredningens förslag blivit alltför starkt beskurna. Till stöd för denna uppfattning har reservanten åberopat vad som framgått vid överläggning mellan honom och representant för generalpoststyrelsen rörande utredningens begränsningsförslag. Reservanten har jämväl framhållit, att betydande kostnader kräfts för tillbyggnad av motsvarande utrymmen inom vissa posthus, exempelvis i Sandviken, Skövde och Umeå, kort tid efter byggnadernas färdigställande.

Angående storleken av brevbärarrummet samt utrymmet för ankommande och avgående post anföres i byggnadschefen Lindhs reservation i **huvudsak** följande:

Å generalpoststyrelsens ritningsförslag har försorteringsfacket mellan brevbärarrummet och lokal för ankommande och avgående post felplacerats av arkitekten, som uppgjort ritningen. Då det emellertid gällde felplacering av en lös inredningsdel, en fråga utan inflytande på byggnadsarbetena, hade ritningen vid granskning inom styrelsen fått passera utan justering. Facket skulle i verkligheten komma att placeras vinkelrätt mot fönstervägg, i vilket fall brevbärarrummet erhåller en golvyta av ungefär 50 kvadratmeter. — Beträffande utrymmet för ankommande och avgående post har generalpoststyrelsens representant framhållit, att just postkontoret i Enköping vore i stort behov av goda utrymmen för dessa expeditioner, då kontoret hade en betydande post till den omkringliggande stora landsbygden.

Övriga av byggnadsstyrelsen och utredningen föreslagna minskningar har reservanten ansett böra iakttagas. Dessa beskärningar vore emellertid av så ringa omfattning, att det av generalpoststyrelsen begärda byggnadsanslaget icke borde sänkas, i all synnerhet som byggnadsföretaget icke komme att igångsättas förrän år 1943 vid en tidpunkt, då sannolikt prisstegringarna, om de fortginge i samma takt som hittills, krävde minst den compensation, som dessa beskärningar kunde medgiva.

*Departementis-  
chefen.*

Av skäl, som generalpoststyrelsen utvecklat, torde det vara ofrånkomligt att för postkontoret i Enköping anskaffa nya lokaler i en för ändamålet uppförd byggnad.

För ordnande av det nya posthusets förläggning har styrelsen träffat preliminärt avtal med staden om förvärv av tomten nr 4 i kvarteret Vesslan för ett belopp av 20,000 kronor. Då tomten ur postal synpunkt får anses hava ett fördelaktigt läge samt då köpeskillingens belopp och avtalets innehåll i övrigt icke givit mig anledning till erinran, tillstyrker jag det ifrågasatta förvärvet.

Det av generalpoststyrelsen framlagda förslaget beträffande nybyggnadens utformning torde med anledning av de anmärkningar, som från byggnadsstyrelsens och civila byggnadsutredningens sida framförts mot detsamma, böra underkastas omarbetning i vissa delar. I fråga om storleken av tjänsterummen för postmästare och redogörare böra därvid i huvudsak iakttagas de begränsningar, som föreslagits av civila byggnadsutredningen. Den för en bostadsvåning tilltänkta loggian bör vidare av besparingsskäl slopas. Utrymmena för den egentliga postbehandlingen anser jag däremot böra beräknas i nära anslutning till vad som avsetts i generalpoststyrelsens förslag. I samband med den överarbetning av föreliggande ritningsförslag, som jag sålunda förutsätter, torde i ärendet framförda erinringar i detaljspörsmål få tagas under omprövning. Det lärers få ankomma på Kungl. Maj:t att efter granskning av omarbetade ritningar fastställa definitiv plan för byggnadsföretaget.

Innan den av mig nu förutsatta överarbetningen verkställts, torde det vara vanskligt att företaga en hållbar beräkning av byggnadskostnaderna. Om ock

en viss begränsning i det av generalpoststyrelsen beräknade anslagsbehovet synes möjlig, torde försiktigheten bjuda att icke nu vidtaga alltför stark beskränning av det äskade beloppet. Jag vill förorda, att för ändamålet anvisas ett anslag av 370,000 kronor. Huruvida detta belopp behöver i sin helhet tagas i anspråk, måste bli beroende på resultatet av ärendets fortsatta prövning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Enköping* för budgetåret 1943/44  
anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 370,000.

### Posthusbyggnad i Kalmar.

[4.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 3) gjorda framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 till posthusbyggnad i Kalmar ett reservationsanslag av 775,000 kronor. Posthuset avsågs skola uppföras å en inom kvarteret Floras kulle belägen tomt, som staten med anlitan av ett för budgetåret 1938/39 anvisat anslag å 61,800 kronor inköpt av Kalmar stad.

I anslutning till vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, till 1939 års urtima riksdag angående åtgärder för begränsning av statsutgifter-na under budgetåret 1939/40 m. m. förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att arbetena för posthusbyggnaden i Kalmar icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar samt att då icke disponerade eller bundna medel av det för ändamålet anvisade anslaget finge tagas i anspråk endast för bestridande av kostnaderna för nämnda ritningar och entreprenadhandlingar.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1941 års riksdag (bil. 17, punkten 5) uttalades, att de för posthusbygget anvisade medlen borde ställas till generalpoststyrelsens förfogande, därest läget å arbetsmarknaden skulle motivera företagets igångsättande. För att kompensera den stegring av byggnadskostnaderna, som inträffat under tiden efter anvisandet av byggnadsanslaget, anvisades därjämte å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 100,000 kronor. På grund av rådande förhållanden å arbetsmarknaden ha arbetena å posthusbygget ännu icke påbörjats.

Genom beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t förklarat, att generalpoststyrelsen skulle äga att under budgetåret 1942/43 disponera förenämnda, för budgetåret 1939/40 anvisade reservationsanslag.

I sin skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* meddelat, att frågan om förläggningen av det nya posthuset i Kalmar numera kommit i ett nytt läge. Kalmar stad, av vilken generalpoststyrelsen förvärvat det tomtområde, varå posthuset skulle uppföras, hade sålunda under slutet av år 1941 inlett förhandlingar med styrelsen för att söka få till stånd en överenskom-

melse om byte av den försålda tomten mot ett annat för posthusbygge lämpligt tomtområde. Det hade nämligen för staden kommit att framstå såsom synnerligen önskvärt, att tomten åter komme i stadens ägo för att användas för trafikändamål. Förhandlingarna hade emellertid ännu ej lett till något resultat.

I fråga om behovet av ett posthus i Kalmar har generalpoststyrelsen hänvisat till tidigare skrivelser i ämnet. Behovet kvarstode, anför styrelsen, allttjämt och hade genom posttrafikens fortgående stegring ytterligare ökats. Då emellertid arbetena med byggnadsföretaget icke syntes kunna igångsättas under budgetåret 1942/43, vore det med hänsyn till gällande bestämmelser angående äldre reservationsanslag nödvändigt, att erforderliga anslagsmedel ånyo anvisades.

Under förmälan, att av det för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget återstode ett odisponerat belopp av 755,000 kronor, hemställer generalpoststyrelsen, att för nästa budgetår ett anslag å 855,000 kronor måtte anvisas till posthusbyggnad i Kalmar.

Departements-  
chefen.

Då behovet av en ny posthusbyggnad i Kalmar allttjämt kvarstår, anser jag medel böra finnas disponibla för att möjliggöra arbetenas utförande under nästa budgetår, därest läget å arbetsmarknaden skulle medgiva företags igångsättande. Det för budgetåret 1939/40 för ändamålet anvisade anslaget kommer emellertid vid utgången av innevarande budgetår ej längre att stå till förfogande, därest icke riksdagen medgiver, att återstående del av anslaget må disponeras även under nästa budgetår. Dylikt medgivande bör därför utverkas av riksdagen.

Generalpoststyrelsen har meddelat, att Kalmar stad inlett förhandlingar med styrelsen i syfte att staden måtte få återförvärva den tomt, som överlåtits till postverket för det nya posthuset. Därest förhandlingarna skulle leda till att postverket i vederlag erhåller ett för poständamål lämpligt beläget tomtområde, synes erinran ej böra resas mot ett godkännande från statsmakternas sida av ett dylikt byte. Jag förutsätter emellertid därvid, att skälig mellanavgift bör utgå, därest den tomt, som skulle överlåtas till postverket, ej skulle vara i stort sett likvärdig med den för posthuset nu avsedda tomten. Bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna överenskommelse av här ifrågasatt innebörd bör utverkas av riksdagen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* medgiva, att återstående del av det för budgetåret 1939/40 till posthusbyggnad i Kalmar anvisade reservationsanslaget måtte få disponeras under budgetåret 1943/44;

*dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna överenskommelse, som kan komma att träffas, om överlåtelse från postverket till Kalmar stad av den för posthusbyggnad i staden avsedda tomten mot det att till postverket överlåtes annan för dylikt ändamål lämplig tomtmark.



### Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå.

[5.] Till om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå anvisade 1939 års lagtima riksdag för budgetåret 1939/40 (skrivelse nr 296) ett reservationsanslag av 327,500 kronor. Sedan Kungl. Maj:t bemyndigat generalpoststyrelsen att låta utföra arbetena, förordnade emellertid Kungl. Maj:t den 30 december 1939 — i anslutning till vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, till 1939 års urtima riksdag angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m. — att arbetena icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar samt att då icke disponerade eller bundna medel av det för ändamålet anvisade anslaget finge tagas i anspråk endast för bestridande av kostnaderna för nämnda ritningar och entreprenadhandlingar. Sedermera anvisades till samma ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 187,500 kronor. Med sistnämnda belopp avsågs att bestrida dels de på grund av prisstegringen ökade kostnader, som beräknades uppkomma, därest arbetena skulle fullföljas, och dels kostnader sammanhängande med en utvidgning av den ursprungliga arbetsplanen. Genom beslut den 12 december 1941 medgav där efter Kungl. Maj:t, att arbetena finge fullföljas, samt bemyndigade generalpoststyrelsen att taga i anspråk de för ändamålet anvisade, förut icke disponerade medlen. På grund av den sedermera inträffade bristen å arbetskraft hava emellertid arbetena ännu ej påbörjats.

Slutligen må erinras, att Kungl. Maj:t den 12 juni 1942 förklarat, att generalpoststyrelsen skulle äga att under budgetåret 1942/43 disponera förenämnda reservationsanslag å 327,500 kronor.

I sin skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* i fråga om behovet av om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå hänvisat till tidigare skrivelser i ämnet. Vad särskilt anginge kravet på utvidgning av postkontorslokaler hade detta, anför styrelsen, genom poströrelsens fortgående ökning numera ytterligare skärpts. Det syntes därför ofrånkomligt, att arbetena påbörjades så snart som möjligt. Skulle arbetena icke kunna igångsättas under budgetåret 1942/43, syntes det med hänsyn till gällande bestämmelser angående äldre reservationsanslag vara nödvändigt, att erforderliga anslagsmedel ånyo anvisades.

Under förmälan, att av det för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget ett odisponerat belopp å 313,500 kronor återstode, hemställer generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:t ville — därest byggnadsarbetena icke komme att påbörjas under innevarande budgetår — föreslå riksdagen att till ändamålet ifråga för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 501,000 kronor.

Då om- och tillbyggnadsarbetena å posthuset i Umeå böra fullföljas, så snart läget å arbetsmarknaden medgiver, böra erforderliga medel för före-

*Departement-  
chefen.*

taget finnas disponibla. Det för budgetåret 1939/40 för ändamålet anvisade anslaget kommer emellertid icke utan särskilt medgivande av riksdagen att stå till förfogande efter ingången av nästa budgetår. Dylikt medgivande torde därför böra utverkas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att återstående del av det för budgetåret 1939/40 till om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå anvisade reservationsanslaget måtte få disponeras under budgetåret 1943/44.

### 3. Inköp för postverkets räkning av fastigheter.

[6.] Alltsedan år 1920 hava varje år medel stått till förfogande för inköp för postverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kunnat uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut. Senast har för ändamålet anslag beviljats för budgetåret 1939/40 med 50,000 kronor.

Med anlåtande av anslaget har under tiden efter den 1 januari 1939 endast ett fastighetsförvärv ägt rum, nämligen inköp av stadsägan nr 7589 i Göteborg för en köpeskilling av 35,000 kronor. Av anslaget återstår för närvarande ett odisponerat belopp av 162,000 kronor. Genom beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t medgivit, att anslaget finge disponeras även under budgetåret 1942/43.

I sin skrivelse den 28 augusti 1942 har *generalpoststyrelsen* erinrat om att anslaget till inköp för postverkets räkning av fastigheter efter utgången av innevarande budgetår ej längre komme att stå till förfogande. Då erfarenheten visat, att det för postverket varit fördelaktigt och i vissa fall nödvändigt att vid behov kunna förvärva fastighet utan den tidsutdräkt, som måste bli en följd av frågans hänskjutande till riksdagen, ansåge styrelsen, att även efter utgången av budgetåret 1942/43 medel borde finnas disponibla för nu omhandlade ändamål. Huru stort belopp, som kunde komma att erfordras härför, vore givetvis omöjligt att i förväg beräkna, men det hittills i allmänhet tillgängliga anslagsbeloppet, 200,000 kronor, finge anses väl avvägt.

Med stöd härav hemställer *generalpoststyrelsen*, att till inköp för postverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, ett reservationsanslag av 200,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1943/44.

*Departements-  
chefen.*

Alltsedan särskilda anslag uppförts å riksstaten till inköp i brådskande fall av fastigheter för postverkets räkning hava i regel omkring 200,000 kronor årligen stått till förfogande för ändamålet. Då medel fortfarande torde böra i ungefär samma utsträckning finnas tillgängliga, vill jag tillstyrka, att anslag för ändamålet anvisas för nästa budgetår. Anslaget torde emellertid

kunna begränsas till 50,000 kronor, enär jag förutsätter, att den reservation å anslaget, som kan förefinnas vid utgången av detta budgetår, må tillföras det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för postverkets räkning av fastigheter* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 50,000.

---

## Telegrafverket.

### 1. Telefonstationsbyggnad i Kristianstad.

[7.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 12) framlagda förslag anvisade riksdagen till telefonstationsbyggnad i Kristianstad för innevarande budgetår ett anslag å 635,000 kronor. I avvaktan på yttrande från 1940 års civila byggnadsutredning över det av telegrafstyrelsen framlagda byggnadsförslaget togs i propositionen icke ställning till frågan om telefonstationsbyggnadens slutliga utformning.

Sedan telegrafstyrelsen i samråd med civila byggnadsutredningen låtit omarbета det ursprungliga förslaget till stationsbyggnad, underställde styrelsen med skrivelse den 29 juni 1942 detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Närmaste anledningen till omarbetningen hade varit, att styrelsen önskat förlägga salen för den automatiska stationsutrustningen och korskopplingen i lokal, som i möjligaste mån kunde skyddas mot anfall från luften. I detta syfte hade i det omarbetade förslaget denna lokal förlagts till bottenvåningen, vars väggar och bjälklag förstärkts.

I samband med omläggningen av väljar- och korskopplingssalen hade stationens expeditionslokaler flyttats till flygelbyggnaden mot Södra Kaserngatan och tidigare planerade bostadslägenheter i flygeln utesluts. Härigenom hade byggnadspartiet mot Östra Boulevarden kunnat minskas från tre till två våningar.

Den minskning av byggnadens volym, som blivit en följd av förslagets omarbetning, hade dock icke kunnat medföra lägre kostnadssumma. Enligt byggnadsstyrelsens beräkning slutade kostnaden på 690,000 kronor. I förhållande till det tidigare förslaget innebar således det senare en kostnadsökning med 55,000 kronor. Ökningen hänförde sig till stegrade byggnadskostnader.

Genom brev den 3 juli 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i samarbete med telegrafstyrelsen låta vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordrades för utförande av telefonstationsbyggnaden i huvudsaklig överensstämmelse med det omarbetade förslaget, samt meddelade, att Kungl. Maj:t ville framdeles — efter anmälan av byggnadsstyrelsen om de förberedande åtgärdernas avslutande — meddela beslut om byggnadsarbetenas igångsättande.

I skrivelse den 17 november 1942 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att ett belopp av 55,000 kronor, motsvarande den beräknade kostnadsökningen för den nya telefonstationsbyggnaden, måtte anvisas för nästa budgetår.

Då några ytterligare begränsningar eller förenklingar i det uppgjorda förslaget till ny telefonstationsbyggnad i Kristianstad icke böra vidtagas, därest byggnaden skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, förordar jag, att erforderligt tilläggsanslag anvisas för byggnadsföretagets utförande enligt nu föreliggande byggnadsprogram. Vad angår storleken av det erforderliga tilläggsbeloppet må omnämnas, att Kungl. Maj:t numera meddelat beslut om arbetets igångsättande samt förklarat företaget företrädesberättigat i fråga om tilldelning av arbetskraft. Härvid har emellertid förutsatts, att företaget skulle utföras i särskilda etapper, varvid tills vidare endast rivning av den äldre byggnaden å tomten ansetts kunna ifrågakomma. Den förutsatta uppdelningen torde komma att medföra viss merkostnad för byggnadens färdigställande. Denna merkostnad kan på grundval av upplysningar, som under hand införskaffats från byggnadsstyrelsen, beräknas till omkring 20,000 kronor. I anledning härav synes det av telegrafstyrelsen begärda tilläggsanslaget böra ökas från 55,000 kronor till 75,000 kronor.

Det är angeläget, att grundläggningsarbetena för nybyggnaden kunna igångsättas omedelbart efter rivningsarbetenas avslutande. Jag förutsätter därför, att riksdagen på grund av det ändrade läge, vari byggnadsfrågan numera kommit, skyndsamt tager ställning till huruvida byggnadsarbetena böra fullföljas i enlighet med den omarbetade planen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Kristianstad* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 75,000.

## 2. Förrådsbyggnader i Umeå.

[8.] I skrivelse den 3 oktober 1942, innefattande anslagsäskanden i fråga om vissa byggnadsföretag och fastighetsförvärv, har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för uppförande av förrådsbyggnader i Umeå.

Styrelsen har till en början erinrat därom, att Kungl. Maj:t den 19 september 1941 bemyndigat styrelsen att inköpa en förrådstomt i Umeå, varom styrelsen gjort framställning i skrivelse den 25 juni 1941. I denna skrivelse hade styrelsen bland annat anfört, att ett par standardskjul av plåt tillsvidare vore avsedda att uppföras å tomten men att, när bättre tider inträdde, en mer permanent förrådsbyggnad borde uppföras.

Vid närmare undersökning av förhållandena vid sektionsförrådet i Umeå hade det emellertid, framhåller styrelsen i sin nu förevarande skrivelse, visat sig, att det provisorium, som uppsättning av ett par plåtskjul skulle innebära, icke kunde försvaras, utan att det vore nödvändigt att utan dröjsmål söka bringa verklig ordning och reda i förrådet och sörja för att den materiel, som där skulle förvaras, bleve ordentligt och säkert upplagrad samt att expedieringen av densamma kunde ske rationellt utan att hämmas av otidsenliga och provisoriska anordningar. Härtill komme, att telegrafverket vore i stort behov av verkstadsutrymme och manskapsrum i anslutning till förrådslokalerna samt att garageplatser för dess i Umeå stationerade bilar behövde ordnas.

Styrelsen meddelar, att arkitekten Carl Åkerblad i Stockholm av styrelsen anmodats uppgöra ritningar till en förrådsbyggnad samt ett förrådsskjul i Umeå. Enligt de uppgjorda ritningarna utgöres förrådsbyggnaden av en en-våningsbyggnad av sten, som förutom kall- och varmförråd innehåller verkstad, manskaps- och förmansrum, garage, skyddsrum och utrymmen för uppvärmning. Plats för framtida tillbyggnad har förutsetts. Förrådsskjulet, som skulle uppföras av trä, anses nödvändigt med hänsyn till snöförhållandena och avses för magasinering av kablar och grövre linjemateriel.

Telegrafstyrelsen upplyser, att byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna, icke funnit anledning framställa anmärkning mot desamma samt beräknat kostnaden för förrådsbyggnadens och skjulets uppförande till 118,000 kronor.

Under återopande av vad telegrafstyrelsen sålunda anfört hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av förrådsbyggnader i Umeå för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 118,000 kronor.

Departements-  
chefen.

Med anledning av vad telegrafstyrelsen anfört om angelägenheten av att redan nu på ett permanent sätt ordna lagerorganisationen vid telegrafverkets sektionsförråd i Umeå har jag icke något att invända mot att för ändamålet uppföras en förrådsbyggnad och ett förrådsskjul å den år 1941 inköpta tomten.

Då de för byggnadsföretaget uppgjorda ritningarna samt kostnadsberäkningen ej heller givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förrådsbyggnader i Umeå* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 118,000.

### 3. Inköp för telegrafverkets räkning av tomtmark i Hässelby villastad.

[9.] I sin förenämnda skrivelse den 17 november 1942 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av 6,600 kronor för inköp av en tomt i Hässelby villastad. Till stöd härför anför styrelsen, att den manuell telefonstationen därstädes, som tillhörde Stockholms stationsområde, bleve i behov av ombyggnad inom de närmaste åren, varvid den komme att överföras till automatisk drift. För stationen förhyrdes nu lokal, innehållande 3 rum och kök, av privat hyresvärd. Årshyran vore 900 kronor, och hyreskontraktet löpte år för år.

Då den blivande nya stationen, i likhet med vad fallet vore beträffande övriga automatiska telefonstationer i Stockholmstrakten, borde inrymmas i en för ändamålet uppförd, telegrafverket tillhörig byggnad, hade, meddelar styrelsen, förhandlingar förts om inköp för verkets räkning av en lämplig byggnadstomt. Bland de förslag, som förelegat, hade telegrafstyrelsen valt ett, som avsåge förvärf av ett cirka 2,200 kvadratmeter stort tomtområde, utgörande

del av det Stockholms stad tillhöriga stadsägoområdet nr 1330 i kvarteret Maskrosen i Hässelby villastads köping. Det område, som telegrafverket behövde, hade staden erbjudit sig att avyttra till ett pris av cirka 6,600 kronor, motsvarande 3 kronor per kvadratmeter.

Då styrelsen ansett priset billigt och tomtmarken lämplig för det planerade stationshuset, har styrelsen upprättat preliminärt köpeavtal med staden om inköp av tomten. Köpet är bindande endast under förutsättning, att Kungl. Maj:t godkänner detsamma före den 1 juli 1943.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig icke hava något att erinra mot det föreslagna markförvärvet.

Då en blivande automatstation i Hässelby villastad lämpligen bör förläggas till en telegrafverket tillhörig tomt samt telegrafstyrelsens förslag om förvärv av tomtmark för ändamålet icke givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departement-  
chefen.*

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av tomtmark i Hässelby villastad* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 6,600.

#### 4. Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Hässleholm.

[10.] I skrivelsen den 3 oktober 1942 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om medel till inköp av en tomt för ny telefonstationsbyggnad i Hässleholm. Till stöd härför har styrelsen anfört följande:

Telegrafverket förhyr i Hässleholm stationslokal, bestående av 18 rum, jungfrukammare och 4 kök. Årshyran är 6,500 kronor, vartill kommer kostnad för uppvärmning från centralvärmeanläggning enligt hyresvärdens självkostnadspris. Hyreskontraktet utlöper den 1 oktober 1949.

När stationen om några år blir i behov av ombyggnad, kan den icke längre kvarbliva i den nuvarande lokalen, utan för den då behövliga nya stationen måste särskilt anordnade lokaler anskaffas. Dessa böra inredas i en telegrafverket tillhörig byggnad.

Med tanke härpå har telegrafstyrelsen redan nu, medan lämpliga, obebyggda tomter ännu finnas att tillgå för rimligt pris inom den centrala delen av staden, försäkrat sig om en ur telegrafverkets synpunkt välbelägen byggnadstomt. Denna utgöres av tomten nr 4 i kvarteret nr 48 inom Hässleholms stad. Tomtarealen uppgår till omkring 1,233 kvadratmeter.

Vid förhandlingarna om tomtköpet har köpeskillingen kunnat nedbringas till 20,000 kronor. Då priset är billigt och tomten lämplig för här ifrågavarande ändamål, har styrelsen upprättat preliminärt köpekontrakt. Detta är bindande endast under förutsättning, att Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet erhålles före den 1 juli 1943.

Telegrafstyrelsen upplyser vidare, att generalpoststyrelsen på förfrågan meddelat, att styrelsen icke reflekterade på att flytta postkontoret i staden från dess nuvarande plats vid järnvägen till en blivande telefonstationsbyggnad å den till inköp nu ifrågasatta tomten.

Byggnadsstyrelsen hade, enligt vad telegrafstyrelsen meddelar, under hand förklarat sig icke hava något att erinra mot tomtförvärvet. Byggnadsstyrelsen hade emellertid påpekat, att en mindre ändring av stadsplanen borde genomföras men att invändning häremot icke syntes komma att göras.

Under återopande av vad telegrafstyrelsen anfört hemställer styrelsen, att för inköp av ifrågavarande tomt ett reservationsanslag av 20,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1943/44.

Departements-  
chefen.

Telefonstationen i Hässleholm, vilken för närvarande är inrymd i förhyrda lokaler, kommer enligt vad telegrafstyrelsen upplyst att om några år bliva i behov av ombyggnad. Stationen bör då inrymmas i lokaler inom en telegrafverket tillhörig fastighet. Styrelsens i anledning härav framlagda förslag om inköp av en för ändamålet lämplig byggnadstomt för 20,000 kronor, motsvarande ett tomtpris av mellan 16 och 17 kronor per kvadratmeter, har icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Hässleholm* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 20,000.

## 5. Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Arlöv.

[11.] I sin förenämnda skrivelse den 3 oktober 1942 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av medel till inköp för telegrafverkets räkning av en tomt i Arlöv.

Styrelsen meddelar rörande telefonstationen i Arlöv, att densamma tillhörde Malmö stationsområde och vore inrättad för manuell drift. I samband med att den automatiska närtrafikstationen i Malmö bleve färdigställd, vilket beräknades ske under första halvåret 1944, borde automatisering äga rum av Arlövsstationen. Då den nuvarande stationen vore inrymd i en förhyrd lokal och den automatiska stationsutrustningen på grund av sin storlek borde inrymmas i en telegrafverket tillhörig byggnad, hade styrelsen fört förhandlingar i syfte att förvärva en lämplig byggnadstomt för att därå sedermera uppföra en telefonstationsbyggnad. Förhandlingarna hade lett till det resultatet, att styrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juli 1943 träffat avtal om inköp av tomtdelarna nr 3 a om 824 kvadratmeter och nr 3 b om 141 kvadratmeter inom kvarteret Snäppan i Arlövs municipalsamhälle till ett pris av 9,000 kronor. Styrelsen ansåge tomtmarken ligga väl till ur nätsynpunkt och vara tillräckligt stor för beräknad bebyggelse. Mot priset hade styrelsen icke funnit anledning att göra någon invändning.

Styrelsen upplyser, att byggnadsstyrelsen under hand förklarat sig icke göra erinran mot ifrågavarande förslag till tomtinköp.



Med hänvisning till det anförda har styrelsen hemställt, att för tomtköpets genomförande ett reservationsanslag av 9,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1943/44.

Med tillstyrkande av telegrafstyrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-  
chefen.*

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Arlöv*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investerings-  
anslag av ..... kronor 9,000.

## 6. Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Åkarp.

[12.] I sin skrivelse den 3 oktober 1942 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för inköp av en tomt i Åkarp.

Styrelsen upplyser till en början, att telefonstationen i Åkarp, vilken tillhörde Malmö stationsområde, vore inrättad för manuell drift. I samband med automatiseringen av närtrafikstationen i Malmö borde automatisering äga rum även av Åkarpstationen. Då den nuvarande stationen i Åkarp vore inrymd i en förhyrd lokal och den automatiska stationsutrustningen borde inrymmas i en telegrafverket tillhörig byggnad, hade styrelsen fört förhandlingar om förvärv av lämplig byggnadstomt för uppförande av en byggnad för den planerade automatstationen.

Förhandlingarna hade, meddelar styrelsen, resulterat i ett preliminärt avtal om förvärv av lägenheten Villakvarteret nr 1 (Åkarp 3<sup>25</sup>) i Åkarps municipalsamhälle. Arealen uppginge till cirka 1,535 kvadratmeter och köpeskillingen skulle utgöra 6,000 kronor. Avtalet vore bindande endast under förutsättning, att Kungl. Maj:ts godkännande erhöles före den 1 juli 1943. Styrelsen ansåge, att tomten synnerligen väl lämpade sig för det avsedda ändamålet. Mot det avtalade priset hade styrelsen icke funnit något att erinra.

Styrelsen upplyser slutligen, att byggnadsstyrelsen under hand meddelat, att styrelsen icke hade någon invändning att göra mot ifrågavarande förslag till tomtinköp.

Under åberopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen om anvisande av ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

Med biträdande av telegrafstyrelsens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-  
chefen.*

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Åkarp*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investerings-  
anslag av ..... kronor 6,000.

## 7. Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Kvarnby.

[13.] *Telegrafstyrelsen* har i sin skrivelse den 17 november 1942 upplyst, att telefonstationen i Kvarnby skulle automatiseras i samband med att den automatiska närtrafikstationen i Malmö färdigställdes. Då stationen i likhet med stationerna i Arlöv och Åkarp vore av sådan storleksordning, att automatstationsutrustningen icke borde inrymmas i förhyrd lokal, borde även för denna station en byggnad tillhörande telegrafverket uppföras.

Med anledning härav har telegrafstyrelsen försäkrat sig om en lämplig byggnadstomt genom att köpekontrakt upprättats om förvärv för ett pris av 6,500 kronor av ett från fastigheten Skrävlinge Östra 9<sup>45</sup> (230/600 mantal litt. A a 41) inom stadsdelen Husie i Malmö stad avstyckat område om 1,300 kvadratmeter.

Kontraktet om tomtförvärvet är för båda parterna bindande endast under förutsättning, att Kungl Maj:ts tillstånd till köpet erhålles före den 1 juli 1943.

Under förmälan, att byggnadsstyrelsen icke funnit anledning till erinran mot det ifrågavarande tomtköpet, hemställer telegrafstyrelsen, att för köpets genomförande ett anslag å 6,500 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

*Departements-  
chefen.* Jag biträder telegrafstyrelsens förevarande framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

alt till *Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Kvarn-  
by* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investe-  
ringsanslag av ..... kronor 6,500.

## 8. Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Gävle.

[14.] I sin skrivelse den 17 november 1942 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av 381,000 kronor för inköp av tomten nr 3 i kvarteret Råven i Gävle.

Styrelsen erinrar till en början om att telegrafverket i nämnda kvarter ägde tomterna nr 1 och 2 samt att telegrafverkets stationsbyggnad vore uppförd på den förstnämnda tomten. Stationshuset, som byggdes åren 1910—1912, inrymde lokaler för telegraf- och telefonstationen, överdragsstationen, distriktsbyrån för femte distriktet, förråd för vissa telegrafverkets avdelningar samt postkontor med till detta hörande förråd. Enär utvecklingsmöjligheter saknats i telefonstationsbyggnaden, hade telegrafstyrelsen efter av Kungl. Maj:t den 4 mars 1932 erhållet bemyndigande inköpt den intill nämnda byggnad liggande tomten nr 2.

Till stöd för sin framställning om inköp av tomten nr 3 anför styrelsen:

Kvarteret Råven består av endast tre fastigheter. Då telegrafverket äger två av dessa, har det varit för telegrafstyrelsen angeläget att vid lämpligt tillfälle söka för säkerställande av verkets framtida behov av byggnadsmark förvärva den återstående fastigheten med tomtnummer 3.

Denna fastighet äges av ett sterbhus. Styrelsen har tidigare förhandlat om fastighetens försäljning till telegrafverket, men något avtal om köp har icke kommit till stånd. Möjlighet att förvärva fastigheten föreligger nu, och styrelsen har ansett lämpligast att icke dröja med att försäkra sig om fastigheten för telegrafverkets räkning. Skulle köp nu icke komma till stånd, kan befaras att andra reflektanter uppträda och att fastigheten, som har ett ur affärssynpunkt bra läge vid Drottninggatan, kan komma att bebyggas med en dyrbar byggnad, vilket skulle ställa frågan om fastighetens förvärvande framdeles i ett helt annat läge.

Till upplysning rörande det ifrågasatta förvärvets ekonomiska innebörd meddelar styrelsen, att fastighetens areal vore 972.8 kvadratmeter samt att å tomten funnes uppförda dels ett vinkelhus av trä i två våningar med fasader åt Drottninggatan och Kopparslagaregatan och dels ett gårdshus, likaledes i två våningar. Sterbhuset hade begärt en köpesumma av 385,000 kronor, men efter förhandlingar hade en mindre reducering medgivits, så att köpeskillingen stannat vid 381,000 kronor. Hyresinkomsten från fastigheten vore för närvarande 25,700 kronor. Vid en köpeskillning av 381,000 kronor bleve bruttoavkastningen 6.75 procent. Beräknades underhåll m. m. till 1.8 procent erhöles omkring 5 procent på det investerade kapitalet.

Telegrafstyrelsen har upprättat ett preliminärt kontrakt om fastighetsköpet, varvid såsom villkor uppställts, att Kungl. Maj:ts godkännande av det samma erhålles före den 1 juli 1943.

Styrelsen meddelar slutligen, att byggnadsstyrelsen under hand förklarat sig icke hava något att erinra mot det föreslagna fastighetsförvärvet.

I likhet med telegrafstyrelsen anser jag det önskvärt att, då tillfälle därtill nu erbjudes, telegrafverkets utvecklingsmöjligheter i Gävle tillvaratagas genom förvärv av den återstående fastigheten i det kvarter, vari telefonstationsbyggnaden är belägen. Den för fastigheten begärda köpeskillingen synes i och för sig vara tämligen hög, men med hänsyn till värdet för staten av att kunna förfoga över hela kvarteret anser jag mig icke böra göra någon erinran mot det föreslagna fastighetsförvärvet. Jag tillstyrker alltså styrelsens förslag om anvisande för nästa budgetår av ett anslag för ändamålet å 381,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Gävle*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 381,000.

*Departements-  
chefen.*

## 9. Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.

[15.] För inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avvidan på särskilt riksdagsbeslut, anvisades senast för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 300,000 kronor. Samtidigt medgav riksdagen, att Kungl. Maj:t finge bemyndiga telegrafstyrelsen att för markinköp till ett pris av högst 5,000 kronor av nämnda anslag disponera sammanlagt

högst 100,000 kronor. Dylikt bemyndigande har sedermera av Kungl. Maj:t lämnats.

Under tiden efter den 1 januari 1940 ha jämlikt medgivande av Kungl. Maj:t följande fastigheter inköpts medelst anlitande av förevarande anslag:

| Kungl. Maj:ts<br>beslut                                | Köpeskilling<br>kronor. |
|--------------------------------------------------------|-------------------------|
| <sup>19</sup> / <sub>9</sub> 1941 tomt i Umeå .....    | 21,955: 20              |
| <sup>7</sup> / <sub>8</sub> 1942 tomt i Vimmerby ..... | 10,000: —               |
| <sup>11</sup> / <sub>9</sub> » tomt i Arboga .....     | 30,000: —               |

Summa kronor 61,955: 20.

I sin skrivelse den 3 oktober 1942 har *telegrafstyrelsen* meddelat, att styrelsen med stöd av det omförmälda bemyndigandet för styrelsen att disponera högst 100,000 kronor för förvärv av tomter till ett pris av högst 5,000 kronor inköpt tomter på följande orter till här angivna belopp:

Under budgetåret 1940/41:

|                   | Kronor   |
|-------------------|----------|
| Askim .....       | 4,800: — |
| Hörle .....       | 300: —   |
| Jönköping .....   | 2,380: — |
| Limmared .....    | 273: —   |
| Norrahammar ..... | 1,608: — |
| Orsa .....        | 1,809: — |
| Saxtorp .....     | 1,000: — |

Under budgetåret 1941/42:

|                  |           |
|------------------|-----------|
| Alnö .....       | 545: —    |
| Arendal .....    | 1,100: —  |
| Dalarö .....     | 2,500: —  |
| Edsberg .....    | 762: —    |
| Ekbyvall .....   | 504: —    |
| Gränna .....     | 2,992: 50 |
| Järpen .....     | 1,190: —  |
| Segerstad .....  | 332: —    |
| Timmele .....    | 662: —    |
| Viggbyholm ..... | 5,000: —  |

Under budgetåret 1942/43:

|                   |           |
|-------------------|-----------|
| Asklanda .....    | 345: 60   |
| Eggby .....       | 444: —    |
| Hällestadby ..... | 960: 26   |
| Nolby .....       | 1,584: —  |
| Stäket .....      | 1,748: 70 |
| Tyresö .....      | 5,000: —  |
| Töre .....        | 541: 50   |

Summa kronor 38,381: 56.

Styrelsen erinrar härefter om att enligt de för reservationsanslag gällande bestämmelserna det av riksdagen för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget finge disponeras längst till och med den 30 juni 1943. Under framhållande att erfarenheten visat behovet av att äga tillgång till medel, då det i särskilda fall gällt att snabbt och på för statsverket fördelaktiga villkor förvärva och bygga fastigheter för telegrafverkets räkning, föreslår telegrafstyrelsen, att ett nytt anslag å 300,000 kronor anvisas för budgetåret 1943/44.

Såsom vid tidigare anslagsäskanden för ändamål av här förevarande slag framhållits, har erfarenheten ådagalagt behovet av att äga tillgång till medel för förvärv av fastigheter för telegrafverkets räkning utan avvaktan å riksdagsbeslut i de särskilda fallen. *Departements-  
chefen.*

För närvarande kvarstår av tidigare för fastighetsinköp anvisade medel ett odisponerat belopp av omkring 460,000 kronor. Detta belopp torde, såvitt nu kan bedömas, vara tillräckligt för att tillgodose de behov av mindre fastighetsförvärv, som kunna uppkomma under de närmaste åren. Med hänsyn till anslagets karaktär av löpande anslag bör likväl för ändamålet anvisas ett investeringsanslag å förslagsvis 100 kronor. De hittills ej disponerade medlen förutsättas enligt vanliga regler skola tillföras detta anslag.

Såsom förutsättning för Kungl. Maj:ts disposition av anslaget, i vad avser belopp överstigande 5,000 kronor, gäller för närvarande att den åtgärd, för vilken anslaget avses skola disponeras, icke kan utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut i ämnet. Erfarenheten har visat, att de markförvärv, som ske för telegrafverkets räkning, i allmänhet äro relativt små. Det synes mig innebära en onödig omgång, att fråga om varje markförvärv, där köpeskillingen överstiger 5,000 kronor och beslut av riksdagen kan utan synnerlig olägenhet avvaktas, skall behöva underställas riksdagens prövning. Praktiska skäl tala för att endast sådana ifrågasatta markförvärv, där köpeskillingen överstiger ett mera avsevärt belopp, förslagsvis 100,000 kronor, hänskjutas till riksdagens prövning. Jag vill här erinra om att i fråga om markförvärv för statens vattenfallsverks räkning Kungl. Maj:t äger ensam besluta, där köpeskillingen uppgår till högst sistnämnda belopp. Beträffande inköp av mark för flygfält äger Kungl. Maj:t inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel träffa avgörande utan någon begränsning i vad avser köpeskillings storlek.

Jag vill sålunda förorda, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande fatta beslut i inköpsärenden, där köpeskillingen icke överstiger 100,000 kronor. Jag förutsätter emellertid därvid, att Kungl. Maj:t — i likhet med vad som för närvarande gäller — må bemyndiga telegrafstyrelsen att själv besluta i ärenden rörande markinköp, då köpeskillingen håller sig inom ett belopp av högst 5,000 kronor. Någon begränsning av det sammanlagda belopp, som telegrafstyrelsen skall äga disponera av anslaget, synes icke vara erforderlig. Vidare förutsätter jag, att jämväl framdeles en redogörelse för anslagets användning lämnas riksdagen i samband med äskande av ytterligare medel för här berörda ändamål.

Enligt anslagets hittillsvarande rubrik må anslaget disponeras ej endast för markförvärv utan även för bebyggande av fastigheter. Anslaget har emellertid hittills, bortsett från något enstaka undantagsfall, icke behövt disponeras för bebyggande av fastigheter. På grund härav och med hänsyn till de föreslagna ändringarna i grunderna för anslagets användning, synes detsamma framdeles böra anvisas under rubriken Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel utan riksdagens hörande meddela beslut i fråga om förvärv för telegrafverkets räkning av fastigheter i fall där köpeskillingen uppgår till högst 100,000 kronor;

*dels ock till Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 100.

#### 10. Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

[16.] Anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende har för de senaste fem budgetåren anvisats med följande belopp:

| Budgetår      | Kronor     |
|---------------|------------|
| 1938/39 ..... | 39,200,000 |
| 1939/40 ..... | 32,200,000 |
| 1940/41 ..... | 15,000,000 |
| 1941/42 ..... | 26,000,000 |
| 1942/43 ..... | 25,000,000 |

Dessutom ha å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisats 4,395,000 kronor, avsedda för en av militära skäl förestavad komplettering av det permanenta trådtelegrafnätet samt för visst rikskabelarbete. Det må här vidare erinras, att den förhållandevis låga medelsanvisningen för budgetåret 1940/41 berodde därpå, att genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t ett belopp av 10,000,000 kronor av anslaget för budgetåret 1939/40 icke fick disponeras under budgetåret utan förutsattes skola få tagas i anspråk först under budgetåret 1940/41.

I sin skrivelse den 17 november 1942 har *telegrafstyrelsen* anmält sitt anslagsbehov för nästa budgetår till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Styrelsen meddelar därvid inledningsvis, att av de till och med budgetåret 1941/42 beviljade medlen för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende vid 1941 års utgång återstått ett icke använt belopp av cirka 7,879,000 kronor. Av 1942 års riksdag hade för samma ändamål anvisats dels å riksstaten för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 25,000,000

kronor, dels å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor. För tiden intill den 1 juli 1943 stode sålunda till telegrafstyrelsens förfogande ett sammanlagt belopp av omkring 36,879,000 kronor. Härav vore cirka 33,000,000 kronor använda eller beräknade att användas för redan beordrade arbeten, varför för täckande av nya behov under första halvåret 1943 skulle återstå omkring 3,879,000 kronor.

Styrelsen framhåller härafter, att för bedömande av behovet av kapitalinvesteringsmedel för budgetåret 1943/44 hänsyn måste tagas till de siffror, som visade de senaste årens utveckling och som funnes intagna i efterföljande tabeller:

| Å r       | Antal riks-samtal mot särskild avgift | Samtals-avgifter | Ökning under året    |                         |                   | Antal telefon-apparater vid årets slut | Under året influtna inträdes- och abonnemangs-avgifter |
|-----------|---------------------------------------|------------------|----------------------|-------------------------|-------------------|----------------------------------------|--------------------------------------------------------|
|           |                                       |                  | av antal riks-samtal | av samtalsavgifter      |                   |                                        |                                                        |
|           |                                       |                  |                      | Kronor                  | %                 |                                        |                                                        |
|           |                                       | Kronor           | %                    | Kronor                  | %                 |                                        | Kronor                                                 |
| 1937..... | 56,146,094                            | 43,994,223       | 7.8                  | 3,551,287               | 8.8               | 724,595                                | 67,798,961                                             |
| 1938..... | 59,918,951                            | 47,523,278       | 6.7                  | 3,529,055               | 8.0               | 787,411                                | 71,873,589                                             |
| 1939..... | 64,176,268                            | 51,898,510       | 7.1                  | 4,375,232               | 9.2               | 845,206                                | 77,305,740                                             |
| 1940..... | 65,377,755                            | 53,878,057       | 1.9                  | 1,979,547               | 3.8               | 889,833                                | 82,350,767                                             |
| 1941..... | 69,010,716                            | 57,793,817       | 7.3                  | 3,915,760               | 7.3               | 960,328                                | 87,556,947                                             |
| 1942..... | 75,000,000                            | 75,900,000       | 8.7                  | 18,106,000 <sup>1</sup> | 31.3 <sup>1</sup> | 1,014,000                              | 98,250,000                                             |

| Å r     | Ökning under året                 |     |                                              |      | Antal<br>taxerade<br>telegram | Telegram-<br>avgifter | Ökning under året                |                          |       |  |
|---------|-----------------------------------|-----|----------------------------------------------|------|-------------------------------|-----------------------|----------------------------------|--------------------------|-------|--|
|         | av antal<br>telefon-<br>apparater |     | av inträdes- och<br>abonnemangs-<br>avgifter |      |                               |                       | av an-<br>talet<br>tele-<br>gram | av telegram-<br>avgifter |       |  |
|         | Antal                             | %   | Kronor                                       | %    |                               |                       |                                  | Kronor                   | %     |  |
| 1937... | 52,170                            | 7.8 | 4,975,849                                    | 7.9  | 5,387,420                     | 7,372,796             | 4.7                              | 360,498                  | 5.1   |  |
| 1938... | 62,816                            | 8.7 | 4,074,628 <sup>a</sup>                       | 6.0  | 5,347,758                     | 7,354,084             | — 0.7                            | — 18,712                 | — 0.8 |  |
| 1939... | 57,795                            | 7.3 | 5,432,151                                    | 7.6  | 5,912,695                     | 8,818,871             | 10.6                             | 1,464,787                | 19.9  |  |
| 1940... | 44,627                            | 5.3 | 5,045,027                                    | 6.5  | 5,391,471                     | 10,022,336            | — 8.8                            | 1,203,465                | 13.6  |  |
| 1941... | 70,495                            | 7.9 | 5,206,180                                    | 6.3  | 5,151,339                     | 10,118,662            | — 4.5                            | 96,326                   | 1.0   |  |
| 1942... | 54,000                            | 5.6 | 10,693,000 <sup>a</sup>                      | 12.2 | 5,400,000                     | 11,500,000            | 4.8                              | 1,381,000 <sup>1</sup>   | 13.7  |  |

I anslutning till tabellerna framhåller styrelsen, att abonnentökningen under år 1941, som något överstigit 70,000, varit den största ökning, som någonsin förekommit. Då den starka abonnentökningen ingivit betänkligheter med hänsyn till rådande brist på material och arbetskraft, hade från och med den

<sup>1</sup> Inländska samtals- och telegramavgifter höjdes från och med den 1 januari 1942.

<sup>2</sup> Vissa abonnemangsavgifter nedsattes från och med den 1 januari 1938.

<sup>3</sup> Inträdesavgifterna höjdes den 1 januari 1942 och åter den 6 augusti 1942.

1 januari 1942 en höjning av inträdesavgifterna för telefonabonnemang genomförts. Denna taxehöjning hade också medfört en minskning i tillströmningen av nya abonnenter. Minskningen hade dock efter hand visat sig vara övergående. Under första halvåret 1942 hade ökningen av antalet abonnemang uppgått till omkring 27,000, vilken siffra med endast 2,000 understigit motsvarande ökning under samma tid år 1941. Från och med juni månad 1942 hade ökningen till och med varit större än ett år tidigare. I anledning härav hade i början av augusti månad genomförts en ny höjning av inträdesavgifterna, vilken höjning hittills visat sig medföra den avsedda minskningen i abonnentökningen. Under förutsättning att utvecklingen under den sista delen av år 1942 bleve ungefär densamma som under den dittills förflutna tiden efter den sista taxehöjningen, komme ökningen av antalet apparater under år 1942 att uppgå till omkring 54,000.

Med hänsyn till den effekt, som den senaste taxehöjningen fått, har telegrafstyrelsen för år 1943 ansett sig böra räkna med en ökning av 40,000 à 45,000 apparater.

Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår anför styrelsen:

Enligt den för år 1942 uppgjorda arbetsplanen skulle under detta år rikskabelanläggningen från Stockholm till övre Norrland utsträckas från Skellefteå till Luleå, varjämte en rikskabel skulle utläggas från Örebro till Mjölby. Sistnämnda kabelanläggning, varigenom rikskabeln Stockholm—Malmö skulle förbindas med de från Örebro utstrålande rikskablarna, hade blivit nödvändig därigenom, att rikskabelsträckan Norrköping—Linköping—Mjölby hade blivit fullbelagd, varför åtgärder måste vidtagas för att kunna leda en del av däri ingående förbindelser andra vägar. Anläggningen var dessutom motiverad av militära skäl. Med hänsyn till rådande brist på metaller ansåg sig telegrafstyrelsen emellertid nödsakad att uppskjuta den ifrågavarande kabelanläggningen trots de försämrade framkomstmöjligheter på riksledningarna, som ett dylikt uppskjutande måste medföra. Ett ytterligare undanskjutande av den planerade kabeln är emellertid nu icke längre möjligt, varför densamma bör komma till utförande under år 1943. Hela kostnaden för kabelanläggningen har beräknats till 4,300,000 kronor, varav 2,050,000 kronor kunna anses såsom kapitalökning, medan det återstående beloppet bör belasta telegrafverkets förnyelsefond.

För nya blanka riksledningar har beräknats ett belopp av 600,000 kronor och för utökning av ledningsantalet i befintliga rikskablar genom pupinisering och bärvägstelefonitrustningar samt utvidgning av överdragsstationer ett belopp av 850,000 kronor.

För utvidgning av lokalnäten har styrelsen beräknat det behövliga beloppet till 24,500,000 kronor, varav för nya abonnenter 13,000,000 kronor, för nya blanka landsledningar 800,000 kronor, för landskablar 500,000 kronor, för nätarbeten och stationsutvidgningar 7,500,000 kronor samt för nya växelstationer och oförutsedda arbeten 2,700,000 kronor.

Sammanlagt skulle alltså erfordras  $2,050,000 + 600,000 + 850,000 + 24,500,000 = 28,000,000$  kronor.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att styrelsen vid avvägandet av här nämnda anslagsbelopp, liksom av anslagen för närmast föregående år, till följd av rådande brist på material och arbetskraft måst avsevärt inskränka anläggningarnas omfattning, trots att detta måste leda till minskning av



befintliga reserver. Den stora trafikökningen liksom även den tidigare starka abonnentökningen hade emellertid gjort en ökning såväl av antalet ledningar som av ett stort antal stationer ofrånkomlig.

Under återopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag av 28,000,000 kronor.

Statens industrikommission har den 4 december 1942 avgivit utlåtande över telegrafstyrelsens förevarande framställning. Kommissionen har därvid meddelat följande hos telegrafstyrelsen inhämtade uppgifter om de kvantiteter, som fortsättningsvis ansetts behöva ställas till telegrafverkets förfogande, såvitt angår råmaterial vara knapphet råder:

| M a t e r i a l                  | Att anskaffas                 |                              | Summa<br>(ton) |
|----------------------------------|-------------------------------|------------------------------|----------------|
|                                  | för disponibla medel<br>(ton) | för nu äskade medel<br>(ton) |                |
| Bly:                             |                               |                              |                |
| 1) rikskabeln Örebro—Mjölby .... | 250                           | —                            | —              |
| 2) övriga behov .....            | 650                           | 1,000                        | 1,900          |
| Tenn .....                       | 6                             | 12                           | 18             |
| Zink .....                       | —                             | 450                          | 450            |

I fråga om koppar har kommissionen upplyst, att telegrafverket vore självförsörjande.

I anslutning till de lämnade uppgifterna anför kommissionen:

Kommissionen har med avseende å blybehovet redan under hand ställt i utsikt, att telegrafverket skulle kunna erhålla såväl den för rikskabeln Örebro—Mjölby erforderliga kvantiteten av 250 ton som de övriga kvantiteter, vilka komma att åtgå under innevarande kalenderår. Tillgången på bly är emellertid knapp, och försörjningsläget kan ej överblickas för längre tid framåt. Kommissionen måste därför i fråga om de blykvantiteter, som beräknas skola förbrukas under år 1943 och under första hälften av år 1944, förutsätta, att telegrafstyrelsen fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden, innan sådana arbeten igångsätts, för vilka bly erfordras.

I avvaktan på slutförandet av pågående förnyad utredning rörande tennförsörjningen räknar kommissionen med att den angivna kvantiteten, 18 ton, skall kunna ställas till förfogande. Kommissionen förutsätter därvid, att denna kvantitet täcker telegrafverkets hela behov av tenn till och med första halvåret 1944.

I fråga om zink kan kommissionen icke för närvarande överskåda läget för längre tid framåt. Bland annat ha under senare tid rests krav på kompensation i form av zink vid försäljning av zinkplåt till Sverige, vilket tidigare under år 1942 ej varit fallet. Då vidare tillgången på zink intimt sammanhänger med smältningen av svensk malm i utlandet, måste kommissionen jämväl i fråga om denna metall förutsätta, att telegrafstyrelsen fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden, innan respektive arbeten igångsätts.

Departements-  
chefen.

Vid avvägningen av anslaget för innevarande budgetår till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende utgick man från att en av förhållandena framkallad sänkning av levnadsstandarden i förening med den höjning av inträdesavgifterna för telefonabonnemang, som beslutats den 30 december 1941, skulle medföra, att antalet nya telefonabonnemang för år 1942 icke nådde upp till 1941 års siffra — över 70,000 nya abonnenter — utan stannade vid ett tal, som låge något under 60,000.

Första halvåret 1942 visade också i genomsnitt någon nedgång i nytecknade abonnemang i förhållande till samma tid år 1941. Från och med juni månad 1942 inträdde emellertid en kraftig ökning, vilken till och med var större än under motsvarande tid föregående år. För att hämma stegringen genomfördes i början av augusti 1942 en ny, avsevärd höjning av inträdesavgifterna. Denna höjning har, enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, hittills visat sig medföra önskad minskning av abonnenttillströmningen. Styrelsen beräknar antalet nya abonnenter för år 1942 till omkring 54,000.

Det torde vara mycket vanskligt att bedöma utvecklingen på ifrågavarande område för år 1943. Jag anser emellertid i likhet med telegrafstyrelsen fog för närvarande förefinnas för antagandet, att antalet nya abonnemang, bland annat på grund av den senaste avgiftshöjningen, kommer att bli mindre än under år 1942. Det synes mig som om telegrafstyrelsens beräkningar — 40,000 à 45,000 nya abonnenter för år 1943 — kunna läggas till grund för bedömande av anslagsbehovet.

För utvecklingen av telegrafverkets rörelse torde den stora trafikstegringen kräva relativt omfattande anläggningar även under nästkommande budgetår. På grund av de rådande förhållandena med materialknapphet och brist på arbetskraft måste dock förutsättas, att åtgärderna begränsas till vad som befinnes mest trängande. Telegrafstyrelsen synes vid sina beräkningar ha i tillbörlig grad iakttagit denna förutsättning; de av styrelsen i detta sammanhang förordade arbetena torde vara av sådan angelägenhetsgrad, att medel för desamma böra anvisas för nästa budgetår.

Av vad här anförts följer, att jag ansett mig icke böra framställa erinran mot telegrafstyrelsens anslagsäskande å 28,000,000 kronor. Huruvida det tillstyrkta arbetsprogrammet till fullo kan komma till utförande blir i sista hand beroende dels på arbetsmarknadsförhållandena, dels ock på försörjningslägets utveckling i vad avser vissa metaller. Jag förutsätter, att telegrafstyrelsen, i enlighet med vad industrikommissionen anfört, inhämtar fortlöpande yttranden från kommissionen rörande materialförsörjningen, innan arbeten av här ifrågavarande slag igångsätts.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf-  
väsende* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag  
av ..... kronor 28,000,000.

## Statens järnvägar.

I skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om de anslag för statens järnvägar, som borde anvisas för budgetåret 1943/44. Det äskade beloppet uppgår till sammanlagt 49,445,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 21 juni 1922 åligger det järnvägsstyrelsen att i samband med sina anslagsäskanden lämna redogörelse för den omfattning, i vilken överskott å anslag tillhörande huvudgruppen »nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar» blivit under sistförflutna kalenderår tagna i anspråk för täckande av uppkomna brister å andra anslag under samma huvudgrupp. I sin skrivelse har styrelsen meddelat, att brist uppkommit å anslagen för följande under år 1941 avslutade arbeten:

Kronor.

|                                                                                       |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Ombyggnad av stationshuset i Malung (1939/40 års riksstat Kb I C 11) .....            | 274:—      |
| Anordnande av cisterner för flytande bränsle (1939/40 års riksstat Kb I C 17) .....   | 35,443:04  |
| Utvidgning av spårsystemet vid Stockholms södra (1940/41 års riksstat Kb I C 1) ..... | 6,628:44   |
| Summa brist                                                                           | 42,345:48. |

Bristen hade täckts med överskottsmedel från anslaget för budgetåret 1937/38 å 500,000 kronor till utvidgning av spårsystemet vid Göteborgs centralstation. Efter denna reglering hade å sistnämnda anslag kvarstått en behållning å 40,608 kronor 50 öre, vilken återlevererats till riksgäldskontoret den 10 mars 1942.

Över järnvägsstyrelsens framställning i vad densamma mera väsentligt berör landets råvaruförsörjning, har *statens industrikommission* avgivit utlåtanden den 25 november och den 4 december 1942.

I förstnämnda utlåtande, vari de av styrelsen planerade arbetena bedömas med hänsyn dels till järn- och stålanskaffningen och dels till verkstädernas sysselsättning, upplyser kommissionen, att behovet av nämnda metaller av järnvägsstyrelsen beräknats till en kvantitet av 26,320 ton. Dessutom erfordrades material under innevarande och närmast följande budgetår, dels motsvarande redan erhållna anslag med 1,120 ton järn och stål, dels ock för arbeten och nyanläggningar, som bekostades av förnyelsefondsmedel, i den mån materialbehovet nu kunde överskådas, med 28,500 ton järn och stål. I allt föreläge sålunda behov av 55,940 ton järn och stål.

De kvantiteter, som vore relevanta i vad anginge det remitterade ärendet, vore, uttalar kommissionen, i och för sig icke av sådan storleksordning, att de ingåve alltför stora betänkligheter, för den händelse import och tillverkning inom landet allttjämt kunde pågå i ungefär oförändrad utsträckning.

Tillades emellertid de kvantiteter järn och stål, som motsvarade materielbeställningarna m. m. för förnyelsefondsmedel, bleve totalkvantiteten så avsevärd, att dess tillhandahållande under perioden i fråga sannolikt komme att möta svårigheter. Detta bleve med säkerhet fallet, för den händelse järnimporten skulle avsevärt nedskäras under hittillsvarande omfattning eller de svenska järnverkens produktion nedginge, till exempel på grund av knapphet å bränsle eller råvaror.

Vad angår verkstadskapaciteten för tillverkning av rullande materiel, har kommissionen ansett densamma vara tillräcklig för nu ifrågasatta beställningar. Kommissionen uttalar i detta sammanhang som ett önskemål, att leveranserna utläggas successivt med jämn fördelning över året i ändamål att verkstädernas kapacitet måtte på lämpligaste sätt kunna utnyttjas.

Med hänsyn till svårigheten att för någon längre tid överskåda möjligheterna att tillhandahålla de erforderliga järn- och stålkvantiteterna anser kommissionen det nödvändigt, att järnvägsstyrelsen, innan de avsedda arbetena igångsätts, fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden rörande materialanskaffningen.

I sitt utlåtande den 4 december 1942 har industrikommissionen framlagt en fullständig materialspecifikation avseende samtliga arbeten utom de, som hänföra sig till bantekniska byråns och elektrotekniska byråns behov. Sistnämnda byrå hade emellertid, upplyser kommissionen, i annat sammanhang meddelat, vilka kvantiteter järn, bly och koppar som skulle erfordras för en fortsatt järnväglektrifiering under kalenderåret 1944. Av de sålunda angivna kvantiteterna hade hälften medtagits i följande tabell, avseende materialbehovet under budgetåret 1943/44, varvid för fullständighetens skull jämväl medtagits de kvantiteter järn, som avsåges i kommissionens utlåtande den 25 november 1942:

| Material                             | Nya byggnader och anläggningar | Rullande materiel | Materiel för redan erhållna anslag | Materiel för förnyelsefondsmedel | Elektrotekn. byråns arbeten | Summa  |
|--------------------------------------|--------------------------------|-------------------|------------------------------------|----------------------------------|-----------------------------|--------|
|                                      | ton                            | ton               | ton                                | ton                              | ton                         | ton    |
| Järn och stål .....                  | 19,440                         | 6,880             | 1,120                              | 28,500                           | 2,060                       | 58,000 |
| Koppar.....                          | 395                            | 151               | 180                                | 40                               | 250                         | 1,016  |
| Babbits.....                         | —                              | 2.8               | 5.9                                | 1.2                              | —                           | 9.9    |
| Nickel.....                          | —                              | 0.06              | 1.34                               | —                                | —                           | 1.4    |
| Aluminium.....                       | —                              | 6.4               | 2.2                                | 0.1                              | —                           | 8.7    |
| Silver .....                         | —                              | 0.12              | 0.05                               | 0.01                             | —                           | 0.18   |
| Molybden.....                        | —                              | 0.01              | 0.03                               | —                                | —                           | 0.04   |
| Kadmium.....                         | —                              | —                 | 0.8                                | —                                | —                           | 0.8    |
| Röd- och gulmetall samt mässing..... | 44                             | —                 | —                                  | 1                                | —                           | 45     |
| Tenn.....                            | 2                              | —                 | —                                  | 0.1                              | —                           | 2.1    |
| Bly .....                            | 250                            | —                 | —                                  | —                                | 125                         | 375    |
| Zink .....                           | 9                              | —                 | —                                  | —                                | —                           | 9      |

I anslutning härtill anför kommissionen:

Situationen i fråga om kopparförsörjningen har något förbättrats, men det erbjuder fortfarande svårigheter att för någon längre tid framåt överskåda försörjningsläget. Med hänsyn härtill förutsätter kommissionen, att järnvägsstyrelsen beträffande de två största posterna 395 respektive 250 ton inhämtar kommissionens yttrande, innan de avsedda arbetena igångsätts.

Med avseende å tenn och babbits, i vilken senare legering tenn ingår såsom huvudsaklig beståndsdel, får kommissionen anmäla, att kommissionen i avvaktan på slutförandet av pågående förnyad utredning rörande tennförsörjningen tillsvi vidare räknar med att under kalenderåret 1943 ställa 100 ton tenn till järnvägsstyrelsens förfogande för tillgodoseende av statens järnvägars samtliga behov för såväl drift som nybyggnader, däri inberäknade beställningar hos industrier.

Med hänsyn till den begränsade tillgången på nickel måste kommissionen förbehålla sig att i likhet med vad som äger rum i fråga om övriga förbrukningsändamål från fall till fall pröva de av järnvägsstyrelsen anmälda behoven.

Tillgången på bly är för närvarande knapp, och försörjningsläget kan ej överblickas för längre tid framåt. Kommissionen förutsätter därför, att järnvägsstyrelsen fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden, innan sådana arbeten igångsätts, vid vilka bly förbrukas.

Försörjningsläget med avseende på silver inger bekymmer. Genom brev den 27 november 1942 har Kungl. Maj:t uppdragit åt kommissionen att i samråd med mynt- och justeringsverket verkställa utredning rörande dels möjligheterna att förbättra silverförsörjningen, dels formerna för den reglering av silvermarknaden vartill det försämrade försörjningsläget föranleder samt att inkomma med förslag vartill utredningen kan föranleda. Den reglering av silverförbrukningen, som för närvarande äger rum, handhaves av mynt- och justeringsverket. I fråga om järnvägsstyrelsens behov av silver under budgetåret 1943/44 har kommissionen av myntdirektören inhämtat, att såvitt nu kan bedömas hinder ej möta för dess tillgodoseende.

Under förutsättning att försörjningsläget ej försämras, synas de av järnvägsstyrelsen uppgivna behoven av andra metaller än koppar, tenn, nickel, bly och silver kunna tillgodoses.

Av industrikommissionens utlåtanden framgår, att knapphet visserligen *Departements-  
chefen.* föreligger på flertalet av de för ifrågavarande arbeten erforderliga metallerna. Kommissionen har emellertid icke ansett sig böra påyrka någon inskränkning i det framlagda arbetsprogrammet. Vid dylikt förhållande och då jag funnit de av järnvägsstyrelsen föreslagna arbetena i allmänhet vara av behovet påkallade, kommer jag i det följande att i huvudsakliga delar förorda bifall till styrelsens framställning. Huruvida de planerade arbetena kunna i sin helhet utföras, blir beroende i främsta rummet på tillgången på arbetskraft och material. I anslutning till vad industrikommissionen uttalat om svårigheterna att för någon längre tid överblicka möjligheterna att tillhandahålla de erforderliga råvarukvantiteterna förutsätter jag, att järnvägsstyrelsen, innan de avsedda arbetena påbörjas, fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden rörande materialanskaffningen. Självfallet böra beställningar hos industrien i möjligaste mån jämnt fördelas på olika delar av året.

## Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

### Bangårdar.

#### 1. Utvidgning av spårsystemet i Krylbo.

[17.] I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anslag till utvidgning av spårsystemet i Krylbo.

Styrelsen framhåller, att spårsystemet icke vore tillräckligt för att medgiva önskad snabbhet i det växlingsarbete, som vore erforderligt för trafikens behöriga skötande. Denna olägenhet gjorde sig särskilt gällande i fråga om lokalgodstågen på morgonen mot Storvik och Borlänge, vilka ofta bleve antingen försenade eller ock ej sammansatta fullständigt enligt transportplanerna. I sistnämnda fall bleve rangeringsarbetet mera omfattande och tidsödande på de av tågen berörda mellanstationerna än annars vore nödvändigt. På grund av spårsystemets otillräcklighet uppstode även ofta svårigheter att på kvällarna mottaga de ankommande godstågen, varför dessa många gånger måste uppehållas på angränsande stationer, med följd att vagnarna icke kunde planenligt vidareändas.

Då dessa olägenheter gjort sig gällande icke allenast under nu rådande exceptionella trafikförhållanden utan även tidigare och anledning därför funnes att antaga, att de komme att kvarstå även sedan mera normala förhållanden åter inträtt, anser styrelsen en viss mindre utvidgning av spårsystemet vara oundgängligen nödvändig under år 1943. Denna beräknas draga en kostnad av 200,000 kronor.

Styrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för utvidgning av spårsystemet i Krylbo för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen anfört rörande behovet av en utvidgning av spårsystemet i Krylbo vill jag tillstyrka styrelsens förslag, att för nästa budgetår ett anslag av 200,000 kronor anvisas för ifrågavarande ändamål.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av spårsystemet i Krylbo* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av kronor 200,000.

#### 2. Utvidgning av spårsystemet i Vännäs.

[18.] I sin skrivelse har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av medel för utvidgning av spårsystemet i Vännäs. Styrelsen har härom anfört följande:

Det nuvarande spårsystemet i Vännäs är ej tillräckligt för att stationen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fylla sin uppgift dels som knutpunkt för

Umeåtrafiken, dels som utgångs- och slutstation för lokalgodstågen norr- och söderut. Det är ett jämförelsevis stort antal vagnar, som i Vännäs överflyttas från lokalgodståg till fjärrgodståg och tvärtom, och stationen fungerar i detta hänseende jämväl som knutpunkt för sträckan Hällnäs—Storuman—Sorsele.

Vidare ha godstågsspåren icke tillräcklig fri längd med hänsyn till numera förekommande längder å godstågen. Olägenheterna av de för korta tågspåren göra sig synnerligen starkt gällande även vid behandlingen av militärtåg på stationen, en omständighet som många gånger varit orsak till att förseningar uppstått och att tågrörelsen på huvudlinjen avsevärt försvårats.

På grund av vad sålunda anförts anser styrelsen en utvidgning och förbättring i berörda avseenden under nästa budgetår nödvändig för en bättre tågföring och för att stationen bättre skall kunna fylla sina trafikuppgifter.

Kostnaderna för den planerade om- och tillbyggnaden beräknar järnvägsstyrelsen uppgå till 525,000 kronor, varav 125,000 kronor avse arbeten av sådan natur, att kostnaderna för dessa arbeten synts styrelsen böra bestridas av förnyelsefondsmedel.

Järnvägsstyrelsen — som förklarar sig hava för avsikt att i förslaget till förnyelsefondsstat för år 1943 upptaga sistnämnda belopp, 125,000 kronor — hemställer om anvisande för nu ifrågavarande ändamål av ett anslag å 400,000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att en utvidgning av spårsystemet i Vännäs är erforderlig för att stationen därstädes skall kunna fylla sina trafikuppgifter på ett tillfredsställande sätt och en bättre tågföring kunna åstadkommas. Jag tillstyrker, att den föreslagna spårutvidgningen kommer till stånd. Kostnaderna hava beräknats till 525,000 kronor, därav 125,000 kronor enligt järnvägsstyrelsen avse sådana arbeten, för vilka kostnaderna böra bestridas av förnyelsefondsmedel. Häremot har jag icke funnit anledning till erinran.

*Departements-  
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av spårsystemet i Vännäs* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . kronor 400,000.

### 3. Gångbroar och gångtunnlar.

[19.] I skrivelse den 17 oktober 1942 har järnvägsstyrelsen hemställt om medgivande att under budgetåret 1942/43 disponera uppkomna reservationer å tre för budgetåret 1939/40 anvisade, till styrelsens förfogande ställda reservationsanslag.

Styrelsen har i skrivelsen anfört:

För tiden fram till och med budgetåret 1939/40 beviljades tämligen regelbundet varje år reservationsanslag till vissa fortlöpande arbeten vid statens järnvägar. Sålunda anvisades bl. a. å kapitalbudgeten till

## Kapitalbudgeten: bil. 4.

| För budgetåret: | Gångbroar<br>och<br>gångtunnlar<br>K r | Skenfria<br>vägkorsningar<br>m. m.<br>o n o | Växel- och<br>signalsäkerhets-<br>anläggningar<br>r |
|-----------------|----------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| 1937/38.....    | 150,000                                | 200,000                                     | 1,000,000                                           |
| 1938 39.....    | 150,000                                | 200,000                                     | 1,000,000                                           |
| 1939/40.....    | 150,000                                | 200,000                                     | 500,000                                             |

Efter budgetåret 1939/40 ha däremot inga anslag behövt anvisas vare sig till gångbroar och gångtunnlar eller till skenfria vägkorsningar m. m., enär tidigare för nämnda ändamål beviljade medel hittills räckt till bestridande även av de på budgetåren fr. o. m. 1940/41 belöpande, nu väsentligt reducerade utgifterna av ifrågavarande art. Erinras må i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t i brev den 30 december 1939 förordnat bl. a., att av det senast för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget till gångbroar och gångtunnlar (jämte ingående reservation) ett belopp av 250,000 kronor och av anslaget till skenfria vägkorsningar m. m. 50,000 kronor icke utan Kungl. Maj:ts medgivande finge tagas i anspråk samt att järnvägsstyrelsen hittills icke behövt utverka sådant medgivande.

Utöver nyss angivna, genom särskilt beslut innehållna belopp kvarstodo vid utgången av budgetåret 1941/42 följande behållningar å här ifrågavarande anslag nämligen

|                                   |                |
|-----------------------------------|----------------|
| gångbroar och gångtunnlar .....   | 200,000 kronor |
| skenfria vägkorsningar m. m. .... | 500,000 »      |

Förenämnda behållningar stå nu icke längre till järnvägsstyrelsens förfogande, enär berörda reservationsanslag sist anvisats för budgetåret 1939/40 och därefter ytterligare mer än två år förflutit. Då vissa arbeten av ifrågavarande art alltjämt pågå och måste komma till utförande, ehuru desamma på grund av tidsförhållandena kommit att bedrivas i väsentligt mindre omfattning än tidigare, är det emellertid nödvändigt, att medel för bestridande av de härav föranledda kostnaderna finnas tillgängliga. I avvaktan på att nya anslag kunna bli beviljade för ändamålet nödgas styrelsen därför hemställa om medgivande att av de angivna behållningarna å 200,000 resp. 500,000 kronor taga i anspråk 200,000 resp. 200,000 kronor.

Till växel- och signalsäkerhetsanläggningar behövde för budgetåren 1940/41 och 1941/42 icke anvisas några anslag, enär, som järnvägsstyrelsen framhöll i sin skrivelse den 24 oktober 1941 angående anslag för budgetåret 1942/43, viss förskjutning uppkommit i fråga om tidpunkten för utförandet av tidigare planerade dylika arbeten och på grund härav behållning kvarstått å anslag från föregående år, vilken behållning visat sig tillräcklig för att bestrida kostnaderna för de under de senaste åren färdigställda anläggningarna. Denna behållning beräknades dock vara helt tagen i anspråk vid utgången av budgetåret 1941/42.

En ytterligare förskjutning av ifrågavarande arbeten och beställningar har emellertid uppkommit, varför vid nyssnämnda tidpunkt av tidigare anvisade medel ej lyftats 1,200,000 kronor. Å andra sidan hade järnvägsstyrelsen vid samma tidpunkt med tillgängliga rörelsemedel bestritt en kostnad av i runt tal 310,000 kronor, för vilken utgift styrelsen ej gjort sig täckt genom att taga i anspråk härför beviljade anslagsmedel. Till klarläggande av nyssnämnda förhållanden får järnvägsstyrelsen framhålla, dels att styrelsen alltid i första hand bestrider utgifter för nyanläggningar och anskaffningar med tillgängliga rörelsemedel och alltså brukar lyfta anslagsmedel först då så erfordras för att förstärka de likvida medlen, dels att till växel- och signalsäkerhetsanläggningar för budgetåret 1942/43 beviljats nytt anslag med



2,000,000 kronor, varför styrelsen utgick från att den från budgetåren t. o. m. 1939/40 kvarstående reservationen utan vidare skulle kunna tillgodoföras det för nu löpande budgetår nybeviljade anslaget, oaktat att anslag för ändamålet icke behövt anvisas för de båda mellanliggande budgetåren 1940/41 och 1941/42. Tilläggas må i detta sammanhang, att under ett år inträffat avbrott i medelsanvisningen under viss annan anslagsrubrik icke utgjort hinder för sådant överförande av från tidigare år kvarstående behållning.

Sedan styrelsen under hand erfarit, att det under två år i följd nu uppkomna avbrottet i anslagstilldelningen för växel- och signalsäkerhetsanläggningar torde utgöra hinder för överförande utan vidare till det för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget av den å äldre anslag för samma ändamål vid utgången av sistlidna budgetår kvarstående behållningen, 1,200,000 kronor, och då styrelsen vid avvägningen av de för innevarande och nästkommande budgetår begärda anslagsbeloppen räknat med att för bestridande av uppkommande kostnader kunna förfoga jämväl över nyssnämnda behållning — av vilken för övrigt viss del enligt vad som förut framhållits redan är disponerad — torde Kungl. Maj:ts medgivande härtill böra utverkas.

Enligt beslut av 1928 års riksdag må reservationsanslag disponeras allenast till och med andra budgetåret efter det, å vars riksstat anslaget blivit sist uppfört, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, då anslagets bortfallande efter nämnda tid skulle vålla särskild olägenhet, låta anslaget kvarstå till vederbörandes förfogande under ytterligare högst ett år. Då de anslag, om vilkas fortsatta disposition under innevarande budgetår järnvägsstyrelsen i sin skrivelse den 17 oktober 1942 gjort hemställan, vid nämnda tidpunkt av riksräkenskapsverket redan såsom besparing reglerats inom riksgäldsfonden, har medgivande av Kungl. Maj:t icke kunnat lämnas i enlighet med styrelsens framställning. Emellertid synes det erforderligt, att medel för här avsedda ändamål stå till järnvägsstyrelsens förfogande i den omfattning styrelsen angivit. På grund härav torde anslag för ändamålen i fråga böra anvisas för budgetåret 1943/44. I enlighet härmed böra för sistnämnda budgetår anvisas till gångbroar och gångtunnlar 200,000 kronor och till skenfria järnvägs korsningar m. m. 200,000 kronor. Om anvisande av medel till sistnämnda ändamål gör jag hemställan i det följande under punkten 23. Vad angår erforderliga medel till växel- och signalsäkerhetsanläggningar vill jag här förutskicka, att järnvägsstyrelsen i sin förutnämnda skrivelse den 2 september 1942 om investeringsanslag för nästa budgetår gjort hemställan om anslag för angivna ändamål med 2,000,000 kronor och därvid förutsatt, att vid ingången av detta budgetår förefintlig reservation å anslaget till växel- och signalsäkerhetsanläggningar skulle stå till förfogande under budgetåret. Vid anmälan i det följande av denna hemställan kommer jag att förorda, att det anslag, som i anledning av framställningen bör anvisas, ökas med 1,200,000 kronor eller det belopp, vartill vid utgången av nästlidna budgetår reservationen å anslaget till växel- och signalsäkerhetsanläggningar beräknades uppgå.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gångbroar och gångtunnlar* för budgetåret 1943/44  
anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 200,000.

*Departement-  
chefen.*

## Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

## 4. Fortsatt anläggning av dubbelspår.

[20.] Till dubbelspårsarbeten vid statens järnvägar ha hittills medel anvisats enligt följande sammanställning:

| Budgetår      | Kronor     |
|---------------|------------|
| 1937/38 ..... | 1,300,000  |
| 1938/39 ..... | 1,500,000  |
| 1939/40 ..... | 2,500,000  |
| 1940/41 ..... | 7,250,000  |
| 1941/42 ..... | 4,500,000  |
| 1942/43 ..... | 10,000,000 |

Summa kronor 27,050,000.

Såsom närmare framgår av 1937 års statsverksproposition anvisades anslaget för budgetåret 1937/38 för att bereda arbetstillfällen åt vissa av de arbetare, som i och med slutförande av arbetet med Inlandsbanan hotades av arbetslöshet. Nämda anslag liksom anslagen för det följande budgetåret avsåg förberedande arbeten för dubbelspårsanläggning mellan Järna och Katrineholm. Från och med budgetåret 1939/40 har anslagets karaktär av arbetslöshetsanslag såtillvida ändrats, att de arbetspolitiska synpunkterna icke varit helt avgörande vid bedömandet av frågan om anvisande av nya medel för dessa arbeten. Såsom framgår av 1939 års statsverksproposition framlade nämligen järnvägsstyrelsen hösten 1938 en på längre sikt lagd plan för bedrivande av dubbelspårsbyggnader å statens järnvägars huvudlinjer. Denna plan omfattade dels fortsatt dubbelspårsbyggnad å linjen Järna—Katrineholm jämte vissa andra arbeten, dels ock påbörjande av arbeten för ett successivt utbyggande av linjerna Stockholm—Göteborg och Malmö—Norrköping—Katrineholm till genomgående dubbelspår. De för utbyggnad avsedda sträckorna omfattade sammanlagt 570 kilometer. Dubbelspårsbyggnaderna skulle utföras under en tidrymd av omkring 20 år samt beräknades vid tiden för planens framläggande draga en approximativt uppskattad kostnad av 125 miljoner kronor. Den genomsnittliga investeringen per år skulle sålunda bli 6 à 7 miljoner kronor. Anslagsbeloppen förutsattes emellertid skola variera med konjunkturläget på så sätt, att arbetena till väsentlig del skulle utföras under tider med arbetslöshet.

Enligt det av järnvägsstyrelsen hösten 1941 framlagda, för innevarande budgetår uppgjorda arbetsprogrammet för dubbelspårsarbetena skulle pågående arbeten fortsättas å linjedelarna Järna—Katrineholm, Pålsboda—Hallsberg, Laxå—Gårdsjö, Skövde—Falköping och Mjölby—Tranås. Av dessa linjer beräknades sträckorna Laxå—Gårdsjö och Flen—Katrineholm bli färdiga för dubbelspårsdrift under år 1942, varjämte å vissa sträckor av linjerna Järna—Flen och Skövde—Falköping rälsläggning m. m. skulle kunna ske under budgetåret 1942/43.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel till fortsättande av de pågående dubbelspårsarbetena.

Styrelsen meddelar därvid till en början, att dubbelspårsarbeten under år 1942 pågått med huvudsakligen spåråläggningsarbeten m. m. å linjedelarna Flen—Katrineholm, Laxå—Gårdsjö och Ballingslöv—Hässleholm samt terrasseringsarbeten m. m. å linjedelarna Järna—Flen, Pålshoda—Hallsberg, Skövde—Falköping och Mjölby—Tranås.

Den sammanlagda arbetsstyrkan vid dubbelspårsarbetena hade, fortsätter styrelsen, under första halvåret 1942 uppgått till cirka 1,300 man. Enligt under nästlidna augusti månad erhållna direktiv från den inom socialdepartementet tillsatta byggnadsberedningen hade emellertid med hänsyn till nu rådande förhållanden å arbetsmarknaden arbetsstyrkan vid arbetena tillsvidare reducerats till 600 man. Denna reduktion av arbetsstyrkan vore ur statens järnvägars intressesynpunkter synnerligen beklaglig. Såsom styrelsen vid upprepade tillfällen framhållit, gjorde sig behovet av dubbelspår vid statens järnvägars huvudlinjer år från år allt mer gällande. Styrelsen ville i detta samband ytterligare understryka, vad styrelsen även tidigare framhållit, att varje delsträcka, som gjordes dubbelspårig, medförde ökade möjligheter att smidigt avveckla trafiken och sålunda vore ägnad att befrämja god tågföring. Den nu vidtagna åtgärden komme att lägga hinder i vägen för att vissa hårt belastade delsträckor, som enligt styrelsens planer skulle kunnat iordningställas för dubbelspårstrafik under år 1943, då kunde bli färdigställda härför.

Styrelsen framhåller härefter, att det för närvarande vore omöjligt att bedöma, när förhållandena på arbetsmarknaden kunde bli sådana, att arbetsstyrkan åter kunde ökas till den under första halvåret 1942 tillgängliga. Det vore därför givetvis svårt att göra några förhandsberäkningar, i vad mån det för innevarande budgetår beviljade anslaget komme att tagas i anspråk under budgetårets lopp. För att erhålla en utgångspunkt för frågans bedömande ville styrelsen emellertid antaga, att arbetena även under vintern 1942/43 måste bedrivas med en till cirka 600 man reducerad arbetsstyrka. Under sådana förhållanden beräknades kostnaden för innevarande budgetår komma att uppgå till cirka 7,000,000 kronor, varvid å det för budgetåret beviljade anslaget vid budgetårets utgång en behållning skulle kvarstå av 3,000,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår uttalar styrelsen, att det med fog kunde hävdas, att dubbelspårsarbetena i jämförelse med andra byggnadsföretag borde givas hög angelägenhetsgrad även under tider, då särskilda åtgärder vore nödvändiga för reglering av förhållandena på arbetsmarknaden. Styrelsen ansåge sig därför för nästkommande budgetår böra påräkna en medelstillgång, som möjliggjorde arbetenas bedrivande i samma takt som före den nu vidtagna reduktionen av arbetsstyrkan eller alltså ett belopp av 10,000,000 kronor. Med hänsyn till det överskott av 3,000,000 kronor, som kunde antagas uppstå å det för innevarande budgetår beviljade anslaget, skulle således för nästkommande budgetår behöva anvisas ytterligare 7,000,000 kronor.

Vid beräkning av detta anslagsbelopp förutsätter styrelsen, att, om förhållandena å arbetsmarknaden under nästkommande budgetår skulle bli helt annorlunda än för närvarande och det således i stället skulle bli fråga om att söka få fram lämpliga arbetsobjekt för att bereda arbetstillfällen, ytterligare medel ställas till förfogande för arbetenas bedrivande med än större arbetsstyrka än den styrelsen i här förevarande sammanhang räknat med.

Under åberopande av det anförda hemställer järnvägsstyrelsen, att till fortsatt anläggning av dubbelspår för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag av 7,000,000 kronor.

Departements-  
chefen.

De motiv, som varit bestämmande för anvisandet av medel till dubbelspårsbyggnader, ha under senare år undergått en successiv förskjutning. Den starkt ökade trafiken å statens järnvägar har medfört, att behovet av dubbelspår å huvudlinjerna blivit alltmera framträdande. Medan de arbetspolitiska synpunkterna tidigare varit dominerande vid bedömandet av frågan om medelsanvisning, ha sålunda under de sistförflutna åren svårigheterna att avveckla trafiken blivit avgörande. Bristen på arbetskraft har dock under år 1942 föranlett en begränsning av det arbetsprogram, vars fullföljande varit angeläget ur trafiksynpunkt. En viss ytterligare inskränkning har måst genomföras från och med ingången av år 1943, i det att arbetsstyrkan enligt nya direktiv nedsatts till omkring 450 man.

I nuvarande läge med knapphet såväl å arbetskraft som å en del för dubbelspårsarbetena erforderliga råvaror vore det givetvis i och för sig önskvärt, att arbetena inskränktes. Erfarenheterna ha emellertid visat, att i nuvarande trafiksituation varje sträcka å de ifrågavarande huvudlinjerna, som göres dubbelspårig, medför ökade möjligheter att smidigt avveckla trafiken samt befrämjar en god tågföring och ett effektivt utnyttjande av lok- och vagnparken. Dessa trafiktekniska fördelar torde för närvarande få anses vara så vägande, att en ytterligare begränsning i de pågående arbetenas omfattning om möjligt bör undvikas. Tvärtom finner jag önskvärt, att en viss ökning av arbetsstyrkan må kunna ske, vilket dock måste bli beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden. Jag anser mig icke kunna räkna med att, på sätt järnvägsstyrelsen förutsatt, det skall bli möjligt att under nästa budgetår bedriva arbetena i samma takt som i början av detta budgetår, då arbetsstyrkan uppgick till omkring 1,300 man. Enligt min mening böra medel stå till förfogande för att arbetena skola kunna, för den händelse förhållandena på arbetsmarknaden medgiva, utföras i den omfattning, som kan ske med en tilldelning av arbetskraft i stort sett motsvarande den under senare halvåret 1942 tillgängliga arbetsstyrkan av omkring 600 man. Jag hänvisar i övrigt i detta sammanhang till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående principerna för bestämningen av anslag till anläggningsarbeten.

Nästlidna december månad öppnades för dubbelspårstrafik bandelarna Sköldinge—Katrineholm (15 km) och Ballingslöv—Hässleholm (8 km). I januari 1943 kan linjen Flen—Sköldinge (9 km) tagas i bruk. Till tidtabells-skiftet på försommaren 1943 beräknas sträckan Laxå—Gårdsjö (23 km) bli-

va färdigställd. Enligt vad jag under hand inhämtat kan beräknas, att vid förut angivna arbetsstyrka av omkring 600 man följande bansträckor under nästa budgetår kunna öppnas för dubbelspårstrafik, nämligen Flen—Skebo-kvarn (7 km), Pålshoda—Hallsberg (14 km) och större delen av linjen Skövde—Falköping (30 km). Om dessa bansträckor bliva färdigställda, skulle av den till 456 km uppgående linjen Stockholm—Göteborg 220 km vara försedda med dubbelspår. Linjen Katrineholm—Malmö, som omfattar 484 km, är efter färdigställandet av sträckan Ballingslöv—Hässlholm utrustad med dubbelspår å 259 km.

För bedrivande av arbetena i den takt, som jag i det föregående förutsatt, erfordras enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst ett anslag för nästa budgetår av mellan 7 och 8 miljoner kronor. Järnvägsstyrelsen har i sin förevarande framställning beräknat, att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 10 miljoner kronor omkring 3 miljoner kronor skulle återstå odisponerade vid ingången av nästa budgetår. På grund av att dubbelspårsanläggningarna vid Sköldinge å sträckan Flen—Katrineholm under nästlidna höst varit ut-satta för ett större ras, har emellertid arbetsstyrkan under någon tid fått ut-ökas med påföljd, att reservationen torde komma att bliva något mindre än 3 miljoner kronor. Det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet torde med hänsynstagande härtill böra beräknas till avrundat 5 miljoner kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt anläggning av dubbelspår* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 5,000,000.

## Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden.

### 5. Rälsutbyten m. m.

[21.] För tillgodoseende av de successivt ökade kraven på statens järn-vägar beträffande driftsäkerhet, tåghastighet, möjlighet att använda tyngre rullande materiel ävensom fordonens jämna gång har, då på grund av förslitning behov av ersättning samtidigt förelegat, lättare spårmateriel i bety-dande omfattning utbytt mot tyngre.

Till rälsutbyten m. m. ha under den senaste sexårsperioden anvisats föl-jande anslagsbelopp, nämligen

|                         | å riksstaten | av förnyelse-fondsmedel | Summa      |
|-------------------------|--------------|-------------------------|------------|
| 1937/38 resp. 1937..... | 3,800,000    | 2,600,000               | 6,400,000  |
| 1938/39 » 1938.....     | 4,200,000    | 1,500,000               | 5,700,000  |
| 1939/40 » 1939.....     | 4,200,000    | 1,500,000               | 5,700,000  |
| 1940/41 » 1940.....     | 3,200,000    | 2,400,000               | 5,600,000  |
| 1941/42 » 1941.....     | 4,400,000    | 2,600,000               | 7,000,000  |
| 1942/43 » 1942.....     | 3,700,000    | 6,300,000               | 10,000,000 |

Den under förstnämnda fem år tillämpade fördelningen mellan riksstats- och förnyelsefondsanslag har i viss mån påverkats därav, att förnyelsefon-

den under åren fram till år 1932 belastats även med den merkostnad, som vid verkställda rälsutbyten uppkommit genom användning av tyngre spårmaterial, som ökade banans kapacitet, och att nämnda, till något över 7 miljoner kronor beräknade merkostnad under en femårsperiod, räknat från budgetåret 1937/38 respektive år 1937, ansetts böra omföras från förnyelsefondsmedel till riksstatsmedel. De angivna medelsanvisningarna hava på grund härav i vad gäller förnyelsefondsmedel varit 1.4 miljoner kronor lägre och i fråga om anslagen å riksstaten lika mycket högre per år än de eljest skulle ha varit.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för nästa budgetår till rälsutbyten m. m. Styrelsen erinrar till en början om att styrelsens anslagsäskande hösten 1941 i vad avsåge medel till rälsutbyten m. m. slutat å ett sammanlagt belopp av 12,000,000 kronor, varav å riksstaten för budgetåret 1942/43 4,700,000 kronor och 7,300,000 kronor av förnyelsefondsmedel. I enlighet med Kungl. Maj:ts i 1942 års statsverksproposition framlagda förslag hade emellertid beloppen nedsatts till 3,700,000 respektive 6,300,000 kronor eller till sammanlagt 10,000,000 kronor. I jämförelse med tidigare år hade även de sålunda nedsatta anslagen inneburit en avsevärd ökning i medelsanvisningen. Förhållandena under den närmaste tiden torde emellertid, fortsätter styrelsen, icke medgiva en återgång till de lägre årsanslag, som tidigare anvisats. Tvärtom gjorde sig den i styrelsens framställning den 24 oktober 1941 anförda motiveringen för anslagen i fortsättningen i ännu högre grad gällande. Någon minskning i trafikintensiteten syntes icke vara att emotse, och statsbanenätets ökning medförde dessutom krav på rälsutbyte i ökad omfattning. Därtill komme, att man även under budgetåret 1943/44 nödgades räkna med höga material- och arbetspriser.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget hade, uttalar styrelsen vidare, styrelsen emellertid även i detta avseende ansett sig böra begränsa arbetena till de mest oundgängliga och om möjligt söka hålla anslagsbehovet för den nya säsongen inom samma ram som för innevarande år, eller 10,000,000 kronor. Å riksstaten skulle härav behöva anvisas 3,000,000 kronor.

I anslutning härtill och med förmälan, att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1943 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 7,000,000 kronor, hemställer styrelsen, att till rälsutbyten m. m. ett anslag å 3,000,000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

*Departements-  
chefen.*

I nuvarande läge med knapphet på järn vore det givetvis önskvärt, att arbetena med rälsutbyten kunde begränsas. Den inträdda prisstegringen, den ökade omfattning, i vilken räler måste utbytas till följd av stark förslitning under nuvarande högtrafik, samt statsbanenätets utvidgning genom förvärv av enskilda järnvägar torde emellertid nödvändiggöra, att avsevärda belopp stå till förfogande för rälsutbyten. Jag anser mig därför icke böra ifrågasätta någon nedsättning av det av järnvägsstyrelsen beräknade beloppet å sammanlagt 10,000,000 kronor. I enlighet med styrelsens förslag förordar jag, att

beloppet till 3,000,000 kronor bestrides av anslag å riksstaten för nästa budgetår, medan återstoden anvisas av förnyelsefondsmedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rälsutbyten m. m.* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 3,000,000.

## 6. Diverse åtgärder för spårförstärkning.

[22.] I sin skrivelse hösten 1938 angående äskande av anslag för budgetåret 1939/40 framlade järnvägsstyrelsen en plan rörande utförande av spårförstärknings- och kompletteringsarbeten, avseende huvudsakligen inläggning av makadamballast å vissa huvudlinjer (1939 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 34). Programmet åsyftade att möjliggöra användningen av en avsevärt snabbare loktyp, beträffande vilken utredningar då pågingo inom järnvägsstyrelsen. Genomförandet av de åsyftade åtgärderna skulle vid dåvarande prisnivå draga en kostnad av inemot 24,000,000 kronor. I denna kostnad ingår emellertid ett belopp av 6,000,000 kronor till vissa förstärknings- och kompletteringsarbeten å huvudlinjernas banvall, ballast, m. m., vilket belopp 1938 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts efter järnvägsstyrelsens hemställan framlagda förslag medgav skulle få avföras som driftutgifter, ehuru de avsedda arbetena till större delen representerade en värdeökning. Kostnaderna i övrigt för programmets realiserande, eller i runt tal 18,000,000 kronor, hava däremot förutsatts skola i vanlig ordning anvisas å riksstaten såsom räntepliktigt kapital.

Till de här berörda åtgärderna för spårförstärkningen hava hittills anvisats *dels* å statens järnvägars driftkostnadsstater för år 1938 1,200,000 kronor, för vart och ett av åren 1939—1941 1,100,000 kronor och för år 1942 1,300,000 kronor, *dels ock* å kapitalbudgeten för vardera av budgetåren 1939/40 och 1940/41 500,000 kronor, för budgetåret 1941/42 1,000,000 kronor samt för budgetåret 1942/43 500,000 kronor eller tillhopa 8,300,000 kronor.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* anført att, ehuru ett visst överskott å det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget uppstått — huvudsakligen beroende på bristande tillgång på makadam för detta ändamål — styrelsen likväl ansåge motiverat att för budgetåret 1943/44 räkna med samma anslagsbehov, 500,000 kronor, som för budgetåret 1942/43.

Under förmälan, att styrelsen avsåge att jämväl i förslaget till driftkostnadsstat för år 1943 upptaga visst belopp för ändamålet, hemställer styrelsen, att ett anslag å 500,000 kronor måtte för nästa budgetår anvisas till diverse åtgärder för spårförstärkning.

De åtgärder för spårförstärkning, till vilka järnvägsstyrelsen nu äskar ytterligare medel, avse ett fortsättande av det program, som styrelsen framlade år 1938. Enligt uppgjorda beräkningar skulle programmets genomförande draga en kostnad av 24,000,000 kronor. Av detta belopp hava hittills anvisats tillhopa 8,300,000 kronor.

Departement-  
chefen.

Med hänsyn till betydelsen av ifrågavarande arbeten har jag ansett mig böra biträda järnvägsstyrelsens förslag om äskande för budgetåret 1943/44 av ett oförändrat anslag av 500,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Diverse åtgärder för spårförstärkning* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 500,000.

## 7. Skenfria vägkorsningar m. m.

[23.] Under hänvisning till vad jag i det föregående under punkten 19 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skenfria vägkorsningar m. m.* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 200,000.

## Husbyggnader.

### 8. Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Uppsala centralstation.

[24.] I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av 100,000 kronor för utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Uppsala centralstation. Till stöd härför framhåller styrelsen, att utrymmet i fraktgodsmagasinet för ankommande gods på grund av den sedan flera år tillbaka inträdda årliga ökningen av det till stationen ankommande fraktstyckegodset blivit otillräckligt, vilket medfört olägenheter såväl för statens järnvägar i form av ökade personalkostnader som för trafikanterna i form av långa väntetider vid godsutlämningen.

Styrelsen anser det därför ofrånkomligt, att en utökning av befintliga gods-  
magasinsutrymmen med det snaraste kommer till stånd, särskilt med hänsyn till önskvärdheten att trafikanterna må kunna på ett tillfredsställande sätt betjänas. Kostnaderna för den planerade utvidgningen beräknas till 100,000 kronor.

Departement-  
chefen.

Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen anfört rörande behovet av ifrågavarande utvidgningsarbeten och då de härför beräknade kostnaderna icke givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Uppsala centralstation* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 100,000.

### 9. Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Malmö centralstation.

[25.] *Järnvägsstyrelsen* hemställer i sin skrivelse den 2 september 1942 om anvisande för nästa budgetår av 150,000 kronor till utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Malmö centralstation.

Anslaget motiveras av att magasinet numera blivit för litet på grund av den



under de senare åren fortgående ökningen av det mottagna styckegodset. Detta förhållande hade, uttalar järnvägsstyrelsen, gjort sig gällande särskilt vid avvecklingen av den under vissa tider på året förekommande högtrafiken. Vid dessa tillfällen måste godset hopstuvvas och uppläggas alltför högt i magasinet, vilket vore tidsödande och i synnerhet för det ömtåliga godset olämpligt. Därtill komme, att en sådan anordning verkade besvärande vid godsets utlämning till allmänheten och i hög grad försenade utlämningen.

För att kunna bättre vårda det ankommande godset och på ett mera tillfredsställande sätt avveckla högtrafikperioderna och betjäna allmänheten anser styrelsen en tillbyggnad av magasinsbyggnaden för ankommande fraktstyckegods jämte tillhörande lossningsbrygga ofrånkomlig.

Kostnaderna för arbetena äro beräknade till det av styrelsen äskade beloppet 150,000 kronor.

Då de otillräckliga utrymmena i fraktgodsmagasinet vid Malmö centralstation medföra olägenheter för såväl statens järnvägar som allmänheten, har jag icke något att invända mot järnvägsstyrelsens förslag, att de för en utvidgning av lokalerna erforderliga medlen, 150,000 kronor, anvisas för nästa budgetår.

*Departements-  
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Malmö centralstation* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 150,000.

## 10. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

[26.] Till växel- och signalsäkerhetsanläggningar ha anvisats för vardera av budgetåren 1937/38 och 1938/39 1,000,000 kronor, för budgetåret 1939/40 500,000 kronor och för budgetåret 1942/43 2,000,000 kronor.

Å förnyelsefondsstaten för år 1942 ha därjämte anvisats ytterligare 2,000,000 kronor.

För budgetåren 1940/41 och 1941/42 ha några anslag till ändamålet icke behövt anvisas, enär en förskjutning uppkommit i fråga om tidpunkten för utförandet av vissa tidigare planerade arbeten och på grund härav behållning kvarstått å anslag från föregående år.

I sin skrivelse hösten 1941 om anslag för innevarande budgetår framlade järnvägsstyrelsen ett förslag till arbetsprogram för växel- och signalsäkerhetsanläggningar. Enligt detta program skulle växel- och signalsäkerhetsanläggningar utföras på ett flertal större stationer, som saknade sådana, och automatisk linjeblockering anordnas å vissa starkt trafikerade linjesträckor för att möjliggöra en tätare tågföljd å dessa, varjämte ombyggnad skulle ske av vissa större säkerhetsanläggningar, som vore i behov av modernisering. Till stöd för sitt förslag framhöll styrelsen:

Växel- och signalsäkerhetsanläggningarna vore erforderliga för att kunna tillgodose kravet på största möjliga trafiksäkerhet samt på tätare och snabba tågförbindelser. Därtill komme, att dylika anläggningar i regel medförde

sådana lättnader i trafikarbetet, att det däri nedlagda kapitalet erhöles god förräntning genom uppkomna besparingar i de löpande driftutgifterna. Med hänsyn till dessa omständigheter ävensom till numera vunnen erfarenhet rörande det tekniska utförandet av anläggningarna finge det anses väl motiverat att framdeles bedriva dessa arbeten i snabbare takt än tidigare. På grund av de senaste årens trafikstegring och det därigenom alltmer ökade kravet på snabb tågexpediering framstode en sådan takt såsom än mer motiverad.

Kostnaden för programmets genomförande beräknades av järnvägsstyrelsen till 9,450,000 kronor och avsågs skola bestridas dels med anslag å riksstatens kapitalbudget, dels med förnyelsefondsmedel. Enligt uppgjort tidschema skulle programmet slutföras under budgetåret 1945/46 och utgifterna sålunda fördelas på 4 år med ett anslagsbehov av omkring 2,500,000 kronor per år.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om medelsanvisning för nästkommande budgetår till arbetsprogrammets fullföljande. Av det i planen beräknade årsbeloppet å 2,500,000 kronor anser styrelsen omkring 1,500,000 kronor böra anvisas å riksstaten och 1,000,000 kronor av förnyelsefondsmedel. För att i mån av behov snabbt kunna tillfredsställa uppkommande krav på smärre nya anläggningar beräknar styrelsen utöver förstnämnda belopp 500,000 kronor erforderliga för nästa budgetår.

I anslutning till vad sålunda anförts och med förmälan att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1943 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor hemställer styrelsen, att anslaget å riksstaten för nästa budgetår måtte anvisas med 2,000,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Styrelsens förevarande framställning grundar sig på den år 1941 framlagda planen för en komplettering och modernisering av statens järnvägars växel- och signalsäkerhetsanläggningar. På grund av den betydelse dessa anläggningar äga för att åstadkomma en ur såväl ekonomisk som trafiksäkerhetssynpunkt önskvärd förbättring av driftförhållandena vid statens järnvägar föranleder styrelsens medelsäskande icke någon erinran från min sida. Av det för nästa budgetår begärda beloppet å 3,000,000 kronor böra, i enlighet med vad styrelsen föreslagit, 2,000,000 kronor anvisas såsom anslag å riksstaten och återstoden utgå av förnyelsefondsmedel.

I det föregående har jag, under punkten 19, meddelat min avsikt att vid anmälan av järnvägsstyrelsens framställning om medel för nästa budgetår till växel- och signalsäkerhetsanläggningar förorda, att det belopp, som i anledning av framställningen borde äskas, måtte ökas med 1,200,000 kronor, motsvarande vid utgången av nästlidna budgetår inom riksgäldsfonden reglerad besparing å tidigare anvisade anslag till växel- och signalsäkerhetsanläggningar. Under hänvisning till vad som under nämnda punkt anförts förordar jag sålunda, att förevarande anslag för nästa budgetår anvisas med 3,200,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Växel- och signalsäkerhetsanläggningar* för budget-  
året 1943/44 anvisa ett investeringsanslag  
av ..... kronor 3,200,000.

## 11. Telefonanläggningar och kabelarbeten.

[27.] För fortsatt utbyggnad och modernisering av statens järnvägars tele-  
fonnät har riksdagen under en följd av år anvisat medel. För budgetåren  
1939/40—1942/43 har anslaget anvisats med respektive 300,000 kronor,  
220,000 kronor, 700,000 kronor och 1,500,000 kronor.

Därjämte har riksdagen å tilläggsstat I för budgetåret 1941/42 under rubri-  
ken Telefonanläggningar m. m. anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kro-  
nor för utförande av särskilda skyddsrum för vissa telefonväxlar och för-  
stärkaranläggningar. Kostnaden för dessa skyddsrum skulle enligt uppgjord  
plan belöpa sig till 1,200,000 kronor. Återstoden av de erforderliga medlen ha  
inräknats i nyssnämnda för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 1,500,000  
kronor.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om  
anvisande för nästkommande budgetår av 1,500,000 kronor till telefonanlägg-  
ningar och kabelarbeten.

Styrelsen erinrar till en början, att styrelsen för innevarande budgetår  
äskat ett anslag av 2,200,000 kronor till ifrågavarande ändamål, varav  
900,000 kronor avsetts till kostnaderna för nyssnämnda arbeten med skydds-  
rum för vissa telefonväxlar m. m. samt 1,300,000 kronor för arbeten, sam-  
manhängande med järnvägsdriftens allmänna utveckling. I enlighet med  
Kungl. Maj:ts förslag hade emellertid sistnämnda anslagsdel av riksdagen  
nedsatts till 600,000 kronor och anslaget i dess helhet sålunda reducerats till  
1,500,000 kronor.

Storleken av det för nästföljande budgetår erforderliga anslagsbeloppet  
förklarades, anför styrelsen vidare, i viss mån av den gjorda nedprutningen.  
Sålunda hade av brist på medel arbeten i syfte att modernisera och komplet-  
tera telefonnätet inom det nya VI distriktet — omfattande bland annat de  
förstatligade Kalmar- och Växjöbanorna — måst anstå, med följd att an-  
läggningarna där alltfjämt vore otillräckliga. Erforderliga förbindelser sak-  
nades dessutom mellan det nya distriktets huvudort Borås och sektionshu-  
vudorterna Kalmar och Växjö. Analoga förhållanden rådde i avseende på de  
med nämnda distrikt år 1942 införlivade Blekingebanorna. Enligt styrelsens  
mening vore det för distriktets sammanhållande och dess interna förbindel-  
ser liksom för förbindelserna med statsbanenätet i övrigt nödvändigt, att  
ifrågavarande telefonanläggningar utbyggdes, varvid nuvarande telegrafan-  
ordningar kunde slopas. Arbetet, som under förhandenvarande förhållanden  
måste ske med minsta möjliga förbrukning av koppar och andra sådana ma-  
terialier, på vilka tillgången vore knapp, vore avsett att i huvudsak baseras

på användandet av järnledningar ävensom på införandet av bärfrekvenssystem på redan befintliga kopparledningar. Kostnaderna för under nästkommande budgetår planerade dylika arbeten beräknades till 260,000 kronor.

I fråga om övriga ändamål, för vilka medel erfordras under nästkommande budgetår, anför styrelsen:

Med hänsyn till angelägenheten att i möjligaste mån nedsöka kopparförbrukningen är det vidare nödvändigt att anskaffa ett antal utrustningar för bärvågstelefoner, varigenom befintliga kopparledningar kunna utnyttjas avsevärt bättre än eljest. Kostnaderna härför beräknas till cirka 200,000 kronor.

Sedan den av järnvägsstyrelsen tillsatta telefonkommittén numera kunnat fastställa riktlinjerna för konstruktionen av de telefonväxlar, som hädanefter anskaffas för statens järnvägar, och då inköp av sådana hittills i möjligaste mån uppskjutits i avvaktan på kommitténs utredningsresultat, måste ett antal sådana växlar nu med det snaraste beställas. För att tillgodose de mest angelägna behoven erfordras sålunda antingen större eller helt nya dylika automatväxlar i Göteborg, Hälsingborg, Ystad, Hässleholm, Alvesta, Bollnäs, Långsele, Vännäs-Umeå, Boden, Notviken och Luleå. Kostnaderna för dessa anläggningar beräknas till sammanlagt 735,000 kronor varav 165,000 kronor torde böra bestridas av förnyelsefondsmedel och 570,000 kronor med anslag å riksstaten. Med hänsyn till nuvarande långa leveranstider erfordras emellertid för budgetåret 1943/44 endast ett begynnelseanslag av i runt tal 200,000 kronor för fullgörande av förskottslikvid vid beställningen.

Telefonkommittén har numera även angivit de riktlinjer, som böra följas vid införande av selektorsystem för ban- och krafttelefon. Sedan så skett, måste anskaffningen av sådan apparatur ordnas för ett flertal linjer, vilkas färdigställande uppskjutits i avvaktan på kommitténs utredningsresultat. För budgetåret 1943/44 beräknas kostnaden för dylika anordningar till omkring 200,000 kronor.

Under nästkommande budgetår beräknas telefonsystemet vidare behöva för en kostnad av i runt tal 100,000 kronor kompletteras i samband med avsedd utökning av vissa signalsäkerhetsanläggningar.

I sin petitaskrivelse den 24 oktober 1941 erinrade styrelsen om att under de senare åren ett flertal stationer försetts med högtalaranläggningar, och att dessa visat sig synnerligen lämpliga såväl vid ordergivning till personalen som för att bringa underrättelser till de resande angående tågtider m. m. De hade därför en stor betydelse för en snabb tågexpediering, icke minst vid militära transporter. På grund av denna goda erfarenhet fann styrelsen mycket önskvärt att kunna införa dylika anläggningar å ytterligare ett antal stationer, för vilket ändamål för innevarande budgetår medräknades ett belopp av 400,000 kronor. Den av statsmakterna vidtagna nedsättningen med 700,000 kronor av det då begärda anslagsbeloppet har haft till följd, att jämväl en del av här ifrågavarande arbeten av brist på medel måst anstå. Återstående tidigare planerade dylika anläggningar beräknas draga en kostnad av 370,000 kronor, för vars täckande anslag nu åter begäres.

Förutom till nu specificerade arbeten erfordras som vanligt visst anslagsbelopp, här beräknat till 170,000 kronor, för vissa mindre och fortlöpande telefon- och kabelarbeten.

Järnvägsstyrelsen beräknar sålunda, att till ifrågavarande ändamål skulle för nästa budgetår erfordras ett anslag av  $(260,000 + 200,000 + 200,000 + 200,000 + 100,000 + 370,000 + 170,000)$  1,500,000 kronor.

De tekniska åtgärder, vilka avses i järnvägsstyrelsens förevarande framställning, äro betingade av järnvägsdriftens utveckling och måste anses vara av betydande värde för trafikens skötsel och ledning. På grund härav vill jag icke motsätta mig, att anslag för ändamålet anvisas med av järnvägsstyrelsen föreslaget belopp.

*Departements-  
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonanläggningar och kabelarbeten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,500,000.

## 12. Elektriska belysningsanläggningar.

[28.] Under ett flertal år har riksdagen anvisat anslag för utförande vid statens järnvägar av sådana elektriska belysningsanläggningar, som ansetts betingade av rådande lokala förhållanden. Sålunda har riksdagen till ändamålet anvisat för budgetåret 1940/41 50,000 kronor samt för vardera av budgetåren 1941/42 och 1942/43 150,000 kronor.

Anslaget, som är avsett att delvis i samband med pågående banelektrifieringar möjliggöra utförandet av elektriska belysningsanläggningar såväl å bangårdar och i allmänna tjänstelokaler som, mot ersättning för brukandet, i personalens bostäder, har för innevarande budgetår beräknats bland annat för utförande av dylika anläggningar dels på vissa delar av linjen Långsele-Boden i samband med dess elektrifiering, dels ock på införlivade enskilda järnvägar.

I skrivelsen den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1943/44 av ett till 100,000 kronor sänkt anslag. Detta är avsett att för ändamål av nyss angiven beskaffenhet komma till användning bland annat vid nu senast övertagna enskilda järnvägar.

Då styrelsens framställning icke givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-  
chefen.*

att till *Elektriska belysningsanläggningar* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 100,000.

## 13. Anläggningar för elektrisk tågdrift.

[29.] Till nya anläggningar för elektrisk tågdrift, vilka i huvudsak betingats av teknikens utveckling samt den fortgående ökningen av belastningen å ledningsnät och apparatutrustning vid de elektrifierade järnvägarna, ha anvisats för budgetåret 1941/42 1,830,000 kronor och för innevarande budgetår 2,135,000 kronor.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ytterligare medel för utförande av vissa

närmare angivna anläggningar för den elektriska tågdriften. Styrelsen anför i huvudsak:

I de för innevarande budgetår för nu ifrågavarande ändamål anvisade medlen ingår bland annat ett belopp på 50,000 kronor för ombyggnad och förstärkning av det högspända belysningsnätet å Göteborgs bangård. Såsom styrelsen i sitt förslag till anslagsaskanden för innevarande budgetår meddelade, beräknades kostnaderna för detta arbete till 100,000 kronor. För arbetets färdigställande erfordras alltså under nästa budgetår ytterligare 50,000 kronor.

Vid en i mars månad 1942 inträffad större eldsvåda vid Hedsjön skadades två omformaraggregat så svårt, att de till en början icke ansågos kunna repareras. För att kunna på ett betryggande sätt upprätthålla driften gick järnvägsstyrelsen därför omedelbart i författning om upphandling av två nya omformaraggregat till ett pris av 450,000 kronor per styck. En senare verkställd mera ingående undersökning av de skadade aggregaten visade emellertid, att de till en visserligen stor men dock ekonomiskt försvarlig kostnad, cirka 400,000 kronor, kunde repareras, vilket föranledde styrelsen att beordra reparation av desamma. Under sådana förhållanden böra kostnaderna för denna reparation på vanligt sätt bestridas av förnyelsefondsmedel, under det att de nya aggregaten böra bekostas med å riksstaten anvisade medel. På grund härav ha i detta sammanhang medtagits 900,000 kronor. Trots att statens järnvägar genom nämnda händelse helt opåräknat erhållit ett tillskott av två omformare och trots att statens järnvägar för tillgodoseende av den ökade trafikens och den militära beredskapens krav även tidigare kunnat förstärka sin utrustning med transportabla omformare — se härom bland annat Kungl. Maj:ts proposition nr 305 till 1941 års riksdag sid. 127 — är antalet omformare emellertid på grund av den alltjämt stegrade trafiken och omformarstationernas därigenom ökade belastning ändock för knappt. Styrelsen anser därför nödvändigt att anskaffa ytterligare två omformare. Dessa, som med hänsyn till de nu beställda nya snäll- och godstågsloken torde böra utföras för väsentligt större effekt än de hittills anskaffade omformarna, beräknas draga en kostnad av sammanlagt 1,250,000 kronor, varav 650,000 kronor belöpa sig på nästa budgetår. Slutligen erfordras tillbyggnad för ytterligare en omformare vid omformarstationen i Kil. Denna nyanläggning, som är betingad av den ökade belastningen i nämnda omformarstation — i sin tur till stor del orsakad av inmatningen till Bergslagsbanans kontaktledningsnät — beräknas draga en kostnad av 250,000 kronor.

För att snabbare kunna lokalisera fel på kontaktledningarna och därmed förkorta störningstiderna ha på vissa sträckor anordnats s. k. fjärrstyrningsanläggningar. Dylika anses nu behövlige även för Nässjö omformarstations matningsområde ävensom i Hallsberg och beräknas betinga en sammanlagd kostnad av cirka 700,000 kronor, varav 250,000 kronor torde falla på budgetåret 1943/44.

För att åstadkomma samdrift mellan olika omformarstationer samt möjlighet att vid feltillfällen automatiskt urkoppla vissa linjer är det önskvärt att vid gränserna mellan olika matningsområden samt vid avgreningspunkterna till grenlinjer erhålla automatiska strömbrytare. I det för innevarande budgetår anvisade anslaget ingå 150,000 kronor för dylika strömbrytare. Under nästa budgetår är avsett att vidtaga liknande anordningar å ytterligare ett antal platser för en beräknad kostnad av 100,000 kronor. Vid anordnande av tillfälliga provisoriska omformarstationer samt vid uppkommande fel eller dylikt erfordras vidare som reserv två strömbrytarvagnar, vilka även äro värdefulla ur beredskapssynpunkt. Kostnaden för dessa beräknas till 240,000 kronor.

Slutligen erfordras för diverse kompletteringsarbeten såsom anordnande av nya kontaktledningsgrupper, kontaktledning och provkontakter vid lokstall, utökning av förbigångs- och hjälpkraftledningar, anordnande av reservlinjebrytare i omformarstationer, ventilavledare, nya tågvärmeposter, säkerhetsanordningar vid lastplatser m. m., ett belopp av 260,000 kronor.

För ifrågavarande ändamål skulle alltså erfordras ett anslag av (50,000 + 900,000 + 650,000 + 250,000 + 250,000 + 100,000 + 240,000 + 260,000) 2,700,000 kronor. Styrelsen hemställer, att detta belopp måtte anvisas för budgetåret 1943/44.

Av det äskade beloppet å 2,700,000 kronor avser huvudparten eller 1,800,000 kronor en av den fortgående starka ökningen av trafiken betingad förstärkning och komplettering av statens järnvägars omformaranläggningar. Det återstående beloppet är i huvudsak avsett för tekniska förbättringar av den elektriska utrustningen i syfte att effektivisera den elektriska driftformen. Då järnvägsstyrelsens framställning icke givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departement-  
chefen.*

att till *Anläggningar för elektrisk tågdrift* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 2,700,000.

## Lokstationer och driftverkstadsanläggningar m. m.

### 14. Utbyggnad av lokstationen vid Malmö centralstation.

[30.] I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för utbyggnad av lokstationen vid Malmö centralstation.

Styrelsen har inledningsvis meddelat, att i fråga om lokens användande i drift stora skiljaktigheter i vissa avseenden föreläge mellan ånglok och elektrolok. Av flera skäl kunde ångloken ej tjänstgöra på längre sammanhängande sträckor, och de vore därför i regel fördelade på ett flertal lokstationer. Elektroloken åter, vilka utan vidare kunde framföra tågen direkt mellan exempelvis å ena sidan Stockholm och å andra sidan Göteborg, Malmö eller Östersund, kunde hållas stationerade vid ett fåtal större lokstationer. Elektrolokens i kilometer uttryckta prestationer vore sålunda avsevärt större än ångloken, varigenom antalet för viss trafik erforderliga lok vore betydligt mindre vid elektrisk drift än vid ångdrift. Vid elektriska driftens startande å huvudlinjerna hade man därför kunnat reda sig med befintliga lokstallar och driftverkstäder för lokens skötsel och underhåll.

I fråga om lokstationen i Malmö anför styrelsen, att densamma vid tiden för elektrifieringen av linjen Stockholm—Malmö varit synnerligen bristfällig och ur driftsekonomisk synpunkt icke ändamålsenlig. Lokstationen hade därför ersatts med ett nytt lokstall med driftverkstad. Kostnaden härfor hade bestritts av förnyelsefondsmedel. Efter hand som trafiken ökats och den elektriska driften utsträckts till nya linjer, hade vissa stationära an-

läggningar för elektroloken inom denna lokstation emellertid blivit alltmer otillräckliga, särskilt i vad avsåge stallplatsutrymme och reparationsresurser. De av bristen på stallplatser föranledda olägenheterna hade varit mycket framträdande framför allt under de båda senaste, stränga vintrarna. Sålunda hade ej mindre än 20 à 25 elektrolok under vintern 1941—1942 varit ur tjänst enbart på grund av köldens inverkan, ett flertal lok uppenbarligen till följd av att de måst stå utomhus av brist på stallplatser.

Styrelsen fortsätter:

Elektrolokstallet i Malmö hade avpassats att närmast motsvara behovet för i Malmö förlagda lok för linjen Stockholm—Malmö. Sedan dess har elektrifierats dels Västkustbanan, dels vissa kortare linjer i Skåne, för vilka loken helt eller delvis äro förlagda i Malmö. Vidare pågår elektrifiering av ytterligare ett par linjer. Slutligen kan nämnas, att under de senare åren slutna motorvagnståg, bestående av tre sammankopplade vagnar, insatts i lokaltrafik mellan Malmö och Lund. Vagnarna kunna ej lämpligen isärkopplas för utförande av mindre reparationer med påföljd, att dylika arbeten måst helt utföras utomhus. Sistnämnda arbeten avse till väsentlig del maskinella anordningar å boggierna, vilka arbeten måste utföras av arbetspersonalen i sittande eller liggande ställning, en ur arbetarskyddssynpunkt vid köld, blåst och nederbörd högst otillfredsställande anordning. Arbetena försvåras ytterligare därav, att is och snö i underredena ej kunna tinas bort såsom i ett lokstall.

Det är därför angeläget att utvidga nuvarande elektrolokstallet, varvid i detta även bör anordnas två med arbetsgravar försedda spår, så långa att de var för sig kunna rymma ett odelat tågsätt av två motorvagnar och en mellanvagn.

Kostnaden för den sålunda erforderliga utbyggnaden av lokstationen har järnvägsstyrelsen beräknat till 800,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för utbyggnad av lokstationen vid Malmö centralstation för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor.

Departements-  
chefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att det nuvarande elektrolokstallet i Malmö, som uppfördes i samband med elektrifieringen av linjen Stockholm—Malmö, avpassats närmast för att motsvara behovet för de i Malmö förlagda loken på denna linje. På grund av sedermera genomförda ytterligare banelektrifieringar har antalet elektrolok i Malmö avsevärt ökats med påföljd, att lokstallet numera är otillräckligt.

I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att elektrolokstallet bör utvidgas, så att det kan fylla sin uppgift att bereda stallplatsutrymme och reparationsmöjligheter åt den utökade elektrolokparken. Mot de av järnvägsstyrelsen beräknade kostnaderna för den erforderliga utbyggnaden har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av lokstationen vid Malmö centralstation*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investe-  
ringsanslag av ..... kronor 800,000.



### 15. Utbyggnad av driftverkstaden vid Bollnäs lokstation.

[31.] I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag å 150,000 kronor för utbyggnad av lokstationen i Bollnäs.

Till stöd för framställningen har styrelsen anført, att utökade och förbättrade möjligheter för elektrolokens och rälsbussarnas underhåll vid lokstationen i Bollnäs erfordrades bland annat för att möjliggöra hjulsvarvning. Styrelsen föreslår därför utbyggnad av driftverkstaden därstädes. En dylik utbyggnad skulle, framhåller styrelsen, även möjliggöra en förläggning dit av underhållet av landsvägsbussar. Kostnaderna härför kunde nämligen nedbringas, om underhållsarbetena bedreves jämsides med arbetena för underhåll av de vid lokstationen förlagda rälsbussarna. — Den planerade utbyggnaden beräknar styrelsen kosta 150,000 kronor.

Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen anført om behovet av en utbyggnad av driftverkstaden vid lokstationen i Bollnäs vill jag tillstyrka bifall till styrelsens framställning. Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av driftverkstaden vid Bollnäs lokstation*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 150,000.

### 16. Tillbyggnad av lokstallet i Storlien.

[32.] I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anslag för uppförande av en tillbyggnad till lokstallet i Storlien och till stöd härför anført:

Norges Statsbaner äga ett lokstall i Storlien, vilket befinner sig i bristfälligt skick. Det har ansetts vara förmånligare att bygga ett nytt stall och riva det nuvarande än att kosta på detta en dyrbar reparation. Då nya stallplatser kunna anordnas genom utbyggnad av statens järnvägars lokstall och med tillfart från statens järnvägars vändskiva, synes lämpligast, att angivna stallutbyggnad utföres genom statens järnvägars försorg och på statens järnvägars bekostnad, och att stallplatserna därefter upplåtas till Norges Statsbaner, en anordning som godtagits av nämnda banors styrelse. Avtal har träffats med Norges Statsbaner om en ersättning, som i händelse utbyggnaden kommer till stånd giver full förräntning och amortering av den däri nedlagda kostnaden.

Under åberopande av det sålunda anförda hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för tillbyggnad av lokstallet i Storlien för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 70,000 kronor.

Mot vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit har jag icke funnit anledning till erinran. Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *Tillbyggnad av lokstallet i Storlien* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 70,000.

### 17. Marketeribyggnad i Hagalund.

[33.] I skrivelsen den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att vid Hagalunds övre, där en samlad personalstyrka av cirka 1,000 man vore stationerad, för närvarande rådde brist på lämpliga matserveringar, där personalen kunde intaga sina måltider. Från personalhåll hade därför gjorts framställning om att på statens järnvägars bekostnad måtte uppföras en serveringslokal med kök och viss utrustning.

Styrelsen uttalar för egen del, att styrelsen funne det synnerligen välmotiverat, att å denna plats, i likhet med vad som ganska allmänt skett vid privatindustrier och även å en del platser vid statens järnvägar, åtgärder vidtoges för att åstadkomma ordnade matförhållanden för personalen. Styrelsen anser därför, att en dylik serveringslokal borde komma till stånd, och att statens järnvägar borde bekosta byggnaden med fasta inventarier och möbler. Själva rörelsen borde liksom på andra håll omhänderhavas antingen av personalen eller av privat restaurangföretag.

Kostnaderna för en dylik byggnad, inrymmande matsal, kök, förrådsrum samt mindre lokaler för kökspersonal, äro beräknade till 165,000 kronor. Styrelsen hemställer om anvisande av detta belopp.

Departement-  
chefen.

Med hänsyn till det stora antalet anställningshavare vid statens järnvägar, som har sitt arbete förlagt till Hagalund, kunna skäl anföras till stöd för att den nuvarande bristen på för personalen lämpliga matserveringar i Hagalund bör genom åtgärder från statens järnvägars sida undanröjas. Under erinran om att samtliga anslag till anläggningsarbeten komma att disponeras först efter en ytterligare angelägenhetsprövning med hänsyn till möjligheten att ställa arbetskraft till förfogande vill jag icke motsätta mig järnvägsstyrelsens förslag, att medel beräknas för en särskild marketeribyggnad i Hagalund. Det härför beräknade kostnadsbeloppet, 165,000 kronor, har icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marketeribyggnad i Hagalund* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 165,000.

### 18. Elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo.

[34.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition, nr 95, till 1941 års riksdag framlagda förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1941/42 ett begyn-nelseanslag av 15,000,000 kronor för elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo. Enligt den för elektrifieringsarbetena ursprungligen uppgjorda planen skulle

kostnaderna, vilka beräknats till sammanlagt 34,000,000 kronor, fördelas på budgetåren 1941/42 och 1942/43. Av skäl, som närmare framgå av 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 25), framflyttades emellertid tidpunkten för arbetenas slutförande med omkring ett halvt år eller till senare hälften av år 1943. För budgetåret 1942/43 anvisades därför endast 14,000,000 kronor för ändamålet. Återstoden av de erforderliga medlen avsågs skola anvisas för budgetåret 1943/44.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* framhållit, att för täckande av den ursprungligen beräknade totalkostnaden för nästkommande budgetår skulle erfordras en medelsanvisning av 5,000,000 kronor. Med hänsyn till inträdda prisstegringar, särskilt å för ifrågavarande banlinjer avsedda elektriska lok, behövde emellertid anvisas ytterligare 500,000 kronor.

Styrelsen har hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte för ändamålet anvisas ett anslag av 5,500,000 kronor.

Av här avsedda elektrifieringsarbeten hava linjerna Gävle—Ockelbo och Sundsvall—Ånge öppnats för trafik i april respektive december 1942. Enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat, beräknas linjerna Hälsingborg—Hässleholm och Hälsingborg—Eslöv bliva färdigställda, den förstnämnda under förra halvåret 1943 och den sistnämnda i slutet av år 1943.

Vad järnvägsstyrelsen föreslagit beträffande medelsanvisningen för elektrifieringsarbetenas avslutande har icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 5,500,000.

## Försvarsberedskap vid statens järnvägar.

### 19. Utvidgning av vissa bangårdar m. m.

### 20. Förstärkning av vissa banlinjer.

### 21. Lastkajer.

### 22. Skyddsrum.

### 23. Skydd för inmatningsstationer.

### 24. Mobiliseringsförråd.

[35.] Under hänvisning i övrigt till redogörelsen i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 26) får jag erinra om att för budgetåren 1938/39—1942/43 till försvarsberedskap vid statens järnvägar såsom kapitalökkningsanslag anvisats sammanlagt 13,550,000 kronor. För den slutliga utbyggnaden av försvarsberedskapsorganisationen enligt en år 1938 framlagd, sedermera i vissa delar kompletterad plan skulle efter den senaste

medelsanvisningen, uppgående till 600,000 kronor, återstå att anvisa ett belopp av i runt tal 650,000 kronor. Sistnämnda belopp jämte nyssberörda summa å 600,000 kronor avser kostnader för reparation av ett antal i beredskapsplanen ingående ånglok. I sin skrivelse hösten 1941 om anslag för budgetåret 1942/43 till försvarsberedskap vid statens järnvägar meddelade järnvägsstyrelsen, att enligt den ursprungliga planen för reparationsverksamheten vid huvudverkstäderna de i planen beräknade medlen för reparation av ångloken i sin helhet skulle vara behövliga under budgetåret 1942/43. På grund av den alltsedan krigsutbrottet rådande högtrafiken vid statens järnvägar hade emellertid reparationsverksamheten vid huvudverkstäderna i större omfattning än som ursprungligen beräknats måst inriktas på reparationer avseende den normala driften, varjämte lokomotiv, lämpade att ingå i den för försvarsberedskapen avsedda reserven, icke frigjorts i den takt, som under normala förhållanden skulle blivit fallet. Kostnaderna för reparationer av beredskapslokomotiven kunde med anledning härav utbredas över ytterligare ett budgetår, och endast hälften av det återstående medelsbehovet eller i runt tal 600,000 kronor beräknades därför belöpa sig på budgetåret 1942/43.

I det för budgetåret 1942/43 under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar anvisade anslaget ingingo särskilda belopp å respektive 200,000 och 100,000 kronor till anordnande av skyddsrum samt anskaffande av motorsprutor och brandslangar. Tidigare hava till skyddsrumsanläggningar samt andra med luftskyddet sammanhängande ändamål anvisats särskilda anslag å tillhoppa 5,100,000 kronor.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att högtrafiken i förening med vissa förseningar i leveranserna av elektrolok allttjämt verkade i sådan riktning, att endast ett begränsat antal ånglok, lämpade att ingå i försvarsberedskapen vid statens järnvägar, beräknades kunna frigöras under budgetåret 1943/44. På grund härav hade styrelsen icke funnit erforderligt, att några ytterligare medel för berörda ändamål ställdes till förfogande för nästkommande budgetår.

I särskild skrivelse den 2 september 1942 har emellertid styrelsen på närmare utvecklade skäl hemställt om anvisande av sammanlagt 3,960,000 kronor till vissa ändamål, vilka — utan att äga direkt sammanhang med den förutnämnda planen för försvarsberedskapen vid statens järnvägar — åsyfta att öka nämnda järnvägars försvarsberedskap. Det angivna beloppet fördelar sig på följande anslagsrubriker:

|                                          | Kronor.           |
|------------------------------------------|-------------------|
| Utvidgning av vissa bangårdar m. m. .... | 1,000,000         |
| Förstärkning av vissa banlinjer .....    | 1,000,000         |
| Lastkajer .....                          | 60,000            |
| Skyddsrum för trafikanter .....          | 300,000           |
| Skydd för inmatningsstationer .....      | 1,400,000         |
| Mobiliseringsförråd .....                | 200,000           |
|                                          | <b>3,960,000.</b> |

Med hänsyn till innehållet i järnvägsstyrelsens sistnämnda skrivelse torde någon närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen böra lämnas till statsrådsprotokollet, utan riksdagens vederbörande utskott torde därom böra erhålla erforderliga uppgifter genom skrivelsen, som kommer att tillhandahållas utskottet.

De skäl, som järnvägsstyrelsen åberopat till stöd för sin framställning, finner jag vara vägande. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet anser jag mig därför böra tillstyrka, att medel anvisas till de av järnvägsstyrelsen angivna ändamålen. Mot de av styrelsen äskade beloppen har jag icke något annat att erinra än att anslaget till skyddsrum med hänsyn till de avsevärda belopp, sammanlagt 5,300,000 kronor, som hittills anvisats för ändamålet, synes mig böra nedsättas till 100,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1943/44 anvisa följande investeringsanslag, nämligen:

|                                                 |        |            |
|-------------------------------------------------|--------|------------|
| till <i>Utvidgning av vissa bangårdar m. m.</i> | kronor | 1,000,000; |
| till <i>Förstärkning av vissa banlinjer</i>     | »      | 1,000,000; |
| till <i>Lastkajer</i>                           | »      | 60,000;    |
| till <i>Skyddsrum</i>                           | »      | 100,000;   |
| till <i>Skydd för inmatningsstationer</i>       | »      | 1,400,000; |
| till <i>Mobiliseringsförråd</i>                 | »      | 200,000.   |

## 25. Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.

[36.] Under en följd av år hava anslag under förevarande rubrik anvisats till att bestrida utgifter för dels sådana arbeten, vilkas utförande påkallas av angelägna oförutsedda krav, dels ock sådana mindre arbeten, vilka beräknas draga en kostnad understigande 50,000 kronor. För ändamålet har riksdagen anvisat för vart och ett av budgetåren 1939/40—1941/42 1,000,000 kronor samt för budgetåret 1942/43 1,200,000 kronor.

I sin förevarande skrivelse har *järnvägsstyrelsen* i fråga om behovet av detta anslag upprepat vad styrelsen i samband med äskande av anslag för ändamålet tidigare anför, nämligen att det vore av stor vikt, att erforderliga medel funnes tillgängliga för utförande av den mängd mindre arbeten och anordningar av skilda slag, som för trafikens rationella avveckling alltid påfordrades vid ett så stort trafikföretag som statens järnvägar eller som där med teknikens utveckling eljest vore motiverade eller önskvärda ur driftsekonomisk synpunkt.

I fråga om behovet av medel för ändamålet under nästa budgetår uttalar styrelsen, att styrelsen på grund av inträdda betydande prisstegringar och det ökade behovet av arbeten av här ifrågavarande slag i och med linjenätets efter hand ökade omfång vore nödsakad hemställa om ett till 1,500,000 kronor höjt anslag.

Departement-  
chefen.

Då erforderliga medel för arbeten av ifrågavarande art böra finnas tillgängliga och jag med hänsyn till vad styrelsen anfört icke funnit anledning till erinran mot den föreslagna ökningen av anslagsbeloppet, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 1,500,000.

## Rullande materiel.

### 26. Elektriska lokomotiv.

[37.] Anskaffningen av elektriska lok vid statens järnvägar har i regel skett i samband med företagna elektrifieringar av olika banlinjer, varvid kostnaderna belastat de för elektrifieringarna anvisade anslagen.

I den mån den ökade trafiken och en därav betingad utökning av tågplanen nödvändiggjort inköp av ytterligare lok utöver de i de olika elektrifieringsprogrammen upptagna, hava emellertid även särskilda anslag för detta ändamål anvisats. Sålunda ha från och med budgetåret 1936/37 anvisats följande anslag:

| Budgetår      | Kronor     |
|---------------|------------|
| 1936/37 ..... | 1,650,000  |
| 1938/39 ..... | 1,800,000  |
| 1940/41 ..... | 1,500,000  |
| 1941/42 ..... | 2,500,000  |
| 1942/43 ..... | 8,500,000. |

Därjämte har 1937 års riksdag medgivit, att av besparingar, uppkomna å vissa elektrifieringsföretag, ett belopp av 2,800,000 kronor finge tagas i anspråk för anskaffning av, bland annat, ytterligare lok.

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 8,500,000 kronor avse, såsom framgår av 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 28), 2,100,000 kronor slutlikvidering av tidigare beställda och under budgetåret leveransklara lok samt 3,800,000 kronor förskottsbetalning av en som erforderlig ansedd nyanskaffning av ytterligare 23 lok, för vilka den sammanlagda kostnaden beräknats till omkring 13,000,000 kronor. Det vid tidpunkten för statsverkspropositionens framläggande sålunda beräknade anslagsbeloppet, avrundat till 6 miljoner kronor, ansågs därefter, i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 28 till 1942 års riksdag, böra höjas med 2,500,000 kronor på grund av angeläget behov att anskaffa ytterligare 6 elektrolok av standardtyp.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* i fråga om anslag för elektriska lok meddelat, att den för innevarande budgetår avsedda an-

skaffningen av 23 elektrolok omfattade, förutom 12 lok av den nya snälltågstypen litt. F, varav tre provlok redan tidigare beställts, 11 person- och godstågslök, delvis av en ny kraftigare typ särskilt lämpad för linjer med starkare stigningar. Detta nyanskaffningsprogram hade kunnat fullföljas utom vad beträffade F-loken, med vilkas beställning tills vidare måst anstå, enär leveransen av de år 1939 beställda provloken av denna typ av flera samverkande orsaker blivit avsevärt försenad. Tills dato (2 september 1942) hade endast ett dylikt lok levererats; de båda resterande väntades dock komma att levereras inom den närmaste tiden. Styrelsen hade på grund härav ännu icke kunnat i praktisk drift bilda sig tillräcklig erfarenhet angående dessa loks lämplighet. Så snart dylika prov hunnit verkställas — och om, som styrelsen hade anledning hoppas, dessa gäve gott resultat — komme emellertid beställning även av förenämnda 12 lok att ske. Det vore nämligen synnerligen angeläget att snarast få lokparken kompletterad med det planerade antalet lok av denna typ. Loken ifråga, som med sina kraftigare motorer och större dragkraftsförmåga bleve särskilt lämpliga för framförande av de allt högre tågvikterna, skulle nämligen utgöra ett högst behöfligt tillskott till den nuvarande lokparken.

Någon ytterligare lokbeställning under nästkommande budgetår ansåge däremot järnvägsstyrelsen, såvitt styrelsen kunde bedöma, icke komma att bli erforderlig.

Totala anskaffningskostnaden för ifrågavarande 23 lok hade, erinrar styrelsen, förut beräknats till i runt tal 13 miljoner kronor, varav 3,800,000 kronor inginge i det för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppet, 8,500,000 kronor. För nästa budgetår skulle således för slutlikvidering erfordras ett belopp av 9,200,000 kronor.

På grund av den fortgående prisstegringen och i leveranskontrakten numera intagna klausuler om kompensation för under byggnadstiden inträdda löne- och materialprisstegringar vore emellertid att förutse, att kostnaderna komme att bli icke oväsentligt högre än förut beräknats; huru mycket kunde dock för närvarande ej exakt angivas. Beträffande de redan beställda person- och godstågsloken av den nya typen kunde ökningen emellertid redan nu uppskattas till minst 600,000 kronor. För fullföljandet av det av statsmakterna godkända nyanskaffningsprogrammet skulle sålunda för nästa budgetår erfordras ett anslag av minst 9,200,000 + 600,000 kronor eller i runt tal 10,000,000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till elektriska lokomotiv för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Det av järnvägsstyrelsen under denna rubrik äskade anslagsbeloppet erfordras för slutlikvidering av de lokbeställningar, som järnvägsstyrelsen låtit eller ämnar låta verkställa i enlighet med av statsmakterna tidigare utan erinran lämnade anskaffningsplaner. Enligt den nästlidna år framlagda anslagsberäkningen skulle för nästa budgetår erfordras ett belopp av 9,200,000

Departementets  
chefen.

kronor. Sedan dess inträdda prisstegringar nödvändiggör emellertid en ökning av anslaget med minst 600,000 kronor. I anledning härav anser jag mig böra förorda, att anslagsbeloppet för nästkommande budgetår bestämmes till 9,800,000 kronor. Vid denna beräkning har, såsom av det förut anförda framgår, ej tagits hänsyn till eventuell kostnadsökning för ännu ej beställda lok.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Elektriska lokomotiv* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 9,800,000.

## 27. Person- och resgodsvagnar.

[38.] Till person- och resgodsvagnar ha under de senare åren anvisats följande belopp nämligen

|                          | å riksstaten | av förnyelsefondsmedel | Summa      |
|--------------------------|--------------|------------------------|------------|
|                          | Kronor       | Kronor                 | Kronor     |
| 1937/38 resp. 1937 ..... | 1,400,000    | 1,400,000              | 2,800,000  |
| 1938/39 » 1938 .....     | 1,600,000    | 1,600,000              | 3,200,000  |
| 1939/40 » 1939 .....     | 3,200,000    | 3,200,000              | 6,400,000  |
| 1940/41 » 1940 .....     | 2,500,000    | 2,500,000              | 5,000,000  |
| 1941/42 » 1941 .....     | 9,000,000    | 3,000,000              | 12,000,000 |
| 1942/43 » 1942 .....     | 2,000,000    | 5,500,000              | 7,500,000  |

I sin skrivelse den 2 september 1942 har järnvägsstyrelsen hemställt om anvisande av ytterligare medel för anskaffning av person- och resgodsvagnar.

Innan jag ingår på styrelsens framställning, torde jag få erinra om att styrelsen i sin skrivelse hösten 1941 med anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde, att för anskaffning av person- och resgodsvagnar måtte anvisas dels av kapitalökningsmedel å riksstaten för budgetåret 1942/43 5,500,000 kronor och dels av förnyelsefondsmedel 6,500,000 kronor. Med nämnda belopp å sammanlagt 12,000,000 kronor avsågos skola anskaffas omkring 100 person- och resgodsvagnar. Till stöd för min hemställan, att medelstilldelningen måtte begränsas till 7,500,000 kronor anförde jag:

Ehuru onekligen visst fog finnes för järnvägsstyrelsens uppfattning, att behov föreligger av ett 100-tal nya vagnar, kunna emellertid å andra sidan skäl framföras, som enligt min mening tala för att nyanskaffningarnas storlek i viss omfattning begränsas. Till en början må sålunda framhållas, att de av järnvägsstyrelsen avsedda nya vagnarna vid bifall till styrelsens förslag torde komma att levereras först på våren 1943. Skulle nu rådande onormala förhållanden vid nämnda tid alltjämt bestå, synes icke osannolikt, att en något minskad påfrestning i persontrafiken kommer att inträda till följd av den successiva nedpressning av den allmänna levnadsstandarden, som krisen framtvingar. Jämväl för den händelse att det nu pågående kriget skulle vara slut vid angivna tidpunkt, bör trafiken kunna förväntas bli av mindre omfattning. Den starka trafikökningen beror nämligen till icke oväsentlig



del på de av krisen framkallade särskilda förhållandena. I dylikt hänseende torde sålunda endast behöva pekas på den starka belastning å trafikapparatens, som de omfattande militärtransporterna innebära. Vid bedömandet av frågan om vagnparkens ökning bör vidare hållas i minnet, att den relativt stora nyanskaffning av vagnar, uppgående till ett 100-tal, som skett under år 1941 och som torde bli successivt tillgänglig under instundande vår, kan antagas medföra, att svårigheterna att avveckla högtrafiken under sommarmånaderna skola i någon mån minskas. För en begränsning av det framlagda anskaffningsprogrammet tala slutligen de alltmera skärpta kraven på att statens investeringar inskränkas till vad som är oundgängligen nödvändigt.

Med hänsyn till här anförda förhållanden och då de olägenheter, som kunna uppkomma till följd av en något minskad anskaffning av vagnar, varom här är fråga, knappast torde kunna anses tillhöra de väsentliga av de svårigheter, som de nuvarande förhållandena medföra, har jag ansett mig böra förorda en nedsättning av det av järnvägsstyrelsen äskade beloppet från 12,000,000 kronor till 7,500,000 kronor. Då någon ändring icke synes böra ske i fråga om det belopp, som styrelsen förutsatt skola utgå av förnyelsefondsmedel, skulle alltså det begärda riksstatsanslaget minskas från 6,500,000 kronor till 2,000,000 kronor.

I sin nu förevarande skrivelse har *järnvägsstyrelsen* till en början upplyst, att på grund av den begränsning i anslagstilldelningen, som skett i förhållande till vad styrelsen hösten 1941 äskade, under år 1942 endast 65 vagnar kunnat beställas mot det 100-tal, som styrelsen ansett erforderligt. De sålunda beställda vagnarna, vilka beräknades bli levererade under loppet av år 1943, komme att innehålla sammanlagt 3,270 sittplatser, medan det antal vagnar, som styrelsen räknat med att kunna beställa, skulle ha tillfört statens järnvägar cirka 5,200 nya sittplatser. Under det att sittplatsutrymmet sålunda icke på långt när komme att ökas i den utsträckning, som järnvägsstyrelsen vid en försiktig avvägning funnit erforderlig, visade persontrafiken även frånsett de nu väsentligt ökade militärresorna en fortgående kraftig stegring. Med undantag av militärtrafiken uppgick sålunda antalet resor och antalet personkilometer till följande tal:

|                      | Antal resor | Personkm |
|----------------------|-------------|----------|
|                      | miljoner    |          |
| År 1938 .....        | 46.4        | 2,282    |
| » 1939 .....         | 50.0        | 2,424    |
| » 1940 .....         | 54.4        | 2,431    |
| » 1941 .....         | 61.4        | 2,741    |
| jan.—juni 1941 ..... | 29.1        | —        |
| » — » 1942 .....     | 33.7        | —        |

Så långt uppgifter för närvarande finnes tillgängliga, kunde sålunda, fortsätter styrelsen, även om vederbörlig hänsyn toges till den ökning, som föranletts av införlivade enskilda järnvägar, ingalunda spåras någon avmattning i resefrekvensen utan fastmer en oavlätlig och accelererad uppgång. Att så vore förhållandet bestyrktes jämväl av den alltjämt rådande trängseln på tågen, vilken även sommaren 1942 varit svår, trots vidtagna åtgärder i

syfte att i görligaste mån begränsa trafiken och få den förlagd till andra veckodagar än lördagar och söndagar.

I anslutning härtill uttalar styrelsen, att de anförda omständigheterna föranledde styrelsen att — trots de av departementschefen för en nedsättning av nyanskaffningsprogrammet framförda synpunkterna — för år 1943 hemställa om ett anslagsbelopp för ändamålet av samma storlek som det av styrelsen för år 1942 begärda eller 12,000,000 kronor. Härvid vore emellertid att beakta, att på grund av ytterligare inträdd prisstegring för nämnda belopp numera icke kunde erhållas ett lika stort antal vagnar som för ett år sedan. Sålunda beräknades under år 1943 skola beställas blott 87 vagnar mot ett 100-tal år 1941. Av dessa 87 vagnar utgjorde något mer än hälften endast ersättning för vagnar, som om icke förr så i varje fall då normala förhållanden åter inträdde måste slopas. Återstoden motsvarade sålunda ej stort mer än det antal, varmed 1942 års anskaffningsprogram, på grund av vidtagen nedsättning av det av järnvägsstyrelsen äskade beloppet, måst beskäras. Den nu avsedda anskaffningen av 87 vagnar innebure med andra ord i realiteten ej någon ytterligare utökning av vagnparken utöver vad styrelsen räknade med i sin framställning år 1941.

Den nu planerade ny- och ersättningsanskaffningen av 87 vagnar omfattar 4 st. 2 klass vagnar, 56 st. 3 klass vagnar, 3 st. restaurangvagnar samt 4 st. 4-axliga och 20 st. 2-axliga resgodsvagnar och beräknas betinga en sammanlagd kostnad av i runt tal 12,000,000 kronor. Av detta belopp anser järnvägsstyrelsen den mot den mera normala ersättningsanskaffningen svarande delen, enligt verkställd utredning 7,000,000 kronor, böra bestridas av förnyelsefondsmedel, medan återstoden 5,000,000 kronor skulle anvisas å riksstaten.

Under hänvisning till vad styrelsen sålunda anført och med förmälan, att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1943 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 7,000,000 kronor, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till person- och resgodsvagnar för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

För att genomföra den av järnvägsstyrelsen nu framlagda planen för anskaffning av nya person- och resgodsvagnar skulle erfordras en medelstilldelning av 12,000,000 kronor eller samma belopp som styrelsen för ändamålet äskade hösten 1941. I förhållande till det sammanlagda belopp av rikstats- och förnyelsefondsmedel, som för budgetåret 1942/43 respektive år 1942 ställts till förfogande, innebär angivna medelsbehov en ökning av 4,500,000 kronor.

Den av järnvägsstyrelsen lämnade redogörelsen för persontrafikens utveckling ger vid handen, att den sedan flera år pågående ökningen av denna trafik alltjämt fortsätter. Skulle man vid bedömandet av anslagsbehovet för nya person- och resgodsvagnar taga hänsyn endast till den nu aktuella trafiksituationen, måste onekligen goda skäl anses föreligga för en vagnan-

skaffning i den omfattning järnvägsstyrelsen föreslagit. Enligt min mening böra emellertid vid bedömandet av nu föreliggande fråga även andra synpunkter beaktas. De skäl, som jag nästlidet år anförde till stöd för min hemställan om en nedsättning av det av järnvägsstyrelsen äskade beloppet, torde alltså i betydande mån äga giltighet. Jag vill särskilt understryka, att de olägenheter för allmänheten, som en något minskad vagnanskaffning kan komma att medföra, enligt min uppfattning under nu rådande förhållanden med stora krav på såväl kapitalmarknaden som den industriella produktionsapparaten icke böra tillmätas alltför stor betydelse. För en viss begränsning av anskaffningsprogrammet talar vidare den inverkan, som tillkomsten från och med den 1 juli 1942 av trafikskatten kan väntas få på trafikens omfattning.

I anslutning till det anförda anser jag mig böra förorda, att järnvägsstyrelsens anskaffningsprogram i någon mån begränsas. Med hänsyn till den betydelse, som en ökning i tillgången på person- och resgodsvagnar skulle få för möjligheten att avveckla trafiken och begränsa tågförseningarna vill jag dock stanna vid att föreslå en nedsättning i det av styrelsen begärda beloppet av kapitalökningsmedel med 1,000,000 kronor till 4,000,000 kronor. Av förnyelsefondsmedel torde för år 1943 i enlighet med styrelsens förslag böra anvisas 7,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Person- och resgodsvagnar* för budgetåret 1943/44  
anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 4,000,000.

## 28. Godsvagnar.

[39.] Till anskaffning av nya godsvagnar ha för budgetåren 1939/40—1942/43 anvisats tillhoppa 36,150,000 kronor, därav för innevarande budgetår 5,600,000 kronor.

I sin skrivelse den 2 september 1942 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för godsvagnsanskaffning. Under erinran om att godstrafiken under de senare åren av kända orsaker befunnit sig i en oavbruten och hastig stegring meddelar styrelsen till belysning av detta förhållande följande siffror:

| År         | Ton<br>milj. | Tonkm<br>milj. |
|------------|--------------|----------------|
| 1938 ..... | 10.83        | 2,058          |
| 1939 ..... | 12.76        | 2,589          |
| 1940 ..... | 15.43        | 3,760          |
| 1941 ..... | 18.74        | 4,859          |

Beträffande godstrafiken under år 1942 upplyser styrelsen, att trots att trafiken, mätt i tonkilometer, under år 1941 varit mer än dubbelt så stor som under det för statens järnvägar relativt gynnsamma året 1938, 1942 års siffror

likväl, så långt dessa för det dåvarande föreläge, visade att stegringen fortsatte. Den transporterade vikt mängden vanligt gods hade sålunda under första halvåret 1942 stegrats med 20.2 % i förhållande till samma tid år 1941, och beträffande antalet vagnaxelkilometer och tonkilometer vore stegringen i jämförelse med första halvåret 1941 22.3 resp. 27.9 %. Under vintern 1941—42 hade godstrafiken till följd av då pågående stora transporter av ved och fodercellulosa varit ovanligt kraftig. Cellulosatransporterna hade för tillfället i stort sett upphört, men det oaktat hade godstrafiken under sommaren 1942 uppvisat ännu högre siffror än under vintermånaderna. För att ytterligare belysa detta förhållande meddelar styrelsen följande siffror å antalet vid statens järnvägars stationer under månaderna januari 1941—augusti 1942 per söckendag lastade vagnar:

|                 | 1941               | 1942               |
|-----------------|--------------------|--------------------|
| januari .....   | 4,924              | 5,527              |
| februari .....  | 5,331              | 5,736              |
| mars .....      | 5,562              | 6,107              |
| april .....     | 6,032              | 6,867              |
| maj .....       | 5,709              | 6,899              |
| juni .....      | 5,709              | 6,814              |
| juli .....      | 5,706              | 6,774              |
| augusti .....   | 6,298              | 7,185 <sup>1</sup> |
| september ..... | 6,587              |                    |
| oktober .....   | 7,487 <sup>2</sup> |                    |
| november .....  | 7,966 <sup>2</sup> |                    |
| december .....  | 6,547              |                    |

Även med hänsyn tagen till de enskilda järnvägar, vilka under berörda månader införlivats med statens järnvägar, pekade, framhåller styrelsen, siffrorna på en icke obetydlig ytterligare uppgång i trafiken.

De lämnade uppgifterna ävensom vad styrelsen i sin petitaskrivelse hösten 1941 anför i ämnet gäve vid handen, fortsätter styrelsen, att godsvagnsparken vore utnyttjad till det yttersta. Av hänsyn till såväl krigsberedskapen som folkförsörjningen syntes det därför alltjämt angeläget, att ingenting underlåtes för att trygga vagnhållningen. I detta sammanhang finge styrelsen framhålla, att transporterna av ved, torv, fodercellulosa och andra av försörjningsläget beroende varuslag i fortsättningen och så länge nuvarande förhållanden rådde torde komma att minst i samma utsträckning som under år 1942 anstränga järnvägarnas godsvagnspark.

Vid bedömningen av förevarande spörsmål borde vidare, framhåller järnvägsstyrelsen, beaktas behovet av ersättningsanskaffning. Härom anför styrelsen:

Trots den strängaste återhållsamhet hade statens järnvägar nödgats att under år 1941 helt slopa eller ur fraktdragande trafik utskilja icke mindre än

<sup>1</sup> Avser tiden 1—22 augusti.

<sup>2</sup> De höga siffrorna beroende på bettrafiken.

84 slutna och 213 öppna godsvagnar, vilka antingen varit slitna på grund av hög ålder eller utsatta för olyckshändelse eller också ansetts vara i så dåligt skick, att de i fortsättningen endast kunnat användas såsom s. k. bangårds- eller tjänstevagnar för stationära transporter eller transporter av grus och annat tjänstegods. Förhållandet under år 1942 hade varit detsamma. Den av styrelsen nu planerade nyanskaffningen av normalspåriga godsvagnar, vilken i allt och sålunda även inberäknat den normala ersättningsanskaffningen omfattar cirka 800 vagnar — varav 300 slutna och 500 öppna — innebär sålunda till stor del endast en ren ersättning för de vagnar, som av angivna orsaker måst tagas ur trafik. Vid en kommande nedgång i trafiken bör en redan nu nödvändig men på grund av trafikintensiteten undanskjuten ytterligare utrangering av äldre godsvagnar ske, varför något större vagnöverskott icke torde vara att befara.

För nämnda nyanskaffning av godsvagnar av standardtyp beräknar styrelsen erforderligt ett belopp av 11,200,000 kronor.

Då antalet s. k. överföringsvagnar för transport av normalspåriga vagnar på smalspårsnätet enligt styrelsen icke motsvarar trafikanternas fordringar och drifttekniska önskemål, skulle vidare erfordras för ytterligare anskaffning av dylika ett belopp av 150,000 kronor.

Av det för godsvagnsansskaffning erforderliga totalbeloppet, 11,350,000 kronor, skulle enligt järnvägsstyrelsen 6,700,000 kronor motsvara vad som erfordrades för den normala ersättningsanskaffningen och alltså bestridas av förnyelsefondsmedel, medan återstoden, 4,650,000 kronor, avsåge sådan anskaffning, som borde finansieras med anslag å riksstaten.

I anslutning till det anförda och med förmälan, att järnvägsstyrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1943 för nu ifrågasvarande ändamål medtaga ett belopp av 6,700,000 kronor, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anskaffning av godsvagnar för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 4,650,000 kronor.

Den successiva skärpningen av krisförhållandena på transportmarknaden har medfört, att allttjämt ökade krav ställas på statens järnvägars trafikkapacitet, särskilt i vad avser godstransporter. För att stegra kapaciteten ha under tiden efter krigsutbrottet vid olika tillfällen avsevärda belopp anvisats till anskaffning av nya godsvagnar. Vidare ha åtgärder av skilda slag vidtagits av järnvägsstyrelsen i syfte att den redan befintliga vagnmaterielen skall kunna utnyttjas på det mest effektiva sättet. Vad sålunda åtgjorts har emellertid icke varit tillräckligt för att undanröja den rådande bristen å godsvagnar. Till den ansträngda situationen har även bidragit, att trots den strängaste återhållsamhet en tämligen stor utrangering av äldre och förslitna godsvagnar måst ske särskilt under åren 1941 och 1942.

Vid anmälan den 17 oktober 1941 (prop. nr 305, bil. 12, punkten 8) av ett av järnvägsstyrelsen framlagt program, avseende en betydande nyanskaffning av godsvagnar, anförde jag, att en fortsatt ökning av statens järnvägars godsvagnspark kunde komma att medföra, att densamma för relativt lång tid kunde bli överdimensionerad för normala trafikförhållanden. De eko-

*Departementets  
chefen.*

nomiska betänkligheter, som i anledning härav onekligen måste hysas, fann jag mig emellertid i dåvarande läge nödgad att bortse från. Skulle de för försvaret och folkförsörjningen viktiga transportproblemen kunna av statens järnvägar lösas i stort sett tillfredsställande, vore det nämligen ofrånkomligt, att ytterligare anskaffning av nya godsvagnar skedde, i den mån tillverkningskapaciteten medgäve detta. I berörda sammanhang framhöll jag även, att överdimensioneringens omfattning i viss grad kunde antagas bli minskad till följd av dels att en förhållandevis stor utrangering av äldre godsvagnar syntes bli ofrånkomlig efter krisens slut på grund av det onormala slitaget å materielen under rådande högtrafik, och dels att i samband med förstatligande av enskilda järnvägar behov förelåge att i relativt stor utsträckning ersätta äldre omoderna vagnar med nya.

Vad jag vid nämnda tillfälle anförde anser jag med hänsyn till utvecklingen under tiden därefter äga tillämpning även vid bedömningen av nu föreliggande anslagsfråga. Jag kan därför icke resa någon invändning mot järnvägsstyrelsens förslag om att ytterligare ett betydande antal godsvagnar anskaffas. Ej heller har jag något att erinra mot det av styrelsen för anskaffningsprogrammets genomförande beräknade medelsbehovet, sammanlagt 11,350,000 kronor, varav 6,700,000 kronor skulle utgå av förnyelsefondsmedel och 4,650,000 kronor såsom riksstatsanslag. Jag tillstyrker alltså i detta sammanhang, att sistnämnda belopp anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Godsvagnar* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 4,650,000.

## Statens vattenfallsverk.

## Kraftverken.

Å riksstaten för innevarande budgetår ha till kraftstationsföretag, vattenregleringar och distributionsanläggningar m. m. anvisats anslag om tillhoppa 48,025,000 kronor.

I skrivelser den 16, 24 och 30 september samt den 18 december 1942 har vattenfallsstyrelsen ifrågasatt äskande av anslag å ett sammanlagt belopp av 50,775,000 kronor till motsvarande ändamål för budgetåret 1943/44. Vidare har styrelsen hemställt om anvisande å tilläggsstat för nu löpande budgetår av anslagsmedel till ett belopp av 7,000,000 kronor, vartill jag återkommer senare i dag. Fråga föreligger därjämte om anvisande å tilläggsstat av ett anslag av 1,250,000 kronor till av styrelsen föreslaget inköp av en fastighet i kvarteret Björnen i Stockholm. De nu aktuella anslagsbehoven för vattenfallsverket uppgå sålunda till 59,025,000 kronor.

I sin skrivelse den 24 september 1942 om anslag till fortsatt utbyggnad av kraftstations- och vattenregleringsföretag har *vattenfallsstyrelsen* i enlighet med vad som skett tidigare år redogjort för utvecklingen av kraftbelastningen vid statsblocket och därvid inledningsvis lämnat följande sammanställning rörande energiförbrukningen i miljoner kilowattimmar (MkWh) under budgetåren 1935/36—1941/42:

| Budgetår      | Total förbrukning         |                           | Ökning från föregående år |                           |
|---------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|
|               | exkl. ånggenereringskraft | inkl. ånggenereringskraft | exkl. ånggenereringskraft | inkl. ånggenereringskraft |
|               | MkWh                      |                           |                           |                           |
| 1935/36 ..... | 2,246                     | 2,268                     | 205                       | 200                       |
| 1936/37 ..... | 2,450                     | 2,476                     | 204                       | 208                       |
| 1937/38 ..... | 2,736                     | 2,781                     | 286                       | 305                       |
| 1938/39 ..... | 2,782                     | 2,838                     | 46                        | 57                        |
| 1939/40 ..... | 3,100                     | 3,139                     | 318                       | 301                       |
| 1940/41 ..... | 3,144                     | 3,306                     | 44                        | 167                       |
| 1941/42 ..... | 3,599                     | 3,650                     | 455                       | 344                       |

Av tabellen framginge, anför styrelsen, att förbrukningen bortsett från ånggenereringskraft under den ifrågavarande sjuårsperioden ökat med i medeltal 222 MkWh per budgetår. Under de tre krigsåren hade ökningen uppgått till i genomsnitt 272 MkWh per år. Om efter krigets början igångsatta

kraftleveranser till Sydsvenska kraftaktiebolaget undantoges, skulle ökningen bli 226 MWh per år.

Vattentillgången hade, framhåller styrelsen vidare, under så gott som hela budgetåret 1941/42 legat 10 à 20 % under den normala. Vårfloden 1942 hade även varit mindre än normalt. Särskilt ogynnsamma hade förhållandena varit inom Vänerens nederbördsområde med den följd, att magasinbehållningen i sjön kunnat ökas endast obetydligt utöver bottenvärdet i slutet av förra vintern. Den knappa vattentillgången i hela landet och de stegrade kraftbehoven hade nödvändiggjort restriktiva åtgärder under vintern 1941/42, såsom förbud för elektrisk ånggenerering och partiellt förbud mot elektrisk uppvärmning av bostäder. Trots dessa restriktioner och trots att kraftverksanläggningarna vid Hissmoforsen och Kattstrupeforsen successivt kommit i drift, hade man nödgats alstra en viss kvantitet kraft med ånga även vid statsblocket. Den ångalstrade kraftmängden hade dock icke uppgått till mer än 45 MWh. Från främmande verk hade under året inköpts 636 MWh, varav 362 MWh från Hissmoforsen och Kattstrupeforsen.

Nettoökningen i kraftförbrukningen — exklusive ånggenereringskraft — från budgetåret 1940/41 till budgetåret 1941/42 fördelar sig enligt styrelsen på olika avsättningsområden på följande sätt:

| Konsumtionsgrupp                            | Ökning (+) eller<br>minskning (—)<br>MWh |
|---------------------------------------------|------------------------------------------|
| Allmän distribution .....                   | + 307                                    |
| Reservkraft .....                           | + 7                                      |
| Andelskraft .....                           | + 33                                     |
| Statens järnvägar exklusive malmбанan ..... | + 121                                    |
| Malmбанan och malmfälten .....              | + 1                                      |
| Trä- och pappersindustrien .....            | + 82                                     |
| Elektrokemisk industri .....                | — 96                                     |
| Summa                                       | + 455                                    |

Styrelsen anför, att ökningen, som väsentligen härrörde från den allmänna distributionen, vad denna del beträffade i huvudsak berodde på den alltmer omfattande övergången till användning av elektrovärme. Påfallande vore även ökningen för statens järnvägar, vilken orsakats av såväl igångsättande av nya elektrifierade banor som ökad trafik. Inom trä- och pappersindustrien hade en viss återhämtning skett. Nedgången i den elektrokemiska industriens kraftförbrukning vore knappast ett uttryck för minskade kraftbehov inom denna industri utan berodde på den ringa krafttillgången, som framtingat en begränsning av leveranserna.

Styrelsen framhåller härefter, att en synnerligen kraftig belastningsstegring inträtt vid årsskiftet 1940/41. Belastningen hade därefter fortsatt att växa, ehuru ganska oregelbundet. Detta förhållande framginge av följande tabell över de årsvärden, som konsumtionen exklusive ånggenereringskraft motsvarat under de angivna kvartalen respektive månaderna:



|                            | MkWh<br>per år |                             | MkWh<br>per år |
|----------------------------|----------------|-----------------------------|----------------|
| Första kvartalet 1941..... | 3,360          | första kvartalet 1942 ..... | 3,600          |
| andra » » .....            | 3,400          | andra » » .....             | 3,770          |
| tredje » » .....           | 3,560          | juli månad » .....          | 4,130          |
| fjärde » » .....           | 3,710          | augusti , » .....           | 4,060          |
|                            |                | tredje kvartalet » .....    | c:a 4,100      |

I anslutning till tabellen påpekar styrelsen, att under sommaren 1942 ett nytt språng uppåt skett i belastningen, såsom framginge av de angivna värdena för juli och augusti 1942 samt den uppskattade siffran för tredje kvartalet samma år. Någon grundligare analys av denna belastningsökning hade ännu icke kunnat verkställas, men sannolikheten talade för att den till väsentlig del härrörde från den allmänna distributionen, varjämte även en fortsatt stegring av verksamheten inom cellulosaindustrien torde hava bidragit. Ännu kunde man dock icke tillförlitligt avgöra, om ökningen vore av tillfällig eller av bestående karaktär.

Den angivna utvecklingen av belastningsnivån gjorde det enligt styrelsens mening just för närvarande vanskligt att bedöma den framtida utvecklingen och behovet av ytterligare utbyggnadsåtgärder. Om sommarens belastningsökning icke inträtt, hade läget för kraftförsörjningen kunnat bedömas såsom gynnsamt med hänsyn till pågående utbyggnader. Visserligen kunde man icke undgå restriktioner för kraftförbrukningen under de kommande vinternarna, om vattentillgången fortfarande att vara dålig, men med de tillskott, som skulle erhållas från Torpshammar i början av sommaren 1943 samt från Midskogsforsen och Leringsforsen under år 1944, skulle kraftförsörjningen varit tryggad vid normal vattentillgång intill hösten 1945 även vid en årlig ökning i kraftavsättningen med omkring 300 MkWh.

I fråga om utbyggnadsprogrammet framhåller vattenfallsstyrelsen, att de pågående arbetena vid Suorva, Midskogsforsen, Torpshammar och Leringsforsen med hänsyn till kraftförsörjningsläget borde fullföljas med största skyndsamhet.

Det syntes även lämpligt, att vid det nya vattenfall, som närmast kunde komma i fråga för utbyggnad, snarast möjligt vidtaga sådana förberedelser, som kunde verkställas för relativt måttlig kostnad och som kunde bidra till ett snabbare färdigställande, när utbyggnaden skulle genomföras. Styrelsen avsåg då närmast ordnande av tillförselvägar, anskaffande av ett måttligt antal bostäder och dylikt. Detta kunde under innevarande budgetår tills vidare ske med medel av anslaget till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m. på sätt, som förutsatts i 1942 års statsverksproposition.

Vattenfallsstyrelsen anför slutligen, att styrelsen räknade med möjligheten att ytterligare vattenkraftutbyggnad måste påbörjas under nästa budgetår och därför ifrågasatte, att ett anslagsbelopp av 6 miljoner kronor skulle reserveras för detta ändamål. Med hänsyn till ovissheten om belastningsutveck-

lingen och svårigheten att nu avgöra, vilket vattenfall som lämpligen borde ifrågakomma ävensom den takt, i vilken utbyggnaden borde bedrivas, hade styrelsen emellertid ännu icke kunnat avgiva något utbyggnadsförslag.

*Departements-  
chefen.*

Avsevärt stegrade anspråk hava alltsedan krigsutbrottet ställts på landets kraftproduktion, och belastningsökningen har väsentligt överstigit den för normala tider beräknade. Dessa omständigheter i förening med den knappa vattentillgången under de senaste åren ha föranlett vissa restriktioner för kraftförbrukningen.

I likhet med vattenfallsstyrelsen anser jag det vara av synnerlig vikt, att nu pågående kraftverksutbyggnader färdigställas utan uppskov. Jämväl pågående, av kraftstationsbyggnaderna föranledda ytterligare distributionsanläggningar böra skyndsamt fullbordas. Jag kommer därför i det följande att understödja vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden för dessa ändamål. Om ifrågavarande anläggningar kunna tagas i bruk på beräknad tid, torde landets kraftförsörjningssläge under förutsättning av mera normal vattentillgång kunna bedömas såsom relativt tillfredsställande för den närmaste framtiden.

Med hänsyn härtill och i betraktande av den rådande bristen på arbetskraft och material anser jag mig icke för närvarande böra ifrågasätta, att särskilda anslagsmedel anvisas för igångsättande av nya vattenkraftutbyggnader under nästkommande budgetår. Vad vattenfallsstyrelsen anfört rörande vissa förberedande åtgärder för en blivande utbyggnad föranleder icke någon erinran från min sida.

## Norrländska kraftverken.

### 1. Kraftstation vid Torpshammar.

[40.] Till byggande av en ny kraftstation vid Torpshammar har riksdagen för budgetåren 1938/39—1942/43 anvisat anslag å respektive 300,000 kronor, 1,500,000 kronor, 7,000,000 kronor, 6,000,000 kronor och 7,900,000 kronor eller sammanlagt 22,700,000 kronor.

Utbyggnaden av kraftstationen avser att motsvara en uttagning av omkring 90 kubikmeter vatten per sekund. För att kraftproduktionen skall kunna koncentreras huvudsakligen till vinterhalvåret och dessutom till sådana tider av dygnet, då effektbehovet är störst, skall kraftstationen utföras med hög utbyggnadsgrad. Den totala effekten hos anläggningen med två aggregat är beräknad till 90,000 kW. Beträffande arbetena med anläggningen torde jag få hänvisa till redogörelsen härför i 1941 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil: 3, punkten 27).

Vattenfallsstyrelsen angav hösten 1941 kostnaden för anläggningen med vattenbyggnader för två maskinaggregat men med endast ett aggregat installerat till 25,000,000 kronor, däri inräknade 400,000 kronor, utgörande kostnader för försvarsanordningar.

I skrivelse den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för arbetenas fortsättande.

Styrelsen har meddelat, att dammen vid Grönsta nu vore uppförd till i det närmaste full höjd. Sprängningsarbetena för tilloppstubern och maskinsalen vore färdiga, och utsprängning av utjämningsgalleriet hade påbörjats. Av den 4,800 meter långa avloppstunneln hade nu 4,200 meter utsprängts. I avloppstunneln hade för ett och ett halvt år sedan påträffats en krosszon i berget, som nödvändiggjort dyrbar betonginklädnad på en längd av 40 meter. Under den gångna sommaren hade anträffats ett nytt svagt bergparti med sannolikt 80 meters längd, vilket jämväl måste utmuras med betong till betydande kostnad. Lyckligtvis vore denna krosszon belägen i en sådan del av tunneln, att den icke hindrade tunnelns färdigställande till utsatt tid. Tubintaget med angränsande omlastningshall hade gjutits färdigt med väggar och tak av armerad betong. I den underjordiska maskinsalen hade en stor del av betonggjutningarna utförts. Traverserna vore färdiga såväl i omlastningshallen som i maskinsalen. Turbin och tilloppstubb för det aggregat, som nu skulle insättas, vore under montage. Den cirka 5 kilometer långa flottningsrännan från Grönsta till Ljungan vore till stor del färdig.

Kraftstationen hade, framhåller styrelsen vidare, tidigare varit avsedd att tagas i bruk på sensommaren 1943. Genom forcering av arbetena syntes det nu bliva möjligt att få den driftfärdig redan på försommaren. En del kompletteringsarbeten skulle emellertid då återstå att utföra.

Anläggningen skulle, fortsätter styrelsen, enligt tidigare beräkningar draga en totalkostnad av 25,000,000 kronor. Härtill finge nu läggas ett belopp av omkring 700,000 kronor för erforderliga förstärkningar av de i avloppstunneln påträffade krosszonerna. Vidare hade man, trots att utgifterna för stationen och särskilt för tunnelsprängningen väsentligt minskats genom omsorgsfulla arbetsstudier och därmed sammanhängande rationalisering av arbetsmetoderna, att räkna med en viss ökning av den angivna anläggningskostnaden på grund av den fortlöpande allmänna prisstegringen. Denna ökning uppskattade styrelsen vid nuvarande prisläge till 500,000 kronor. Anläggningen kunde sålunda för närvarande beräknas draga en sammanlagd kostnad av 26,200,000 kronor.

Då hittills för anläggningen anvisats medel till ett sammanlagt belopp av 22,700,000 kronor, skulle, anför styrelsen slutligen, behöva anvisas ytterligare 3,500,000 kronor. Av detta belopp erfordrades på grund av forceringen 1,500,000 kronor redan under budgetåret 1942/43, medan återstoden 2,000,000 kronor borde anvisas för budgetåret 1943/44.

Utöver det belopp av 2,300,000 kronor, som enligt tidigare beräkningar skulle återstå att anvisa för ifrågavarande ändamål, erfordras enligt vattenfallsstyrelsens utredning ytterligare 1,200,000 kronor på grund av prisstegringar och för täckande av kostnader för vissa oförutsedda förstärkningsarbeten å avloppstunneln. De sålunda begärda beloppen torde böra anvisas.

Departementets  
chefen.

Med hänsyn till landets kraftförsörjningsläge vill jag förorda att, såsom vattenfallsstyrelsen förutsatt, även återstående arbeten vid kraftstationen forceras, så att stationen kan tagas i bruk redan på försommaren 1943. Då ökningen av arbetstakten nödvändiggör, att ett belopp av 1,500,000 kronor anvisas å tilläggsstat för nu löpande budgetår, gör jag i annat sammanhang denna dag framställning om en sådan anvisning. För budgetåret 1943/44 skulle återstå att anvisa ett belopp av 2,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation vid Torpshammor* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 2,000,000.

## **2. Kraftstation i Midskogsforsen.**

[41.] Å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 och å riksstaten för innevarande budgetår har riksdagen anvisat anslag om tillhopa 18,000,000 kronor till byggande av en ny kraftstation vid Midskogsforsen i Indalsälven.

Kraftstationen skulle utbyggas för utnyttjande av en fallhöjd av 29 meter och en vattenmängd av omkring 350 kubikmeter per sekund. Den är avsedd att utrustas med två aggregat, och bruttoenergimängden är beräknad till 600 milj. kWh per år. Kraftstationen beräknas stå färdig att tagas i bruk år 1944. Beträffande arbetena med anläggningen i övrigt torde jag få hänvisa till redogörelsen i Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 17 oktober 1941, nr 305 (bil. 12, punkten 10).

Vattenfallsstyrelsen beräknade hösten 1941 vid då rådande prisläge kostnaden för anläggningen till omkring 32,500,000 kronor.

I skrivelsen den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för arbetenas fortsättande.

Styrelsen har beträffande arbetena anfört:

Arbetsstyrkan uppgår nu till omkring 1,100 man. Större delen av de för anläggningen erforderliga förberedande arbetena har utförts. Sålunda har man uppfört provisoriska bostäder, marketenteri, sjukstuga, affärslokaler och dylikt, som erfordras med hänsyn till arbetsplatsens läge långt från bebyggelse. Vidare ha vägförbindelse anordnats med allmänna landsvägen, vägar anlagts inom arbetsplatsen, en hängbro byggts över älven för transport av byggnadsmassor och anläggningar färdigställda för betongens tillverkning och transporterande. Även kontors-, verkstads- och förrådsbyggnader ha uppförts. Vissa för kraftstationens drift erforderliga permanenta bostadshus ha redan uppförts och andra ha påbörjats.

Dammbyggnadsarbetet pågår. Verkställda utredningar ha givit vid handen, att dammen över själva älvfåran bör utföras såsom en damm av jord och sten med tätande betongkärna i mitten. Utskovspartiet av dammen skall dock utföras i betong.

För maskinstationen har en stor del av sprängningarna utförts, och sprängningarna för avloppskanalen pågå.

Styrelsen upplyser härefter, att turbinerna och generatorerna vore beställda. Enligt leveranskontrakten skulle det första aggregatet vara driftklart i juni 1944 och det andra i oktober samma år. Om dessa tider skulle kunna hållas, förutsattes enligt styrelsen att inga oförutsedda svårigheter med materialanskaffningen skulle uppstå samt att man hunne utföra vattenbyggnaderna på denna korta tid, vilken vida understeg, vad som hittills presterats vid liknande arbeten.

Anläggningen beräknades, anför styrelsen vidare, enligt nuvarande prisläge komma att kosta 37,000,000 kronor i stället för 32,500,000 kronor, som ursprungligen uppgivits. Ökningen berodde på den allmänna prisstegringen och i väsentlig grad på de höjda kostnaderna för alla biltransporter.

Vattenfallsstyrelsen hemställer slutligen, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett anslag av 17,000,000 kronor.

På grund av den inträdda allmänna fördyringen beräknas kostnaderna för den nya kraftstationen i Midskogsforsen numera komma att uppgå till 4,500,000 kronor mera än som tidigare förutsatts eller till sammanlagt 37,000,000 kronor. Tidigare ha 18,000,000 kronor anvisats. För fortsättande av arbetena under nästa budgetår vill jag i likhet med vattenfallsstyrelsen föreslå, att ett belopp av 17,000,000 kronor anvisas.

*Departement-  
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation i Midskogsforsen* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 17,000,000.

### 3. Kraftstation vid Leringsforsen.

[42.] För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 2,350,000 kronor till byggande av en mindre kraftstation vid Leringsforsen i Gimån. Med denna kraftstation avses att för en relativt ringa kostnad, i slutet av år 1941 beräknad till 2,750,000 kronor, utnyttja den uppdämning av sjöarna Leringen och Holmsjön, som företagits för att öka kraftutvinningen vid Torpshammars kraftverk. Beträffande stationens utförande hänvisar jag till den redogörelse, som lämnades i 1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bilaga 4, punkten 36.

I skrivelsen den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* till en början meddelat, att schaktningsarbetena för kraftstationen påbörjats. Turbinen och generatorn hade beställts, men vederbörande firmor hade betingat sig sådana leveranstider, att stationen icke kunde bli färdig, såsom ursprungligen beräknats, hösten 1943 utan först sommaren 1944.

Med hänsyn till framtida ökning av regleringsmöjligheterna i Gimån har styrelsen förklarat sig anse lämpligt att öka utbyggnadsvattenmängden från 50 till cirka 60 kubikmeter per sekund med motsvarande ökning av generatoreffekten vid högsta fallhöjd från 7,000 till cirka 8,000 kW. En sådan ut-

vidgning av byggnadsprogrammet föranledde en ökning av anläggningskostnaderna med 200,000 kronor. På grund av den allmänna fördyringen finge man vidare, med utgångspunkt från nu rådande prisläge, räkna upp kostnaderna med 200,000 kronor. Anläggningen skulle sålunda draga en sammanlagd kostnad av  $(2,750,000 + 200,000 + 200,000)$  3,150,000 kronor. Då tidigare anvisats 2,350,000 kronor, skulle för anläggningens färdigställande erfordras ytterligare 800,000 kronor. Styrelsen hemställer, att sistnämnda belopp måtte anvisas för nästkommande budgetår.

Departements-  
chefen.

Vattenfallsstyrelsens förslag har icke givit mig anledning till erinran. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation vid Leringsforsen* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 800,000.

#### 4. Reglering av Holmsjön och Leringen i Ljungans vattensystem.

[43.] I samband med inköpet år 1937 av Torpshammarfallet erhöll kronan, bland annat, viss vattenrätt i Gimån och Ljungan. Enligt det kontrakt, som låg till grund för förvärvet, skulle kronan och säljarna samarbeta för reglering i första hand av Holmsjön och Leringen och därefter av högre upp belägna sjöar. Arbetena för regleringen av förenämnda två sjöar voro avsedda att bedrivas så att regleringen bleve fullt genomförd samtidigt med att kraftstationen vid Torpshammar stode färdig att tagas i bruk. I fråga om regleringens omfattning och den andelsprocent, som beräknats för delägarna i företaget, torde jag få hänvisa till redogörelsen i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bilaga 4, punkten 37).

I sin skrivelse med äskande av anslag till regleringsföretaget för innevarande budgetår uppgav vattenfallsstyrelsen totalkostnaden för företaget vid dåvarande prisnivå till 4,900,000 kronor, av vilket belopp styrelsens andel beräknades utgöra omkring 4,475,000 kronor. Sistnämnda summa har riksdagen för budgetåren 1938/39—1942/43 under skilda anslagsrubriker anvisat för ändamålet.

I sin nu förevarande skrivelse den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* begärt ytterligare medel för regleringsföretaget. Styrelsen har i skrivelsen till en början lämnat följande redogörelse rörande arbetena för företaget:

Regleringsdammen vid Leringens utlopp har färdigställts på större delen av den cirka 750 meter långa dammsträckan. Dammdelen över Gimåns naturliga strömfåra återstår att utföra. Denna del skall utföras under hösten 1942, sedan anordningar vidtagits för framledande av Gimåns vatten genom det på högra stranden färdigställda utskovspartiet. Sänkningskanalen vid Leringens utlopp har utschaktats i sin nedre del. Arbetet med omläggning av de lågt belägna vägarna utmed Leringen har till stor del utförts. Vissa av de för flottningen erforderliga åtgärderna ha vidtagits. Arbetena bedrivas på

sådant sätt, att regleringen kan tagas i bruk på våren 1943. En hel del arbeten komma emellertid att utföras senare.

I fråga om kronans kostnader för regleringsföretaget framhåller styrelsen, att dessa komme att bli avsevärt högre än vad tidigare angivits. Härom anföres i skrivelsen:

Kostnaden för regleringen angavs i underdånig skrivelse den 30 september 1940 preliminärt till cirka 5,000,000 kronor för vattenfallsstyrelsens del.

Under hösten 1940 genomarbetades regleringsförslaget i detalj vid en utredning med opartisk ordförande och deltagande av såväl vattenfallsstyrelsen som de företag, tillhörande cellulosakoncernen, vilka enligt köpekontraktet rörande Torpshammarfallen skola delta i regleringen. Enligt denna utredning beräknades kostnaden kunna avsevärt nedbringas, varvid vattenfallsstyrelsen ansåg sig böra för egen del räkna med 4,475,000 kronor, vilken kostnadssiffra uppgavs i den underdåniga skrivelsen den 21 augusti 1941. Kostnaden blir emellertid avsevärt högre. Förutom de stegrade arbetslönerna och materialprisen inverka på kostnaderna för detta arbete i särskilt hög grad svårigheterna att erhålla de för det mest rationella arbetssättet erforderliga arbetsmaskinerna och transportkostnadernas enorma ökning. Denna ökning orsakas icke endast av höjda timpriser för lastbilarna utan jämväl av minskad tillgång på lämpliga bilar samt transportkapacitetens nedgång på grund av gengasdriften. Styrelsen har vidare funnit det nödvändigt att anlita entreprenörer för vissa byggnadsarbeten för att erhålla arbetsmaskiner och fackkunnig personal, och detta har i viss mån bidragit till att kostnaderna ökas.

Det har dessutom visat sig nödvändigt att utföra mera omfattande arbeten för flottningen än som från början ansågs behövt. Dessa arbeten äro av sådan natur, att det är svårt att i förväg beräkna, i vilken omfattning de böra utföras för att resultatet skall bli det bästa möjliga med hänsyn såväl till anläggningskostnader och årliga kostnader för flottningen som till den vattenkvantitet, vilken måste avstås för flottningen. De nu avsedda åtgärderna ha bestämts med ledning av för ändamålet särskilt anordnade flottningsförsök. De komma att möjliggöra, att för flottningen icke förbrukas mer än en obetydlig del av Gimåns vattenmängd.

Styrelsens kostnader för ifrågavarande reglering komme, anför styrelsen härnäst, på grund av nu angivna orsaker att vid nuvarande prisläge ökas med 2,025,000 kronor och sålunda uppgå till sammanlagt 6,500,000 kronor. Styrelsen hemställer slutligen, att av de ytterligare erforderliga medlen 1,000,000 kronor måtte anvisas för innevarande budgetår och 1,025,000 kronor för budgetåret 1943/44.

Den merkostnad, som nu beräknas för här ifrågavarande regleringsföretag, är högst betydande. Då det emellertid är angeläget, att företaget utan avbrott bringas till fullbordan, och några möjligheter icke torde föreligga att nu nedbringa kostnaderna, vill jag biträda vattenfallsstyrelsens framställning om anvisande av ytterligare 2,025,000 kronor till regleringsföretaget. Av beloppet torde 1,000,000 kronor böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Förslag härom anmäler jag i annat sammanhang denna dag. Återstoden, 1,025,000 kronor, bör upptagas å riksstaten för budgetåret 1943/44.

Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av Holmsjön och Leringen i Ljungans vattensystem* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 1,025,000.

## **5. Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde.**

[44.] Såsom framgår av 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 38) har riksdagen till och med år 1941 under skilda anslagsrubriker till regleringsföretag inom Indalsälvens flodområde anvisat sammanlagt 2,031,400 kronor. Beträffande fördelningen av beloppet å olika företag får jag hänvisa till propositionen. Därjämte har av anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande ett belopp av 29,140 kronor tagits i anspråk för förvärv av vissa fastigheter vid Hotagen, vilket förvärv ingått som ett led i regleringen av Indalsälven. Sammanlagda beloppet utgör alltså 2,060,540 kronor och hänför sig helt till kraftstationen i Stadsforsen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1942 års statsverksproposition framställda förslag har riksdagen medgivit, att till regleringsföretag inom Indalsälvens flodområde anvisade anslag finge utan hinder av det särskilda ändamål, för vilket vederbörande anslag anvisats, disponeras för regleringsföretag inom nämnda flodområde. Vidare har riksdagen medgivit, att vattenfallsstyrelsen finge av till styrelsens förfogande stående likvida medel, som uppstått genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond, taga i anspråk vad som erfordrades för att förskottera å kronan preliminärt belöpande andel i de kostnader för regleringsföretagen, vilka ägarna till ännu ej färdigställda kraftanläggningar i Indalsälven vore skyldiga utgiva, i den mån anläggningarna toges i bruk. Med anledning av att frågan om reglering av de i Indalsälvens flodområde ingående vattendragen Lången och Hårkan aktualiserats, bemyndigade slutligen 1942 års riksdag (proposition nr 91, riksdagens skrivelse nr 277) Kungl. Maj:t medgiva, att vattenfallsstyrelsen finge å kronans vägnar träffa överenskommelse om deltagande i Långans första reglering och Hårkans andra reglering. Till bestridande av de å kronan fallande kostnaderna för nämnda regleringar anvisade därjämte riksdagen under rubriken *Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde* för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, därav för Långans reglering 900,000 kronor och för Hårkans reglering 600,000 kronor.

I skrivelse den 16 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel till reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde. Styrelsen meddelar, att de för ändamålet hittills anvisade medlen, bortsett från anslaget till reglering av Lången och Hårkan, helt tagits i anspråk vid utgången av budgetåret 1941/42 och att förskottering därjämte skett i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande med ett belopp av 211,300 kronor. Styrelsen hade i sin i 1942 års statsverksproposition anmällda skri-



velse den 25 september 1941 angivit, att med hänsyn till de återbetalningar, som förväntades i samband med nya kraftverk i Indalsälven, det dittills beviljade anslagsbeloppet kunde beräknas vara tillräckligt intill den 1 juli 1943 för inträdesavgifter och för de dittills beslutade regleringsföretagen, d. v. s. Hotagens reglering, Torröns första, andra och tredje regleringar, Storsjöns första, andra och tredje regleringar samt tillfällig och permanent reglering av sjöarna Näckten, Storrensjön, Juveln, Anjan och Kallsjön. Enligt beräkningar verkställda av Indalsälvens regleringsförening komme emellertid på grund av den allmänna prisstegringen en viss ökning av totalkostnaderna för nämnda regleringar att inträda, varigenom vattenfallsstyrelsens andel intill utgången av budgetåret 1943/44 beräknades komma att överstiga anslagsbeloppet med 150,000 kronor. Ytterligare återbetalningar komme visserligen att erhållas i samband med nya kraftverksutbyggnader, men de torde, såvitt nu kunde förutses, icke bli utbetalda förrän efter utgången av budgetåret 1943/44.

I fråga om Långans första reglering och Hårkans andra reglering meddelar styrelsen, att sistnämnda företag numera beslutats av regleringsföreningen och att styrelsens andel i kostnaderna för företagen beräknades komma att uppgå till 1,800,000 kronor, varför utöver det för budgetåret 1942/43 beviljade beloppet, 1,500,000 kronor, ett anslag av ytterligare 300,000 kronor erfordrades för budgetåret 1943/44. Vidare meddelar styrelsen, att i samband med färdigställandet av Midskogs kraftstation vattenfallsstyrelsen komme att få utbetala andel i regleringskostnaderna jämväl för denna station. Fallhöjden vore vid Midskog nära nog densamma som vid Stadsforsen, men med hänsyn till att samtidigt Stadsforsens andel minskades, bleve det erforderliga ytterligare anslaget något mindre än de hittills beviljade medlen å sammanlagt 2,060,540 kronor för de till och med budgetåret 1940/41 beslutade regleringarna. (I anslaget till Långans första och Hårkans andra reglering vore andel för Midskog redan inräknad.) Med hänsyn till den beräknade tidpunkten för driftens igångsättande vid Midskogsstationen komme emellertid utbetalningen icke att behöva göras förrän efter utgången av budgetåret 1943/44.

Det angivna ytterligare medelsbehovet på grund av fördyring av de äldre regleringarna och för Långans första och Hårkans andra reglering skulle enligt styrelsen kunna förskottas enligt redan erhållet bemyndigande, varefter definitiv täckning skulle kunna ske medelst ett anslag för budgetåret 1944/45 med beaktande jämväl av de återbetalningar, som förväntades under sistnämnda budgetår. Vattenfallsstyrelsen har dock förklarat sig anse riktigtast, att anslag begäres för de kostnader, som kunna förutses intill utgången av budgetåret 1943/44, då resultatet av den slutliga anslagsregleringen ändock måste bli, att ett relativt stort anslagsbelopp komme att erfordras för budgetåret 1944/45.

Vattenfallsstyrelsen hemställer i anslutning till det anförda, att för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 450,000 kronor måtte anvisas till reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde.

Departements-  
chefen.

Av det av vattenfallsstyrelsen äskade anslagsbeloppet å 450,000 kronor avse 150,000 kronor att täcka på grund av prisstegringar uppkomna merkostnader för vissa regleringsföretag inom Indalsälvens flodområde, vilka styrelsen enligt statsmakternas bemyndiganden biträtt. Återstående beloppet, 300,000 kronor, avser Hårkans andra reglering. Vid framläggandet nästlidet år av förslaget om kronans deltagande i reglering av nämnda sjö samt sjön Långan förelåg icke beslut från regleringsföreningens sida om reglering av Hårkan, utan föreningen hade endast låtit utföra vissa preliminära undersökningar. På grundval av dessa hade vattenfallsstyrelsen uppskattat kronans kostnader till och med budgetåret 1942/43 till 600,000 kronor. Sedan regleringsföreningen numera beslutat om företagets utförande, har kronans totala andel beräknats till 900,000 kronor, varför ytterligare 300,000 kronor erfordras utöver redan anvisade medel.

Med tillstyrkande av vattenfallsstyrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investe-  
ringsanslag av ..... kronor 450,000.

### 6. Dygns- och veckoreglering i Gimån.

[45.] I sin skrivelse den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om medel till bestridande av kostnader för dygns- och veckoreglering i Gimån. Styrelsen anför härom:

För att kraftstationsanläggningarna vid Torpshammar och Leringsforsen skola medföra största nyttan, bör kraftproduktionen koncentreras till dygnets och veckans högbelastningstid. De härvid uppträdande variationerna i vattentappningen föranleda inga särskilda byggnadsåtgärder eller skador i själva Gimån. Däremot erfordras åtgärder i Ljungan för utjämning av vattenmängdsvariationerna. Vissa skador få där förutses.

Enligt köpekontraktet rörande vattenrätten vid Torpshammar har vattenfallsstyrelsen rätt och skyldighet att vid korttidsreglering i Gimån anordna ett utjämningsmagasin i Stödesjön, som är belägen i Ljungan cirka en och en halv mil nedom Gimåns inflöde i älven. För ändamålet skall utan kostnad för vattenfallsstyrelsen användas den säljarna tillhöriga dammen vid Stödesjöns utlopp, varvid jämväl erforderliga kompletteringar på dammen skola bekostas av säljarna.

Kostnaderna för dygns- och veckoregleringen i Gimån utgjordes, framhåller styrelsen vidare, huvudsakligen av ersättningar för strandskador vid Ljungan och Stödesjön. Därjämte föranleddes kostnader av regleringens inverkan på flottledsanordningar i Ljungan samt på viss utbyggd och outbyggd vattenkraft i denna älv och i ett par bivattendrag. Vidare inginge kostnader för domstolsbehandling. Regleringens inverkan på vattenkraften kunde kompenseras såväl med engångsersättning som genom kraftleverans, och beträffande den outbyggda vattenkraften kunde ersättningsfrågan bliva ställd på framtiden. Avgörande i dessa hänseenden kunde icke träffas, förrän vatten-

domstolen tagit ställning i saken. Storleken av det kapitalbelopp, som sammanlagt erfordrades, kunde därför icke nu angivas. Ett anslag av 200,000 kronor beräknades emellertid bliva erforderligt under budgetåret 1943/44.

Ifrågavarande kostnader, som föranledas av korttidsreglering i Gimån, *Departement-  
chefen.* äro erforderliga för att kraftstationerna vid Leringsforsen och Torpshammar skola kunna utnyttjas på mest rationella sätt.

Emot det av vattenfallsstyrelsen för ändamålet angivna anslagsbeloppet för nästkommande budgetår har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dygns- och veckoreglering i Gimån* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . kronor 200,000.

## 7. Påbyggnad av regleringsdammen vid Suorva.

[46.] På därom av Kungl. Maj:t i proposition den 20 februari 1942, nr 91, framställt förslag har riksdagen för budgetåret 1942/43 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor till påbyggnad av regleringsdammen vid Suorva. Under hänvisning i övrigt till redogörelsen i nämnda proposition vill jag här endast erinra om att påbyggnaden är avsedd att möjliggöra en definitiv dämning upp till + 113.8. Härigenom skulle ett tillskottsmagasin av 410 miljoner kubikmeter erhållas utöver magasinet vid tidigare dämningshöjd + 111.8, vilket magasin uppgår till 2,330 miljoner kubikmeter. Magasinsvolymen skulle sålunda ökas med omkring 17 %. Vattenfallsstyrelsen beräknade i början av år 1942 vid då rådande prisläge kostnaderna för de erforderliga arbetena till 1,240,000 kronor. I nyssnämnda proposition förutsattes, att av detta belopp 140,000 kronor skulle bestridas av uppkommen reservation å anslag, som tidigare beviljats för Suorvadammens påbyggnad. Återstoden eller 1,100,000 kronor skulle anvisas med 500,000 kronor för budgetåret 1942/43 och 600,000 kronor för budgetåret 1943/44.

I sin skrivelse den 24 september 1942 har *vattenfallsstyrelsen* framhållit, att endast en mindre del av påbyggnadsarbetena medhunnits under den gångna sommaren och att sålunda den större delen komme att utföras instundande sommar. En fortsatt allmän prisstegring finge därför beräknas medföra en ökning av det ursprungligen angivna kostnadsbeloppet.

Styrelsen hemställer, att 600,000 kronor måtte beviljas för företaget under nästkommande budgetår.

Med tillstyrkande av vattenfallsstyrelsens framställning hemställer jag, att *Departement-  
chefen.* Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Påbyggnad av regleringsdammen vid Suorva* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 600,000.

## 8. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.

[47.] Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk har riksdagen anvisat för budgetåren 1938/39—1942/43 respektive 9,000,000, 10,700,000, 12,500,000, 10,000,000 och 18,000,000 kronor.

I skrivelse den 30 september 1942 har vattenfallsstyrelsen hemställt om anvisande för samma ändamål av dels 3,000,000 kronor å tilläggsstat för innevarande budgetår och dels 20,000,000 kronor för nästa budgetår.

Innan jag närmare ingår på styrelsens skrivelse, torde jag få erinra om följande.

I samband med anvisande av medel för budgetåren 1941/42 och 1942/43 har riksdagen godkänt framlagda förslag om utbyggnad av stamlinjenätet från mellersta Norrland till Mellansverige genom utförande av en tredje och en fjärde 220 kV stamlinje. Dessa linjer äro avsedda att till sydligare delar av landet i erforderlig omfattning överföra de krafttillskott, som tillkomma genom de fortgående vattenkraftsutbyggnaderna i mellersta Norrland. Linjebyggnaderna skola enligt upprättade avtal utföras gemensamt av vattenfallsstyrelsen samt Krångede aktiebolag och aktiebolaget Svarthålsforsen. Den tredje stamlinjen omfattar sträckan Krångede—Hammarforsen—Stadsforsen—Torpshammar—Ljusdal—Horndal. Vattenfallsstyrelsen har åtagit sig att bygga ledningen mellan Hammarforsen och Ljusdal. Kostnaderna för denna del av ledningen — inklusive erforderliga ställverk i Stadsforsen, Torpshammar och Ljusdal — ha på hösten 1941 beräknats till 7.4 miljoner kronor. En närmare redogörelse för denna linje återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 17 oktober 1941, nr 305 (bil. 12, punkten 11). Den fjärde stamlinjen, för vilken mera ingående redogjorts i Kungl. Maj:ts proposition den 6 mars 1942, nr 111, skall dragas från Krångede över Ljusdal till Hallsberg. Av denna linje skall vattenfallsstyrelsen bygga sträckan från Ljusdal till Hallsberg, vilken i februari 1942 beräknats draga en kostnad av 13 miljoner kronor.

*Vattenfallsstyrelsen* erinrar i sin nu förevarande skrivelse till en början om att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för tiden intill den 1 juli 1942 såsom kapitalökningsanslag beviljats ett sammanlagt belopp av 182,515,000 kronor. Däri vore icke de belopp medräknade, som beviljats under förutsättning av indirekt avskrivning. Vidare hade avdragits ett belopp å 640,000 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 februari 1942 överförts till statens järnvägars kapitalfond i samband med överlåtelse av en omformarstation i Sjömarken invid Borås och en reservomformare. Den 30 juni 1942 hade förbrukats 182,753,000 kronor. Ett anslagsöverskridande av 238,000 kronor hade således förelegat vid denna tidpunkt. För budgetåret 1942/43 hade beviljats ett anslag av 18,000,000 kronor. Inalles stode sålunda 17,762,000 kronor till förfogande för innevarande budgetår.

Rörande behovet under den närmaste framtiden av fortsatta arbeten med distributionsanläggningar har vattenfallsstyrelsen lämnat följande allmänna redogörelse. Den vid årsskiftet 1940/41 inträdda belastningsökningen och den minskade utsikten för en snar återgång till fredsförhållanden hade medfört krav på omfattande kompletteringar av distributionsnätet. Jämväl under innevarande och nästa budgetår måste det på grund av liknande krav utvecklas en livlig byggnadsverksamhet med motsvarande stora anslagsbehov. Det i styrelsens förevarande skrivelse angivna medelsbehovet, 23,000,000 kronor utöver tillgängliga anslag, vore högt i jämförelse med motsvarande belopp för tidigare budgetår. Av det nu begärda beloppet hänförde sig emellertid 9,300,000 kronor till stamlinjebyggnaden mellan Stadsforsen och Hallsberg jämte tillhörande ställverk i anslutningspunkterna. Det återstående beloppet 13,700,000 kronor vore, om hänsyn toges till inträdda fördyringar, icke särskilt högt. För järnvägselektrifiering erfordrades fortfarande en del anläggningar, fastän i mindre omfattning än under de närmast föregående åren. I övrigt vore det i huvudsak stamlinjesystemet och primärnätet, som behövde förstärkas. De ackumulerade belastningsökningar, som nu föreläge på dessa, vore så betydande, att kompletterings- och förstärkningsåtgärder icke kunde underlätas eller uppskjutas. För omhändertagande av belastningsökningarna inom redan elektrifierade områden vore däremot de befintliga bygdeanläggningarna i stort sett tillräckliga med hjälp blott av vissa faskompenseringskondensatorer, vilka närmare berörts i fortsättningen av styrelsens skrivelse. På grund av materialknapphet och av sparsamhetsskäl måste det anstå med andra förstärkningar, även om anspråken på kraftens kvalitet finge något nedprutas. Bygdeanläggningar för nya leveranser erfordrades endast i mindre utsträckning. För ortsnäten inom de områden, där vattenfallsstyrelsen ombesörjde detaljdistributionen, föreläge förhållandevis stora utvidgningskrav på grund av landsbygdens önskemål om elektrifiering.

Med avseende å behovet av ytterligare medel under innevarande budgetår till distributionsanläggningar har styrelsen till en början framhållit, att en fullt tillförlitlig beräkning av anslagsbehovet ett å två år i förväg under nuvarande förhållanden mötte stora svårigheter. Den alltså fortgående prisstegringen rubbade kostnadskalkylerna. Snabba förskjutningar i belastningssituationen tvingade till forcering av vissa arbeten i icke förutsedd grad, låt vara att det samtidigt kunde visa sig möjligt att uppskjuta en del andra arbeten. I stor utsträckning uppkomme behov av nya anläggningar, som tidigare icke alls kunnat förutses. I anslagsbehoven hade visserligen tidigare medräknats belopp för oförutsett, men dessa bleve icke alltid tillräckliga.

För närvarande vore situationen närmast den, att nödtvungna forceringar och oväntade nyansaffningar redan tagit i anspråk samtliga belopp för oförutsett för det gångna och det innevarande budgetåret. Det återstode intet för täckning av kostnadstegringar för arbeten, som slutförts under det gångna budgetåret eller beräknades bliva färdigställda under innevarande budgetår. Vattenfallsstyrelsen såge sig därför nödsakad att för delta ändamål begära ett belopp av 3,000,000 kronor på tilläggsstat för nu löpande bud-

getår. Även om det vore i hög grad önskvärt att undvika dylika anslag, kunde det näppeligen vara lämpligt, att arbeten, som ändock måste utföras och som skulle bli till större gagn ju snabbare de färdigställdes, uppsköttes eller tillfälligt nedlades enbart av den anledningen, att medelsåtgången per budgetår räknat icke skulle överskrida beviljat belopp.

De för föregående och innevarande budgetår upptagna beloppen för oförutsett, tillsammans något mer än 2,000,000 kronor, hade enligt styrelsen disponerats för bland annat följande större anskaffningar:

|                                                                                     | Kronor.    |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Reservtransformator för 11/77 kV, 25 perioder per sekund, 20,000 kVA i Porjus ..... | 250,000    |
| Ny transformator för 220/77 kV, 60,000 kVA, i Finnsletten ....                      | 1,000,000  |
| Faskompenseringskondensatorer .....                                                 | 750,000    |
| Summa kronor                                                                        | 2,000,000. |

Beträffande de här angivna anslagsändamålen framhåller styrelsen följande:

Reservtransformatorn i Porjus erfordras för säkrande av den till omfattningen alltjämt växande 25-periodiga kraftförsörjningen av malmfälten m. m. i Lappland.

Den nya transformatorn i Finnsletten är behövlig för omhändertagande av de alltmåra ökade kraftbelopp, som överskras från Norrland till Mellansverige.

För kompenserings av den ökning i reaktiv kraftuttagning, som åtföljer den aktiva belastningens tillväxt, är det under nuvarande förhållanden ur såväl kostnads- som materialsynpunkt lämpligast att installera faskompenseringskondensatorer. Därmed ersättas eljest erforderliga förstärkningar av kraftledningar och transformatorstationer. Kondensatorerna placeras på ett flertal ställen ute i nätet i lämpligt avpassade enheter och medföra därvid en avlastning av såväl bygdeanläggningarna som primärnäten, så att möjligheten att tillgodose ytterligare tillkommande kraftbehov ökas. Den upptagna kostnadsposten för kondensatorer avser endast den anskaffning, som erfordras under den närmaste tiden.

Det av vattenfallsstyrelsen för budgetåret 1943/44 beräknade anslagsbehovet angives i en av styrelsen meddelad sammanställning, vilken har följande utseende:

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kronor.   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Ny stamlinje för 220 kV Hammarforsen—Stadsforsen—Torps-hammar—Ljusdal jämte tillhörande linjeställverk i Stadsforsen, Torps-hammar och Ljusdal. Totalkostnad 7,400,000 kronor, varav tidigare 6,210,000 kronor beviljats. För budgetåret 1943/44 erfordras .....                                                                                               | 900,000   |
| Ny stamlinje för 220 kV Ljusdal—Hallsberg. Totalkostnaden beräknas nu till 12,500,000 kronor. Tidigare ha 5,000,000 kronor beviljats. För budgetåret 1943/44 erfordras .....                                                                                                                                                                                   | 7,000,000 |
| Linjeställverk för 220 kV i Ljusdal och Hallsberg för stamlinjen Ljusdal—Hallsberg, 220 kV ställverk vid Ljusdal för sammankoppling med Krångede-systemet samt linjeställverk för 220 kV vid Midskog för anslutning av Midskogsstationen till 220 kV linjen Järpströmmen—Krångede. Totalkostnad 1,870,000 kronor, varav för budgetåret 1943/44 erfordras ..... | 1,400,000 |

|                                                                                                                                                                                      | Kronor.    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Anläggningar för elektrifiering av inre Västerbottens län .....                                                                                                                      | 700,000    |
| Transformatorstation för 77/6 kV vid Söderhamn för järnvägs-<br>elektrifiering .....                                                                                                 | 450,000    |
| Transformatorstation för 77/6 kV vid Storvik för järnvägslek-<br>trifiering .....                                                                                                    | 320,000    |
| Ny transformator för 220/132 kV, 120,000 kVA samt Petersen-<br>spole för 220 kV och ställverk i Hallsberg .....                                                                      | 2,150,000  |
| Stamlinje för 132 kV Hallsberg—Malfors. Totalkostnad 1,400,000<br>kronor, varav tidigare beviljats 1,050,000 kronor. För budget-<br>året 1943/44 erfordras .....                     | 200,000    |
| Komplettering av ställverket vid Malfors för 132 kV. Totalkost-<br>nad 630,000 kronor, varav tidigare beviljats 400,000 kronor.<br>För budgetåret 1943/44 erfordras återstoden ..... | 230,000    |
| Stamlinje för 132 kV Hallsberg—Kil jämte ställverk i Hallsberg<br>och i Kil. Totalkostnad 2,000,000 kronor, varav för budgetåret<br>1943/44 erfordras .....                          | 1,500,000  |
| Faskompenseringskondensatorer .....                                                                                                                                                  | 750,000    |
| Diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen .....                                                                                                                          | 1,700,000  |
| Bygde- och ortsanläggningar .....                                                                                                                                                    | 1,000,000  |
| Oförutsett och diverse .....                                                                                                                                                         | 1,700,000  |
| Summa kronor                                                                                                                                                                         | 20,000,000 |

Till sammanställningen lämnar styrelsen följande kommentar:

Stamlinjen Hammarforsen—Stadsforsen—Torpshammar—Ljusdal skall i sin helhet vara i drift till sommaren 1943, varför i stort sett slutanslag nu erfordras. Vissa smärre belopp för jordägarersättningar torde dock utbetalas efter utgången av budgetåret 1943/44.

Stamlinjen Ljusdal—Hallsberg beräknas bliva driftfärdig under försom-  
maren 1944, varför anslagsbehovet före den 1 juli 1944 motsvarar huvud-  
parten av kostnaden. För anslutning av linjen erfordras linjeställverk i Ljus-  
dal och Hallsberg. Liknande linjeställverk erfordras i Midskog för anslutning  
av denna station till aktiebolaget Järpströmmens 220 kV linje Järpströmmen  
—Krångede, över vilken kraften till att börja med skall överföras. Dessutom  
förutses ett ställverk i trakten av Ljusdal för möjliggörande av samdrift mel-  
lan vattenfallsstyrelsens och de enskilda intressenternas stamlinjer. Ehuru  
utformningen av detta ställverk och kostnadsfördelningen ännu icke äro kla-  
ra, har ett belopp motsvarande styrelsens sannolika kostnadsandel med-  
tagits.

Redan i början av år 1941 utarbetades planer för elektrifiering av inre  
Västerbotten. Dessa planer förutsatte, att vattenfallsstyrelsen skulle utbygga  
ett bygdenät inom området. Styrelsen förklarade sig villig härtill under förut-  
sättning av visst räntefritt statsbidrag ur anslaget till befrämjande av lands-  
bygdens elektrifiering. Frågan klargjordes i samband med framställning till  
Kungl. Maj:t från länsstyrelsen i Västerbottens län om sådant bidrag till  
ortsnäten. Utbyggandet av dessa nät förutsatte emellertid användning av be-  
tydande kvantiteter koppar, och då licens icke kunde erhållas, bordlades ären-  
det. Vattenfallsstyrelsen har emellertid på grund av de enträgna framställ-  
ningarna om förbättring av områdets tillgång på kraft undersökt möjlighe-  
terna för en något mindre omfattande elektrifiering, som skulle kunna ge-  
nomföras utan hinder av restriktionerna för kopparhandeln. Styrelsen avser  
att söka genomföra en sådan elektrifiering, som skulle tillgodose åtminstone  
de väsentligaste kraftbehoven, även om företaget skulle för styrelsen inne-

bära viss ekonomisk uppgörelse. I vilken omfattning statsbidrag erfordras respektive kan erhållas för denna begränsade elektrifiering, är ännu icke klart. Den i sammanställningen medtagna kostnaden förutsätter visst räntefritt statsbidrag.

Järnvägsstyrelsen planerar en omformarstation vid Söderhamn eller i närheten därav, bland annat för avlastning av de nuvarande stationerna i Ockelbo och Ljusdal. Ehuru beslut om stationen ännu icke fattats, har i sammanställningen medtagits kostnaden för den erforderliga transformatorstationen.

För den beslutade elektrifieringen av banan Gävle—Falun erfordras en transformatorstation vid Storvik. Då stationen beräknas komma att tjänstgöra endast några år, i avvaktan på anordnande av matning från annan punkt gemensamt med vissa banor söder om Falun, kommer den att givas ett delvis provisoriskt utförande.

Sedan uppgörelse träffats om transitering på aktiebolaget Krafttransports 220 kV linje Horndal—Hallsberg, har den transformator på 120,000 kVA för 220/132 kV, som tidigare förutsatts placeras i Finnsälten, redan från början installerats i stamlinjestationen vid Hallsberg. Delvis som reserv för denna transformator, delvis i samband med tillkomsten av den nya linjen 220 kV Ljusdal—Hallsberg bör ytterligare en dylik transformator anskaffas och placeras i Hallsberg. Kostnaderna för denna transformator samt för vissa i samband därmed erforderliga kompletteringar av ställverket i Hallsberg ha upptagits i sammanställningen.

För komplettering av ställverket i Malfors för 132 kV upptages slutanslag.

Sedan belastningen på 55 kV ledningen Trollhättan—Kil avsevärt stegrats, bland annat på grund av Bergslagsbanans elektrifiering, har det visat sig nödvändigt att förstärka möjligheterna för krafttillförsel till vattenfallsstyrelsens distribution inom Dalsland och Värmland. Verkställda utredningar ha visat, att lämpligaste utvägen härför är att framdraga en 132 kV linje från Hallsberg till Kil. Denna linje blir icke dyrare än en från Mellerud till Kil framdragen förstärkningsledning, som eljest skulle erfordras. Linjen åstadkommer en värdefull avlastning av den starkt i anspråk tagna stamlinjesektionen Hallsberg—Moholm vid kraftleverans norrifrån till Trollhättesystemet. Man erhåller dessutom möjlighet för en reservmatningspunkt för de elektrifierade statsbanorna i Kristinehamn. Efter färdigställandet av linjen Hallsberg—Kil kan man nedmontera ledningsmateriel och isolatorer på en av linjerna Trollhättan—Mellerud, vadan nettoåtgången i ledningsmateriel för linjen Hallsberg—Kil blir relativt liten. För sammankoppling i Kil mellan den nya 132 kV linjen och det förefintliga 55 kV systemet erfordras en transformator för 132/55 kV, vartill såvitt möjligt kommer att användas en på annat håll frigjord transformator.

Motiven för anskaffning av faskompenseringskondensatorer ha tidigare angivits i förevarande skrivelse. Kostnaden för den ytterligare anskaffning, som förutses intill den 1 juli 1944, upptages i sammanställningen.

Posten diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen innefattar förstärkningar av transformatoreffekten vid stamlinje- och sekundärstationer samt ställverks- och linjekompletteringar.

I det för bygge- och ortsanläggningar upptagna beloppet ingå icke mindre än ungefär 400,000 kronor för utvidgning av Trollhätte kraftverks detaljdistribution inom Dalsland och Bohuslän. Det återstående beloppet för egentliga bygdeanläggningar är av redan förut angiven anledning relativt lågt.

Styrelsen meddelar, att de till grund för anslagsäskandet liggande kostnadsberäkningarna äro baserade på nuvarande prisnivå och, vad de med stål-



aluminiumlinor utförda 220 kV stamlinjerna beträffar, på det aluminiumpris, varom överenskommelse träffats med svenska aluminiumkompaniet. Kostnadsökningar finge enligt styrelsen förutses, i den mån prisnivån fortsatte att stiga och därest det visade sig nödvändigt att höja aluminiumpriset för att erforderliga kvantiteter av metallen skulle bli framställda.

Under åberopande av vad vattenfallsstyrelsen sålunda anfört hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk anvisa *dels* på tilläggsstat för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor, *dels ock* för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor.

Över vattenfallsstyrelsens framställning har *statens industrikommission* den 28 oktober 1942 avgivit infordrat utlåtande. Kommissionen meddelar, att vattenfallsstyrelsen på begäran lämnat kommissionen uppgifter om de kvantiteter av sådana i försörjningshänseende särskilt viktiga råvaror, som beräknades åtgå för de ifrågavarande anläggningarna. Av dessa uppgifter framginge, anför kommissionen, att omkring 1 ton tenn skulle erfordras. Ehuru denna kvantitet i och för sig vore tämligen obetydlig, kunde densamma i nuvarande läge, då landets tennförråd minskades utan möjlighet till förnyelse, icke ställas i utsikt. Annat material borde därför komma till användning. Därjämte hade vattenfallsstyrelsen uppgivit, att 200 ton zink erfordrades. Denna kvantitet kunde ställas till förfogande allenast under förutsättning att importen komme att fortgå som hittills.

Utöver vad sålunda i utlåtandet framhållits har industrikommissionen förklarat sig från sina utgångspunkter icke finna anledning till erinran mot vattenfallsstyrelsens framställning.

I skrivelse den 18 december 1942 har *vattenfallsstyrelsen* sedermera gjort framställning om ytterligare anslag till förevarande ändamål med anledning av den prisstegring, som under hösten 1942 inträtt på aluminium. Efter erinran om vad styrelsen i skrivelsen den 30 september 1942 anfört om grunderna för styrelsens kostnadsberäkningar fortsätter styrelsen i den nu föreliggande framställningen:

Överenskommelsen med aktiebolaget svenska aluminiumkompaniet innebar, såsom angives bland annat i folkhushållningsdepartementets ämbetskrivelse den 9 oktober 1942, att vattenfallsstyrelsen i samband med tillkomsten av den nya fabriken vid Sundsvall för framställning av aluminiumoxid och aluminium förband sig inköpa viss kvantitet aluminium till ett pris av 2: 80 kronor per kilogram.

Sedermera har det, såsom likaledes angives i folkhushållningsdepartementets nämnda skrivelse, blivit nödvändigt att öka priset för vid Sundsvall framställd aluminium. Enligt Kungl. Maj:ts i samma skrivelse meddelade beslut har priset för av vattenfallsstyrelsen redan inköpt aluminium fastställts till 4: 20 kronor per kilogram, varjämte styrelsen skall till statens reservförrådsnämnd inbetala 35 öre per kilogram. Därjämte har priset för ytterligare erforderlig aluminium bestämts till 4: 55 kronor per kilogram.

Den stegrade aluminiumkostnaden har föranlett vattenfallsstyrelsen att tillsammans med statens industrikommission undersöka möjligheterna att i stället delvis utföra 220 kV linjerna med kopparledare, vilket vid gällande kopparpris giver en lägre linjekostnad. Resultatet är hittills, att koppar för 50 % av linjen Ljusdal—Hallsberg kan ställas till styrelsens förfogande. Rörande den ytterligare kopparkvantitet för ungefär 15 % av samma linje, som skulle kunna användas, därest den med stål-aluminiumlinor försedda linjelängden begränsas till vad som motsvarar den av vattenfallsstyrelsen avtalade aluminiumkvantiteten, pågå undersökningar, vilka emellertid icke kunna slutföras förrän om ytterligare någon tid.

Den angivna höjningen av aluminiumpriset medför en fördyring för stamlinjerna, vilken fördyring dock begränsas av övergången till kopparledare på en del av sträckan. Den största fördyringen uppstår, därest icke mer än 50 % av linjen Ljusdal—Hallsberg blir utförd med koppar. Förnyade kostnadsberäkningar ha för detta fall givit följande resultat.

Linjen Hammarforsen—Stadsforsen beräknas kosta 1,020,000 kronor i stället för 870,000 kronor.

Linjen Stadsforsen—TorpsHAMMAR—Ljusdal beräknas kosta 6,070,000 kronor i stället för 5,150,000 kronor.

Linjen Ljusdal—Hallsberg beräknas kosta 13,700,000 kronor i stället för 12,500,000 kronor.

Totalt inträder sålunda en kostnadsökning av 2,270,000 kronor.

Vid maximal kopparanvändning minskas kostnadsökningen till 2,100,000 kronor.

På grund av det anförda har vattenfallsstyrelsen hemställt, att det anslag till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens vattenfallsverk, som styrelsen tidigare äskat för budgetåret 1943/44, måtte ökas från 20,000,000 kronor till 22,200,000 kronor.

Departements-  
chefen.

Vissa belopp av de av vattenfallsstyrelsen till ifrågavarande ändamål äskade medlen för nästa budgetår hänföra sig till fullföljande av åtgärder, till vilka statsmakterna redan tidigare givit sin anslutning. Behovet av nya distributionsanläggningar betingas delvis av den fortgående järnvägselektrifieringen, men framför allt kräver den ökade kraftkonsumtionen, för vars mötande stora kraftverksanläggningar pågå, omfattande kompletteringar av distributionsnätet.

Med hänsyn till vikten av att utan tidsutdräkt säkerställa möjligheterna till distribution av de genom kraftverksanläggningarna uppkommande energitillskotten anser jag ofrånkomligt att för nästkommande budgetår räkna med ett anläggningsprogram av i huvudsak den omfattning, som angivits i vattenfallsstyrelsens framställning.

I anledning av vad statens industrikommission anført om svårigheten att ställa tenn till förfogande har jag av vattenfallsstyrelsen under hand inhämtat, att styrelsen har möjlighet att i erforderlig utsträckning nedbringa åtgången av denna råvara.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden har jag, även om vattenfallsstyrelsens förslag innebär en betydande anslagsökning, funnit mig icke kunna motsätta mig bifall till förslaget. En avrundning av det begärda beloppet till 22,000,000 kronor torde dock kunna äga rum.

Nödtvungna forceringar och oväntade nyanskaffningar i förening med den inträdda prisstegringen påkalla därjämte, såsom vattenfallsstyrelsen i det föregående närmare framhållit, att ett belopp av 3,000,000 kronor anvisas å tilläggsstat för nu löpande budgetår. Förslag härom anmäler jag i annat sammanhang denna dag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 22,000,000.

### Gemensamt anslag.

#### 9. Inköp av vattenfall och fastigheter.

[48.] För inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för en ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen vid olika tillfällen anvisat anslag. För budgetåret 1940/41 anvisades anslaget med 500,000 kronor. På grund av att å riksstaten sedan budgetåret 1938/39 ett särskilt anslag anvisats till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar, vilket anslag från och med budgetåret 1941/42 avsetts jämväl för mindre vattenregleringsföretag, har från och med sistnämnda budgetår rubriceringen av förstnämnda anslag ändrats till Inköp av vattenfall och fastigheter. Anslaget har för vart och ett av budgetåren 1941/42 och 1942/43 anvisats med 500,000 kronor.

Från och med budgetåret 1941/42 gäller därjämte den ändringen i fråga om grunderna för anslagets användning, att detsamma må disponeras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medgivande även i fall, då särskilt riksdagsbeslut utan synnerlig olägenhet kan avbias. Köpeskillingen för ett ifrågasatt förvärv får emellertid i dessa fall icke överstiga 100,000 kronor.

Vid framläggandet av 1942 års statsverksproposition förefanns å anslaget odisponerat ett belopp av 554,954 kronor 81 öre. Därefter hava för inköp av vattenfall och fastigheter tagits i anspråk följande belopp:

|                                                                                                                 | Kronor. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| För förvärv av vattenrätt i Indalsälven enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 januari 1942 .....                    | 7,560   |
| För förvärv av vattenrätt i Ume och Pite älvar enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 mars 1942 .....                | 55,500  |
| För förvärv av vissa fastigheter i Nora socken av Örebro län enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 april 1942 ..... | 25,000  |
| För förvärv av vattenrätt i Kynneälven i Bohuslän enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1942 .....             | 12,877  |
| Summa kronor                                                                                                    | 100.937 |

Anslaget har å andra sidan tillförts ett belopp av 100 kronor, utgörande försäljningssumman för ett vattenområde i Hällforsen, vilket vattenfallsstyrelsen med Kungl. Maj:ts godkännande försålt till aktiebolaget Svarthålsforsen.

Då såsom förut nämnts för nu löpande budgetår anvisats 500,000 kronor, återstår sålunda för närvarande odisponerat ett belopp av 954,117 kronor 81 öre.

I skrivelse den 16 september 1942 framhåller *vattenfallsstyrelsen* angelägenheten av att möjlighet alltjämt funnes för fortsatta kompletteringar av statens vattenfallsinnehav. Styrelsen anser, att för ändamålet borde, utöver disponibla medel, beräknas ett belopp av 500,000 kronor för budgetåret 1943/44. Detta belopp kunde med hänsyn till de för närvarande tillgängliga medlen å anslaget synas väl högt. Emellertid berodde den stora behållningen på att en del inköp icke kunnat genomföras så snabbt som tidigare förutsatts. I förhållande till de förvärv, som kunde ifrågakomma under tiden fram till budgetåret 1944/45, vore det sammanlagda belopp, som med ett nytt anslag å 500,000 kronor skulle bli tillgängligt, rätt blygsamt med hänsyn till nuvarande penningvärde.

Styrelsen hemställer, att ett anslag av 500,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1943/44 till inköp av vattenfall och fastigheter.

*Departements-  
chefen.*

Såsom tidigare framhållits, då anslag äskats för ifrågavarande ändamål, är det för en affärsmässig skötsel av statens vattenfallsverk av vikt, att medel finnas tillgängliga till förvärv av vattenfall och fastigheter. För min del anser jag önskvärt, att det av vattenfallsstyrelsen begärda beloppet anvisas för nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av vattenfall och fastigheter* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av .... kronor 500,000.

## Luftfartsfonden.

### 1. Mark till landningsfält för flygplan.

[49.] Till mark till landningsfält för flygplan ha senast för budgetåret 1939/40 anvisats tillhopa 700,000 kronor, varav 600,000 kronor å tilläggsstat. Då å beviljade anslag vid ingången av nämnda budgetår förefanns en behållning av 77,710 kronor 62 öre, uppgingo vid nämnda tidpunkt tillgängliga medel till 777,710 kronor 62 öre. Av detta belopp ha efter av Kungl. Maj:t lämnade medgivanden intill den 1 juli 1942 disponerats sammanlagt 512,890 kronor 99 öre; vid ingången av budgetåret 1942/43 förelåg alltså en reservation å anslaget av 264,819 kronor 63 öre.

Enligt beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t medgivit väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att disponera anslaget ifråga jämväl under budgetåret 1942/43.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av medel till inköp av mark till landningsfält för flygplan. Styrelsen meddelar, att därest vissa förvärv, som vore under övervägande, komme till stånd, det disponibla beloppet till större delen bleve taget i anspråk under innevarande budgetår.

Det vore enligt styrelsen angeläget, att medel stode till förfogande för förvärv av mark till flygplatser. Allt fortfarande föreläge nämligen behov av utvidgningar vid redan befintliga flygplatser, varjämte ytterligare förvärv av mark komme att bliva erforderligt vid vissa av de under uthyggnad varande nya flygplatserna. Enligt styrelsens mening vore det därför av vikt, ått tillräckliga medel stode till förfogande för inköp av mark till flygplatser. Styrelsen beräknade, att för budgetåret 1943/44 ett belopp av 100,000 kronor erfordrades för ändamålet ifråga. Härvid förutsatte styrelsen, att den vid utgången av budgetåret 1942/43 förefintliga behållningen överfördes till det nya anslaget.

Under åberopande av vad styrelsen sålunda anført hemställer styrelsen, att till mark till landningsfält för flygplan för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag måtte anvisas av 100,000 kronor.

De ökade krav på hinderfrihet och större flygfält, som uppkommit till följd av teknikens utveckling å flygväsendets område, gör det angeläget, att medel finnas tillgängliga för att bestrida kostnaderna för de markförvärv, som flygfältens anpassning till dessa krav betingar. Å förevarande anslag finnes för närvarande en odisponerad behållning av i runt tal 125,000 kronor, men då en del markförvärv äro under övervägande, kan reservationen

*Departements-  
chefen.*

beräknas till avsevärd del bliva tagen i anspråk under innevarande budgetår. En förstärkning av anslaget synes därför böra ske. Jag vill tillstyrka, att i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag ett anslag å 100,000 kronor anvisas för nästa budgetår. Hittills ej disponerade medel förutsättas i vanlig ordning skola tillföras det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mark till landningsfält för flygplan* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 100,000.

## **2. Belysningsanläggningar för luftfartsleder.**

[50.] Å kapitalbudgeten ha till belysningsanläggningar för luftfartsleder anvisats för budgetåret 1938/39 100,000 kronor, för budgetåret 1939/40 400,000 kronor, därav 250,000 kronor å tilläggsstat I, för budgetåret 1940/41 50,000 kronor samt för innevarande budgetår 400,000 kronor. Tidigare ha anslag för samma ändamål anvisats under postverket, därvid anslagen utgått av lånemedel.

Innevarande budgetårs anslag avsågs skola till huvudsaklig del användas till kompletteringsarbeten vid belysningsanläggningarna å Bromma, Torslanda och Norrköpings samt vissa andra flygplatser, vilka arbeten föranletts av pågående utvidgningar av flygplatserna. Härjämte skulle anslaget användas i viss utsträckning till nya belysningsanordningar.

I sin skrivelse den 31 augusti 1942 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ytterligare medel till belysningsanläggningar för luftfartsleder. Angående behovet av nya medel anför styrelsen:

De medel, som kunnat disponeras för Bromma och Torslanda flygplatser, medgiva endast ändring och komplettering av belysningsanordningarna vid de nya flygfältsområden, vilka komma att inläggas i flygfälten under innevarande budgetår. De fortsatta utvidgningsarbetena å flygplatserna nödvändiggöra emellertid, att medel beräknas för ytterligare komplettering av belysningsanordningarna. De nytillkomna delarna av flygfälten kunna nämligen icke utnyttjas, förrän befintliga belysningsanordningar ändrats och utökats till att omfatta jämväl dessa. Beträffande medelsbehovet för arbetena föreligger det på grund av prisfluktuationerna svårigheter att framlägga några exakta kostnadsberäkningar. Till bestridande av kostnaderna för de under nästa budgetår nödvändiga arbetena å Bromma och Torslanda flygplatser beräknar styrelsen, att ett belopp av 100,000 kronor erfordras för vardera flygplatsen eller således sammanlagt 200,000 kronor. I samband med driften av Bulltofta flygplats har det visat sig nödvändigt, att den å flygplatsen anordnade belysningsanläggningen utvidgas, så att den uppfyller de krav, som numera ställas på belysningsanläggningarna å en trafikflygplats. Kostnaderna för dessa arbeten hava beräknats till 100,000 kronor. Anordnandet av nya belysningsanordningar samt kompletteringsarbeten å anläggningarna vid vissa andra flygplatser torde jämväl bliva nödvändiga. Styrelsen är icke beredd att nu framlägga specificerade förslag beträffande

ifrågavarande arbeten men beräknar medelsbehovet till 100,000 kronor. Vidare bör Örebro flygplats, som numera förvaltas av styrelsen, förses med belysningsanläggning. Nämda flygplats, vilken för närvarande håller på att utvidgas, kommer sedan arbetena avslutats att få betydelse för trafikflygningen. För dessa arbeten bör beräknas ett belopp av 100,000 kronor.

Sammanlagt skulle sålunda för belysningsanläggningar för luftfartsleder för nästkommande budgetår erfordras 500,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer styrelsen, att till belysningsanläggningar för luftfartsleder för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I samband med utförandet av utvidgnings- och förbättringsarbeten å flygplatserna visar det sig i allmänhet nödvändigt att utöka eller ändra belysningsanläggningarna. De å Bromma och Torslanda flygplatser befintliga belysningsanläggningarna behöva, för att de pågående utvidgningsarbetena å desamma skola kunna helt nyttiggöras, ytterligare kompletteras i viss utsträckning. Jämväl å vissa andra flygfält torde arbeten för komplettering av de befintliga belysningsanläggningarna eller för anordnande av nya sådana vara av behovet påkallade.

Då de till belysningsanläggningar hittills anvisade medlen genom olika beslut av Kungl. Maj:t till större delen disponerats — å anslaget kvarstår för närvarande oanvänt ett belopp av omkring 45,000 kronor — bör även för nästa budgetår ett lämpligt avvägt belopp anvisas för ändamålet. Utan att i detta sammanhang taga slutlig ställning till de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda förslagen anser jag emellertid en nedsättning av det av styrelsen begärda beloppet till 300,000 kronor kunna ske utan större olägenheter. Därest detta belopp anvisas, torde det, efter närmare utredning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut angående anslagets disposition.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Belysningsanläggningar för luftfartsleder* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag

av ..... kronor 300,000.

### 3. Radiofyrrar för luftfarten.

[51.] Under rubriken radiofyrrar för luftfarten hava anslag anvisats för budgetåren 1938/39 och 1939/40 med respektive 270,000 kronor och 175,000 kronor samt för vart och ett av budgetåren 1940/41—1942/43 med 50,000 kronor. Anslagen hava i huvudsak använts för anskaffning av dels två s. k. blindlandningsanläggningar och dels navigationsradiofyrrar.

I sin skrivelse den 31 augusti 1942 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel under förevarande anslagsrubrik. Styrelsen meddelar till en början, att av de till radiofyrrar för luftfarten hittills anvisade medlen ett belopp av 195,000 kronor avsetts komma till användning för anskaffandet av navigationsradiofyrrar. Med anlitande av

nämnda belopp hade radiofyrar uppsatts å tio platser. Genom anordnandet av dylika fyrar hade, framhåller styrelsen, navigationsmöjligheterna i luften högst väsentligt ökats, vilket under nu rådande försvarsberedskap vore av största betydelse, då en avvikelse från de fastlagda färdvägarna kunde medföra svåra konsekvenser. Den av krigsförhållandena föranledda flygtrafiken över landet uppställde jämväl särskilda krav på ett utmärkande av färdvägarna. Då radiofyrarna visat sig vara väl lämpade för dessa ändamål, syntes det angeläget, att medel funnes tillgängliga för en fortsatt anläggning av radiofyrar. Utöver nu angivna ändamål vore anslaget avsett att användas till uppsättande av radiofyrar vid vissa flygplatser, som ej vore försedda med bemannad markradiostation, samt till inköp av mindre ultrakortvågsändare. Syftet med dessa åtgärder vore att erhålla ett system för angöring av flygplatser vid dålig sikt. Då styrelsen funne det vara av stor vikt, att anordnandet av dylika radiotekniska hjälpmedel kunde fortsätta, syntes medel böra beräknas jämväl för dessa ändamål. För budgetåret 1943/44 beräknade styrelsen det totala medelsbehovet till 50,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer styrelsen, att till radiofyrar för luftfarten för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag måtte anvisas av 50,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Då motsvarande anslagsfråga anmälades i föregående års statsverksproposition, framhöll jag, hurusom erfarenheterna visat, att de radiotekniska hjälpmedlen äga stor betydelse för att höja trafiksäkerheten i luften, och att särskilt under rådande förhållanden, då den civila flygtrafiken på grund av militära skäl är hänvisad till vissa föreskrivna flygvägar, dessa hjälpmedel äro till stor nytta. Samma skäl för medelsanvisning till förevarande ändamål äga alltså giltighet. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för ändamålet äskade beloppet å 50,000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Radiofyrar för luftfarten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 50,000.

#### 4. Byggnad och förbättring av flygplatser.

[52.] Till byggnad och förbättring av flygplatser ha hittills anvisats följande belopp:

| Budgetår                | Kronor.   |
|-------------------------|-----------|
| 1938/39 .....           | 500,000   |
| 1939/40 .....           | 3,500,000 |
| 1940/41 .....           | 3,900,000 |
| 1941/42 .....           | 2,000,000 |
| 1942/43 .....           | 2,500,000 |
| Summa kronor 12,400,000 |           |



Beträffande ett belopp av 1,500,000 kronor av det för innevarande budgetår anvisade anslaget gäller, att beloppet må disponeras endast därest läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, dock att beloppet utan hinder härav må tagas i anspråk för att tillgodose möjligen uppkommande militära krav å flygfältsarbeten, vilka anses icke kunna uppskjutas och för vilkas utförande militära anslag befinnas icke böra disponeras. Beloppet har hittills icke till någon del tagits i anspråk.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 31 augusti 1942 erinrat om att av de hittills för byggande och förbättring av flygplatser anvisade medlen jämlikt särskilda, av Kungl. Maj:t intill tidpunkten för skrivelsens avlåtande meddelade beslut för olika arbetsföretag disponerats sammanlagt 9,854,400 kronor. Bortsåges från det belopp å 1,500,000 kronor, vars disposition vore beroende av läget å arbetsmarknaden, återstode alltså ett belopp av 1,045,600 kronor. Detta belopp beräknades komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår för att bestrida kostnaderna för pågående eller planerade arbeten.

Styrelsen uttalar härefter, att de under senare år bedrivna utbyggnads- och förbättringsarbetena å de civila flygplatserna borde — med hänsyn till det allttjämt kvarstående behovet av utvidgningsarbeten å redan befintliga och till sin storlek otillräckliga flygfält samt för nyanläggning av flygplatser — bedrivas i oförminskad omfattning. Då hittills anvisade medel icke vore tillräckliga för att tillgodose dessa krav på utbyggnad och förbättring av flygplatserna, syntes det erforderligt, att ytterligare medel ställdes till förfogande för ändamålet.

Förutom till utbyggnadsverksamheten borde, framhåller styrelsen, medel beräknas för uppförande av hangarbyggnader vid flygplatser. Det rådde nämligen en allvarlig brist på hangarutrymmen vid vissa större flygplatser, vilket ur säkerhetssynpunkt vore synnerligen olämpligt, då skötseln och vården av flygplansmaterielen försvårades. Enligt styrelsens mening vore det ett statsintresse, att frågan om flygplatsernas förseende med hangarutrymmen löstes, enär flygmaterielen annars fore illa och förfores, vilket med hänsyn till, bland annat, att staten i stor utsträckning bidragit till inköp av materielen måste anses som mycket otillfredsställande. Styrelsen vore icke beredd att nu framlägga en detaljerad plan över vilka flygplatser, som i första hand borde förses med hangarbyggnader, enär det i nuvarande läge vore vanskligt att bedöma och överväga de mest trängande behoven. Förläggningen av hangarerna kunde också bliva beroende på det resultat den inom försvarsdepartementet tillsatta 1942 års flygutredning komme till.

Enligt av styrelsen gjorda preliminära beräkningar erfordras för tillgodo-seende av medelsbehovet för här angivna ändamål under budgetåret 1943/44 ett belopp av 1,000,000 kronor. Styrelsen hemställer om anvisande av detta belopp.

Den utveckling mot större och snabbare flygplanstyper, som pågår, med- *Departements-*  
för ökade krav på flygplatsernas storlek samt deras beskaffenhet och utrust- *chefen.*

ning i övrigt. En fortsatt utbyggnad och förbättring av flygplatserna får därför i och för sig anses önskvärd. I nuvarande läge med brist på arbetskraft och ett ansträngt statsfinansiellt läge synas emellertid flygfältsarbetena böra i möjligaste mån inskränkas. Detsamma gäller i stort sett även beträffande hangarbyggnader. Frågan om arbeten i ökad omfattning torde böra upptagas till prövning först då ändrade förhållanden å arbetsmarknaden därtill giva anledning. Ett belopp av förslagsvis 500,000 kronor torde dock för ifrågavarande ändamål böra stå till förfogande under nästa budgetår, att i den mån arbetsmarknadsförhållandena det medgiva användas för att tillgodose vissa smärre behov av angelägen art.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggande och förbättring av flygplatser* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag  
av ..... kronor 500,000.

## 5. Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten.

[53.] Vid inrättandet av luftfartsfonden från och med den 30 juni 1938 förutsattes, att till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten beträffande de å fonden redovisade tillgångarna tillsvidare skulle för varje budgetår anvisas ett anslag av 200,000 kronor (Kungl. Maj:ts proposition nr 264 år 1938, sid. 4). I anslutning därtill anvisades för vardera av budgetåren 1938/39 och 1939/40 ett reservationsanslag å nämnda belopp. Med hänsyn till det statsfinansiella läget ävensom till behållningen å anslaget anvisades detsamma emellertid för vardera av budgetåren 1940/41 och 1941/42 med endast ett formellt belopp av 100 kronor. För innevarande budgetår anvisades anslaget åter med 200,000 kronor.

I sin skrivelse den 31 augusti 1942 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* meddelat, att behov av ersättningsanskaffning komme att uppstå under innevarande budgetår, då det i samband med utvidgningsarbetena å flygplatserna visat sig erforderligt att kassera en del nu befintlig materiel. Det kunde därför förväntas, att det disponibla beloppet komme att delvis bliva taget i anspråk under innevarande budgetår. Erfarenheten hade jämväl visat, att oförutsedda händelser kunde inträffa, vilka nödvändiggjorde ett omedelbart anskaffande av ersättningsmateriel eller utförande av ersättningsarbeten. Med hänsyn härtill och då det måste anses nödvändigt, att medel funnes disponibla för ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten i vad avsåge luftfartsfondens tillgångar, borde medel härför beräknas även för nästkommande budgetår. Enligt styrelsens mening borde anslaget upptagas med ett belopp av 200,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* att till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten för budgetåret 1943/44 ett anslag måtte anvisas å 200,000 kronor.

Med hänsyn till vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført synes anslaget till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten böra förstärkas med ett lämpligt avvägt belopp. Jag tillstyrker, att anslaget anvisas med 200,000 kronor eller det belopp, som vid luftfartsfondens inrättande förutsattes skola tills vidare årligen beviljas. Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investerings-  
anslag av ..... kronor 200,000.

## Statens allmänna fastighetsfond.

### Bestridandet av vissa merkostnader för byggnadsföretag.

[54.] Den handläggning av ärenden rörande företrädesrätt vid tilldelning av arbetskraft för byggnadsföretag, som under senare halvåret 1942 ägt rum på grundval av föreskrifterna i kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 563) om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. jämte vissa av Kungl. Maj:t i anslutning därtill meddelade bestämmelser, har i åtskilliga fall lett till beslut, enligt vilka byggnadsföretag som förklarats företrädesberättigade uppdelats på särskilda etapper i syfte att helt eller till övervägande del förlägga arbetena till vintermånaderna. Denna uppdelning av byggnadsarbetena medför merendels en viss ökning av kostnaderna för vederbörande byggnadsföretag. Då de för byggnadsföretagen anvisade medlen i allmänhet icke förslå att täcka merkostnaderna, synas dessa — i den mån förstärknings- eller fortsättningsanslag av andra skäl ej behöva särskilt äskas — lämpligen få efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestridas från det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under rubriken Diverse kapitalfonder anvisade reservationsanslaget till oförutsedda utgifter för statens affärsverksfonder, statens allmänna fastighetsfond och fonden för förlag till statsverket. Enär detta anslag enligt gällande grunder är avsett för att bestrida vid anslagsbeviljandet icke förutsedda, av krisförhållandena föranledda kostnadsstegringar å byggnadsföretag, innebär vad jag nyss förordat en viss utvidgning av anslagets användningsområde.

Enligt de för dispositionen av reservationsanslag gällande reglerna står behållningen å nämnda å tilläggsstat för budgetåret 1939/40 anvisade anslag icke utan riksdagens medgivande till Kungl. Maj:ts förfogande för tid efter utgången av nu löpande budgetår. Då reservationen å anslaget kan behöva tagas i anspråk jämväl under nästkommande budgetår såväl för kostnadsökningar av det slag jag i det föregående särskilt berört som ock för ändamål, för vilka anslaget ursprungligen avsetts, anser jag mig böra förorda, att riksdagens medgivande till fortsatt anslagsdisposition utverkas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten anvisade anslaget till oförutsedda utgifter för statens affärsverksfonder, statens allmänna fastighetsfond och fonden för förlag till statsverket må för av mig angivna ändamål disponeras under budgetåret 1943/44.

**Förvärv av fastigheten nr 1 i kvarteret Röda Bodarna i Stockholm.**

[55.] I skrivelse den 24 augusti 1942 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1943/44 för inköp av fastigheten nr 1 i kvarteret Röda Bodarna i Stockholm (det s. k. centralpalatset).

Byggnadsstyrelsen erinrar till en början, att aktiebolaget Vin- och spritcentralen, som vore ägare till ifrågavarande fastighet, hos chefen för finansdepartementet gjort framställning om åtgärder i syfte att fastigheten måtte kunna försäljas till statsverket. Byggnadsstyrelsen, som anbefallts avgiva yttrande över denna framställning, hade i skrivelse den 29 april 1942 framhållit i huvudsak följande:

I fastigheten i fråga förhyras för närvarande för arméförvaltningens räkning hela våningarna 1, 2, 3, 4 och 6 trappor upp samt vissa utrymmen med en golvyta av 150 kvadratmeter i våningen 5 trappor upp jämte 85 kvadratmeter i en entresolvåning. Härutöver har emellertid arméförvaltningen behov av även andra utrymmen i fastigheten. Inom staten tillhöriga byggnader i huvudstaden finnas för närvarande icke några lokaler, som kunna ställas till arméförvaltningens förfogande i ersättning för lokalerna i centralpalatset, och det är icke möjligt att genom förhyrning anskaffa nya lokaler för ändamålet. Det är därför av stor vikt, att dispositionsrätten till lokalerna i centralpalatset tillförsäkras statsverket, intill dess lokaler i en nybyggnad kunna beredas arméförvaltningen.

Ehuru centralpalatsets plandisposition icke är den bästa för ämbetslokaler, vilket kommer att medföra jämförelsevis stora ombyggnadskostnader för ett permanent utnyttjande av egendomen för avsett ändamål, anser dock styrelsen, med hänsyn till fastighetens centrala läge i närheten av kanslihuset och de flesta ämbetsverken och andra statliga institutioner samt då tillgången till tomter för ämbetsbyggnader inom stadens centrala delar är synnerligen begränsad, att erforderliga åtgärder böra vidtagas för att bevara möjligheten att även i fortsättningen disponera byggnaden såsom tjänstelokaler för kronans räkning. Ett förvärv för statsverket torde ur ren affärssynpunkt icke innebära någon risk, då tomtvärdet med största sannolikhet, särskilt efter Tegelbackens ordnande, torde komma att stiga.

Sedan inom byggnadsstyrelsen verkställets ytterligare utredning angående det ifrågasatta inköpet, har styrelsen av chefen för kommunikationsdepartementet anmodats att med aktiebolaget Vin- och spritcentralen träffa preliminärt avtal rörande fastighetens förvärvande. I anledning härav har byggnadsstyrelsen med bolaget upprättat ett vid styrelsens förevarande skrivelse fogat köpekontrakt avseende förvärv för kronans räkning av fastigheten mot en köpeskilling av 3,750,000 kronor och med tillträde den 1 juli 1943. Köpeavtalet är ingånget under förbehåll, att Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande lämnas före den 1 juli 1943.

Beträffande lämpligheten av ett inköp för statsverkets räkning av ifrågavarande fastighet hänvisar styrelsen till sitt yttrande den 29 april 1942, vilket i vissa delar återgivits i det föregående. Med avseende å den överenskomna köpeskillingen framhåller styrelsen, att densamma, enligt vad verkställd utredning givit vid handen, måste anses skälig.

På grund härav hemställer byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till inköp för statsverkets räkning av fastigheten nr 1 i kvarteret Röda Bodarna i Stockholm för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 3,750,000 kronor.

Departements-  
chefen.

På de skäl, som byggnadsstyrelsen anfört, tillstyrker jag, att ifrågavarande fastighet inköpes för statens räkning. Den begärda köpeskillingen synes mig vara godtagbar, och de i avtalsförslaget intagna villkoren i övrigt hava icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av fastigheten nr 1 i kvarteret Röda Bodarna i Stockholm* för budgetåret 1943/44 anvisa  
ett investeringsanslag av ..... kronor 3,750,000.

### Nytt landsstatshus i Halmstad.

[56.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1942 års statsverksproposition framlagda förslag (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 49) har riksdagen till nytt landsstatshus i Halmstad för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 395,000 kronor. Under hänvisning i övrigt till framställningen i nämnda proposition torde jag få erinra om följande.

Det nya landsstatshuset, som enligt den godkända planen skall förläggas till nordvästra hörnet av den nuvarande slottsträdgården, har avsetts skola uppföras i två byggnadskroppar, en mindre tvåvåningslänga, inrymmande bland annat sessionssal och landshövdingens ämbetsrum, samt en större, i tre våningar uppförd byggnadslänga för länsstyrelsens tjänstelokaler. Byggnadsprogrammet har starkt beskurits i jämförelse med ett tidigare uppgjort förslag. Sålunda kan framhållas, bland annat, att lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontoren icke, såsom ursprungligen förutsatts, skola inrymmas i nybyggnaden. För dessa avses lokaler skola beredas inom de delar av Halmstads slott, som bliva lediga vid länsstyrelsens inflyttning i nybyggnaden.

I skrivelse den 25 augusti 1942 har *byggnadsstyrelsen* omnämnt, att länsstyrelsen i Hallands län i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 februari 1942 ifrågasatt utvidgning av byggnadsplanen för det nya landsstatshuset. I nämnda skrivelse hade länsstyrelsen meddelat, att de föreslagna lokalerna för landskontoret eventuellt bleve otillräckliga med hänsyn till att inom finansdepartementet tillkallade beskattningsorganisationssakkunniga hade under övervägande att föreslå inrättande vid varje länsstyrelse av en särskild taxeringsavdelning, vars personal skulle helt disponeras för taxeringsarbetet. Vidare hade länsstyrelsen i skrivelse den 15 augusti 1942 meddelat, att länsstyrelsen beräknade personalbehovet för en blivande taxeringsavdelning till 9 personer, av vilka 4 skulle tagas från landskontorets nuvarande personal och 5 nyanställas. Såsom en inledande åtgärd för genomförande av den ifrågasatta nya

taxeringsorganisationen hade hos landskontoret redan anställts dels en extra länsbokhållare, dels ock en bokföringsgranskare, för vilken senare plats icke kunde beredas i den landsstatsbyggnad, vartill anslag redan erhållits. Härtill komme, att utrymmet för deklarationsarkivet måste utökas. Deklarationsmaterialet komme nämligen från och med år 1942 att taga större utrymme än förut, enär handlingarna angående taxering till omsättningsskatt enligt § 13 i tillämpningsföreskrifterna till förordningen om allmän omsättningskatt den 14 november 1941 skulle biläggas den skattskyldiges allmänna självdeklaration.

Byggnadsstyrelsen uttalar för egen del, att jämväl styrelsen funnit det utslutet att tillgodose det angivna ökade lokalbehovet inom det beslutade landsstatshuset, där några reservutrymmen icke skulle erhållas. Styrelsen hade därför i samråd med länsstyrelsen genom vederbörande länsarkitekt låtit verkställa en undersökning rörande lösningen av förevarande lokalfråga. Därvid hade befunnits, att detta lämpligast och billigast skulle kunna ske genom att uppföra entrépartiet å den föreslagna byggnaden i tre våningar i stället för tidigare föreslagna två våningar. Förslag härtill hade uppgjorts i samband med upprättande av huvudritningar till den beslutade nybyggnaden. Enligt detta ändringsförslag (förslaget finnes bilagt styrelsens skrivelse) skulle taxeringsavdelningen inrymmas i våningen 1 trappa upp inom huvudbyggnaden, medan lokaler skulle beredas länsbokhållarexpeditionen inom entrébyggnadens nu föreslagna tredje våning.

Uppförandet av den tredje våningen skulle betinga en merkostnad, som inom byggnadsstyrelsen beräknats till 35,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen kunde, fortsätter styrelsen, givetvis icke bedöma, huruvida den avsedda taxeringsavdelningen komme att inrättas. Därest detta icke skulle ske, kunde emellertid de ytterligare lokaler, som enligt ändringsförslaget skulle erhållas inom landsstatshuset, lämpligen tagas i anspråk för egnahemsnämnden i länet, för vars räkning för närvarande förhyrdes en lokal om 4 rum för en årshyra av 2,300 kronor, exklusive uppvärmningskostnader. Kunde denna förhyrning avvecklas genom en engångskostnad av 35,000 kronor, vore detta givetvis förmånligt för statsverket, oavsett fördelen av att en ytterst välbehövlig lokalreserv skulle erhållas inom landsstatshuset. Med hänsyn härtill och då det givetvis vore mera ekonomiskt att redan från början uppföra byggnaden i den föreslagna större omfattningen än att verkställa en påbyggnad, sedan byggnaden färdigställts och tagits i bruk, funne sig byggnadsstyrelsen böra förorda, att byggnaden uppfördes enligt det nu framlagda utvidgade förslaget.

På grund av vad sålunda anförts hemställer byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa ett reservationsanslag å 35,000 kronor

I skrivelse den 14 december 1942 har sedermera byggnadsstyrelsen gjort framställning om ökad medelsanvisning till ifrågavarande byggnadsföretag för att kompensera *dels* den kostnadsökning, som kunde väntas uppstå

med anledning av att Kungl. Maj:t i samband med beslut den 18 september 1942 om företrädesrätt till arbetskraft för företaget förordnat om arbetenas utförande i två etapper — den 16 november 1942—den 15 april 1943, respektive den 16 november 1943—den 15 april 1944 — *dels ock* den brist i anslaget, som föranleddes av byggnadskostnadernas stegring under tiden från beräkningarnas uppgörande hösten 1941. Det ökade anslagsbehovet har av styrelsen på grundval av föreliggande anbud beräknats till (30,000 + 45,000) 75,000 kronor, i följd varav tilläggsanslaget avsetts behöva bestämmas till 110,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Byggnadsstyrelsens förslag om en mindre utvidgning av arbetsplanen för det nya landsstatshuset i Halmstad är närmast motiverat av det ökade lokalbehov, som skulle uppstå, därest beskattningsorganisationssakkunnigas nyligen framlagda förslag genomföres. Ehuru statsmakterna ännu icke tagit ställning till de sakkunnigas förslag, anser jag skäl tala för bifall till byggnadsstyrelsens framställning. Det tidigare uppgjorda byggnadsförslaget inrymmer nämligen icke några reservutrymmen och förutsätter ej heller, såsom förut nämnts, att plats i nybyggnaden skulle beredas vare sig för lantmäteri- eller länsarkitektkontoren eller för den statliga vägförvaltningen i länet, vilken senare i anledning av beslutet om vägväsendets förstatligande kommer att kräva utökade lokaler. Då en efter all sannolikhet välbehövlig reserv nu kan erhållas för en ringa merkostnad, anser jag det väl motiverat att medel för ändamålet anvisas.

Den av byggnadsstyrelsen för det ändrade byggnadsprogrammet beräknade merkostnaden å 35,000 kronor har icke givit mig anledning till erinran. Jag har också ansett mig böra tillstyrka, att i enlighet med byggnadsstyrelsens beräkningar ett belopp av 75,000 kronor beviljas för att täcka kostnadsökningar till följd av prisstegring efter den ursprungliga planens uppgörande och i anledning av beslutet om byggnadsföretagets uppdelning på etapper. Tillhoppa skulle alltså såsom tilläggsanslag erfordras ett belopp av 110,000 kronor.

Med anledning av beslutet om byggnadsarbetenas utförande i etapper torde det erforderliga tilläggsanslaget icke behöva stå till förfogande före ingången av nästa budgetår. Jag föreslår därför, att anslaget anvisas å riksstaten för budgetåret 1943/44.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nytt landsstatshus i Halmstad* för budgetåret 1943/  
44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 110,000.

#### Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg.

[57.] I skrivelse den 23 september 1942 har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av 65,000 kronor för utökning av den tidigare beslutade södra flygeln till länsresidenset i Vänersborg.



Innan jag närmare ingår på styrelsens framställning, torde jag få erinra om följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 6 mars 1942, nr 179, framlagda förslag har riksdagen *dels* medgivit, att av det å tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget (B) å 620,000 kronor till nybyggnad för lantmäterikontoret i Vänersborg finge för om- och tillbyggnadsarbeten å länsresidenset därstädes tagas i anspråk ett belopp av 330,000 kronor, *dels ock* till om- och tillbyggnad av residenset för budgetåret 1942/43 anvisat ett reservationsanslag av 180,000 kronor.

Enligt förslaget skulle residenset ombyggas och två flyglar, en norr och en söder om detsamma, uppföras. Lokaler skulle beredas länsstyrelsen i residenset och i den norra flygeln. I flygeln söder om residenset skulle inrymmas länsarkitekt- och vägingenjörskontor samt landsfogdeexpedition jämte vaktmästarbostad. Kostnaderna ha beräknats för residensets ombyggnad till 111,500 kronor, för den norra flygeln till 238,000 kronor och för den södra flygeln till 170,000 kronor.

Genom beslut den 29 maj 1942 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med länsstyrelsen i Älvsborgs län låta verkställa de nämnda byggnadsarbetena samt bemyndigat byggnadsstyrelsen att för ändamålet taga i anspråk de av riksdagen till förfogande ställda anslagsmedlen.

Slutligen har Kungl. Maj:t den 30 oktober 1942 förklarat, att ifrågavarande byggnadsarbeten skulle tillsvidare vara att anse såsom företrädesberättigade enligt 3 § kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 563) om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. Härvid har dock föreskrivits att, därest icke Kungl. Maj:t framdeles på framställning av byggnadsstyrelsen annorlunda förordnade, arbetena skulle bedrivas i huvudsak endast under tidsperioderna den 1 november 1942—den 15 april 1943 och den 1 november 1943—den 15 april 1944.

*Byggnadsstyrelsen* framhåller i sin nu förevarande skrivelse till en början, att styrelsen uppdragit åt länsarkitekten i Vänersborg att utarbета entreprenadhandlingar till byggnadsföretaget, vilket beräknades skola igångsättas snarast möjligt under hösten 1942.

Vid upprättandet av de ritningar till företaget, som legat till grund för statsmakternas beslut, hade vägväsendets omorganisation ännu icke beslutats. Den södra flygelns storlek och planlösning hade därför, erinrar styrelsen, beräknats med hänsyn till det nuvarande vägingenjörskontorets behov. Emellertid hade 1942 års riksdag beslutat vägväsendets förstatligande med en distriktsindelning, som skulle sammanfalla med länen. Vägingenjörskontoren skulle förändras till vägdirektörsexpeditioner, vilka komme att få väsentligt större lokalbehov än de nuvarande vägingenjörskontoren. Under sådana förhållanden skulle de för vägingenjörskontoret avsedda utrymmena om 7 rum i den föreslagna södra flygelbyggnaden icke förslå till den blivande vägdirektörsexpeditionen. Enligt vad som under hand inhämtats från de sakkunniga, som hade att utarbета förslag beträffande vägväsendets om-

organisation, beräknades denna expedition kräva ett utrymme av 15 à 16 rum.

Det vore givetvis uteslutet, fortsätter styrelsen, att uppföra södra flygeln enligt de ursprungliga ritningarna, då därigenom skulle åstadkommas en byggnad, som icke motsvarade de lokalbehov, vilka inom en snar framtid skulle uppkomma. Därför hade byggnadsstyrelsen låtit länsarkitekten i länet i samråd med vederbörande vägingenjör utarbета ett vid styrelsens skrivelse fogat ritningsförslag till en något större byggnad än tidigare avsetts. Om förslaget anför styrelsen följande:

Flygelbyggnadens längd skulle ökas med omkring två meter, varigenom byggnaden skulle bliva lika stor som den norra flygeln. I samband härmed skulle den södra flygeln i likhet med den norra sammanbyggas med länsresidenset. Vidare skulle souterrängvåningen i södra flygeln utnyttjas i större utsträckning än enligt föregående förslag. Inom denna våning skulle vägdirektörsexpeditionens underhållsavdelning erhålla 6 utmed södra fasaden förlagda tjänsterum, vilka till följd av markens lutningsförhållanden komma att motsvara de hygieniska krav, som ställas på tjänsterum. I samma våning erhåller vägdirektören erforderliga arkiv- och laboratorieutrymmen. I bottenvåningen beredes utrymme för expeditionens huvuddel, omfattande 8 rum jämte erforderliga biutrymmen. Slutligen skulle i våningen 1 trappa upp anordnas ett konferensrum, avsett att gemensamt användas av vägdirektören, länsarkitekten och landsfogden, vilka båda senares kontor upptaga det övriga utrymmet i denna våning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län hade, anför byggnadsstyrelsen härefter, yttrat sig över det sålunda upprättade förslaget och därvid framhållit angelägenheten av att den södra flygelbyggnaden utbyggdes för att anskaffa erforderliga utrymmen åt den blivande vägdirektörsexpeditionen. Mot förslaget hade länsstyrelsen i stort sett icke något att erinra.

Kostnaderna för den nu föreslagna södra flygeln fördela sig enligt byggnadsstyrelsen på följande sätt:

|                                                                                                     | Kronor. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| Byggnadsarbeten .....                                                                               | 174,000 |
| Värme-, ventilations- samt vatten- och avloppsledningar jämte sanitetstekniska installationer ..... | 28,000  |
| Elektriska ledningar .....                                                                          | 12,000  |
| Ritningar, kontroll, administration samt oförutsedda utgifter .....                                 | 21,000  |
| Summa kronor                                                                                        | 235,000 |

Kostnaderna skulle alltså med 65,000 kronor överstiga det för den södra flygeln tidigare beräknade beloppet 170,000 kronor.

Såsom i det föregående framhållits skulle, anför styrelsen vidare, de beslutade om- och tillbyggnadsarbetena beträffande länsresidenset med det snaraste igångsättas. Av ekonomiska skäl vore det givetvis lämpligt, att den södra flygeln uppfördes i samband med övriga byggnadsarbeten. Att så skedde vore även önskvärt med hänsyn till att denna flygel borde om möjligt vara färdigställd vid den tidpunkt, då den nya vägorganisationen trädde i kraft, vilket beräknats ske den 1 januari 1944. Att genom förhyrning anskaffa de

för vägorganisationen erforderliga lokalerna vore enligt vad länsarkitektkontoret meddelat under nuvarande förhållanden omöjligt. Det vore sålunda angeläget, att medel till täckande av merkostnaden för den södra flygeln vore tillgängliga redan under innevarande budgetår.

På grund av vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört hemställer styrelsen slutligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg å tilläggsstat för innevarande budgetår såsom reservationsanslag anvisa ett ytterligare belopp av 65,000 kronor.

Den om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg, till vilken 1942 års riksdag anvisat medel och som påbörjats under hösten 1942, innebär bland annat uppförande av en södra flygel till residenset, i vilken lokaler även skulle beredas länets vägingenjörskontor. *Departements-  
chefen.*

Enligt det av statsmakterna sistlidna år beslutade förstatligandet av den allmänna väghållningen på landet, som är avsett att genomföras den 1 januari 1944, skola de nuvarande vägingenjörskontoren ersättas av vägdirektörsexpeditioner. Dessa expeditioners arbete blir avsevärt mera omfattande än vägingenjörskontorens, och för expeditionerna kommer därför i allmänhet att krävas större lokalutrymmen än som nu stå till förfogande. Det för vägingenjörskontoret i Vänersborg avsedda utrymmet i den planerade södra residensflygeln blir sålunda otillräckligt för den blivande vägdirektörsexpeditionen där.

Denna expeditions lokalfråga bör givetvis lösas i samband med de pågående byggnadsarbetena vid residenset. Det förslag till utökning av den södra flygeln, som byggnadsstyrelsen i detta syfte framlagt, har jag funnit på ett tillfredsställande sätt tillgodose lokalbehovet såväl för vägdirektörsexpeditionen som för övriga institutioner, vilka äro avsedda att inrymmas i flygeln. Huruvida hela det beräknade rumsantalet för vägdirektörsexpeditionen — 14 rum jämte arkivutrymmen — blir behövt, kan nu ej tillförlitligt bedömas. Denna fråga torde få göras till föremål för ytterligare prövning av Kungl. Maj:t, innan byggnadsprogrammet slutligt fastställs. Jag förutsätter, att medel komma att ställas till förfogande blott i den utsträckning detta vid en närmare granskning visar sig vara oundgängligen erforderligt.

Kostnaderna för den utökade flygeln ha beräknats till 235,000 kronor. Då av de för om- och tillbyggnad av residenset redan anvisade medlen ett belopp av 170,000 kronor avsetts till den södra flygeln, skulle sålunda erfordras ytterligare 65,000 kronor. Dessa beräkningar ha i och för sig icke givit mig anledning till erinran. Enär enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 30 oktober 1942 arbetena äro avsedda att utföras i etapper, kunna emellertid vissa merkostnader väntas uppstå. På grundval av uppgifter, som under hand införskaffats från byggnadsstyrelsen, kunna dessa merkostnader uppskattas till omkring 15,000 kronor. Med anledning härav förordar jag, att för flygelbyggnadens uppförande enligt den föreliggande nya planen äskas ett tilläggsanslag av 80,000 kronor.

Med hänsyn till beslutet om byggnadsföretagets uppdelning på etapper torde de nu begärda medlen icke behöva vara tillgängliga förrän under nästföljande budgetår. Då flygeln icke lär kunna färdigställas till den beräknade tidpunkten för den nya vägorganisationens ikraftträdande, får lokalbehovet under någon tid tillgodoses genom provisoriska anordningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg*  
för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 80,000.

## Fonden för förlag till statsverket.

### Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsrörelse.

[58.] I den nästlidna år framlagda propositionen (nr 122) om ett förstataligande av den allmänna väghållningen på landet har förutsatts, att staten i samband med övertagande av den allmänna väghållningen på landet skulle övertaga jämväl vägdistriktens tillgångar och skulder. De spörsmål, såväl budgettekniska som ekonomiska, som sammanhänga härmed, ingå i det utredningsuppdrag, som lämnats 1942 års vägsakkunniga och som kan beräknas vara i huvudsak avslutat under innevarande januari månad.

Storleken av vägdistriktens tillgångar och skulder per den 31 december 1943, efter vilken dag vägväsendet förutsatts skola övertagas av staten, kan av naturliga skäl icke med säkerhet beräknas förrän övertagandet skett. Ett slutgiltigt förslag till budgetmässig reglering av de föreliggande spörsmålen kan därför icke föreläggas 1943 års riksdag, utan med framläggandet av dylikt förslag torde få anstå till 1944 års riksdag. Redan nu kan emellertid förutses, att de från distrikten övertagna tillgångarna — bestående, förutom av kontanta medel, väsentligen av fastigheter och inventarier — böra sammanföras till en förlagsfond för väg- och vattenbyggnadsväsendet, som bör förvaltas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Denna fond torde genom anvisande av anslag å kapitalbudgeten böra tillföras förlagsmedel till lämpligt avvägt belopp för komplettering i mån av behov av de i fonden ingående tillgångarna.

För sistnämnda ändamål torde anslag behöva stå till förfogande redan under nästa budgetår. Storleken av erforderliga anslagsmedel kan emellertid ej närmare angivas, förrän 1942 års vägsakkunniga, som ha att taga ställning även till detta spörsmål, avgivit sitt betänkande rörande de olika frågor, som innefattas i utredningsuppdraget. I avvaktan på resultatet av de sakkunnigas utredning torde i årets statsverksproposition för ändamålet böra upptagas ett beräknat anslagsbelopp å förslagsvis 10,000,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till *Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsrörelse* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 10,000,000.

### Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner.

[59.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1936 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkten 55) gjorda framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1936/37 under rubriken Fonden för förslag till statsverket ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel, till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner. För samma ändamål ha anvisats för vartdera av budgetåren 1937/38 och 1938/39 ett belopp av 300,000 kronor samt för budgetåret 1939/40 200,000 kronor. Därefter ha ytterligare medel icke anvisats. Kungl. Maj:t har emellertid genom beslut den 12 juni 1942 förklarat, att ifrågavarande anslag finge disponeras under budgetåret 1942/43 enligt de föreskrifter, som vore eller bleve av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelade.

De byggnadsplaner, som med anslaget åsyftas, omhandlas i 60 § stadsplanelagen den 29 maj 1931. Däri stadgas, att om större byggnadsverksamhet är att förvänta inom område på landet, för vilket stadsplanelagens bestämmelser angående stad icke äga tillämpning, och förhållandena ej föranleda till förordnande om tillämpning av nämnda bestämmelser, det skall åligga länsstyrelse att, därest plan för byggnadsverksamheten erfordras, fastställa byggnadsplan för området.

Kostnaderna för byggnadsplans uppgörande skola gäldas av markägarna efter den nytta de hava av planen i den mån bidrag ej lämnas av kommunen. Det ankommer på länsstyrelsen att meddela beslut angående fördelningen av kostnaderna mellan markägarna.

Byggnadsstadgan den 20 november 1931 innehåller under 84—92 §§ närmare bestämmelser om byggnadsplan. Nämnda bestämmelser hava, såvitt här är av intresse, i huvudsak följande innehåll: Fråga om byggnadsplan upptages av länsstyrelse antingen efter ansökan av markägare, kommun eller annan eller ock, utan ansökan, då anledning därtill föreligger. Sedan länsstyrelsen föranstaltat om erforderlig utredning, bestämmer länsstyrelsen det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras. Där icke av sökanden ingivet eller eljest förefintligt förslag till byggnadsplan finnes kunna godtagas, skall länsstyrelsen besörja, att förslag till byggnadsplan upprättas, därvid länsstyrelsen äger att anlita sakkunnigt biträde.

Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag i 1936 års statsverksproposition var grundat på en av byggnadsstyrelsen i samråd med särskilda sakkunniga verkställd utredning, vilken framlagts i skrivelse den 22 december 1934. Såsom av nämnda statsverksproposition närmare framgår, avsågs med ifrågavarande anslag att bereda tillgång till medel för förskjutande, på sätt förutsatts vid tillkomsten av 1931 års stadsplanelag, av kostnaderna för uppgörande av förslag till sådana byggnadsplaner, om vilka nu är fråga. Tidigare hade länsstyrelserna i viss utsträckning av tillgängliga medel förskjutit kostnader av förevarande slag.

Det förutsattes vid anslagets beviljande, att återbetalningar av förskjutna belopp skulle tillföras anslaget och ånyo få disponeras för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 25 augusti 1942 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av anslag till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner.

Styrelsen har till en början upplyst, att enligt uppgift den 17 augusti 1942 från riksgäldskontorets räkenskapsbyrå de av Kungl. Maj:t dittills från den för ändamålet tillgängliga sammanlagda anslagssumman å 1,000,000 kronor anvisade medlen uppginge till sammanlagt 749,140 kronor 48 öre, varav till och med den 15 i samma månad utbetalats 445,971 kronor 57 öre. Av Kungl. Maj:t icke anvisat belopp, inklusive 101,400 kronor 28 öre till riksgäldskontoret verkställda återbetalningar, utgjorde enligt samma uppgift 352,259 kronor 80 öre. På Kungl. Maj:ts prövning vore emellertid beroende ytterligare framställningar från länsstyrelser om förskott till ett sammanlagt belopp av 109,515 kronor.

Under de sex budgetår, som anslagen funnits tillgängliga, hade, fortsätter styrelsen, de av Kungl. Maj:t anvisade beloppen uppgått till i medeltal omkring 125,000 kronor årligen. Det årliga förskottsbehovet hade emellertid visat tendens till ökning, i första hand beroende på den av tidsläget förorsakade allmänna prisstegringen. Med hänsyn härtill ävensom för att kunna möta de ökade krav på förskottsmedel, som kunde uppkomma genom att behovet av planläggning ökades eller ytterligare aktualiserades, syntes anslagsbehovet för budgetåret 1943/44 böra beräknas med ett tillägg av 50 à 60 procent till det hittillsvarande årliga medelbehovet eller till i runt tal 200,000 kronor. Vid denna beräkning hade styrelsen icke tagit hänsyn till sådana förskott, som anvisats eller komme att anvisas men icke utbetalats under innevarande budgetår.

Under hänvisning till det anförda hemställer byggnadsstyrelsen, att till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag till så stort belopp, att därav kunde dels tillgodoses nyssnämnda anslagsbehov av 200,000 kronor och dels bestridas de av Kungl. Maj:t beslutade förskott, som anvisats av de under innevarande budgetår tillgängliga medlen men icke utbetalats före budgetårets utgång.

Den genomsnittliga årliga medelsanvisningen från förevarande anslag har hittills uppgått till omkring 125,000 kronor. En viss ökning av förskottsbehovet torde emellertid vara att förvänta till följd av den inträdda allmänna prisstegringen samt den intensifiering av byggnadsverksamheten, som kan bli erforderlig för att tillgodose föreliggande bostadsbehov. Det synes mig angeläget att, i den mån byggnadsplaner erfordras, dessa såvitt möjligt föreligga utarbetade innan byggnadsarbeten påbörjas. Jag anser därför i likhet med byggnadsstyrelsen, att för nästa budgetår ett belopp av omkring 200,000

*Departements-  
chefen.*

kronor bör finnas disponibelt för här ifrågavarande ändamål. Då det kan antagas, att vid utgången av detta budgetår omkring 150,000 kronor komma att återstå odisponerade av tidigare beviljade anslag, skulle alltså för nästa budgetår en medelsanvisning å 50,000 kronor vara tillräcklig. Jag förutsätter därvid, att vid ingången av nästa budgetår oanvänt belopp av hittillsvarande anslag tillföres det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 50,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*F. Wessberg.*

---



## Register

till

Kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44

för

till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

## Statens affärsverksfonder.

## Postverket.

| Sid. |                                                   | Kronor.   |
|------|---------------------------------------------------|-----------|
| 1    | Inköp av inventarier för postverkets behov .....  | 1,400,000 |
| 4    | Nytt bangårdspostkontor i Stockholm .....         | —         |
| 6    | Posthusbyggnad i Enköping .....                   | 370,000   |
| 11   | Posthusbyggnad i Kalmar .....                     | —         |
| 13   | Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå .....     | —         |
| 14   | Inköp för postverkets räkning av fastigheter..... | 50,000    |
|      | Säger för postverket                              | 1,820,000 |

## Telegrafverket.

|    |                                                                          |            |
|----|--------------------------------------------------------------------------|------------|
| 16 | Telefonstationsbyggnad i Kristianstad .....                              | 75,000     |
| 17 | Förrådsbyggnader i Umeå.....                                             | 118,000    |
| 18 | Inköp för telegrafverkets räkning av tomtmark i Hässelby villastad ..... | 6,600      |
| 19 | Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Hässleholm .....             | 20,000     |
| 20 | Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Arlöv .....                  | 9,000      |
| 21 | Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Åkarp .....                  | 6,000      |
| 22 | Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Kvarnby.....                 | 6,500      |
| 22 | Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Gävle.....              | 381,000    |
| 23 | Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.....                    | 100        |
| 26 | Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende ..           | 28,000,000 |
|    | Säger för telegrafverket                                                 | 28,622,200 |

## Statens järnvägar.

Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

Bangårdar:

|    |                                           |         |
|----|-------------------------------------------|---------|
| 34 | Utvidgning av spårsystemet i Krylbo ..... | 200,000 |
| 34 | Utvidgning av spårsystemet i Vännäs.....  | 400,000 |
| 35 | Gångbroar och gångtunnlar.....            | 200,000 |

| Sid. |                                                                                                             | Kronor    |
|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|      | Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:                                                                 |           |
| 38   | Fortsatt anläggning av dubbelspår .....                                                                     | 5,000,000 |
|      | Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden:                                                              |           |
| 41   | Rälsutbyten m. m. ....                                                                                      | 3,000,000 |
| 43   | Diverse åtgärder för spårförstärkning. ....                                                                 | 500,000   |
| 44   | Skenfria vägkorsningar m. m. ....                                                                           | 200,000   |
|      | Husbyggnader:                                                                                               |           |
| 44   | Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Uppsala centralstation                                                 | 100,000   |
| 44   | Utvidgning av fraktgodsmagasinet vid Malmö centralstation                                                   | 150,000   |
| 45   | Växel- och signalsäkerhetsanläggningar .....                                                                | 3,200,000 |
| 47   | Telefonanläggningar och kabelarbeten. ....                                                                  | 1,500,000 |
| 49   | Elektriska belysningsanläggningar .....                                                                     | 100,000   |
| 49   | Anläggningar för elektrisk tågdrift .....                                                                   | 2,700,000 |
|      | Lokstationer och driftverkstadsanläggningar m. m.:                                                          |           |
| 51   | Utbyggnad av lokstationen vid Malmö centralstation .....                                                    | 800,000   |
| 53   | Utbyggnad av driftverkstaden vid Bollnäs lokstation .....                                                   | 150,000   |
| 53   | Tillbyggnad av lokstallet i Storlien .....                                                                  | 70,000    |
| 54   | Marketeriberbyggnad i Hagalund. ....                                                                        | 165,000   |
| 54   | Elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässelholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo ..... | 5,500,000 |
|      | Försvarsberedskap vid statens järnvägar:                                                                    |           |
| 55   | Utvidgning av vissa bangårdar m. m. ....                                                                    | 1,000,000 |
| 55   | Förstärkning av vissa banlinjer .....                                                                       | 1,000,000 |
| 55   | Lastkajer .....                                                                                             | 60,000    |
| 55   | Skyddsrum .....                                                                                             | 100,000   |
| 55   | Skydd för inmatningsstationer .....                                                                         | 1,400,000 |
| 55   | Mobiliseringsförråd .....                                                                                   | 200,000   |
| 57   | Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten .....                                                 | 1,500,000 |

#### Rullande materiel.

|    |                                 |           |
|----|---------------------------------|-----------|
| 58 | Elektriska lokomotiv .....      | 9,800,000 |
| 60 | Person- och resgodsvagnar ..... | 4,000,000 |
| 63 | Godsvagnar .....                | 4,650,000 |

Säger för statens järnvägar 47,645,000

#### Statens vattenfallsverk.

##### Kraftverken:

##### Norrländska kraftverken:

|    |                                                                                         |            |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 70 | Kraftstation vid Torpshammar .....                                                      | 2,000,000  |
| 72 | Kraftstation i Midskogsforsen .....                                                     | 17,000,000 |
| 73 | Kraftstation vid Leringsforsen .....                                                    | 800,000    |
| 74 | Reglering av Holmsjön och Leringen i Ljungans vattensystem .....                        | 1,025,000  |
| 76 | Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde .....                                   | 450,000    |
| 78 | Dygns- och veckoreglering i Gimån .....                                                 | 200,000    |
| 79 | Påbyggnad av regleringsdammen vid Suorva .....                                          | 600,000    |
| 80 | Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk ..... | 22,000,000 |

##### Gemensamt anslag:

|    |                                           |         |
|----|-------------------------------------------|---------|
| 87 | Inköp av vattenfall och fastigheter ..... | 500,000 |
|----|-------------------------------------------|---------|

Säger för statens vattenfallsverk 44,575,000

Sid.

Kronor

**Luftfartsfonden.**

|                           |                                                    |           |
|---------------------------|----------------------------------------------------|-----------|
| 89                        | Mark till landningsfält för flygplan.....          | 100,000   |
| 90                        | Belysningsanläggningar för luftfartsleder .....    | 300,000   |
| 91                        | Radiofyrrar för luftfarten .....                   | 50,000    |
| 92                        | Byggande och förbättring av flygplatser .....      | 500,000   |
| 94                        | Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten..... | 200,000   |
| Säger för luftfartsfonden |                                                    | 1,150,000 |

**Statens allmänna fastighetsfond.**

|                                           |                                                                       |           |
|-------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|-----------|
| 96                                        | Bestridandet av vissa merkostnader för byggnadsföretag .....          | —         |
| 97                                        | Förvärv av fastigheten nr 1 i kvarteret Röda Bodarna i Stockholm..... | 3,750,000 |
| 98                                        | Nytt landsstatshus i Halmstad .....                                   | 110,000   |
| 100                                       | Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg .....              | 80,000    |
| Säger för statens allmänna fastighetsfond |                                                                       | 3,940,000 |

**Fonden för förlag till statsverket.**

|                                              |                                                                            |             |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 105                                          | Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsrörelse... <sup>1</sup> | 10,000,000  |
| 106                                          | Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner....                 | 50,000      |
| Säger för fonden för förlag till statsverket |                                                                            | 10,050,000  |
| Summa                                        |                                                                            | 137,802,200 |

<sup>1</sup> Beräknat belopp.

*Bilaga 5.*

## Kapitalinvesteringar.

### *Ecklesiastikdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet d Stockholms slott den 4 januari 1943.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anmäler nedan angivna, under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående **anslag å kapitalbudgeten** under budgetåret 1943/44 och yttrar därvid följande.

### Statens allmänna fastighetsfond.

**1. Uppförande av byggnad för medicinsk-kemiska och farmakologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala.** För uppgörande av byggnadsplaner och entreprenadhandlingar m. m. beträffande detta byggnadsföretag anvisades för budgetåret 1938/39 ett reservationsanslag av 75,000 kronor. I propositionen 1941:2 (sid. 288 ff.) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag (B) av 500,000 kronor. Härvid förutsattes emellertid, att byggnadsprogrammet skulle underkastas granskning i besparingssyfte, innan detsamma förverkligades. Riksdagen biföll det framlagda förslaget. Sedan ytterligare granskning av byggnadsplanerna ägt rum inom såväl byggnadsstyrelsen som civila byggnadsutredningen, underställdes frågan 1942 års riksdag (1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bilaga 6, punkt 1). Vid anmälan av ärendet förklarade jag mig biträda majoritetens inom civila byggnadsutredningen förslag till förenklings- och begränsningsåtgärder. Riksdagen framställde icke någon erinran mot vad jag anfört (se riksdagens skrivelse 1942: 81) och medgav med hänsyn till det trängande be-

hovan av ifrågavarande nybyggnad på Kungl. Maj:ts förslag, att reservationsanslaget (B) av 500,000 kronor finge från och med budgetår 1942/43 tagas i anspråk oberoende av de för dylikt anslag eljest gällande förutsättningarna.

Den 9 oktober 1942 har Kungl. Maj:t förordnat, att av tillgängliga anslagsmedel ett belopp av 30,000 kronor må av byggnadsstyrelsen disponeras för uppgörande av ritningar, arbetsbeskrivningar och entreprenadhandlingar för ifrågavarande byggnadsföretag. Tillika har Kungl. Maj:t föreskrivit, att dessa ritningar m. m. skola utarbetas i huvudsaklig överensstämmelse med det byggnadsprogram, som förordats av mig vid anmälan av förutnämnda anslagsfråga i 1942 års statsverksproposition. Byggnadsstyrelsen äger därvid, efter samråd med vederbörande institutionsföreståndare, vidtaga de jämkningar av nämnda byggnadsprogram, som kunna befinnas erforderliga, under villkor dock, *dels* att huvudbyggnadens volym icke kommer att överstiga cirka 10,900 kubikmeter (d. v. s. den byggnadsvolym för huvudbyggnaden, varmed civila byggnadsutredningen räknat), *dels ock* att den på grundval av byggnadskostnaderna i december 1941 beräknade totala kostnadssumman, 1,320,000 kronor (d. v. s. det belopp, som angivits av civila byggnadsutredningen) icke därigenom överskrider.

*Kanslern för rikets universitet* har den 16 oktober 1942 med tillstyrkan överlämnat en framställning från *större akademiska konsistoriet i Uppsala*, vari hemställts om utverkande av slutanslag för ifrågavarande byggnadsföretag. Slutanslaget borde bestämmas till  $(1,320,000 - 500,000 =) 820,000$  kronor med tillägg av det belopp, som betingades av byggnadskostnadernas stegring sedan den tidpunkt, då byggnadsutredningens beräkning verkställdes (d. v. s. i december 1941).

*Departements-  
chefen.*

Det kan icke nu förutses, när med hänsyn till läget på arbetsmarknaden medgivande kommer att kunna lämnas att igångsätta ifrågavarande byggnadsföretag. Då emellertid vid denna tidpunkt alla erforderliga förarbeten torde vara fullbordade, läser byggnadstiden komma att bli tämligen kort. Med hänsyn härtill torde ytterligare medel för byggnadsföretaget böra äskas för budgetåret 1943/44. Jag förordar, att för nästa budgetår anvisas återstoden av det belopp, som erfordras för byggnadsföretagets fullbordande jämlikt de på grundval av prisen i december 1941 beräknade totala kostnaderna, d. v. s.  $(1,320,000 - 75,000 - 500,000 =) 745,000$  kronor. Skulle kostnaden för det fastställda byggnadsprogrammet på grund av prisstegring visa sig överstiga den sålunda beräknade, torde eventuellt erforderligt tilläggsanslag senare få anvisas.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för medicinsk-kemiska och farmakologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 745,000.

**2. Utbyggande av karolinska sjukhuset.** Den jämlikt Kungl. Maj:ts be-  
myndigande tillkallade *kommissionen för förhandlingar rörande karolinska  
sjukhusets utbyggande m. m.* har i ett den 7 september 1942 avgivet betän-  
kande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1943 års riksdag  
föreslå riksdagen att godkänna vid betänkandet fogade avtal angående pe-  
diatriska och dermatologiska kliniker vid karolinska sjukhuset. Enligt av-  
talen skulle karolinska sjukhuset utbyggas med en pediatrik klinik och en  
dermatologisk klinik och poliklinik. Det är min förhoppning, att beredning-  
en av detta ärende och vissa därmed sammanhängande frågor skall vara av-  
slutad i så god tid, att förslag i ämnet må kunna underställas 1943 års riks-  
dag. I riksstatsförslaget torde böra uppföras ett beräknat belopp, avseende  
kostnader för utarbetande av huvudritningar m. m. för ifrågavarande bygg-  
nadsföretag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda  
riksdagen förelagd, till *Utbyggande av karolinska sjukhuset*  
förs budgetåret 1943/44 beräkna ett investe-  
ringsanslag av ..... kronor 200,000.

**3. Om- och tillbyggnad av militärapotekets lokaler inom karolinska sjuk-  
huset.** Militärapotekets lokaler äro inrymda i en norr om karolinska sjuk-  
husets huvudkomplex och intill sjukhusområdets huvudentré liggande bygg-  
nad, som jämväl inrymmer postkontor, vänthall för besökande och elevhem.

I skrivelse den 28 maj 1942 har *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* gjort  
framställning om utverkande av ett anslag av 45,000 kronor till om-  
ändring och utbyggnad av militärapotekets lokaler i karolinska sjukhuset.  
De föreslagna byggnadsarbetena, som åskådliggjorts å två i ärendet före-  
tedda, av H. Hagskog den 16 juni 1942 upprättade ritningar, avse *dels* vissa  
ombyggnadsarbeten inom militärapotekets nuvarande lokaler, *dels ock* an-  
ordnandet av en förrådslokal inom ett för närvarande icke fullständigt ut-  
sprängt källarutrymme i nordvästra flygeln av Karolinska sjukhusets hu-  
vudkomplex. Till stöd för förslaget har sjukvårdsstyrelsen anført bland an-  
nat följande:

Militärapotekets arbetsuppgifter hava alltsedan apotekets tillblivelse år  
1940 oavlåttligt ökats och hava numera nått en omfattning, som vida över-  
träffar den vid apotekets inrättande beräknade. Till följd av denna utveck-  
ling råder för närvarande vid apoteket en besvärande brist på utrymmen  
för såväl kontors- som lager- och laboratorieändamål. För detta förhållande  
har föreståndaren för militärapoteket närmare redogjort i skrivelse till sjuk-  
vårdsstyrelsen den 21 maj 1942. Av denna skrivelse torde framgå, att apo-  
tekets verksamhet med den omfattning den nu äger, ej längre utan avsevärt  
hinder och men kan pressas in i den tränga ram, som lokalutrymmenas nu-  
varande begränsning utgör. Härom har genom företagen besiktning sjuk-  
vårdsstyrelsen haft tillfälle att övertyga sig.

Jämte de ändrings- och utvidgningsarbeten i avseende på lokalerna, som  
erfordras för att apotekets verksamhet skall kunna bedrivas på ett tillfreds-

ställande sätt, är ett lokaltillskott av nöden, när det gäller att fullgöra de uppgifter, som komma att åvila apoteket i samband med den planerade omsättningen av försvarsväsendets läkemedel och sjukvårdsmateriel.

Kungl. Maj:t har den 17 januari 1941 bemyndigat medicinalstyrelsen att bland annat vidtaga åtgärder för omsättning av sådana för statsmedel inköpta och genom statens försorg lagrade läkemedel och sjukvårdsmateriel, som icke tåla långvarig lagring.

Medicinalstyrelsen har genom sin materielnämnd i skrivelse till direktionen för Karolinska sjukhuset föreslagit viss utvidgning och ändring av militärapotekets lokaler för möjliggörandet av omsättningen av försvarsväsendet tillhöriga läkemedel och sjukvårdsmateriel av nämnd beskaffenhet.

I anledning härav har direktionen för Karolinska sjukhuset i skrivelse till materielnämnden dels föreslagit, att ett ej fullständigt utschaktat utrymme under nordvästra flygeln av sjukhusets huvudkomplex iordningställes för militärapotekets räkning, dels ock förklarat sig intet hava att erinra mot de ifrågasatta ändringsarbetena inom apotekets nuvarande lokaler.

*Militärapotekets föreståndare* har i den av sjukvårdsstyrelsen åberopade skrivelsen anfört bland annat:

De ökade arbetsuppgifterna ha medfört, att vissa såsom lagerrum avsedda lokaler nu även måste tjäna såsom provisoriska kontorslokaler. Så är till exempel fallet med ett mindre förvaringsrum för droger, i vilket för närvarande 4 apoteksbiträden äro sysselsatta med skriv- och taxeringsarbeten. Även i den lokal, där en del av arméns läkemedel äro förvarade, måste bokföring och annat skrivarbete, berörande utsändningen av dessa läkemedel, utföras. Såsom arbetsrum måste denna lokal, särskilt vintertid, anses mindre lämpad.

Icke endast på kontorsutrymmen råder emellertid brist vid militärapoteket utan även på arbets- och förrådslokaler. Så till exempel är det nuvarande »sterilrummet» för litet för att möjliggöra den tillverkning av ampuller och övriga sterila läkemedel för försvarsmaktens behov, som ur besparingssynpunkt vore önskvärd.

Den planerade omsättningen av försvarsväsendets läkemedel kommer att kräva ökade såväl kontors- som lagerutrymmen, då de returnerade läkemedlen i första hand skola insändas till militärapoteket för bokföring, kontroll och ompackning. Inom de nuvarande lokalerna finnes ingen tillgång till sådana extrautrymmen.

Ur ekonomisk synpunkt är det önskvärt att i allt större utsträckning tomglas och annan förpackningsmateriel kunna återsändas till militärapoteket. För att dylika returer skola kunna mottagas och förvaras måste apoteket få större lagerutrymmen.

*Byggnadsstyrelsen* har icke haft något att erinra mot de ifrågasatta byggnadsarbetena. Beträffande den framlagda kostnadsberäkningen, slutande å 45,000 kronor, har byggnadsstyrelsen icke haft annat att erinra än att den till omkring 25,000 kronor angivna kostnaden för iordningställande av förrådslokalen i det icke fullständigt utsprängda källarutrymmet i sjukhusets huvudkomplex syntes vara väl lågt angiven med hänsyn till de särskilda försiktighetsmått, som måste iakttagas vid utförande av sprängningsarbete inom i bruk varande sjukhusbyggnad. Denna kostnad syntes böra beräknas till omkring 30,000 kronor, varför de sammanlagda kostnaderna skulle uppgå till 50,000 kronor.

Mot de föreslagna byggnadsarbetena för tillgodoseende av militärapotekets ökade lokalbehov har jag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet icke funnit anledning till erinran. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag torde de sammanlagda byggnadskostnaderna böra beräknas till 50,000 kronor. Medel för ändamålet torde böra anvisas för nästa budgetår. Då det med hänsyn till byggnadsföretagets angelägna natur kan komma att visa sig erforderligt att påbörja detta redan före nästa budgetårs början, torde härför behövt belopp få förskottsvis disponeras av tillgängliga medel. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-  
chefen.*

att till *Om- och tillbyggnad av militärapotekets lokaler inom karolinska sjukhuset* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 50,000.

**4. Om- och tillbyggnad av tandläkarinstitutets lokaler.** Det under punkten 71 i årets åttonde huvudtitel omnämnda förslaget att utvidga och modernisera tandläkarinstitutet torde icke kunna genomföras utan genomgripande ombyggnadsarbeten. Jag förutsätter, att anslag för detta ändamål kommer att äskas av 1943 års riksdag. I avbidan på slutförandet av ombyggnadsärendets beredning torde ett beräknat belopp av 700,000 kronor för ändamålet böra uppföras i riksstatsförslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till *Om- och tillbyggnad av tandläkarinstitutets lokaler* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 700,000.

**5. Inredning av ritsalar m. m. för avdelningen för flygteknik och skeppsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm.** Högskolans lärarkollegium och styrelse ha hemställt om ett anslag av 30,600 kronor för inredning m. m. av vissa vindsutrymmen (den s. k. mallvinden) i högskolans huvudbyggnad vid Vallhallavägen till ritsalar och lärarrum för avdelningen för flygteknik och skeppsteknik. Kostnaderna för byggnadsarbetena uppgå enligt en av byggnadsstyrelsen avgiven, den 29 juli 1942 dagtecknad kostnadsberäkning till 27,000 kronor, medan kostnaderna för inventarier m. m. beräknats till 3,600 kronor. Byggnadsföretaget har motiverats med att det nuvarande ritsalutrymmet för de två högsta årskurserna inom nämnda avdelning redan är för litet och i fortsättningen beräknas bli ännu mera otillräckligt. Under läsåret 1941/42 hade sålunda de flesta studerandena inom den högsta årskursen måst vara två om varje rithord, vilket medfört betydande olägenheter och dröjsmål med konstruktionsarbetena. De nuvarande båda ritsalarna synas i fortsättningen endast komma att medgiva plats för halva det beräknade relevantalet.



*Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen* ha tillstyrkt ifrågavarande framställning.

*Departements-  
chefen.*

För att tillgodose den ökade efterfrågan på högskoleingenjörer med flygteknisk och skeppsteknisk utbildning har högskolan under senare år sökt bereda plats för ett ökat antal studerande inom avdelningen för flygteknik och skeppsteknik. Detta har medfört, att det nu tillgängliga utrymmet för ritsalar blivit otillräckligt; en ytterligare utveckling av avdelningens verksamhet är ock att emotse. Mot de föreslagna byggnadsarbetena, som främst avse att tillgodose nämnda avdelnings behov av ritsalar, har jag icke funnit anledning till erinran. Kostnaderna för byggnadsarbetena ha beräknats till 27,000 kronor. Jag förordar, att detta belopp anvisas för nästa budgetår till utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten. Kostnaderna för inventarier m. m. till de nya lokalerna, vilka kostnader beräknats till 3,600 kronor, torde, såsom jag i annat sammanhang förutsatt, böra bestridas från högskolans anslag till inredning och utrustning av nya lokaler. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inredning av ritsalar m. m. för avdelningen för flygteknik och skeppsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . . . . kronor 27,000.

**6. Uppförande av byggnad för avdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska högskola.** I samband med beslut om omorganisation av Chalmers tekniska institut till teknisk högskola anvisades för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 300,000 kronor för uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid högskolan.

I skrivelse den 31 augusti 1937 anmälde styrelsen för högskolan, att den nya byggnaden tänkts planerad på sådant sätt, att med viss ändring av densamma även arkitekturavdelningen skulle kunna inrymmas i ena byggnadsflygelns översta våning utan ändring av underliggande våningar. Beslut i fråga om arkitekturavdelningen skulle kunna anstå, till dess byggnaden uppförts till och med tredje våningen.

1941 års riksdag anvisade för ifrågavarande byggnadsföretag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 700,000 kronor.

I 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 6, punkt 5) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att medgiva, att nämnda reservationsanslag (B) skulle från och med budgetåret 1942/43 få tagas i anspråk oberoende av de för dylikt anslag eljest gällande förutsättningarna. Vid min anmälan av ärendet anförde jag bland annat, att jag förutsatte, att jämväl hittills icke disponerade medel av omförmälda reservationsanslag å 300,000 kronor skulle få tagas i anspråk för byggnadsföretaget, vilket i mars 1941 av civila byggnadsut-

redningen kostnadsberäknats till 1,530,000 kronor jämte 120,000 kronor för arkitekturavdelningen. Beträffande förslaget om att inom nybyggnaden även skulle inrymmas nya lokaler för sistnämnda ändamål, yttrade jag, att jag icke då vore beredd att tillstyrka detta förslag, bland annat emedan frågan om arkitekturavdelningens bibehållande befunne sig under utredning av de sakkunniga för den högre tekniska undervisningen.

Riksdagen (skrivelse 1942: 81) biföll Kungl. Maj:ts förslag. Genom beslut den 10 april 1942 medgav Kungl. Maj:t, att uppförandet av byggnaden för avdelningen för väg- och vattenbyggnad finge påbörjas.

Sedermera beslöt riksdagen (skrivelse 1942: 316) i anledning av propositionen 1942: 256, att avdelningen för arkitektur vid ifrågavarande högskola skulle bibehållas. Tillika medgav riksdagen, att lokaler för nämnda avdelning finge anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen enligt sistnämnda proposition förordat. Jag hade förordat, att de nya lokalerna för avdelningen för arkitektur skulle i enlighet med föreliggande förslag anordnas i nybyggnaden för väg- och vattenbyggnadsavdelningen genom påbyggnad av dess ena flygel i sammanhang med byggnadsarbetena i övrigt. Byggnadskostnaderna för avdelningens lokaler hade i mars 1941 efter en i besparingssyfte verkställd omarbetning av ritningarna av civila byggnadsutredningen beräknats till 120,000 kronor.

*Högskolans styrelse* har nu hemställt, att ett anslag av 600,000 kronor måtte ställas till förfogande för byggnadens färdigställande och har därvid anfört följande:

För uppförande av byggnaden har hittills beviljats 1,000,000 kronor. Tillstånd till byggnadsarbetets igångsättande lämnades av Kungl. Maj:t den 10 april 1942. Enligt träffade avtal skall byggnaden vara färdig att tagas i bruk den 1 augusti 1943 beträffande den flygel, som innehåller ritsalar, föreläsningssalar och lärarrum, samt den 1 september beträffande den flygel, som innehåller laboratorier. Hela återstående anslaget för byggnadens uppförande erfordras således under budgetåret 1943/44. Byggnadskostnaden beräknades sommaren 1941 till 1,530,000 kronor. De träffade avtalen om byggnadens uppförande giva anledning förvänta, att, därest inga kostnadsökningar gentemot avtalens grundpriser (gällande mars 1942) inträda, det beräknade totalbeloppet ej skall överskridas.

Emellertid ha redan en del mindre kostnadsökningar inträtt och nya torde vara att befara innan byggnaden färdigställts, varför styrelsen anser försiktigheten kräva, att för byggnadens färdigställande ett anslag av 600,000 kronor ställes till förfogande.

Byggnadskommittén har anmält, att kommittén i sina avtal med entreprenörer och leverantörer måst förbinda sig, att därest medel till löpande utbetalningar för utfört arbete eller levererat material ej finnas tillgängliga, ersätta entreprenörerna för de räntekostnader, som upptagande av motsvarande krediter kan förorsaka dem. Då kommittén räknar med att enligt det utstakade arbetsprogrammet de hittills beviljade anslagen kunna vara slut på våren 1943, har kommittén framhållit betydelsen av att nytt anslag bleve tillgängligt så tidigt som möjligt under år 1943, för att statsverket ej måtte åsamkas onödiga räntekostnader.

*Byggnadsstyrelsen* har tillstyrkt anvisande av ett anslag av 725,000 kronor för byggnadens färdigställande. Ämbetsverket anför bland annat följande:

Efter förfrågan har högskolans rektor i skrivelse den 5 november 1942 meddelat, att i styrelsens framställning avdelningen för arkitektur av förbi-seende utesluts. Den sammanlagda byggnadskostnaden borde sålunda numera beräknas för avdelningen för väg- och vattenbyggnad till 1,600,000 kronor och för arkitekturavdelningen till 125,000 kronor eller sammanlagt 1,725,000 kronor. För byggnadens färdigställande under budgetåret 1943/44 skulle således erfordras ytterligare 725,000 kronor.

Under förutsättning att kostnaderna för byggnadsföretaget med ledning av entreprenadavtalens grundpriser i mars 1942 kunna — såsom i rektors skrivelse angivits — beräknas till 1,650,000 kronor, vilket belopp förefaller skäligt i förhållande till de avsedda arbetenas omfattning, har byggnadsstyrelsen intet att erinra mot att totalkostnaden numera beräknas till 1,725,000 kronor och får därför tillstyrka anvisande av ett anslag för byggnadens färdigställande å 725,000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

För ifrågavarande nybyggnad, som jämlikt statsmakternas beslut skall inrymma lokaler för väg- och vattenbyggnadsavdelningen samt arkitekturavdelningen, ha hittills anvisats 1,000,000 kronor. Byggnadskostnaderna för företaget voro i mars 1941 beräknade till 1,650,000 kronor men uppskattas numera till 1,725,000 kronor. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag torde för nästa budgetår böra anvisas ett anslag av (1,725,000 — 1,000,000 =) 725,000 kronor för byggnadsföretagets slutförande. Under innevarande budgetår utöver redan anvisade anslag eventuellt ytterligare erforderligt belopp för byggnadsföretaget torde få förskottsvis disponeras av tillgängliga medel.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för avdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag  
av ..... kronor 725,000.

**7. Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda.** Till detta ändamål ha för budgetåren 1938/39 och 1939/40 anvisats sammanlagt 660,000 kronor. Till följd av de ändrade förhållanden, som följde av krigsutbrottet, har byggnadsföretaget hittills icke igångsatts. Under tiden ha ritningarna för byggnadsföretaget i besparingssyfte blivit föremål för ytterligare granskning. Civila byggnadsutredningen har sålunda den 30 september 1942 avgivit yttrande i ärendet. Det är min avsikt att, så snart beredningen av detta ärende avslutats, föreslå, att frågan om anvisande av erforderliga medel för byggnadsföretagets fullföljande framläggas för 1943 års riksdag. I avbidan härpå torde ett beräknat belopp av 340,000 kronor för ändamålet böra uppföras i riksstatsförslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbida på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till *Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 340,000.

**8. Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet.** Till detta ändamål har för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 600,000 kronor och för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor eller sålunda tillhoppa 2,100,000 kronor. En utförlig redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i propositionen 1941: 223 och i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 6, sid. 11 ff.).

Genom beslut den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t fastställt huvudritningar för ifrågavarande byggnadsföretag utom beträffande idrottshallen, vilken ingår i det av statsmakterna beslutade byggnadsprogrammet men beträffande vilkens förläggning och utformning slutligt avgörande ännu icke träffats.

*Byggnadsstyrelsen* har nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande nybyggnadsföretag för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 240,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

Med tillämpning av i april 1942 gällande priser beräknas kostnaderna för de olika i anläggningen ingående arbetena med undantag av simhallsanläggningen och idrottshallen uppgå till följande belopp:

|                                                                    |        |         |
|--------------------------------------------------------------------|--------|---------|
| Administrationsbyggnaden .....                                     | kronor | 408,000 |
| Gymnastikbyggnad, manliga .....                                    | »      | 437,000 |
| » , kvinnliga .....                                                | »      | 427,000 |
| I simhallsbyggnaden ingående panncentral .....                     | »      | 220,000 |
| Fysiologiska institutionen .....                                   | »      | 267,000 |
| Maskinistbostad .....                                              | »      | 21,000  |
| Vaktmästarbostad .....                                             | »      | 21,000  |
| Yttre arbeten .....                                                | »      | 348,000 |
| Ritningar, kontroll, administration och oförutsedda utgifter ..... | »      | 191,000 |

Summa kronor 2,340,000.

I ovanstående kostnader ingå ej kostnader för gymnastikutrustning, möbler och inventarier.

I 1942 års statsverksproposition beräknades byggnadskostnaderna för institutet, med tillämpning av för februari månad 1941 gällande materialpriser och arbetslöner, till en sammanlagd summa av 3,085,000 kronor. I detta belopp ingingo idrottshallen och viss del av simhallsbyggnaden med 885,000 kronor. Då beräknade kostnader för det nu aktuella byggnadsprogrammet uppgingo sålunda till 2,200,000 kronor, varför kostnadsökningen utgör 140,000 kronor eller 6.4 procent.

Såsom framgår av ovanstående kostnadstabla kan icke hela det av 1940 års civila byggnadsutredning för simhallsanläggningen beräknade beloppet, 475,000 kronor, avdragas från de beräknade kostnaderna, enär i denna byggnad ingår den för hela institutet gemensamma pannanläggningen med ett belopp av 220,000 kronor. För ett rationellt bedrivande av byggnadsföretaget

har det även visat sig nödvändigt att i första hand igångsätta arbetena med byggnaden för panncentralen.

Byggnadsarbetena, som påbörjades i maj månad 1942, hava bedrivits så, att grundläggningsarbetena för byggnaden för panncentralen pågå och att sprängningsarbetena för gymnastiksalsbyggnad för män i allt väsentligt äro slutförda.

Slutkostnaden för det nu aktuella byggnadsprogrammet skulle sålunda med utgångspunkt från i april 1942 gällande priser bliva 2,340,000 kronor. Då för byggnadsföretaget hittills anvisats 2,100,000 kronor och byggnadsföretaget beräknas bliva slutfört under budgetåret 1943/44, erfordras ytterligare (2,340,000 — 2,100,000 =) 240,000 kronor.

Departements-  
chefen.

Kostnaderna för det av mig i propositionen 1941: 223 förordade byggnadsprogrammet för gymnastiska centralinstitutet beräknade jag i fjol till 3,085,000 kronor men förordade samtidigt, att simhallsanläggningen icke skulle medtagas i det aktuella byggnadsprogrammet. Med ledning av ett av 1940 års civila byggnadsutredning avgivet, i nyssnämnda proposition återgivet yttrande ansåg jag, att sagda byggnadskostnader kunde beräknas komma att minskas med 475,000 kronor, om simhallsanläggningen uteslötes. Såsom framgår av vad byggnadsstyrelsen nu anförts kan icke hela det av byggnadsutredningen för simhallsanläggningen beräknade beloppet, 475,000 kronor, avdragas från de på grundval av i februari 1941 gällande priser beräknade byggnadskostnaderna eller 3,085,000 kronor, enär i den byggnad, i vilken simhallsanläggningen skulle inrymmas, ingår den för hela institutet gemensamma pannanläggningen. Kostnaderna för denna ha av byggnadsstyrelsen beräknats till 220,000 kronor.

Såsom byggnadsstyrelsen anförts kunna byggnadskostnaderna för ifrågasvarande byggnadsföretag, fränsett byggnadskostnaderna för idrottshallen, beträffande vilkens utformning och förläggning slutligt avgörande ännu ej träffats, med utgångspunkt från i april 1942 gällande priser beräknas uppgå till 2,340,000 kronor. Då hittills anvisats 2,100,000 kronor, torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag för nästa budgetår böra anvisas ytterligare 240,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investerings-  
anslag av ..... kronor 240,000.

## Statens utlåningsfonder.

**9. Statens lånefond för universitetsstudier.** För att urvalet till de levnadsbanor, som förutsätta akademiska studier, skulle i någon mån bli mindre beroende av studenternas ekonomiska förutsättningar, beslöt 1939 års lagtima riksdag utöka möjligheterna för studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet att erhålla räntefria studielån genom inrättandet av en särskild lånefond för universitetsstudier. Enligt ett av Kungl. Maj:t den 15 juni 1939 fastställt reglemente (nr 290) för utdelning av räntefria lån för universitetsstudier skola lånen fördelas av särskilda statsstipendienämnder samt utbetalning m. m. av lånen handhas av generalpoststyrelsen. Kostnaderna för nämndernas verksamhet liksom ersättning till postverket för dess bestyr med nämnda studielån bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln.

Såsom kapitalinvestering i fonden ha anvisats följande reservationsanslag:

| Budgetår                  | Nya lån<br>kronor | Fortsatta<br>lån<br>kronor | Summa<br>anslag<br>kronor |
|---------------------------|-------------------|----------------------------|---------------------------|
| 1939/40..... <sup>1</sup> | 140,000           | —                          | <sup>1</sup> 140,000      |
| 1940/41.....              | 70,000            | 70,000                     | 140,000                   |
| 1941/42.....              | 70,000            | 140,000                    | 210,000                   |
| 1942/43.....              | 70,000            | 210,000                    | 280,000                   |

Innevarande läsår är det tredje, varunder de särskilda universitetsstudielånen utgå. På grund av studietidens längd torde följaktligen någon nämnvärd amortering av lån icke vara att förvänta ännu på ett par budgetår. Räntebetalningen börjar icke heller förrän tredje året efter det kalenderår, varunder sista lånebeloppet fått lyftas. Enligt vad jag inhämtat ha emellertid — sannolikt som en följd av militära inkallelser — till fonden återlevererats icke uttagna lån till ett belopp av cirka 11,000 kronor. Detta belopp torde böra få utdelas ånyo. Jag har icke ansett mig böra taga hänsyn här till vid anslagsberäkningen för nästa budgetår. I anslutning till vad jag sålunda anfört föreslår jag, att för budgetåret 1943/44 till fortsatta lån beräknas 280,000 kronor och till nya lån avses oförändrat belopp, 70,000 kronor. Anslaget, vilket skall fördelas under våren 1944 och avser studier under läsåret 1944/45, torde således böra uppföras med 350,000 kronor. Kungl. Maj:t lär framdeles få bestämma fördelningen av detta anslag mellan universiteten och karolinska institutet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag

av ..... kronor 350,000.

<sup>1</sup> Av besparingsskäl togs härav endast ett belopp av 70,000 kronor i anspråk.

**10. Allmänna studielånefonden.** Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur Kungl. Maj:t äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag. I samband med inrättandet år 1939 av en särskild fond för räntefria lån åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, vilka studerande sedan dess ej längre beviljas lån ur den allmänna studielånefonden, har den ändringen vidtagits, att lån ur sistnämnda fond icke såsom förut tilldelats blott obemedlade utan även kunna utdelas till mindre bemedlade lärjungar. Från och med budgetåret 1941/42 ha de allmänna stendierna för elever vid folk- och småskoleseminarierna ersatts med studielån, vilka utgå från en särskild, därför avsedd del av allmänna studielånefonden.

Bestämmelser om utdelning av lån från allmänna studielånefonden återfinnas numera i ett av Kungl. Maj:t den 30 december 1941 utfärdat reglemente (svensk författningssamling nr 1005).

Till kapitalinvestering i studielånefonden anvisade riksdagen för budgetåren 1931/32 170,000 kronor, 1932/33 100,000 kronor, 1933/34 80,000 kronor, 1934/37 50,000 kronor och 1937/39 120,000 kronor. Sedan det för nästföljande budgetår anvisade anslaget icke tagits i anspråk utan låneverksamheten bedrivits allenast med inflytande kapitalmedel, investerades för budgetåret 1940/41 åter 60,000 kronor i fonden. För budgetåren 1941/43 ha anvisats följande investeringsanslag:

| Budgetår      | För studielån<br>till elever vid<br>folk- och små-<br>skolesemi-<br>narien<br>kronor | För övriga<br>studielån<br>kronor | Summa<br>kronor |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-----------------|
| 1941/42 ..... | 140,000                                                                              | 60,000                            | 200,000         |
| 1942/43 ..... | 100,000                                                                              | 60,000                            | 160,000         |

Fondens kapitaltillgångar uppgingo den 1 juli 1942 till 3,971,017 kronor 25 öre. Härtill komma dels anslaget av 160,000 kronor för innevarande budgetår och dels en icke i anspråk tagen reservation om 100,000 kronor, vilka medel den 1 juli 1942 ännu icke tillförts fonden.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger låneärendena, bestridas från ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln anvisat anslag. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte i riksstaten uppfört ett särskilt anslag.

Antalet sökta och beviljade lån samt de beviljade lånens sammanlagda belopp åren 1932—1942 ävensom summan av de för varje år disponibla medlen, allt med undantag av studielånen till elever vid folk- och småskoleseminarier, framgå av följande tabell:

| Utdel-<br>nings-<br>år | Fortsatta lån |                |                              | Nya lån |                |                              | Summa lån |                |                              | Dispo-<br>nibla<br>medel<br>c:a<br>kronor |
|------------------------|---------------|----------------|------------------------------|---------|----------------|------------------------------|-----------|----------------|------------------------------|-------------------------------------------|
|                        | antalet       |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor | antalet |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor | antalet   |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor |                                           |
|                        | sökta         | bevil-<br>jade |                              | sökta   | bevil-<br>jade |                              | sökta     | bevil-<br>jade |                              |                                           |
| 1932                   | 252           | 223            | 218,800                      | 998     | 74             | 67,700                       | 1,250     | 297            | 286,500                      | 286,564                                   |
| 1933                   | 211           | 187            | 179,150                      | 975     | 122            | 112,400                      | 1,186     | 309            | 291,550                      | 295,241                                   |
| 1934                   | 228           | 211            | 200,000                      | 1,065   | 126            | 125,400                      | 1,293     | 337            | 325,400                      | 327,203                                   |
| 1935                   | 229           | 204            | 204,375                      | 1,045   | 117            | 115,500                      | 1,274     | 321            | 319,875                      | 327,666                                   |
| 1936                   | 214           | 204            | 201,400                      | 1,046   | 149            | 149,250                      | 1,260     | 353            | 350,650                      | 350,672                                   |
| 1937                   | 239           | 234            | 238,300                      | 1,112   | 143            | 153,600                      | 1,351     | 377            | 391,900                      | 391,936                                   |
| 1938                   | 270           | 267            | 286,025                      | 1,104   | 129            | 135,900                      | 1,374     | 396            | 421,925                      | 420,774                                   |
| 1939                   | 283           | 275            | 299,650                      | 1,156   | 130            | 136,900                      | 1,439     | 405            | 436,550                      | 435,384                                   |
| 1940                   | 262           | 177            | 163,700                      | 864     | 64             | 56,300                       | 1,126     | 241            | 220,000                      | 221,000                                   |
| 1941                   | 175           | 135            | 140,600                      | 855     | 141            | 139,100                      | 1,030     | 276            | 279,700                      | 280,000                                   |
| 1942                   | 185           | 177            | 187,800                      | 911     | 108            | 105,700                      | 1,096     | 285            | 293,500                      | 280,000                                   |

Motsvarande siffror utgöra i fråga om studielån till elever vid folk- och småskoleseminarier:

| Utdel-<br>nings-<br>år | Fortsatta lån |                |                              | Nya lån |                |                              | Summa lån |                |                              | Dispo-<br>nibla<br>medel<br>c:a<br>kronor |
|------------------------|---------------|----------------|------------------------------|---------|----------------|------------------------------|-----------|----------------|------------------------------|-------------------------------------------|
|                        | antalet       |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor | antalet |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor | antalet   |                | bevil-<br>jade lån<br>kronor |                                           |
|                        | sökta         | bevil-<br>jade |                              | sökta   | bevil-<br>jade |                              | sökta     | bevil-<br>jade |                              |                                           |
| 1941                   | 12            | 11             | 10,800                       | 166     | 136            | 127,050                      | 178       | 147            | 137,850                      | 140,000                                   |
| 1942                   | 85            | 83             | 78,900                       | 35      | 21             | 20,000                       | 120       | 104            | 98,900                       | 100,000                                   |

Vid beräkning av det belopp, som bör anvisas såsom kapitalinvestering för *studielån till elever vid folk- och småskoleseminarier*, bör hänsyn tagas till elevintagningen vid seminarierna. I annat sammanhang har föreslagits, att för nästa läsår ett väsentligt större antal elever skola intagas vid seminarierna än för innevarande läsår (528 mot 240). För nya lån, vartill senast beviljats 20,000 kronor, torde därför böra beräknas omkring 60,000 kronor. För fortsatta lån, vartill år 1942 avsetts 80,000 kronor, synes för nästa läsår endast erfordras ett belopp av omkring 25,000 kronor. Då återbetalningen av de särskilda lånen åt seminarieelever ännu icke börjat, finnes för täckande av nämnda medelsbehov inga influtna kapitalmedel tillgängliga, utan ett belopp av 85,000 kronor bör investeras för ändamålet.

Vad angår *övriga studielån* kan enligt vad jag inthämtat ett belopp av cirka 430,000 kronor — utgörande återbetalade lån, reservation m. m. — beräknas stå till förfogande för utdelning våren 1943. Nämnda belopp överstiger avsevärt det för innevarande läsår beräknade beloppet, 280,000 kronor. Med hänsyn härtill torde någon ny investering av kapital icke behövas för detta ändamål. Jag förutsätter, att av de disponibla medlen högst omkring 300,000 à 325,000 kronor skola tagas i anspråk för nya och fortsatta lån.

Anslaget torde alltså för budgetåret 1943/44 böra sänkas med 75,000 kronor till 85,000 kronor.



I detta sammanhang vill jag beröra uppkommen fråga om vissa ändringar i reglerna för låneförfarandet. Handläggningen av studielåneärendena ankommer nu på Kungl. Maj:t, studielånenämnden och generalpoststyrelsen.

Den huvudsakliga beslutanderätten ankommer på *Kungl. Maj:t*, som har att besluta om lånens beviljande, att fastställa amorteringsplan och medgiva ändring i denna, att bevilja lättnad i fråga om återbetalningsskyldighet vid försummad amortering, att meddela beslut rörande återbetalning av studielån vid avbrott i påbörjad utbildning eller då låntagare icke under det år, för vilket lånet beviljats, vunnit inträde i offentlig läroanstalt, att i sistberörda fall på ansökan medgiva låntagare rätt att tillgodoräkna sig studielånet för nästföljande år, att medgiva ändring i studieriktning, att besluta rörande indrivning av lån vid låntagares död samt att, där särskilt ömmande omständigheter föreligga, eventuellt besluta om efterskänkande av kronans fordringsrätt. *Studielånenämnden* har att upprätta förslag till studielånens utdelning och de återbetalningsvillkor, som böra fästas vid lånen. På *generalpoststyrelsen* (*postsparbanken*) ankommer att förvalta lånemedlen, utbetala dem till låntagarna, mottaga och förvara låntagarnas skuldförbindelser, bevaka kronans fordringsrätt på grund av dessa, mottaga de årliga amorteringarna, medgiva uppskov med betalning inom den bestämda amorteringstiden samt att vid försummad amortering uppsäga lånen till inbetalning.

Beträffande de ärenden, med vilka Kungl. Maj:t har att taga befattning, inhämtas av förarbetena till de nuvarande reglerna (propositionen 1919: 334, sid. 17 f.), att statskontoret föreslagit, att beslutanderätten i dessa frågor skulle ankomma på nämnden. Föredragande departementschefen ansåg det emellertid vara av betydelse, att avgörandet i dessa ärenden, vilka enligt hans mening icke vore alldeles så oviktiga, som statskontoret syntes förmena, under den första tiden, till dess en fast praxis på området hunnit utbilda sig, förbehölles Kungl. Maj:t. Sedan några år förflutit kunde det vara på tiden att taga under övervägande lämpligheten av att till ett underordnat förvaltningsorgan, eventuellt nämnden, överlämna beslutanderätten i hithörande frågor. Riksdagen framställde ingen erinran mot vad departementschefen sålunda anförde.

I de ärenden, som avgöras av Kungl. Maj:t, inhämtas regelmässigt yttrande från studielånenämnden eller generalpoststyrelsen eller bådadera. Då Kungl. Maj:ts beslut numera vanligen utfärdas i enlighet med nämndens eller styrelsens förslag, synes det nuvarande förfarandet innebära en onödig omgång. Såsom av det föregående framgår, förutsattes också vid studielåneverksamhetens tillkomst år 1919, att beslutanderätten i studielåneärendena, sedan en fast praxis hunnit utbilda sig, eventuellt skulle kunna överflyttas till ett underordnat förvaltningsorgan. Det förtjänar vidare framhållas, att i fråga om universitetsstudielånen statsstipendienämnderna fullgöra en stor del av de uppgifter, som i fråga om de allmänna studielånen åvila Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill har jag funnit det böra övervägas, huruvida icke Kungl. Maj:ts beslutanderätt i studielåneärenden lämpligen kunde överflyttas till studielånenämnden och generalpoststyrelsen. Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad jag sålunda anförde, torde det framdeles få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande den ifrågasatta överflyttningen och vad därmed sammanhänger.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1943/44  
anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 85,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sten von Otter.*

---

*Bilaga 6.***Kapitalinvesteringar.****Jordbruksdepartementet.**

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1943.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, och statsrådet Domö anmäla de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44, som angå jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp beträffande punkterna 3—18, 22—26, 28 och 29 samt statsrådet Domö beträffande punkterna 1, 2, 19—21, 27 och 30. Föredragandena yttra därvid följande.

**Statens allmänna fastighetsfond.**

[1.] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** På förslag av Kungl. Maj:t i 1941 års statsverksproposition anvisade riksdagen för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 535,000 kronor till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan. Av nämnda belopp avsågos 500,000 kronor för påbörjande av en nybyggnad för veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution — inklusive bombsäkert utrymme — samt 35,000 kronor för utökning av lokalerna för rektors- och sysslomannaexpeditionerna och telefonväxeln. Den 13 juni 1941 anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 48,000 kronor verkställa nämnda tillbyggnad av lokalerna för rektors- och sysslomannaexpeditionerna samt telefonväxeln ävensom att i samband därmed anordna bombsäkert skyddsrum.

Sedermåra har efter förslag av Kungl. Maj:t i 1942 års statsverksproposition för budgetåret 1942/43 anvisats ett reservationsanslag av 1,043,000 kronor till

byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan. Av detta anslag avsågos *dels* 1,000,000 kronor för fullföljande av nybyggnaden för bujatrisk-obstetriska institutionen — totalkostnaderna för detta företag hade enligt ett av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 30 september 1941 framlagt förslag beräknats till 1,750,000 kronor — *dels* 35,000 kronor för av högskolestyrelsen ifrågasatt omändring och utvidgning av husdjursavdelningens lokaler, *dels* ock 8,000 kronor för iordningställande av en svinstallavdelning vid medicinska kliniken.

Efter det att frågan om vissa begränsningar i omförmälda nybyggnadsföretag gjorts till föremål för undersökning genom bland annat 1940 års civila byggnadsutredning, anbefallde Kungl. Maj:t den 22 maj 1942 byggnadsstyrelsen att efter samråd med styrelsen för veterinärhögskolan och i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen i förenämnda skrivelse den 30 september 1941 framlagda förslaget med de ändringar däri, vilka föreslagits av 1940 års civila byggnadsutredning samt, beträffande personalbostäderna och tuberkulosavdelningen, av representanter för veterinärhögskolan, låta för en kostnad av högst 1,545,000 kronor verkställa nybyggnaden för veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution.

I skrivelse den 22 juli 1942 har *styrelsen för veterinärhögskolan* erinrat om en av styrelsen i skrivelse den 28 augusti 1941 gjord framställning om medelsanvisning för utförande av vissa byggnadsarbeten för husdjursavdelningens och den därtill knutna försöksladugårdens behov. Ifrågavarande arbeten, som avsågo omändring och utvidgning av försöksladugården samt uppförande av hönshus och kaninhus, hade av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 6 december 1938 kostnadsberäknats till  $(92,000 + 25,000 + 3,000 =)$  120,000 kronor. Under framhållande att några medel ännu ej beviljats för utförande av dessa byggnadsarbeten har högskolestyrelsen hemställt om anslag för arbetenas utförande snarast möjligt.

I remissutlåtande den 14 oktober 1942 har *byggnadsstyrelsen* anfört följande.

De i framställningen avsedda arbetena innefatta omändring och utvidgning av försöksladugården samt uppförande av hönshus och kaninhus. Kostnaderna för dessa arbeten ha år 1938 beräknats till sammanlagt 120,000 kronor. Genom vissa av byggnadsstyrelsen i utlåtande den 14 oktober 1941 omnämnda förenklingar beträffande material m. m. beräknades detta belopp kunna nedbringas med 11,000 kronor. Kostnaderna skulle sålunda uppgå till 109,000 kronor, vilket belopp dock med hänsyn till inträffade prisstegringar å omkring 25 procent vid sistnämnda tidpunkt beräknades till 136,000 kronor. Såsom i byggnadsstyrelsens förenämnda utlåtande framhållles, skulle härtil komma en kostnad å 11,000 kronor för en ny källaravdelning under ladugården ävensom 4,000 kronor för erforderliga väg- och planeringsarbeten. De sammanlagda kostnaderna beräknades sålunda i oktober 1941 till 151,000 kronor. Med hänsyn till sedan dess inträffade prisstegringar torde denna summa nu böra höjas med omkring 7 procent eller till 162,000 kronor.

*Före-  
draganden.*

För slutförande av byggnadsarbetena vid veterinärhögskolans bujatrisk-obstetriska institution skulle, med utgångspunkt från den i Kungl. Maj:ts beslut den 22 maj 1942 angivna kostnadssumman för byggnadsföretaget, er-

fordras ett belopp av [1,545,000 — (535,000 — 48,000) — 1,000,000 =] 58,000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas å riksstaten för nästa budgetår. Med verkställandet av övriga utav högskolestyrelsen ifrågasatta byggnadsarbeten torde däremot i betraktande av det nuvarande läget böra anstå ännu någon tid.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* för budget-  
året 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 58,000.

[2.] **Nybyggnad för statens veterinärbakteriologiska anstalt.** Vid 1939 års lagtima riksdag (prop. nr 209; r. skr. nr 345) fattades beslut om uppförande å Norra Djurgården av nybyggnader för statens veterinärbakteriologiska anstalt för en beräknad kostnad av 3,850,000 kronor, varjämte för budgetåret 1939/40 anvisades ett reservationsanslag för ändamålet av 1,000,000 kronor. För samma ändamål anvisade därefter 1941 års riksdag *dels* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 1,000,000 kronor, *dels ock* för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av likaledes 1,000,000 kronor. Med skrivelse den 11 januari 1941 avlämnade byggnadsstyrelsen av ritningar åtföljt förslag rörande uppförande av ifrågasvarande nybyggnad. Av skrivelsen framgick, bland annat, att genomförandet av det ursprungligen till 3,850,000 kronor kostnadsberäknade byggnadsföretaget befunnits med tillämpning av de i oktober 1940 gällande priserna draga en kostnad av 4,440,000 kronor samt att byggnadskostnaderna enligt ett av arkitekten J. Lundequist utarbetat förslag beräknats kunna nedbringas till 3,670,000 kronor. Den 20 juni 1941 anbefalldes härefter Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att efter samråd med medicinalstyrelsen och styrelsen för veterinärhögskolan samt i huvudsaklig överensstämmelse med det av arkitekt Lundequist utarbetade förslaget med de ändringar däri, vilka föreslagits i en den 26 maj 1941 dagtecknad promemoria av representanter för veterinärhögskolan och statens veterinärbakteriologiska anstalt, låta för en kostnad av högst 3,670,000 kronor verkställa ifrågasvarande nybyggnad för veterinärbakteriologiska anstalten. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att kostnaderna för arbetet skulle bestridas från förenämnda av 1939 och 1941 års riksdagar anvisade anslag å tillhoppa 3,000,000 kronor. För slutförande av byggnadsföretaget anvisade härefter 1942 års riksdag för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 705,000 kronor, av vilket belopp 35,000 kronor avsågos för bestridande av vissa ritningskostnader samt 670,000 kronor för täckande av återstående byggnadskostnader.

I skrivelse den 19 oktober 1942 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för fullföljande av arbetena å veterinärbakteriologiska anstaltens nybyggnad måtte anvisas ett ytterligare belopp av 520,000 kronor. Styrelsen har anført i huvudsak följande.

Arbetet med byggnadernas uppförande har fortskridit så långt, att anläggningen i allt väsentligt är uppmurad varjämte taktäckningsarbetena pågå. Hela anläggningen beräknas vara färdigställd under förra delen av år 1944.

Sedan maj 1941, då kostnaderna för byggnadsföretaget beräknades till 3,670,000 kronor, ha priserna å material och arbete undergått fortlöpande stegringar. Sålunda beräknade byggnadsstyrelsen, att totalkostnaderna för byggnadsföretaget i april 1942 skulle uppgå till 3,935,000 kronor. Merkostnaden utgjorde sålunda då  $(3,935,000 - 3,705,000 \text{ kronor} =) 230,000$  kronor. Sedan denna beräkning uppgjordes, ha kostnaderna ytterligare stegrats. Byggnadsstyrelsen beräknar sålunda numera, att de egentliga byggnadskostnaderna, som i april 1942 uppgåvos till 2,100,000 kronor, ökat med 6 procent eller 126,000 kronor och att de till 900,000 kronor beräknade kostnaderna för ledningsarbeten ökat med 8 procent eller 74,000 kronor. Prisstegringarna sedan april 1942 utgöra sålunda  $(126,000 + 74,000 =) 200,000$  kronor och de totala prisökningarna sedan maj 1941 uppgå till  $(230,000 + 200,000 =) 430,000$  kronor. För byggnadsföretagets fullbordande skulle sålunda erfordras ytterligare detta belopp, som byggnadsstyrelsen anser vara tillräckligt under förutsättning, att icke mera väsentliga prisstegringar inträda under återstoden av byggnadstiden.

I det ursprungliga byggnadsförslaget ingingo icke några arbeten för inrättande av skyddsrum, och några medel ha därför icke beräknats till bestridande av därmed förenade kostnader. I en till byggnadsstyrelsen i oktober 1942 inkommen skrivelse har anstaltens tjänsteförrättande föreståndare hemställt, att styrelsen måtte vidtaga erforderliga åtgärder för inrättande av skyddsrum för anstaltens personal, som kunde uppskattas till omkring 120 personer. I händelse av krig vore det vidare lämpligt, att anstaltens förråd av sera och stamkulturer, vilka senare vore av oersättligt värde, jämväl placerades i skyddsrummet. För förvaring av sera och stamkulturer beräknades åtgå ett utrymme av omkring 40 kvadratmeter. Härjämte har anstaltsföreståndaren framhållit, att ett skyddsrum redan i fredstid med fördel skulle kunna utnyttjas såsom reservutrymme för anstaltens arkiv ävensom till förvaringsställe för anstaltens förråd av rotfrukter för utfodring av dess försöksdjur. Jämväl byggnadsstyrelsen finner det av behovet påkallat att skyddsrum anordnas på sätt anstaltsföreståndaren föreslagit. Liknande skyddsrum ha tidigare genom styrelsens försorg utförts vid statens bakteriologiska laboratorium i Huvudsta. Enligt ett av anstaltsföreståndaren framlagt å ritning åskådliggjort förslag skulle skyddsrummet insprängas i ett mindre bergsparti i närheten av anstalten. Beträffande detta förslag har styrelsen intet att erinra. Kostnaderna för genomförandet av förslaget beräknas till 90,000 kronor, i vilken summa jämväl ingår kostnaden för erforderlig avfuktningssanläggning.

Till fullföljande av arbetena å nybyggnad för statens veterinärbakteriologiska anstalt skulle sålunda erfordras ett reservationsanslag av  $(430,000 + 90,000 =) 520,000$  kronor.

*Luftskyddsinspektionen* har i infordrat utlåtande den 10 november 1942 angivit vissa synpunkter beträffande det ifrågasatta skyddsrummets tekniska utformning.

Före-  
draganden. Med hänsyn till den stegring i byggnadskostnaderna, som inträtt efter framläggandet av 1941 års kostnadsberäkningar rörande ifrågavarande byggnadsföretag, torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag till företagets utförande böra anvisas ytterligare 430,000 kronor. Då jag vidare icke har nå-

got att erinra mot förslaget om en medelsanvisning av 90,000 kronor för inrättande av skyddsrum för personalen vid veterinärbakteriologiska anstalten samt för förvaring av sera och stamkulturer, skulle alltså för nästa budgetår behöva upptagas ett investeringsanslag av  $(430,000 + 90,000 =) 520,000$  kronor till Nybyggnad för statens veterinärbakteriologiska anstalt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för statens veterinärbakteriologiska anstalt* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 520,000.

[3.] **Byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt m. m.** För budgetåret 1941/42 anvisade riksdagen ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor till Byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt m. m. (kapitalbudgeten 1941: bil. 5, p. 3; r. skr. nr 159). Enligt ett av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 13 februari 1940 framlagt och i 1941 års statsverksproposition återgivet förslag skulle ifrågavarande byggnadsarbeten omfatta *dels* uppförande å skogshögskolans tomt av en ny anstaltsbyggnad, förlagd mellan skogsförsöksanstaltens nuvarande byggnad och skogshögskolans byggnad, *dels* ombyggnad av den gamla anstaltsbyggnaden i syfte att bereda lunchlokaler åt anstalten och högskolan ävensom lokaler för riksskogstaxeringen, *dels* uppförande av en ny bostadsbyggnad, inrymmande tre bostadslägenheter avsedda en för anstaltens vaktmästare, en för skogshögskolans preparator och en för den värmeledningsskötare som avsåges skola handha skötseln av en planerad gemensam värmecentral för högskolan och anstalten, *dels* ock ombyggnad inom skogshögskolans byggnad för erhållande av ökade utrymmen för bibliotek. Totalkostnaderna för byggnadsföretaget hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 1,925,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t den 21 mars 1941 ställt medel till byggnadsstyrelsens förfogande för bearbetning av förenämnda byggnadsförslag i syfte att nedbringa kostnaderna för arbetena, har *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 11 februari 1942 framlagt två av arkitekterna G. Forssén och A. von Schmalensee i anslutning till av styrelsen angivna riktlinjer upprättade förslag, betecknade alternativ I och II, till ny- och ombyggnad för skogsförsöksanstalten. Vid såväl alternativ I som alternativ II skulle vidtagas vissa ändringsarbeten inom skogshögskolans byggnad i enlighet med ett inom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå upprättat omarbetat förslag till dylika arbeten. De båda alternativen, av vilka alternativ I förordats av byggnadsstyrelsen och alternativ II godkänts av anstaltens chef, ha kostnadsberäknats till 1,455,000 respektive 1,490,000 kronor. Alternativen avvika från varandra beträffande minimigolvytan i rummen och rumsdjupet men äro för övrigt i huvudsak överensstämmande. De nya förslagen innebära en omläggning av den tidigare upprättade planen för ifrågavarande byggnadsföretag. I förslagen avses så-

lunda den nuvarande anstaltsbyggnaden skola efter ombyggnad till ungefär samma kostnad som enligt det äldre förslaget utnyttjas för laboratorieändamål, medan lokaler för riksskogstaxeringen samt lunchlokaler för anstaltens personal skulle beredas inom den nya anstaltsbyggnaden. Skogshögskolans behov av ökade biblioteksutrymmen skulle vidare icke såsom enligt det tidigare förslaget tillgodoses genom att taga i anspråk högskolans nuvarande lunchlokaler utan genom att för detta ändamål disponerades de ovanför bibliotekslokalerna befintliga kårlokalerna. Nya kårlokaler skulle i stället iordningställas i högskolans pann- och bränslerum, vilka utrymmen låge i omedelbar närhet av den nuvarande lunchlokalen och bleve lediga, sedan ny gemensam värmecentral för skogsförsöksanstalten och skogshögskolan iordningställts inom anstaltens nybyggnad. I närheten av anstaltsbyggnaderna skulle slutligen uppföras vaktmästarbostäder, bestående av tre sammanbyggda hus, samt växthus, insektarium och vedbod.

I skrivelse den 5 mars 1942 har *styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt* hemställt, att medel måtte anvisas för utförande av ifrågavarande byggnadsföretag i enlighet med det av byggnadsstyrelsen som alternativ II betecknade förslaget. I samband härmed har anstaltsstyrelsen framställt vissa anmärkningar mot det som alternativ I betecknade förslaget.

I anledning av remiss har 1940 års *civila byggnadsutredning* avgivit utlåtande beträffande de föreslagna byggnadsarbetena vid skogsförsöksanstalten och skogshögskolan. Utredningen, som verkställt en omarbetning av byggnadsstyrelsens förslag (alternativ I) och därvid enligt uppgift sökt att såvitt möjligt eliminera de av anstaltsstyrelsen påtalade nackdelarna, har förklarat sig anse, att, därest vissa begränsningar av byggnadsföretaget vidtoges, totalkostnaderna skulle kunna minskas med 205,000 kronor eller till (1,455,000 — 205,000 =) 1,250,000 kronor. Besparingen å anstaltens nybyggnad har huvudsakligen kunnat vinnas genom nedskärning av rummens golvytor samt genom att våningsantalet ökats från 2 till 3, i samband varmed endast två av de tre planerade flyglarna avsetts skola komma till utförande.

Den 9 oktober 1942 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt låta upprätta entreprenadhandlingar m. m. för ifrågavarande byggnadsarbeten vid skogsförsöksanstalten och skogshögskolan i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen såsom alternativ II betecknade förslaget med de ändringar däri, som betingas av byggnadskostnadernas reducering till 1,400,000 kronor.

I skrivelse sistnämnda dag har *styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt* hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag av 400.000 kronor för täckande av återstoden av de för ifrågavarande byggnadsföretag beräknade kostnaderna.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att *byggnadsstyrelsen* i skrivelser den 13 september 1938 och den 9 oktober 1939 gjort framställning om medelsanvisning för utförande av vissa ändrings- och moderniseringsarbeten m. m.



vid skogshögskolans avdelning i Garpenberg. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten, vilka bland annat avsågo modernisering av värmelednings- och sanitäranläggningar, iordningställande av lärar- och elevbostäder samt uppförande av garage, hade enligt ett av arkitekten E. Fant år 1938 uppgjort program beräknats till 166,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har i skrivelsen den 9 oktober 1939 förklarat, att sistnämnda belopp med hänsyn till stegrade priser borde höjas till 190,000 kronor. *Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt* har i skrivelse den 15 juli 1941, med överlämnande av en av arkitekten Fant utförd bearbetning av det tidigare byggnadsprogrammet, hemställt om ett anslag av 166,000 kronor för utförande av ifrågavarande arbeten. Högskolestyrelsen har framhållit, att iordningställandet av en lärarbostad i östra flygeln vore särskilt brådskande. I ett över högskolestyrelsens skrivelse avgivet utlåtande den 4 augusti 1941 har *byggnadsstyrelsen* anfört, att bland de arbeten, som angivits i det av arkitekten Fant år 1938 upprättade programmet ingått vissa arbeten, som ur brandsäkerhets- och uppvärmningssynpunkt varit så trängande, att de icke kunnat anstå och därför utförts med anlåtande av till byggnadsstyrelsens förfogande ställda medel för ordinarie reparations- och underhållskostnader m. m. för å allmänna fastighetsfonden, byggnadsstyrelsens delfond, redovisade fastigheter. Dessa arbeten hade betingat en sammanlagd kostnad av omkring 28,200 kronor. Beträffande de av högskolestyrelsen föreslagna arbetena i östra flygeln har byggnadsstyrelsen meddelat, att den sammanlagda kostnaden för desamma kunde beräknas till 22,000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna — enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 9 oktober 1942 beräknade till 1,400,000 kronor — för ifrågavarande byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt och skogshögskolan har riksdagen hittills anvisat ett belopp av 1,000,000 kronor. Med biträdande av i ärendet framfört förslag vill jag nu förorda, att för täckande av återstående byggnadskostnader ett anslag av 400,000 kronor äskas å riksstaten för budgetåret 1943/44.

*Före-  
draganden.*

Vad angår de föreslagna byggnadsarbetena vid skogshögskolans avdelning vid Garpenberg ha, enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen, de arbeten, som avsett iordningställande av en lärarbostad i den s. k. östra flygeln och som angivits vara särskilt brådskande, kunnat utföras med anlåtande av till byggnadsstyrelsens förfogande ställda medel för ordinarie reparations- och underhållskostnader. I betraktande av det nuvarande statsfinansiella läget kan jag icke tillstyrka någon anslagsanvisning för nästa budgetår för utförande av återstående av högskolestyrelsen ifrågasatta ändrings- och moderniseringsarbeten vid Garpenberg.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt*  
m. m. för budgetåret 1943/44 anvisa ett in-  
vesteringsanslag av ..... kronor 400,000.

## Statens utlåningsfonder.

[4.] **Lånefonden för inköp av ädla avelsston.** Bestämmelser angående villkoren för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 4 juli 1913 (nr 226) med däri genom kungörelserna nr 366/1917, 116/1920 och 630/1937 gjorda ändringar. För innevarande budgetår har till ifrågavarande fond anvisats ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Kungl. Maj:t har från och med 1938 beviljat lån från fonden till följande belopp:

| År                            | Lånebelopp     |
|-------------------------------|----------------|
| 1938 .....                    | kronor 141,600 |
| 1939 .....                    | » 168,500      |
| 1940 .....                    | » 181,500      |
| 1941 .....                    | » 230,400      |
| 1942 (t. o. m. 31 aug.) ..... | » 133,400.     |

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anfört, att lånebehovet under 1943 enligt styrelsens mening icke kunde beräknas understiga 370,000 kronor samt hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett kapitalökningsanslag av 200,000 kronor. Styrelsen har härvid yttrat i huvudsak följande.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppgick fondens disponibla behållning den 30 juni 1942 till i runt tal 109,000 kronor. Under budgetåret 1942/43 kan vidare enligt statskontorets uppgift i amorteringar beräknas inflyta 100,000 kronor. Inberäknat det av riksdagen för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget å 200,000 kronor utgör det för sagda budgetår tillgängliga beloppet alltså 409,000 kronor. Denna summa skall dock minskas med *dels* 131,800 kronor, utgörande summan av genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 april 1942 beviljade men den 30 juni 1942 i anspråk icke tagna lån från fonden, *dels* ock ett belopp av 107,200 kronor, utgörande summan av för 1942 ytterligare sökta lån från fonden. För utlåning under det första halvåret 1943 torde alltså kunna disponeras ett belopp av (409,000 — 131,800 — 107,200 =) 170,000 kronor.

Lånebehovet under år 1943 kan enligt lantbruksstyrelsens förmenande icke beräknas understiga 370,000 kronor, detta under förutsättning dock, att rekonstreringskostnaderna på sätt föreslagits av chefen för rekonstreringsväsendet höjes från nuvarande 1,500 kronor till 2,100 kronor. Till täckande av det beräknade lånebehovet, 370,000 kronor, skulle alltså erfordras ytterligare (370,000 — 170,000 =) 200,000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 18 september 1942 anfört, att ämbetsverket icke hade något att erinra mot den föreslagna kapitalökningen, 200,000 kronor.

Före-  
draganden.

Vid framläggande för 1942 års riksdag av förslag till kapitalinvestering i lånefonden för inköp av ädla avelston beräknades behovet av lån från fon-

den till 200,000 kronor för budgetåret 1941/42 och till 230,000 kronor för budgetåret 1942/43. Med hänsyn till den betydelse den varmblodiga hästaveln äger ur försvarssynpunkt anser jag det angeläget, att en utvidgad låneverksamhet möjliggöres för nästa budgetår. Därest riksdagen icke framställer någon erinran däremot, synes fördenskull under budgetåret 1943/44 få beviljas lån intill ett sammanlagt belopp av 300,000 kronor. För tillgodoseende av det sålunda beräknade lånebehovet torde en kapitalinvestering i fonden av 150,000 kronor vara erforderlig.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för inköp av ädla avelsston* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 150,000.

[5.] **Statens kaninavelslånefond.** Vid 1938 års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 8, punkt 7; r. skr. nr 236) beslöts inrättande av statens kaninavelslånefond, som skulle förvaltas av statskontoret. Den 30 juni 1938 meddelade Kungl. Maj:t närmare bestämmelser angående ifrågavarande lånerörelse (se kapitalbudgeten 1939: bil. 7, sid. 12). Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1938/39, 1940/41 och 1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 10,000, 5,000 och 5,000 kronor.

I en av lantbruksstyrelsen med skrivelse den 31 augusti 1942 överlämnad framställning har *Sveriges kaninavelsföreningars riksförbund* anhållit om anvisande för nästa budgetår av ett kapitalökningsanslag till ifrågavarande fond av 15,000 kronor, vilket belopp enligt riksförbundets mening i första hand borde användas till främjande av uppfödningen av angorakaniner för ullproduktion.

*Lantbruksstyrelsen* har tillstyrkt förbundets anslagsäskande samt därvid anført i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppgingo fondens den 1 juli 1942 disponibla kapitalmedel till 1,135 kronor. Därjämte beräknades under budgetåren 1942/43 och 1943/44 inflyta amorteringar med omkring 2,000 respektive 2,800 kronor. Under den hittills tillämdalupna delen av budgetåret 1942/43 ha lån beviljats från fonden med sammanlagt 1,130 kronor. Till förfogande för låneverksamheten under återstoden av innevarande budgetår samt under nästa budgetår torde alltså utan ytterligare medelsanvisning stå i runt tal endast 4,800 kronor. Med hänsyn till den stora efterfrågan på lån av ifrågavarande slag torde detta belopp icke bli på långt när tillfyllest för att tillgodose ansökningar om lån ur fonden under innevarande och nästkommande budgetår.

Enligt lantbruksstyrelsens mening bör fonden därför tillföras ytterligare medel. På grund av den under den senaste tiden starkt ökade efterfrågan på lån, synes medelsanvisningen böra göras förhållandevis riklig. Ett belopp av 15,000 kronor torde böra anvisas för ändamålet Med avseende å

huruvida utlåningen i viss utsträckning främst bör komma uppfödningen av angorakaniner för ullproduktion till godo vill styrelsen anföra, att särskilda bestämmelser i ämnet icke torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t. Det synes böra ankomma på lantbruksstyrelsen att vid beviljande av lån beakta spörs-målet i fråga.

*Före-  
draganden.*

I nuvarande läge kan jag icke förorda, att ytterligare medel anvisas till ifrågavarande lånefond. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att riksdagen skall kunna taga del av anslagsfrågans läge.

[6.] **Statens fjäderfållånefond.** Vid 1931 års riksdag (prop. nr 204; r. skr. nr 281) beslöts inrättande av statens fjäderfållånefond, varifrån lån må beviljas ekonomisk förening med ändamål att främja avsättningen av ägg eller att idka gödning och slakt av fjäderfå. I kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 235), ändrad genom kungörelsen nr 608/1937, ha meddelats närmare villkor och bestämmelser för lån från ifrågavarande fond. Såsom kapital för fonden ha anvisats reservationsanslag av, för budgetåret 1931/32 200,000 kronor, för budgetåret 1935/36 150,000 kronor och för budgetåret 1939/40 100,000 kronor. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag godkända besparingspropositionen, nr 79, har av sistnämnda anslag ett belopp av 50,000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett kapitalökningsanslag till ifrågavarande fond av 50,000 kronor. Styrelsen har härvid anført i huvudsak följande.

Enligt vad styrelsen inhämtat hos statskontoret utgjorde den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1942 omkring 101,000 kronor. Under ett vart av budgetåren 1942/43 och 1943/44 beräknades inflyta amorteringar till ett belopp av i runt tal 4,950 kronor.

Sedan låneverksamheten igångsatts, ha lån beviljats endast till fyra sökande med tillhopa 78,200 kronor, varav dock intet under de sistförflutna sju budgetåren. För närvarande synas ej heller större anspråk på lån från denna fond vara att förvänta. Enär den alltfört disponibla delen, 50,000 kronor, av det för budgetåret 1939/40 anvisade reservationsanslaget vid utgången av innevarande budgetår torde komma att — i den mån densamma icke dessförinnan må ha förbrukats — återlevereras till statsverket, synes emellertid i syfte att möjliggöra tillgodoseende av ett eventuellt uppkommande lånebehov under budgetåret 1943/44 av 1943 års riksdag böra anvisas kapitaltillskott till fonden. Ett belopp av 50,000 kronor torde därvid vara tillfyllest.

*Före-  
draganden.*

Lika med lantbruksstyrelsen anser jag, att ifrågavarande låneverksamhet bör fullföljas även under budgetåret 1943/44. Vad beträffar det för budgetåret 1939/40 anvisade reservationsanslaget torde återstående del av detta anslag före utgången av innevarande budgetår få tillföras lånefonden. Under sådan förutsättning synes anvisande av nytt anslag för ändamålet ej vara behöfligt.

[7.] **Gödselvårdslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av gödselvårdslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 11 juni 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927, 132/1931 och 632/1937 gjorda ändringar. Vidare ha i kungörelse den 13 december 1918 (nr 972) meddelats bestämmelser angående tiden för ingivande av ansökningar från hushållningssällskapen om statslån ur förevarande fond. Såsom kapital till fonden har riksdagen anvisat reservationsanslag dels för vartdera av åren 1919 och 1920 till belopp av 1,000,000 kronor, dels för vartdera av budgetåren 1931/32 och 1932/33 till belopp av 100,000 kronor, dels ock för budgetåren 1935/36—1939/40 till belopp av respektive 300,000, 350,000, 1,000,000, 500,000 och 150,000 kronor, eller sålunda tillhoppa 4,500,000 kronor. Härjämte har 1933 års riksdag (särsk. utsk. utl. nr 17, sid. 80; r. skr. nr 356) för budgetåret 1933/34 under utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500,000 kronor (1933/34 Ufk. IV 37), att, i den mån gödselvårdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag godkända besparingspropositionen, nr 79, har av de för budgetåret 1939/40 disponibla anslagsmedlen ett belopp av 500,000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden.

*Lantbruksstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1942 anfört, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1943/44 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen har under de sistförflutna fem budgetåren beviljat lån ur fonden med följande belopp, nämligen under budgetåret 1937/38 med 957,220 kronor, under 1938/39 med 429,045 kronor, under 1939/40 med 323,590 kronor, under 1940/41 med 146,265 kronor och under 1941/42 med 149,770 kronor.

Den 1 juli 1942 uppgingo de för utlåning disponibla kapitaltillgångarna å fonden till omkring 1,811,450 kronor, varav 1,000,000 kronor utgjorde reservation å anvisade anslag. Därjämte beräknas inflyta amorteringar under ett vart av budgetåren 1942/43 och 1943/44 med 250,000 kronor. Förenämnda reservation å 1,000,000 kronor lär komma att vid utgången av innevarande budgetår, i den mån densamma icke dessförinnan kan ha förbrukats, tillföras riksgäldsfonden. Jämväl med hänsyn härtill torde emellertid enligt styrelsens beräkning ansökningar om lån ur gödselvårdslånefonden under budgetåren 1942/43 och 1943/44 kunna tillgodoses utan ytterligare medelsanvisning till fonden.

Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde något nytt anslag för ifrågavarande ändamål icke böra äskas för nästa budgetår. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

*Före-  
draganden.*

[8.] **Statens kalkbrukslånefond.** Vid 1932 års riksdag beslöts inrättande av ifrågavarande fond (prop. nr 201; r. skr. nr 381). Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 14 oktober 1932 (nr 461), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 410/1934 och 609/1937. Såsom kapital till fonden ha anvisats reservationsanslag av för budgetåret 1932/33 400,000 kronor, för budgetåret 1936/37 200,000 kronor och för budgetåret 1940/41 likaledes 200,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om ett kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1943/44 av 150,000 kronor samt därvid anfört i huvudsak följande.

Enligt vad styrelsen inhämtat hos statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1942 till 225,000 kronor, varav 200,000 kronor utgjorde reservation å anvisade anslag. Då under ett vart av budgetåren 1942/43 och 1943/44 beräknas inflyta amorteringar med i runt tal 14,200 kronor, torde sålunda — under förutsättning att Kungl. Maj:t medgiver, att förenämnda reservation å 200,000 kronor må under budgetåret 1943/44, i den mån den ej dessförinnan disponerats, användas för ifrågavarande ändamål — under sagda båda budgetår ett belopp av sammanlagt 253,400 kronor stå till förfogande för ändamålet.

Sedan låneverksamheten igångsatts, har lån beviljats i endast tre fall, nämligen ett under vardera av budgetåren 1933/34, 1934/35 och 1939/40. Ifrågavarande lån uppgå till sammanlagt 264,300 kronor.

I vilken utsträckning anspråk på lån från fonden kunna komma att ställas under innevarande och nästkommande budgetår läser icke nu kunna tillförlitligen beräknas. För närvarande är emellertid en ansökan, avseende lån å ej mindre än 200,000 kronor, föremål för styrelsens behandling. Det synes med hänsyn härtill, jämväl under ovan angivna förutsättning i fråga om en anslagsreservation å 200,000 kronor, icke osannolikt, att låneanspråken under nämnda båda budgetår bli så stora, att fondens kapitalmedel icke komma att utan ytterligare medelsanvisning vara tillräckliga för deras tillgodoseende. Styrelsen anser sig därför böra föreslå, att fonden för nästkommande budgetår tillföres ytterligare medel. Härvid torde under omförmälda förutsättning ett belopp av 150,000 kronor vara tillfyllest.

*Före-  
draganden.*

Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget till kalkbrukslånefonden får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1943/44. Vid sådant förhållande och då lånefonden hittills anlitats i förhållandevis ringa utsträckning, synes någon kapitalinvestering i fonden icke vara erforderlig för nästa budgetår. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att riksdagen skall kunna taga del av anslagsfrågans läge.

[9.] **Frukt- och potatislagerhusfonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 2, bil. 20, punkt 3; r. skr. nr 94) beslöts inrättande av ifrågavarande utlåningsfond. Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 2 maj 1941 (nr 298) med däri genom kungörelsen nr 828/1941 vidtagen ändring. Lån må beviljas med högst 75 procent av kostnaden för de med lånet avsedda åtgärderna. Såsom kapital till frukt- och potatislagerhusfonden an-

visade 1941 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 375,000 kronor. Härefter ha för budgetåret 1942/43 till fonden anvisats två reservationsanslag, vardera å 500,000 kronor.

Med skrivelse den 17 september 1942 har lantbruksstyrelsen överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd framställning av *Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund, förening u. p. a.*, vari förbundet hemställt om ytterligare förstärkning av frukt- och potatislagerhusfonden för att möjliggöra uppförandet av planerade centrallagerhus för köksväxter och frukt, kostnadsberäknade till 4,875,000 kronor, på 27 i förbundets framställning angivna platser i landet. Vid lantbruksstyrelsens skrivelse fanns vidare fogad ett meddelande från *svenska lantmännens riksförbund, förening u. p. a.*, att förbundet planerade att uppföra dels under budgetåret 1942/43 8 potatislagerhus för en beräknad sammanlagd byggnadssumma av 800,000 kronor, dels ock under budgetåret 1943/44 1 större potatislagerhus i Stockholm, kostnadsberäknat till 500,000 kronor, 1 i Göteborg, kostnadsberäknat till 250,000 kronor, samt ytterligare 9 mindre lagerhus, kostnadsberäknade till 950,000 kronor. Totalkostnaden för de av svenska lantmännens riksförbund planerade potatislagerhusen skulle sålunda komma att belöpa sig på omkring 2,500,000 kronor.

*Lantbruksstyrelsen* har hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett kapitalökningsanslag till frukt- och potatislagerhusfonden av 1,500,000 kronor. Till stöd för anslagsäskandet har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Av de till ifrågavarande lånefond anvisade medlen, sammanlagt 1,375,000 kronor, ha hittills endast 5,500 kronor disponerats. Det odisponerade beloppet uppgår sålunda till 1,369,500 kronor. För närvarande föreligga hos styrelsen låneansökningar till ett sammanlagt lånebelopp av cirka 425,000 kronor. Anledningen till att fonden hittills icke i större utsträckning tagits i anspråk har uppgivits vara svårigheten att förvärva lämpliga byggnadstomter på de för uppförande av lagerhus avsedda orterna. Då vidare bristen på erfarenhet inom ifrågavarande område haft till följd att olika byggnadssystems för- och nackdelar icke kunnat utan vidare avgöras, har detta nödvändiggjort särskilda tekniska utredningar för att möjliggöra bedömandet av icke blott olika ventilationsanordningars lämplighet utan även olika lagerhustypers ändamålsenlighet för olika lokala förhållanden och olika produkters lagring.

De organisationer, som i första hand avse att nyttiggöra ifrågavarande lånefond, äro svenska lantmännens riksförbund och till detta förbund knutna centralföreningar i vad avser lagring av potatis samt Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund i vad avser frukt och köksväxter. Totalkostnaden för de av förenämnda båda förbund planerade lagerhusen beräknas uppgå till  $(4,875,000 + 2,500,000 =) 7,375,000$  kronor, varav författningsenligt högst 75 procent eller 5,531,250 kronor skulle kunna utgå såsom lån från ifrågavarande lånefond. Då det å fonden disponibla beloppet för närvarande uppgår till 1,369,500 kronor, skulle ett ytterligare kapitaltillskott till fonden av i runt tal 4,161,000 kronor erfordras för att tillgodose lånebehovet för de planerade lagerhusbyggena. Emellertid äro de av lantmännens riksförbund planerade potatislagerhusen delvis avsedda att uppföras först efter utgången av budgetåret 1943/44 och uppförandet av de utav Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund planerade lagerhusen

torde komma att sträcka sig över en ännu längre tidsperiod. Vid sådant förhållande finner lantbruksstyrelsen en förstärkning av sagda lånefond med 1,500,000 kronor vara tillfyllest för budgetåret 1943/44.

*Före-  
draganden.*

Såsom av ärendet framgår torde ansökningar om lån till betydande belopp för uppförande av lagerhus inom olika delar av landet vara att förvänta från Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund samt svenska lantmännens riksförbund jämte till förbunden anslutna föreningar. Med hänsyn till önskvärdheten ur folkförsörjningssynpunkt av att få till stånd utökade lagringsmöjligheter för frukt, grönsaker och rotfrukter och då de å ifrågavarande lånefond tillgängliga medlen icke synas tillräckliga för att möta beräknad efterfrågan å låneunderstöd, vill jag förorda, att för budgetåret 1943/44 anvisas ytterligare medel för ändamålet. Kapitalökningsanslaget till fonden bör enligt min mening bestämmas till 1,000,000 kronor. Jag tillåter mig erinra om att jag i annat sammanhang (IX H. T. p. 125) denna dag föreslagit, att till bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för nästa budgetår under nionde huvudtiteln uppföres ett anslag av 120,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Frukt- och potatislagerhusfonden* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 1,000,000.

[10.] **Statens mejerilånefond.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 266; r. skr. nr 377) inrättades statens mejerilånefond, i vilken den dåvarande norrländska andelsmejerifonden skulle uppgå, samt anvisades såsom kapital för fonden för budgetåret 1930/31 2,000,000 kronor. Norrländska andelsmejerifonden uppgick vid sagda tid till omkring 400,000 kronor. Utlåningen från mejerilånefonden är reglerad genom kungörelsen den 12 september 1930 (nr 339) med däri genom kungörelserna nr 125/1931, 266/1933 och 610/1937 gjorda ändringar. Såsom kapitalökning för mejerilånefonden ha sedermera för budgetåren 1931/32, 1933/34, 1934/35, 1938/39 och 1941/42 anvisats reservationsanslag å respektive 2,000,000, 2,000,000, 1,000,000, 370,000 och 2,000,000 kronor. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag behandlade besparingspropositionen, nr 79, har beslut meddelats om återleverering till riksgäldskontoret av 630,000 kronor av fondens kapitaltillgångar, varjämte föreskrivits, att 370,000 kronor av anslagsmedlen icke finge tagas i anspråk utan skulle såsom besparing redovisas å riksgäldsfonden.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anført i huvudsak följande.

För utlåning i fondens syfte disponibla kapitalmedel utgjorde den 1 juli 1942 i runt tal 1,684,000 kronor. Under budgetåren 1942/43 och 1943/44 beräknas inflyta amorteringar med 105,000 respektive 170,000 kronor. Utan ytterligare medelsanvisning torde sålunda för ifrågavarande låneverksamhet under budgetåren 1942/43 och 1943/44 finnas disponibelt sammanlagt 1,959,000 kronor, vilket belopp synes vara tillräckligt för låneverksamheten under sagda båda budgetår.



Ehuru med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara behövt för budgetåret 1943/44, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

*Före-  
draganden.*

[11.] **Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag (prop. nr 217; r. skr. nr 275) beslöts inrättande av jordbrukets maskinlånefond, varifrån statslån må tilldelas hushållningssällskap för utlämnande till enskild person eller sammanslutning av lån för anskaffande av jordbruksmaskin, som avses skola användas gemensamt av flera jordbrukare. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 401) angående lån från jordbrukets maskinlånefond, ändrad genom kungörelsen nr 521/1941. Kungl. Maj:t har i brev den 26 april 1940 erinrat, att jordbruksutskottet i sitt av 1940 års lagtima riksdag godkända utlåning nr 15 framhållit önskvärdheten av att tvättmaskiner för gemensamt bruk i lånehänseende likställdes med jordbruksmaskiner. Såsom kapital för fonden ha för budgetåren 1938/39—1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 1,000,000, 1,200,000, 2,000,000 och 1,700,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anfört, att det icke syntes erforderligt att anvisa kapitaltillskott till fonden för nästa budgetår. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Den till utlåning disponibla kapitaltillgången uppgick den 1 juli 1942 till i runt tal 2,740,000 kronor. Därjämte beräknades under ett vart av budgetåren 1942/43 och 1943/44 inflyta amorteringar med omkring 450,000 kronor. För ifrågavarande verksamhet torde sålunda under nämnda båda budgetår ett belopp av sammanlagt 3,640,000 kronor kunna beräknas stå till förfogande. Sagda belopp torde vara tillfyllest för att tillgodose ansökningar om lån från fonden såväl under innevarande budgetår som under budgetåret 1943/44.

I enlighet med vad lantbruksstyrelsen anfört torde det icke vara nödvändigt att för budgetåret 1943/44 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge.

*Före-  
draganden.*

[12.] **Spannmålslagerhusfonden.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 108; r. skr. nr 376) beslöts inrättande av spannmålslagerhusfonden. Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) med däri genom kungörelserna nr 364/1932, 263/1933 och 612/1937 gjorda ändringar. Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1930/31—1935/36 med undantag av budgetåret 1931/32 anvisats reservationsanslag av respektive 850,000, 500,000, 1,000,000, 2,000,000 och 1,000,000 kronor. Därjämte ha anvisats 1,000,000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/34. För budgetåren

1939/40 och 1940/41 ha anvisats reservationsanslag av 1,000,000 respektive 750,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 800,000 kronor såsom kapitalökning till spannmålslagerhusfonden. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Enligt meddelande från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1942 till i runt tal 753,300 kronor. Under budgetåren 1942/43 och 1943/44 beräknas amorteringar till belopp av 180,000 respektive 70,000 kronor inflyta. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden skulle sålunda — under förutsättning att Kungl. Maj:t medgiver, att vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation å till fonden anvisade anslagsmedel må disponeras för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1943/44 — för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av 1,003,300 kronor stå till förfogande.

Enligt upplysningar, som styrelsen inhämtat från jordbrukarnas samman slutningar på området, torde sistnämnda belopp icke bli tillfyllest för att tillgodose lånebehovet under budgetåren i fråga, utan torde för budgetåret 1943/44 behöva anvisas ett kapitaltillskott till fonden. Det ytterligare medelsbehovet torde härvid böra beräknas till 800,000 kronor. Framhållas må, att låneansökningar avseende lån från fonden om tillhoppa ej mindre än cirka 740,000 kronor för närvarande äro föremål för förberedande prövning hos lantbruksstyrelsen.

I remissutlåtande den 2 oktober 1942 har *statens livsmedelskommission* tillstyrkt lantbruksstyrelsens framställning.

*Före-  
draganden.*

För tillgodoseende av det behov av lån för anordnande av lagerutrymmen, som kan förväntas uppkomma under nästa budgetår, torde i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag en kapitalinvestering i spannmålslagerhusfonden av 800,000 kronor vara erforderlig.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Spannmålslagerhusfonden* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 800,000.

[13.] **Statens sekundärlånefond för jordbrukare.** Vid 1935 års riksdag (prop. nr 187; r. skr. nr 244) beslöts inrättande av ifrågavarande fond. Bestämmelser rörande utlåningen från fonden återfinnas i kungörelsen den 7 juni 1935 (nr 276) med däri genom kungörelserna nr 391/1938 och 354/1940 gjorda ändringar. Såsom kapital för fonden ha för budgetåren 1935/36, 1936/37, 1940/41 och 1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 20,000,000, 20,000,000, 5,000,000 och 5,000,000 kronor.

I skrivelse den 3 september 1942 har *lånenämnden för sekundär jordbrukskredit* anfört i huvudsak följande.

Lånenämnden finner den statliga sekundärlånerörelsen böra fortgå jämväl under budgetåret 1943/44. Under budgetåren 1938/39—1941/42 ha utlämnats sekundärlån till belopp av respektive 3,586,900, 3,760,300, 2,281,400 och 1,658,600 kronor. Med ledning av dessa siffror kan medelsåtgången för låneutlämning under innevarande budgetår beräknas till 2,000,000 kronor. Emellertid stod den 1 juli 1942 för ändamålet till förfogande ett sammanlagt belopp av 6,800,000 kronor av hittills anvisade medel. Enligt denna beräkningsgrund skulle vid utgången av löpande budgetår å anslaget kvarstå omkring 4,800,000 kronor, vilket belopp torde vara tillräckligt för att möta medelsbehovet under budgetåret 1943/44. Särskilt kapitalökningsanslag till fonden torde därför icke vara erforderligt för nästa budgetår.

I likhet med lånenämnden anser jag, att ifrågavarande låneverksamhet bör upprätthållas även under nästkommande budgetår. På grund av vad nämnden anfört torde emellertid anvisande av nytt kapital till fonden icke vara behövt. Jag har dock här velat anmäla ärendet för att bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge.

Före-  
draganden.

[14.] **Statens slakterilånefond.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 262; r. skr. nr 314) beslöts inrättande av statens slakterilånefond. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro meddelade i kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 386), ändrad genom kungörelserna nr 614/1937 och 428/1940. Såsom kapital till fonden ha anvisats reservationsanslag av för budgetåret 1933/34 1,000,000 kronor, för budgetåret 1937/38 500,000 kronor, för budgetåret 1940/41 1,000,000 kronor och för budgetåret 1942/43 500,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anfört följande.

Under budgetåret 1939/40 beviljades ett lån från fonden å 452,500 kronor och under budgetåret 1940/41 fyra lån å tillhoppa 759,500 kronor. Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1942 till omkring 1,087,000 kronor. Amorteringar å utestående lån beräknas icke inflyta under innevarande budgetår. Under budgetåret 1943/44 beräknas amorteringar inflyta med i runt tal 22,600 kronor. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden torde sålunda för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av 1,109,600 kronor stå till förfogande. I vilken utsträckning anspråk på lån från fonden komma att ställas under innevarande och nästa budgetår synes ovisst. Enligt styrelsens beräkning torde dock sistnämnda belopp, 1,109,600 kronor, bli tillfyllest för att tillgodose lånebehovet under budgetåren i fråga.

Med hänsyn till vad *lantbruksstyrelsen* anfört torde något kapitalökningsanslag till fonden icke böra äskas för budgetåret 1943/44. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge.

Före-  
draganden.

[15.] **Egnahemslånefonden.** Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden. Enligt gällande bestämmelser för lånerörelsen, vilka äro intagna i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelsen nr 578/1942, skola från fonden utlämnas jordbrukslån, skogslån, bostadslån, lån till förstärkning av ofullständigt jordbruk ävensom egnahemsstatslån till låneförmedlare. 1942 års riksdag har medgivit, att för budgetåret 1942/43 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 20,000,000 kronor, därav 12,000,000 kronor för jordbruksfastigheter och 8,000,000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter. Såsom kapitalökning till egnahemslånefonden har för budgetåret 1942/43 anvisats ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

*Egnahemsstyrelsen* har i skrivelse den 24 augusti 1942 gjort framställning rörande utlåningens storlek under budgetåret 1943/44 samt rörande behovet av kapitalökning till fonden för nämnda budgetår. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Under budgetåret 1941/42 ha omkring 11,800,000 kronor disponerats för lån till jordbruksfastigheter och omkring 5,200,000 kronor för lån till bostadsfastigheter; av sistnämnda belopp ha omkring 1,500,000 kronor utgått i form av egnahemsstatslån till låneförmedlande kommuner, föreningar och bolag.

Styrelsen har icke funnit anledning föreslå någon ändring i de maximibelopp för årsutlåningen, som fastställts för innevarande budgetår.

För utlåning under löpande budgetår kan beräknas vara disponibelt ett belopp av 16,000,000 kronor, nämligen dels en disponibel behållning i fonden den 1 juli 1942 av omkring 8,000,000 kronor, dels under budgetåret påräkneliga amorteringar å omkring 6,000,000 kronor, dels ock det för innevarande budgetår anvisade kapitalökningsanslaget, 2,000,000 kronor. Utbetalningarna från fonden under innevarande budgetår kunna beräknas uppgå till sammanlagt 12,000,000 kronor, i följd varav vid ingången av budgetåret 1943/44 skulle finnas en behållning i fonden av  $(16,000,000 - 12,000,000 =)$  4,000,000 kronor. Räknas även för sistnämnda budgetår med utbetalningar å 12,000,000 kronor och kapitalinbetalningar å 6,000,000 kronor, erfordras ett kapitaltillskott till fonden av  $(12,000,000 - 4,000,000 =)$  8,000,000 kronor. Ett anslag å detta belopp torde därför böra anvisas för budgetåret 1943/44.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, att *egnahemsstyrelsen* i skrivelse den 24 augusti 1942 hemställt om ett förslagsanslag för nästa budgetår å 150,000 kronor till familjebidrag åt vissa egnahemslåntagare. Framställningen avser att bereda egnahemslåntagare med barnrika familjer motsvarande förmåner som nu tillkomma innehavare av bostadsansaffningslån.

*Statskontoret* har i remissutlåtande den 7 oktober 1942 — under erinran om den av riksdagen begärda utredningen rörande den statliga låne- och bidragsverksamheten för egnahems- och bostadsförbättringsändamål — förklarat, att förslaget om familjebidrag åt vissa egnahemslåntagare icke borde föranleda annan åtgärd än att frågan toges under övervägande i samband med den av riksdagen sålunda begärda utredningen.

I remissutlåtande den 26 oktober 1942 har *statens byggnadslånebyrå* avstyrkt egnahemsstyrelsens förslag. Byrån har erinrat, att befolkningsutredningen förberedde förslag till en långt mera vittgående allmän reglering och samordning av åtgärder från det allmännas sida till fromma för de barnrika familjerna. Ett fortskridande å de partiella reformernas väg syntes vid sådant förhållande icke böra fortsätta å detta område.

Egnahemsstyrelsens förslag rörande högsta belopp för utlåningen under budgetåret 1943/44 från egnahemslånefonden samt angående anvisande för nästa budgetår av kapitalinvesteringsanslag till fonden ha icke givit mig anledning till erinran. I likhet med de hörda myndigheterna kan jag däremot icke tillstyrka förslaget om särskild medelsanvisning till barnrika egnahemslåntagare. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Före-  
draganden.

1) medgiva, att för budgetåret 1943/44 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 20,000,000 kronor, därav 12,000,000 kronor för jordbruksfastigheter och 8,000,000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter;

2) till *Egnahemslånefonden* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 2,000,000.

[16.] **Jordförmedlingsfonden.** Ifrågavarande fond inrättades vid 1907 års riksdag. Enligt 62 § kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten kunna från jordförmedlingsfonden utlämnas förlagslån till kommuner, aktiebolag och föreningar för användning såsom rörelsekapital vid inköp och exploatering av fastighet, lämplig att helt eller huvudsakligen användas för bildande av bostadsegnahem. Vidare kunna enligt 21 § kungörelsen nyssnämnda dag (nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet förlagslån från jordförmedlingsfonden tilldelas kommuner för anskaffande och tillhandahållande av jord till arbetarsmåbruk.

I skrivelse den 24 augusti 1942 har *egnahemsstyrelsen* — med förmälan att jordförmedlingsfondens kontanta behållning den 1 juli 1942 uppgick till omkring 97,000 kronor — anfört, att, ehuru det vore önskvärt att jordförmedlingsverksamheten för egnahemsändamål kunde befrämjas i erforderlig utsträckning, styrelsen i nuvarande läge icke funne sig böra hemställa om något nytt kapitaltillskott till jordförmedlingsfonden.

I anslutning till egnahemsstyrelsens förslag anser jag, att något anslag för ifrågavarande ändamål icke behöver äskas för budgetåret 1943/44. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

Före-  
draganden.

[17.] **Arrendelånefonden.** Ifrågavarande fond inrättades vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr. 349). Enligt 44 och 49 §§ kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten kan i samband med upplåtelse av arrendeegnahem lån från arrendelånefonden (arrendelån) utlämnas till arrendatorn för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, utsäde, gödningsämnen, foder o. d. samt till andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å fastigheten. Såsom kapitalökning till arrendelånefonden ha för budgetåren 1934/35—1938/39 och 1940/41 anvisats reservationsanslag av respektive 300,000, 300,000, 175,000, 300,000, 200,000 och 150,000 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1942 har *egnahemsstyrelsen* förklarat sig anse, att fondens kontanta behållning den 1 juli 1942, omkring 466,000 kronor, syntes vara tillräcklig för utlämnande av arrendelån såväl under innevarande budgetår som under budgetåret 1943/44. Något nytt kapitalökningsanslag erfordrades sålunda icke för sistnämnda budgetår.

*Före-  
draganden.*

Ehuru med hänsyn till vad *egnahemsstyrelsen* anfört anvisande av kapitaltillskott till arrendelånefonden icke torde vara erforderligt för budgetåret 1943/44, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[18.] **Arbetarsmåbrukslånefonden.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 181; r. skr. nr 280) beslöts inrättande av arbetarsmåbrukslånefonden. Enligt för användningen av denna fond numera gällande bestämmelser, meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, må från fonden utlämnas arbetarsmåbrukslån till landskommuner, vilka med anlitande härav bevilja arbetarsmåbrukslån till skogsarbetare och därmed likställda arbetare för att giva dem tillfälle att förvärva mindre lägenheter, ägnade att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet. I kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 485) ha meddelats föreskrifter angående förhöjning av beviljade arbetarsmåbrukslån i vissa fall. Såsom kapitaltillskott till arbetarsmåbrukslånefonden ha för budgetåren 1933/34—1942/43 anvisats reservationsanslag av respektive 7,500,000 (därav 5,000,000 kronor å tilläggsstat), 5,000,000, 5,000,000, 4,400,000, 10,000,000, 3,000,000, 4,000,000, 1,950,000, 2,000,000 och 1,000,000 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1942 har *egnahemsstyrelsen* anfört följande.

Fondens kontanta behållning uppgick den 1 juli 1942 till omkring 4,306,000 kronor, vartill kommer anslaget för innevarande budgetår. Under budgetåret 1941/42 ha från fonden utbetalats omkring 1,960,000 kronor, medan å andra sidan till fonden influtit återbetalningar å omkring 630,000 kronor. Med beaktande av tillgänglig reservation å fonden anser styrelsen, att något kapitalökningsanslag till arbetarsmåbrukslånefonden icke behöver anvisas för budgetåret 1943/44.

Ehuru med hänsyn till vad egnahemsstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till arbetarsmåbrukslånefonden icke torde vara behövt för budgetåret 1943/44, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

*Före-  
draganden.*

[19.] **Statens avdikningslånefond.** Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432). Jämlikt riksdagens beslut har det högsta belopp, vartill lån ur fonden årligen fått beviljas, för vart och ett av budgetåren 1938/39—1941/42 uppgått till 2,800,000 kronor. För budgetåret 1942/43 har utlåningens storlek bestämts till högst 3,000,000 kronor.

*Lantbruksstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1942 hemställt, att beloppet för utlåning från avdikningslånefonden under budgetåret 1943/44 måtte bestämmas till högst 3,300,000 kronor, samt därvid anfört i huvudsak följande.

Under budgetåret 1941/42 ha lån från fonden beviljats av Kungl. Maj:t till ett företag med 9,750 kronor samt av lantbruksstyrelsen till 153 företag med tillhopa 1,221,780 kronor. Sammanlagt ha sålunda under budgetåret beviljats 1,231,530 kronor. Härutöver har lantbruksstyrelsen hos Kungl. Maj:t tillstyrkt beviljande av 17,790 kronor till ett företag. Vid budgetårets utgång funnos hos lantbruksstyrelsen inneliggande ansökningar om lån från fonden till 404 företag, representerande ett lånebelopp av i runt tal 3,400,000 kronor. Då med ledning av erfarenheterna från de närmast föregående åren nya ansökningar om lån kunna beräknas inkomma till ett belopp av omkring 2,400,000 kronor, synes det sammanlagda lånebehovet för budgetåret 1942/43 kunna beräknas till  $(17,790 + 3,400,000 + 2,400,000 =)$  i runt tal 5,800,000 kronor. Till ifrågavarande företag sökes i regel jämväl bidrag från statens avdikningsanslag. För innevarande budgetår står av sistnämnda anslag till förfogande ett belopp av 3,500,000 kronor. Med ledning av förhållandet under de närmast föregående budgetåren mellan beviljade statsbidrag och lån kan beräknas, att till de företag, vilka under budgetåret 1942/43 bli delaktiga av nämnda statsbidrag, endast omkring 2,400,000 kronor av det för budgetåret tillgängliga lånebeloppet, 3,000,000 kronor, komma att tagas i anspråk. En förutsättning härför är emellertid, att torrläggningsverksamheten icke kommer att i mera avsevärd grad inskränkas till följd av gällande bestämmelser om arbetsförmedlingstväng för byggnadsverksamhet m. m. Övriga under budgetåret 1942/43 föreliggande ansökningar om lån, representerande ett lånebelopp av  $(5,800,000 - 2,400,000 =)$  3,400,000 kronor, komma sålunda att balanseras till budgetåret 1943/44. Därest även under sistnämnda budgetår ansökningar om lån beräknas inkomma till ett sammanlagt belopp av 2,400,000 kronor, skulle sålunda samtliga under budgetåret 1943/44 föreliggande ansökningar om lån komma att motsvara ett lånebelopp av  $(3,400,000 + 2,400,000 =)$  5,800,000 kronor.

I syfte att förhindra en alltför stor anhopning hos lantbruksstyrelsen av arbetsplaner rörande torrläggningsföretag föreslår styrelsen i annat sammanhang för budgetåret 1943/44 en bidragstilldelning ur avdikningsanslaget av 5,000,000 kronor. För tillgodoseende av ansökningarna om lån till de företag, vilka kunna förväntas erhålla del av sagda statsbidrag, erfordras under samma budgetår ett lånebelopp av sammanlagt omkring 3,300,000 kronor.

Något kapitaltillskott till fonden synes icke erforderligt för budgetåret 1943/44, då utbetalningarna under nämnda budgetår kunna beräknas till omkring 2,500,000 kronor och kapitaltillgången å fonden enligt från statskontoret inhämtade upplysningar kan beräknas uppgå till så stort belopp, att densamma blir tillräcklig för mötande av utbetalningar till nämnda be-  
lopp.

I detta sammanhang må erinras, att efter beslut av riksdagen under senare år i vissa fall beviljats anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond. Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 113 framställt förslag medgav 1933 års riksdag (skr. nr 122), att Kungl. Maj:t finge för beredande av erforderligt rådrum åt intressenterna i ett i trångmål varande torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande omständigheter rörande varje särskilt företag, under tiden till och med den 30 juni 1934 medgiva dylikt anstånd. Ett sådant bemyndigande — med i viss mån jämkad avfattning — har även lämnats av 1942 års riksdag och gäller till och med den 30 juni 1943. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats senast den 22 maj 1942 (nr 347).

Med stöd av ifrågavarande bemyndiganden har Kungl. Maj:t under tiden till den 1 december 1942 medgivit betalningsanstånd ävensom i vissa fall räntefrihet under uppskovstiden beträffande 38 företag i deras helhet med annuiteter å sammanlagt omkring 414,490 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit vissa intressenter i 46 företag anstånd med annuiteter å tillhopa omkring 190,690 kronor. Av 56 företag gjorda ansökningar om lindring i lånevillkoren ha icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 16 oktober 1942 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om förlängning av ifrågavarande bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1944. Till stöd härför har styrelsen anfört, att det med hänsyn till det nu rådande tidslägets inverkan på de ekonomiska förhållandena på jordbrukets område icke syntes vara uteslutet att jämväl under nästa budgetår svårigheter komme att uppstå vid en del torrlägningsföretag i fråga om återbetalningen av erhållna lån.

*Före-  
draganden.*

I annat sammanhang (IX H. T. p. 148) har jag förordat, att bidragstilldelningen från avdikningsanslaget för nästa budgetår fastställas till 3,500,000 kronor. Med hänsyn härtill torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, böra bestämmas till 3,000,000 kronor eller samma belopp som för innevarande budgetår. Såsom framgår av vad lantbruksstyrelsen anfört torde en utlåning av denna storlek icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras fonden.

Då jämväl under nästa budgetår svårigheter kunna uppstå för återbetalning av erhållna lån vid vissa torrlägningsföretag, torde nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva betalningsanstånd böra utverkas för tiden till och med den 30 juni 1944.



Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

- 1) att under budgetåret 1943/44 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 3,000,000 kronor;
- 2) att Kungl. Maj:t må, för beredande av erforderligt rådrum åt i trångmål varande intressenter i torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter, under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

[20.] **Täckdikningslånefonden.** Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden. Gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930, 306/1933, 636/1937 och 434/1939 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) ha meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från fonden.

Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (skr. nr 346) få ur täckdikningslånefonden beviljas lån intill ett belopp av 2,000,000 kronor årligen. Riksdagen har senast för budgetåret 1939/40 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor såsom kapitalökning för fonden.

Vidare må nämnas, att riksdagen för ett vart av budgetåren 1933/34—1942/43 till bidrag till täckdikningar anvisat reservationsanslag å respektive 1,000,000, 1,500,000, 1,500,000, 1,000,000, 500,000, 600,000, 500,000, 200,000, 200,000\* och 200,000 kronor. För samma ändamål har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 upptagits ett beredskapsanslag å 1,000,000 kronor. Bestämmelser angående statsbidrag till täckdikning äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 434), ändrad genom kungörelsen nr 572/1937.

*Lantbruksstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1942 anför, att det icke syntes erforderligt att anvisa något kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1943/44. Styrelsen har härvid meddelat följande uppgifter rörande låneverksamhetens omfattning.

Under åren 1932—1941 ha lån från fonden förmedlats av hushållningssällskapen i den omfattning, som framgår av följande tabell:

| År             | Kronor    |
|----------------|-----------|
| 1932 . . . . . | 908,261   |
| 1933 . . . . . | 1,267,848 |
| 1934 . . . . . | 1,825,421 |
| 1935 . . . . . | 1,934,946 |
| 1936 . . . . . | 1,964,253 |
| 1937 . . . . . | 1,880,176 |
| 1938 . . . . . | 1,416,543 |
| 1939 . . . . . | 1,306,058 |
| 1940 . . . . . | 505,417   |
| 1941 . . . . . | 628,344.  |

*Före-  
draganden.*

Ehuru anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara behövt för budgetåret 1943/44, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[21.] **Bevattningsslånefonden.** Vid 1942 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 220) beslöts inrättande av en statlig lånefond, benämnd bevattningsslånefonden, från vilken lån skulle kunna beviljas till utförande av anläggningar för konstgjord bevattning inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 543) angående lån från bevattningsslånefonden. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1943/44 av ett reservationsanslag av 500,000 kronor såsom kapitalökning till ifrågavarande fond. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

I vilken omfattning fonden kan komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår kan ännu icke bedömas. I alla händelser lär med hänsyn till sommarens rikliga nederbörd i olika landsdelar kunna förväntas, att bevattningsanläggningar bli utförda i endast ringa omfattning. Lantbruksstyrelsen anser sig därför icke böra räkna med att under innevarande budgetår högre belopp än 200,000 kronor kommer att tagas i anspråk av anslaget. Återstoden eller 300,000 kronor skulle därigenom finnas tillgänglig för beviljande av lån under budgetåret 1943/44. Styrelsen anser sig böra för budgetåret 1943/44 räkna med ett lånebehov för ändamålet av 500,000 kronor. För tillgodoseende härav torde ett belopp av 200,000 kronor böra tillföras fonden för sagda budgetår.

*Före-  
draganden.*

Enligt vad jag inhämtat från lantbruksstyrelsen ha intill den 15 december 1942 inkommit ansökningar om lån från ifrågavarande utlåningsfond å tillhoppa endast cirka 60,000 kronor. Med hänsyn härtill torde de såsom kapital till fonden hittills anvisade medlen, 500,000 kronor, vara tillräckliga för upprätthållande i önskvärd omfattning av utlåningsverksamheten även under budgetåret 1943/44. Jag kan sålunda icke förorda, att något kapitalökningsanslag anvisas till fonden för nästa budgetår. Emellertid har jag här velat anmäla ärendet för att riksdagen skall kunna taga del av anslagsfrågans läge.

[22.] **Statens fiskredskapslånefond.** Vid 1938 års riksdag beslöts inrättande av statens fiskredskapslånefond. Från fonden kunna i huvudsak enligt de grunder, vilka tidigare tillämpats vid långivning från statens fiskredskapsfond, utlämnas lån till fiskare som genom förlust av eller skada å fiskredskap råkat i nödställd belägenhet. Redogörelse för sagda grunder har lämnats i IX H. T. 1937, sid. 322. Såsom kapitaltillskott till statens fiskredskapslånefond ha för budgetåren 1939/40 och 1940/41 anvisats reservationsanslag av 8,000 respektive 13,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anført, att något kapitaltillskott till fonden icke syntes erforderligt för budgetåret 1943/44. Styrelsen har härvid framhållit i huvudsak följande.

Under budgetåret 1941/42 utlämnades lån från fonden till ett sammanlagt belopp av 14,825 kronor. Enligt av statskontoret under hand lämnad uppgift uppgick den kontanta behållningen å fonden vid ingången av innevarande budgetår till 39,310 kronor, vartill komma av statskontoret ej i anspråk tagna reservationer från tidigare budgetår å 21,000 kronor. Sammanlagt stodo alltså vid ingången av budgetåret 1942/43 60,310 kronor till förfogande.

Det möter givetvis svårigheter att säkert beräkna medelsbehovet under innevarande budgetår, men det torde sannolikt icke komma att översåga 30,000 kronor. Vid sådant förhållande skulle alltså vid budgetårets slut av nu tillgängliga medel återstå omkring 30,000 kronor. Under antagande att medelsbehovet blir ungefär lika stort för budgetåret 1943/44 och under förutsättning att reservation å tidigare anvisade anslag kommer att tillföras fonden, skulle alltså för ändamålet icke behöva anvisas nya medel.

Vid förenämnda beräkning av behovet av kapitaltillskott å ifrågavarande fond har lantbruksstyrelsen utgått från att någon ändring i gällande grunder för ersättning från statens sida för förluster å fiskredskap icke kommer till stånd under budgetåret 1943/44.

Jag vill förorda, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att erforderligt belopp av det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget till fonden får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1943/44. Vid sådant förhållande torde anvisande för sistnämnda budgetår av särskilt anslag för ändamålet ej vara behövt. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

*Före-  
draganden.*

[23.] **Skogsväglånefonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 186; r. skr. nr 268) beslöts inrättande av skogsväglånefonden, varifrån lån må beviljas för utförande av vägbyggnader å skog i enskild ägo. För ändamålet upptogs för budgetåret 1941/42 i samband med fondens inrättande ett reservationsanslag av 900,000 kronor. Sedermera ha å tilläggsstat I till riksstaten för sagda budgetår anvisats ytterligare 300,000 kronor. För löpande budgetår ha däremot icke anvisats några medel till fonden. Bestämmelser angående lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 492).

I skrivelse den 16 september 1942 har *skogsstyrelsen* anmält, att någon medelsanvisning för nästa budgetår icke syntes behövt, då fonden endast i ringa omfattning förväntades komma att anlitas. Anledningen härtill torde vara den, att de skogsvägar, som under rådande förhållanden på arbetsmarknaden kunde komma till utförande, i stor utsträckning vore sådana, som avsåge tillgodogörandet av befintliga bränslefforråd. Ofta ställde dessa vägar icke särskilt stora krav på kapitaltillskott för längre tid. Skogsstyrelsen har tillika anmält, att 1936 års skogsutredning för närvarande vore sysselsatt med uppgörande av förslag till nya bestämmelser angående lån från skogsväglånefonden.

*Före-  
draganden.*

Med hänsyn till vad skogsstyrelsen upplyst torde något anslag för ifrågasvarande ändamål icke behöva äskas för nästa budgetår. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

### Fonden för låneunderstöd.

[24.] **Ackordslån och hjälplån till jordbrukare.** För ett vart av budgetåren 1940/41—1942/43 har för detta ändamål anvisats ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 592) om ackordslån och hjälplån till jordbrukare. Ifrågasvarande utlåningsverksamhet, som handhas av egnahemsstyrelsen, har till ändamål att hjälpa sådana jordbrukare, som oförvållat kommit i ekonomiska svårigheter och stå under hotet att nödgas övergiva sina jordbruk.

I skrivelse den 24 augusti 1942 har *egnahemsstyrelsen* hemställt om anslag för ifrågasvarande ändamål med samma belopp, 100,000 kronor, som för löpande budgetår.

*Före-  
draganden*

Med hänsyn till att en viss reservation beräknats förefinnas å ifrågasvarande anslag vid utgången av innevarande budgetår, kan jag icke förorda medelsanvisning till högre belopp än 50,000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ackordslån och hjälplån till jordbrukare* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag  
av ..... kronor 50,000.

[25.] **Lån för anskaffande av grästorkar m. m.** 1939 års urtima riksdag har (prop. nr 65; r. skr. nr 91) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor under anslagstiteln Lån för anskaffande av grästorkar. Allmänna villkor och bestämmelser för dylika lån ha meddelats i kungörelsen den 22 december 1939 (nr 922) om lån för anskaffande av grästorksanläggningar med däri genom kungörelse nr 228/1941 gjord ändring. Enligt medgivande av 1940 års urtima riksdag (prop. nr 1, bil. 7, p. 2; r. skr. nr 15) må av de under nämnda fond till ifrågasvarande ändamål anvisade medlen utlämnas lån jämväl för uppförande av siloanläggningar för beredande av ensilagefoder. För erhållande och tillgodonjutande av lån för sistnämnda ändamål gälla i kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 815)

med däri genom kungörelsen nr 827/1941 gjorda ändringar meddelade allmänna villkor och bestämmelser. Enligt dessa bestämmelser må lån ej utgå med högre belopp än 2,000 kronor och ej heller överstiga 90 procent av den beräknade och av hushållningssällskapet godkända materialkostnaden för anläggningen. Där statsbidrag beviljas för samma ändamål, må summan av lån och bidrag ej uppgå till högre belopp än som nu nämnts. Under rubriken Lån för anskaffande av grästorkar m. m. har för budgetåret 1941/42 uppförts ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* anförts, att något kapitaltillskott för ifrågavarande låneverksamhet icke syntes erforderligt för nästa budgetår. Enligt vad styrelsen uppgiver hade lån till grästorksanläggningar hittills beviljats till ett belopp av sammanlagt 854,200 kronor. Åt hushållningssällskapen hade för år 1941 beviljats statslån med tillhopa 717,910 kronor att användas för utlämnande av lån till siloanläggningar för beredande av ensilagefoder. Härav hade emellertid under året endast 118,718 kronor tagits i anspråk av hushållningssällskapen. Lantbruksstyrelsen hade där efter medgivit vissa sällskap rätt att av under år 1941 erhållna lån jämväl under innevarande år disponera 244,140 kronor. Därjämte hade styrelsen beviljat sällskapen nya statslån för år 1942 med sammanlagt 203,410 kronor. För med förevarande anslag avsedda låneändamål hade sålunda disponerats sammanlagt  $(854,200 + 118,718 + 244,140 + 203,410 =)$  1,420, 468 kronor, varför av anvisade medel  $(4,000,000 - 1,420,468 =)$  i runt tal 2,579,500 kronor vore disponibla för utlåning.

Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang erinrat, att styrelsen i skrivelse den 5 december 1941 (kapitalbudgeten 1942: bil. 7, p. 25) föreslagit sådan ändring av bestämmelserna för ifrågavarande verksamhet, att lån kunde utlämnas till 90 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnaderna för erforderliga grävningsarbeten dock undantagna. Under åberopande av vad styrelsen anförts beträffande anslag för nästa budgetår till uppförande av siloanläggningar har styrelsen ånyo föreslagit, att nämnda ändring av bestämmelserna måtte genomföras.

I infordrat utlåtande den 25 september 1942 har *statens livsmedelskommission* tillstyrkt lantbruksstyrelsens förslag om ändring av gällande bestämmelser angående lån till uppförande av siloanläggningar. *Statskontoret* har däremot i remissutlåtande den 12 oktober 1942 avstyrkt förslaget.

Då såsom lantbruksstyrelsen anförts de å förevarande anslag tillgängliga medlen torde vara tillräckliga för ifrågavarande låneverksamhet under återstoden av innevarande budgetår samt under nästkommande budgetår, synes någon medelsanvisning för verksamheten ej vara behövlig för sistnämnda budgetår. I likhet med statskontoret anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag till ändring i gällande lånevillkor.

*Före-  
draganden.*

[26.] **Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.** För budgetåret 1942/43 har för detta ändamål anvisats ett reservationsanslag av 150,000 kronor. Bestämmelser rörande anslaget användning äro meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om oförändrat anslag till ifrågavarande ändamål under budgetåret 1943/44. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Vid ingången av innevarande budgetår förelåg ingen reservation å anslaget. Av det för budgetåret 1942/43 anvisade beloppet, 150,000 kronor, ha redan 30,000 kronor tagits i anspråk. Någon behållning å anslaget torde icke kunna påräknas vid utgången av innevarande budgetår.

Det är givetvis svårt att bedöma, hur stort lånebehovet kan bli under nästkommande budgetår. Det bör emellertid framhållas, att det rådande försörjningsläget flerstädes framtvingar anläggningar för beredning av fisk. Lantbruksstyrelsen anser sig därför böra räkna med att för fyllande av lånebehovet ett minst lika stort belopp som under innevarande budgetår behöver anvisas.

*Före-  
draganden.*

För nästa budgetår torde anslaget för ifrågavarande låneverksamhet böra begränsas till 125,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 125,000.

[27.] **Lån till anordnande av värmeanläggningar för vedeldning.** För detta ändamål har för budgetåret 1938/39 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisats ett reservationsanslag av 150,000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 17 juni 1938 skall anslaget, under särskild rubrik å fonden för låneunderstöd, disponeras av statskontoret i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen nr 433/1934 angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från vedeldningslånefonden samt enligt föreskrifter Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelar. Genom särskilda beslut den 13 juni 1941 och den 22 maj 1942 har Kungl. Maj:t medgivit, att omförmälda anslag får användas även under budgetåren 1941/42 och 1942/43.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att till ifrågavarande låneverksamhet måtte för nästa budgetår anvisas ett anslag av 100,000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Den 1 juli 1939 hade av det för budgetåret 1938/39 anvisade anslaget tagits i anspråk endast 13,425 kronor. Medan under budgetåret 1939/40 någon utbetalning från anslaget icke ägde rum, ha under budgetåren 1940/41 och 1941/42 disponerats respektive 17,266 kronor och 39,330 kronor. Av anslaget återstod sålunda den 1 juli 1942 ett belopp av 79,979 kronor.

Förhållandena på bränslemarknaden ha medfört, att inhemskt bränsle i mycket hög grad utnyttjats och till följd härav torde åtskilliga värmeanlägg-

ningar komma att anordnas för eldning med ved. Behovet av lån för att möjliggöra utförandet av dylika anläggningar väntas komma att stiga och på grund härav torde låneverksamheten även framdeles böra fullföljas.

Enär eventuellt kvarstående behållning å anslaget efter utgången av innevarande budgetår kommer att återlevereras till statsverket, erfordras för verksamhetens fortsättande under nästa budgetår ett reservationsanslag å 100,000 kronor.

Mot att ifrågavarande låneverksamhet i viss utsträckning fullföljes även under budgetåret 1943/44 har jag intet att erinra. Vad beträffar det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget torde återstående del av detta anslag före utgången av innevarande budgetår få tillföras fonden för låneunderstöd. Under sådan förutsättning synes anvisande av nytt anslag för ändamålet icke vara behövt.

*Före-  
draganden.*

## Diverse kapitalfonder.

[28.] **Jordfonden.** Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 130; r. skr. nr 273) beslöts inrättande av jordfonden, vilken skulle anlitas för det omedelbara bestridandet av den statliga egnahemsorganisationens kostnader för anskaffande och iordningställande av arrendegnagem och andra egnahemsfastigheter. Riksdagen har för budgetåren 1940/41—1942/43 till jordfonden anvisat reservationsanslag av respektive 3,000,000, 2,000,000 och 1,000,000 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1942 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor såsom ytterligare kapitaltillskott till fonden. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Med avseende å behovet av kapitalmedel å jordfonden bör ihågkommas, att med anlitan av denna skola täckas kostnader för förvärv av fastigheter från domänverket för egnahemsverksamhetens räkning samt att jordfonden vidare kommer att belastas av kostnader för förvärv och iordningställande av fastigheter, som äro avsedda till arrendegnagem, intill dess fastigheterna upplåtas för sistnämnda ändamål. Ytterligare må erinras om att vissa jordanskaffningsföretag, som tillhört hushållningssällskapen i ett par norrländska län — ej att förväxla med företag, som från början igångsatts med statsmedel — kunna komma att övertagas med anlitan av jordfondens medel.

Med hänsyn till det nu anförda och till önskvärdheten av att tillräckliga medel stå till förfogande å jordfonden, när tillfällen erbjuda sig till förmånliga fastighetsförvärv, anser *egnahemsstyrelsen* sig böra förorda, att för budgetåret 1943/44 såsom kapitaltillskott till jordfonden anvisas samma belopp som för innevarande budgetår eller 1,000,000 kronor.

Före-  
draganden.

Med hänsyn såväl till att en avsevärd behållning förefanns å jordfonden vid ingången av löpande budgetår som till att arrendeegnahemsverksamheten under nu rådande förhållanden bör bedrivas i begränsad omfattning kan jag icke förorda, att fonden tillföres större kapitaltillskott för nästa budgetår än 500,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 500,000.

[29.] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingå staten tillhöriga fastigheter, som upplåtas till personer, vilkas ekonomiska ställning är sådan, att bistånd i form av egnahemslån icke är tillfyllest för att sätta dem i stånd att förvärva egna jordbruk. Fastighet upplåtes på arrende med rätt för arrendatorn att i sinom tid inlösa fastigheten. Egnahemsorganisationens inköp och försäljning av ifrågavarande fastigheter sker enligt 1940 års lagtima riksdags beslut (prop. nr 130; r. skr. nr 273) över jordfonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeegnahemsfonden ha för budgetåren 1934/35—1942/43 anvisats reservationsanslag av respektive 1,200,000, 1,800,000, 2,700,000, 1,800,000, 1,100,000, 500,000, 1,000,000, 1,500,000 och 500,000 kronor.

*Egnahemsstyrelsen* har i skrivelse den 24 augusti 1942 meddelat, att fondens kontanta behållning den 1 juli 1942 utgjorde omkring 1,730,000 kronor, vartill komme anslaget för innevarande budgetår. För budgetåret 1943/44 har egnahemsstyrelsen ansett sig böra föreslå ett kapitaltillskott till fonden av 200,000 kronor.

Före-  
draganden.

Då såsom under nästföregående punkt anförts arrendeegnahemsverksamheten i nuvarande läge bör bedrivas i begränsad omfattning, synes det vara tillräckligt, därest kapitalinvesteringen i arrendeegnahemsfonden för nästa budgetår bestämmes till 100,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arrendeegnahemsfonden* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 100,000.

[30.] **Utökad maskinell utrustning vid statens reproduktionsanstalt.** I skrivelse den 7 september 1942, varöver statskontoret den 6 november 1942 avgivit infordrat utlåtande, har *lantmäteristyrelsen*, under återopande av en framställning i ämnet från direktören för statens reproduktionsanstalt, hemställt, att till utökande av den maskinella utrustningen vid reproduktionsanstalten med en offsetpress, en pneumatisk kopieringsapparat, en snabb-



skärmaskin och en elektrisk bigmaskin måtte för budgetåret 1943/44 anvisas ett reservationsanslag av 78,000 kronor. I sin förenämnda framställning har *direktören för anstalten* anfört bland annat följande.

I sitt förslag till stat för anstaltens driftkostnader under kalenderåret 1938 m. m. föreslog anstalten ersättning av bland annat en i oktober 1927 inköpt offsetpress genom anskaffning av en ny press. Den begärda ersättningsanskaffningen bifölls, men med hänsyn till det förhållandevis obetydliga belopp, som vid byte kunde erhållas för den äldre pressen, ansågs, att det för reproduktionsanstalten skulle bli ekonomiskt fördelaktigast att behålla denna såsom en välbehövlig maskinreserv. Denna beräkning har visat sig riktig, och åtgärden har lämnat anstalten gott utbyte. Efter fem års ytterligare brukningstid har den gamla maskinen emellertid nu blivit så förslitna, att den bör utrangeras och ersättas med en fullgod press. Den offsetpress (av märket »Roland»), som sålunda nu synes böra inköpas, beräknas draga en kostnad av, inklusive ilägningsapparat, 60,000 kronor. Den föreslagna ersättningsanskaffningen innebär i många avseenden en rationalisering av arbetet. Medan den äldre pressen icke kommer upp i högre hastighet än 1,500 tryck per timme, arbetar sålunda den till inköp föreslagna pressen med en hastighet av 4,500 tryck. För närvarande arbetar anstalten med fyra olika maskinstorlekar. Denna olägenhet skulle bortfalla i och med den föreslagna ersättningsanskaffningen. Genom denna erhåller anstalten nämligen tvenne offsetpressar av samma konstruktion och format. I par arbetande maskiner äro ägnade att i hög grad underlätta arbetsledningen. De göra det lättare att snabbt iordningställa större arbeten samt arbeten i färg.

År 1938 inköpte anstalten två punktljuslampor för vertikalkopiering med dubbelreflektorer jämte en pneumatisk kopieringsapparat av samma modell, som nu föreslås till inköp. Ifrågavarande kopieringsset har visat sig synnerligen effektivt. Genom inköp av ytterligare en kopieringsram (format 110 × 140 cm) erhålles i det närmaste dubbel kopieringseffekt, enär dubbelreflektorerna medgiva kopiering i två ramar på en gång. Anskaffningskostnaden beräknas till 6,000 kronor.

Anstalten har för närvarande två skärmaskiner, vilka sedan ett år tillbaka långa tider fått arbeta i skift; övertidsarbete har förekommit i anmärkningsvärd utsträckning. Någon minskning av arbetsstillgången på dessa maskiner är icke att vänta med hänsyn till anstaltens utveckling i övrigt. Anskaffningskostnaden för en skärmaskin (med 105 cm skärlängd) beräknas till 8,000 kronor.

En bigmaskin med elektrisk drift betyder mycket för arbetets rationalisering. Anstalten äger endast en bigmaskin, och denna är icke elektrisk. Dess kapacitet kan icke taga mer än en bråkdel av de bigningar, som anstalten har att utföra. Resten måste färdigställas utom anstalten. För icke elektrisk maskin föreskriva också avtalsbestämmelserna, att en och samma arbeterska icke får arbeta i bigmaskin längre än 3 timmar per dag. Anskaffningskostnaden för en elektrisk bigmaskin (med 60 cm bigbredd) beräknas till 4,000 kronor.

*Statskontoret* har — med överlämnande av en utav ämbetsverkets tryckerikon-sulent upprättad promemoria i ämnet — uttalat, att tidpunkten för den föreslagna nyanskaffningen måste anses mindre lämplig med hänsyn till det statsfinansiella läget och till de betydande svårigheterna för import av här avsedda maskiner. Dessutom hade ämbetsverket icke funnit det vara på tillfredsställande sätt klarlagt, att en förstärkning av reproduktionsanstal-

tens maskinpark även på längre sikt vore av behovet påkallad. Därest emellertid anstaltens önskemål i fråga om förbättrad maskinutrustning ansåges berättigade, borde enligt statskontorets mening i första hand den pneumatiska kopieringsapparaten och snabbskärmaskinen ifrågakomma till inköp.

*Föredraganden.*

Med hänsyn till angelägenheten att befrämja en rationalisering av driften vid statens reproduktionsanstalt torde den maskinella utrustningen vid anstalten böra utökas med en offsetpress jämte iläggingsapparat, en kopieringsapparat, en skärmaskin och en bigmaskin. Ifrågavarande maskiner ha kostnadsberäknats till sammanlagt (60,000 + 6,000 + 8,000 + 4,000 =) 78,000 kronor, mot vilken beräkning statskontorets tryckerikonsulent icke haft något att erinra. I enlighet med lantmäteristyrelsens förslag tillstyrker jag därför, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 78,000 kronor till utökad maskinell utrustning vid statens reproduktionsanstalt.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte förslå riksdagen

att till *Utökad maskinell utrustning vid statens reproduktionsanstalt* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 78,000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande från statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sven Härdén.*

## **Kapitalinvesteringar.**

### ***Handelsdepartementet.***

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1943.*

#### **Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler de ärenden rörande kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44, som angå handelsdepartementet, och yttrar därvid följande:

### **Statens allmänna fastighetsfond.**

**1. Nybyggnad för ett laboratorium för betongtekniska provningar vid statens provningsanstalt.** Under återopande av vad jag anfört vid redogörelsen för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1943/44 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 33, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad för ett laboratorium för betongtekniska provningar vid statens provningsanstalt* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 260,000.

**2. Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet.** Under återopande av vad jag anfört vid redogörelsen för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1943/44 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 45, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 1,170,000.

**3. Uppförande av byggnad för metallforskning.** I skrivelse den 28 september 1942 har *utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande* hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas dels ett anslag av 500,000 kronor till påbörjande av uppförande av byggnad för metallforskning, dels ett anslag av 300,000 kronor till påbörjande av uppförande av byggnad för textilforskning, dels ock ett anslag av 400,000 kronor till påbörjande av uppförande av byggnad för silikatforskning m. m.

Slutligt utformade förslag från utredningen föreligga ännu icke. Enligt vad jag inhämtat befinner sig utredningen i vad avser byggnaden för silikatforskning m. m. ännu på ett förberedande stadium, medan däremot slutliga förslag beträffande byggnaderna för metallforskning och för textilforskning torde vara att emotse inom sådan tid, att proposition i ämnet kan avlätas till 1943 års riksdag. Jag förordar att, i avbidan härå, i riksstatsförslaget för nästa budgetår för sistnämnda båda ändamål beräknas belopp av föreslagen storlek.

Under nästföljande punkt ämnar jag göra vederbörlig hemställan beträffande byggnaden för textilforskning. Vad nu angår byggnaden för metallforskning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Uppförande av byggnad för metallforskning* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av . . . . . kronor 500,000.

**4. Uppförande av byggnad för textilforskning.** Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Uppförande av byggnad för textilforskning* för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av ..... kronor 300,000.

**5. Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** På sätt jag förut i dag anført vid anmälan av de frågor, som röra regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 57, torde för nästa budgetåret viss del av utgifterna till säkerhetsanstalter för sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i överensstämmelse med vad under sagda punkt föreslagits, 357,500 kronor. I enlighet med i årets riksstat tillämpade beräkningsgrunder bör anslag äskas med ett nedåt till 350,000 kronor avrundat belopp.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 350,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:  
*Sven Forssberg.*

*Bilaga 8.***Kapitalinvesteringar.*****Folkhushållningsdepartementet.***

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott  
den 4 januari 1943.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres, anmäler det ärende rörande kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44, som angår folkhushållningsdepartementet, och yttrar därvid följande:

**Fonden för förlag till statsverket.**

[1.] **1. Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.** Särskild lagringsverksamhet under statlig medverkan ävensom statlig inköps- och försäljningsverksamhet handhas för närvarande av statens reservförrådsnämnd, svenska spannmålsaktiebolaget eller statens livsmedelskommission. Svenska spannmålsaktiebolagets medelsbehov tillgodoses från anslag under nionde huvudtiteln. I fortsättningen behandlas därför här endast de medelsbehov, som föranledas av reservförrådsnämndens och livsmedelskommissionens verksamhet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 318 medgav 1937 års riksdag (skr. nr 328), att riksgäldskontoret finge förskottsvis genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken ställa medel till förfogande för den myndighet, åt vilken kunde komma att uppdragas att enligt fastställda direktiv verkställa inköp för statens räkning från utlandet, att av myndigheten användas för förvärv

från riksbanken av för myndighetens verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor intill ett värde efter dagskurs av högst 100 000 000 kronor. Liknande medgivanden lämnades dels vid 1938 års riksdag (prop. nr 308; r. skr. nr 309) beträffande ett ytterligare belopp av 100 000 000 kronor, dels ock vid 1939, 1940, 1941 och 1942 års lagtima riksdagar (prop. 59/39, r. skr. 123/39; prop. 238/40, r. skr. 389/40; 11:e ht./41 p. 25, r. skr. 340/41; prop. 185/42, r. skr. 242/42), varvid medgivandena emellertid avsågo de medel som intill utgången av budgetåren 1939/40, 1940/41, 1941/42 och 1942/43 erfordrades för av riksdagen medgiven upphandling.

I anslutning till nämnda bemyndiganden har riksdagen — med bifall till Kungl. Maj:ts propositioner år 1937 nr 323, 1938 nr 311, 1939 L nr 54 och 288 samt 1940 L nr 238 — medgivit, att upphandling och upplagring av varor finge verkställas för statens räkning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollen till propositionerna angivna riktlinjer till ett sammanlagt belopp av 420 000 000 kronor.

För täckning av förskott, som uppkommit genom varuinköp enligt bemyndigande av nästföregående års riksdag, ha 1938, 1939 och 1940 års lagtima riksdagar (skr. 346/38, 260/39 och 152/40) efter förslag av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionerna till dessa riksdagar till *Upphandling av varor för statens räkning* å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisat reservationsanslag å tillhoppa 280 000 000 kronor.

För budgetåret 1940/41 har till *Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.* å kapitalbudgeten såsom reservationsanslag anvisats ett sammanlagt belopp av 50 000 000 kronor och för budgetåret 1941/42 ha såsom reservationsanslag för samma ändamål anvisats tillhoppa 35 500 000 kronor, varav 22 500 000 kronor å tilläggsstat II. Vid ingången av budgetåret 1940/41 tillfördes anslaget en reservation från vissa äldre kapitalbudgetanslag av tillhoppa 6 250 000 kronor. För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett reservationsanslag av 42 500 000 kronor. Således ha sammanlagt 134 250 000 kronor stått till förfogande för med anslaget avsedda ändamål. Av anslaget ha genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut disponerats tillhoppa 105 251 155 kronor, varför alltså till disposition återstå 28 998 845 kronor. Detta anslag är avsett, förutom för inköp och lagring av inhemska förnödenheter och importvaror, för bestridande av vissa med reservförrådsnämndens verksamhet förenade kostnader. Till förfogande för inköp och lagring av jordbruksprodukter stå, utöver medel från här berörda reservationsanslag, även vissa äldre under budgetåret 1939/40 anvisade anslag till Viss lagring av jordbruksprodukter.

1941 års riksdag (skr. nr 340) har godkänt av föredragande departementschefen under punkten 25 av elfte huvudtiteln till 1941 års statsverksproposition angivet sätt för redovisning av vissa försäljningsmedel, som influtit eller inflyta till statens reservförrådsnämnd. Detta riksdagens godkännande innebär, att vid försäljning av varor från de statliga reservlagren influtna

belopp, vilka utgöra täckning för av nämnden å ifrågavarande varor nedlagda kostnader för lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, tullar och skatter, få kvarstå hos statens reservförrådsnämnd för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m. avsedda ändamålet. Genom beslut den 28 augusti 1942 har Kungl. Maj:t medgivit, att av under budgetåret 1941/42 influtna försäljningsmedel tillhopa 3 177 774 kronor 80 öre finge användas för bestridande av kostnaderna för varors lossning, transport inom landet, intagning i magasin och liknande samt av skatter och tullar ävensom, inom ramen för av Kungl. Maj:t intill sagda dag meddelade beslut, till bestridande av kostnader för omarbetning av varor samt inköp i lagringssyfte av inhemska produkter.

*Statens reservförrådsnämnd* har i skrivelse den 19 november 1942 framlagt förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1943/44.

Nämnden har däri inledningsvis uppehållit sig vid verksamheten att uppköpa varor av utländskt ursprung samt därom anfört följande:

Reservförrådsnämnden har hittills inköpt varor av utländskt ursprung för sammanlagt i runt tal 585 000 000 kronor. För ändamålet hava av de av riksdagen anvisade medlen disponerats 256 000 000 kronor. Återstoden av inköpssumman har gäldats av medel, som influtit vid försäljning av importerade varor från nämndens lager. För inköp av utländska varor finnas nu tillgängliga dels 164 000 000 kronor, utgörande odisponerad del av ovan nämnda 420 000 000 kronor, samt ett tillgodohavande å checkräkning av i runt tal 41 000 000 kronor. Dessa medel jämte inflytande försäljningsmedel och ett belopp av 22 500 000 kronor, som beräknas inbetalas till nämnden före utgången av år 1942 och som utgör ännu utestående del av ett förskott å 90 000 000 kronor, vilket av nämnden jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 26 september 1941 utbetalats till svensk-tyska clearingén, torde vara tillräckliga för inköp av varor av utländskt ursprung under tiden till utgången av nästkommande budgetår. Äskande till 1943 års riksdag om anvisande av ytterligare medel för ändamålet torde sålunda icke behöva ifrågakomma.

I den mån återstående del av meromnämnda 420 000 000 kronor behöver tagas i anspråk för finansiering av nu ifrågavarande statliga inköp ställer riksgäldskontoret jämlikt bemyndigande av riksdagen medel till förfogande för förvärf från riksbanken av guld eller valutor. Då emellertid det av 1942 års lagtima riksdag i sådant hänseende lämnade bemyndigandet begränsats till utgången av budgetåret 1942/43, synes motsvarande bemyndigande böra meddelas för budgetåret 1943/44.

Reservförrådsnämnden har därefter kommit in på frågan om medelsbehovet för inköp av inhemska produkter, i vilket hänseende nämnden meddelat, att nämnden för bedömande av dessa behov inhämtat uppgifter från statens industri-, bränsle- och livsmedelskommissioner.

Härom har nämnden framhållit bland annat följande:

Industrikommissionen har framhållit, att ett flertal produktionsavtal ingåtts mellan kommissionen och olika industriföretag, som kunde föranleda



skyldighet för reservförrådsnämnden att inköpa råvaror av olika slag såsom aluminium, bly, koppar, nickel och nickelsulfat samt molybdenmalmslig. Totala medelsbehovet härför har av kommissionen beräknats till 35 260 000 kronor. Härvid har kommissionen medräknat viss inköpsskyldighet för nämnden enligt avtal den 10 april 1941 mellan kommissionen samt Svenska aloxidverken aktiebolag och Aktiebolaget svenska aluminiumkompaniet rörande tillverkning av aluminiumoxid och aluminium ävensom enligt avtal den 21 februari 1942 mellan kommissionen och Bolidens gruvaktiebolag rörande tillverkning av koppar.

För inköp av inhemsk aluminium och koppar läser emellertid nämnden, enligt medgivande av Kungl. Maj:t den 9 april 1941 respektive 6 februari 1942, kunna anlita under händer varande medel. De för inköp av aluminium och koppar av industrikommissionen beräknade beloppen, resp. 10 800 000 kronor och 16 170 000 kronor, torde därför icke behöva äskas av riksdagen. Med ledning av den av kommissionen lämnade uppställningen beräknar nämnden medelsbehovet för inköp av varor enligt övriga av industrikommissionen angivna produktionsavtal till 8 290 000 kronor.

Industrikommissionen har vidare upptagit vissa ytterligare varor, vilka kommissionen, enligt vad den under hand meddelat, har för avsikt framdeles föreslå, att nämnden skall inköpa under nästkommande budgetår. För inköp av exempelvis personbilsringar, avsedda för lastbilar som skola tillverkas genom industrikommissionens försorg, beräknas sålunda erfordras 1 000 000 kronor. För inköp av 1 000 ton lin och 1 000 ton hampa av inhemsk produktion beräknar kommissionen, enligt vad den under hand meddelat, 6 000 000 kronor. För inköp av vissa andra varor beräknar kommissionen slutligen ett belopp av 3 120 000 kronor. Sammanlagt skulle sålunda för dessa inköp böra beräknas ett belopp av 10 120 000 kronor.

Bränslekommissionen har framhållit, att för inköp genom reservförrådsnämndens försorg av varor inom kommissionens verksamhetsområde endast torde ifrågakomma motoralkohol och annan sprit. Enligt av kommissionen verkställd preliminär beräkning skulle för inköp av c:a 10 000 000 liter motoralkohol och annan sprit erfordras 8 800 000 kronor.

Livsmedelskommissionen har anmält ett medelsbehov av 1 000 000 kronor för inköp genom reservförrådsnämnden.

För inköp i lagringssyfte av inhemska produkter under budgetåret 1943/44 skulle sålunda enligt angivna grunder böra beräknas sammanlagt (8 290 000 + 10 120 000 + 8 800 000 + 1 000 000 =) 28 210 000 kronor.

Reservförrådsnämnden har vidare erinrat om att förenämnda reservationsanslag till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m. är avsett att bestrida även reservförrådsnämndens utgifter för bearbetning av lagrade importvaror till halvfabrikat eller färdiga produkter ävensom kostnaderna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt skatter och tullar. Nämnden har uppgivit, att för bearbetning av varor till halvfabrikat eller färdiga produkter för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 1 500 000 kronor, samt har föreslagit, att för nästkommande budgetår samma belopp beräknas för ändamålet. Kostnaderna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt av skatter och tullar har enligt vad nämnden framhållit för innevarande budgetår beräknats till ett belopp av 6 500 000 kronor. Enligt uppgift av nämnden ha ut-

gifterna för detta ändamål under budgetåret 1941/42 uppgått till omkring nyssnämnda belopp. Nämnden beräknar kostnaderna härför för nästkommande budgetår till samma belopp, 6 500 000 kronor.

Sammanfattningsvis har reservförrådsnämnden slutligen anfört huvudsakligen följande:

För reservförrådsnämndens verksamhet behövliga medel av beskaffenhet att böra anvisas å kapitalbudgeten skulle enligt angivna beräkningar uppgå till  $(28\,210\,000 + 1\,500\,000 + 6\,500\,000 =)$  36 210 000 kronor. Vid försäljning av varor från de statliga reservlagren inflyta vissa belopp, vilka utgöra dels täckning för av nämnden å ifrågavarande varor nedlagda kostnader för bearbetning, lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, skatter och tullar, dels inköpsmedel för försålda inhemska varor. Medel av denna art inflöto under budgetåret 1941/42 till ett sammanlagt belopp av i runt tal 3 200 000 kronor. Då för innevarande budgetår ett motsvarande belopp kan beräknas inflyta, skulle, under förutsättning att dessa medel i överensstämmelse med föreskrifterna i Kungl. Maj:ts i det föregående omförmälda beslut den 28 augusti 1942 få kvarstå hos reservförrådsnämnden för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag avsedda ändamålet, riksdagens medelsanvisning å kapitalbudgeten för ändamålet kunna begränsas till 33 000 000 kronor.

I skrivelse den 6 november 1942 har *statens livsmedelskommission* anmält, att någon medelsanvisning å kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 icke torde bliva erforderlig för lagring av jordbruksprodukter.

De förhållanden som föranlett den genom reservförrådsnämnden och livsmedelskommissionen bedrivna statliga lagringsverksamheten äro alltjämt *Departementschefen.* förhanden. På grund härav synes denna verksamhet, såvitt nu kan bedömas, böra fortgå jämväl under budgetåret 1943/44 och härför erforderliga medel ställas till förfogande. Då emellertid, enligt vad livsmedelskommissionen anmält, någon medelsanvisning å kapitalbudgeten till lagring av jordbruksprodukter icke synes vara behövlig för nästa budgetår, torde anvisande av medel för inköp av förnödenheter endast böra ifrågakomma för verkställande av de av reservförrådsnämnden i dess skrivelse ifrågasatta inköpen.

För inköp av varor i utlandet för statens räkning under nästa budgetår stå enligt vad nämnden uppgivit erforderliga medel till nämndens förfogande och ytterligare medel för ändamålet behöva därför icke äskas. Då emellertid det av 1942 års riksdag lämnade bemyndigandet för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för förvärv från riksbanken av guld och valutor för finansieringen av ifrågavarande statliga uppköp begränsats till utgången av budgetåret 1942/43, bör bemyndigandet förlängas att gälla även för budgetåret 1943/44.

Däremot erfordras medel för inköp av inhemska produkter samt för täckande av de förut angivna kostnaderna för reservförrådsnämndens verksamhet. På sätt nämnden förordat synas medel för nästa budgetår dock icke

bliva erforderliga för inköp av inhemsk aluminium och koppas, enär man har anledning antaga att några lagringsköp för nämndens egen räkning härav knappast behöva komma till stånd. Nämnden torde vid dessa köp närmast komma att medverka såsom förmedlare av varorna till avnämarna d. v. s. den svenska industrien. I fråga om storleken av medelsbehovet ansluter jag mig till reservförrådsnämndens beräkningar. Detsamma kan således uppskattas till sammanlagt 36 210 000 kronor.

Såsom reservförrådsnämnden framhållit inflyta vid försäljning av varor från de statliga reservlagren vissa belopp, vilka utgöra dels täckning för av nämnden å ifrågavarande varor nedlagda kostnader för bearbetning, lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, tullar och skatter, dels ock inköpsmedel för försålda inhemska varor. Då jag utgår från att dessa medel, i likhet med vad som skett med under budgetåret 1941/42 influtna försäljningsmedel, få kvarstå hos nämnden för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag avsedda ändamålet, lär enligt vad reservförrådsnämnden ifrågasatt anslagsbehovet för nästkommande budgetår för inköp av förnödenheter kunna minskas med 3 200 000 kronor. På grund härav bör under nu ifrågavarande anslagstitel för nästa budgetår anvisas (36 210 000 — 3 200 000 =) 33 010 000 kronor eller avrundat 33 000 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* medgiva, att riksgäldskontoret må intill utgången av budgetåret 1943/44 förskottsvis, genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken, i av riksdagen tidigare medgiven omfattning ställa medel till förfogande för statens reservförrådsnämnd, att användas för förvärv från riksbanken av för nämndens verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor;

*dels ock till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m. för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 33 000 000.*

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Curt Nordwall.*

**Bilaga till**  
**1943 års statsverksproposition.**

---

## **Beredskapsstat för försvarsväsendet.**

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans  
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den  
4 januari 1943.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1943/44 och anför därvid följande.

I finansplanen för nästa budgetår behandlas, bland annat, frågan om riksstatens avgränsning från beredskapsstaten för försvarsväsendet. Såsom i detta sammanhang närmare utvecklas, synes det lämpligt att förslag om sådan stat fogas redan vid statsverkspropositionen såsom bilaga till denna. Under förutsättning att framställning är avsedd att göras om bemyndigande att sätta beredskapsstaten i kraft såsom förskottsstat bör vidare i anslutning därtill summan av de å beredskapsstaten uppförda anslagen redovisas i riksstatsförslaget. Med åberopande av vad jag sålunda anfört angående behandlingen av beredskapsstaten för försvarsväsendet torde jag nu få anmäla ett beräknat förslag till sådan stat för budgetåret 1943/44. Slutligt förslag i ämnet torde få framläggas senare under riksdagen, då ett bättre underlag för beräkningen av medelsbehovet för beredskapsändamål kan väntas föreligga.

Såsom i finansplanen framhålles, saknas anledning att nu vidtaga någon ändring i den innevarande budgetår genomförda gränsdragningen mellan

riksstaten och beredskapsstaten i vad avser utgifterna för försvarsväsendet. På sistnämnda stat böra alltså beräknas medel för samtliga de försvarskostnader som betingas av behovet att tillsvidare upprätthålla en starkare försvarsberedskap än som föreligger inom ramen av den av riksdagen fastställda fredsorganisationen av försvarsväsendet.

För löpande utgifter för den förstärkta försvarsberedskapen ha i årets stat uppförts anslag (IV Ca, Cb, Cc och Ea) å sammanlagt 825 miljoner kronor. Såsom i annat sammanhang närmare utvecklas kan ett icke obetydligt överskridande av dessa anslag befaras. Om jag likväl icke finner anledning förorda, att anslagen i beredskapsstaten för nästa budgetår beräknas till högre belopp än i årets stat, är orsaken därtill, att det synes omotiverat att nu anpassa beräkningen efter förändringar, om vilkas fortbestånd tvekan kan råda.

Den fortsatta materielanskaffningen för försvarsväsendets räkning sker, i vad avser äldre anvisningar, dels från de tidigare anvisade reservationsanslagen för ändamålet, dels från vederbörligt förskottsanslag i staten för innevarande budgetår. För nya anvisningar utanför försvarsplanens ram står sistnämnda förskottsanslag till förfogande. Medel måste dock beräknas för ändamålet även å beredskapsstaten för nästa budgetår. Det är givet, att man vid dispositionen av dessa förskottsanslag bör noggrant tillse, att man begränsar sig till ändamål av beredskapsnatur; om än den av anslagen ifråga möjliggjorda och av beredskapsskäl motiverade materielanskaffningen i viss mån måste medföra ett varaktigt tillskott till landets försvarskrafter, får den dock icke erhålla en sådan inriktning och utsträckning, att den faktiskt kommer att innebära en utvidgning av försvarsväsendets fredsorganisation. Anslaget för engångsutgifter för försvarsväsendet (IV Cd) i beredskapsstaten för nästa budgetår torde enligt preliminära beräkningar kunna reduceras från 500 till 300 miljoner kronor. I samband därmed bör staten för anslaget ändras så, att den kommer att omfatta blott två delposter, vardera å 150 miljoner kronor, nämligen en post för engångsutgifter i anledning av för riksdagen anmälda beslut m. m. och en post till Kungl. Maj:ts förfogande.

Med avseende å de under civila huvudtitlar beräknade förskottsanslagen har jag i annat sammanhang förordat, dels att kostnaderna för förmalningsersättningar överföras till riksstaten, dels att medel beräknas för utgifter för den av krisläget föranledda regleringen av arbetsmarknaden. Förstnämnda överflyttning bör föranleda en reduktion av förskottsanslaget till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder från 50 till 20 miljoner kronor. För åtgärder för reglering av arbetsmarknaden bör uppföras ett nytt anslag under femte huvudtiteln å 50 miljoner kronor; förslag om en motsvarande komplettering av gällande förskottsstat torde få anmälas i annat sammanhang. Det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till prisclearing för fodermedel m. m. å 80 miljoner kronor torde nu lämpligen kunna sänkas med 30 miljoner kronor och alltså i avbidan på en närmare beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår uppföras med 50 miljoner kronor.

I övrigt torde anslagen å beredskapsstaten böra preliminärt uppföras med oförändrade belopp.

Ett beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet, upprättat i enlighet med vad jag här förordat, torde få biläggas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bihang*). Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, beräkna anslag å beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1943/44 i enlighet med nämnda förslag.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Mats Lemne.*

---

*Bihang.*

## Beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1943/44.

### Driftbudgeten.

|                                         |               | Kronor               |
|-----------------------------------------|---------------|----------------------|
| <i>A. Egentliga statsutgifter:</i>      |               |                      |
| IV. Försvarsdepartementet .....         | 1,125,000,000 |                      |
| V. Socialdepartementet .....            | 50,000,000    |                      |
| VII. Finansdepartementet .....          | 15,000,000    |                      |
| IX. Jordbruksdepartementet .....        | 50,000,000    |                      |
| XI. Folkhushållningsdepartementet ..... | 20,000,000    |                      |
|                                         | <b>Summa</b>  | <b>1,260,000,000</b> |

### Kapitalbudgeten.

|                                                | Kronor            |
|------------------------------------------------|-------------------|
| <i>Kapitalinvestering:</i>                     |                   |
| VII. Fonden för förslag till statsverket ..... | <b>20,000,000</b> |

**Egentliga statsutgifter.****IV. Försvarsdepartementet.**

|   |                                                                                                                                                                                | Kronor      | Kronor               |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|----------------------|
|   | <b>C. Försvarskrafterna.</b>                                                                                                                                                   |             |                      |
| a | Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i> .....                                                                                                                         | 425,000,000 |                      |
| b | Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i> .....                                                                                                                       | 125,000,000 |                      |
| c | Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i> ....                                                                                                                     | 25,000,000  |                      |
| d | Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i> :<br>I anledning av för riksdagen anmälda<br>beslut m. m. .... kronor 150 000 000<br>Till Kungl. Maj:ts förfogande..... » 150 000 000 | 300,000,000 | 875,000,000          |
|   |                                                                                                                                                                                |             | <b>875,000,000</b>   |
|   | <b>E. Diverse.</b>                                                                                                                                                             |             |                      |
| a | Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i> .....                                                                                                                                 |             | <b>250,000,000</b>   |
|   | Summa                                                                                                                                                                          |             | <b>1,125,000,000</b> |

**V. Socialdepartementet.**

|   |                                                               | Kronor | Kronor            |
|---|---------------------------------------------------------------|--------|-------------------|
| a | Åtgärder för reglering av arbetsmarknaden, <i>förslagsvis</i> |        | <b>50,000,000</b> |

**VII. Finansdepartementet.**

|   |                                                                                                  | Kronor     | Kronor            |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-------------------|
|   | Allmänna utgifter för försvarsberedskap:                                                         |            |                   |
| a | Förstärkning av den civila administrationen<br>m. m., <i>förslagsvis</i> .....                   | 5,000,000  |                   |
| b | Engångsanskaffning av materiel för civilbefolk-<br>ningens skydd m. m., <i>förslagsvis</i> ..... | 10,000,000 | 15,000,000        |
|   | Summa                                                                                            |            | <b>15,000,000</b> |



## Egentliga statsutgifter.

## IX. Jordbruksdepartementet.

|   |                                                               | Kronor | Kronor     |
|---|---------------------------------------------------------------|--------|------------|
| a | Prisclearing för fodermedel m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . |        | 50,000,000 |

## XI. Folkhushållningsdepartementet.

|   |                                                                                          | Kronor | Kronor     |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|
| a | Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i> . . . . . |        | 20,000,000 |

## Kapitalinvestering.

## VII. Fonden för förlag till statsverket.

|   |                                                                          | Kronor | Kronor     |
|---|--------------------------------------------------------------------------|--------|------------|
| a | Kommunikationsverken, <i>förslagsvis</i> . . . . .                       |        | 10,000,000 |
| b | Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i> . . . . . |        | 10,000,000 |
|   | Summa                                                                    |        | 20,000,000 |